

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**СТАНДАРТИ ДАВЛАТИИ
ТАЪЛИМИИ ИХТИСОС**

ДУШАНБЕ – 2019

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
МАРКАЗИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАЪЛИМИЮ МЕТОДӢ**

**СТАНДАРТИ ДАВЛАТИИ
ТАЪЛИМИИ ИХТИСОС**

**Аз рӯи
ихтисоси:** 1 – 79 01 07 «Стоматология»

Касб: духтур-стоматолог

Дараҷа: мутахассис

**Муҳлати
таҳсил:** 5 сол

**Шакли
таҳсил:** рӯзона

Қ А Р О Р И
МУШОВАРАИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

аз «___» _____ соли 2017 № _____ ш. Душанбе

Оид ба тасдиқи Стандарти давлатии таълимии самти 79 01
«Пешгирӣ, ташхис, табобат, офият ва ташкили тандурустӣ» ихтисоси
1-79 01 07 - «Стоматология»

Мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳоди Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо тасдиқи Стандарти давлатии таълимии ихтисоси 1-79 01 07 - «Стоматология» баррасӣ намуда,

қарор мекунад:

1. Стандарти давлатии таълимии ихтисоси 1-79 01 07 - «Стоматология» тасдиқ карда шавад (замима мегардад).

2. Ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии дахлдор вазифадор карда шаванд:

2.1. Дар асоси Стандарти давлатии таълимии ихтисоси мазкур нақшаи таълимии ихтисоси 1-79 01 07- «Стоматология»-ро дар мувофиқа бо Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илм таҳия намуда, барои тасдиқ ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намоянд;

2.2. Раванди таълимро тибқи талаботи Стандарти давлатии таълимии таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи ихтисоси 1-79 01 07 - «Стоматология» ба роҳ монанд.

3. Ба Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (Ш. Ёрмуҳаммадзода) супориш дода шавад, ки стандарти мазкурро ба миқдори 50 нусха чоп намуда, дастраси муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ гардонад.

4. Раёсати таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломӣ (Ф. Ҳайдаров) вазифадор карда шавад, ки иҷрои қарори мазкурро таъмин намояд.

5. Назорати иҷрои қарори мазкур ба зиммаи муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Б.Одиназода воғузошта шавад.

Раиси мушовара,
вазир

Нуриддин Саид

1. ДОИРАИ АМАЛ

1.1. Стандарти давлатии таълимии ихтисос маҷмӯи талаботи ҳатмиро барои татбиқи барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи ихтисоси омодагии **1- 79 01 07 - «Стоматология»**, дар бар мегирад.

1.2. Муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ тибқи Иҷозатнома оид ба ҳуқуқи пешбурди фаъолияти таълимӣ, ки аз ҷониби Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маориф ва илм дода шудааст, ҳуқуқ дорад.

1.3. Стандарти давлатии таълимии маълумоти олии касби нисбати таркиб ва сатҳи омодаسازیи «мутахассис» (табиб) аз руи ихтисоси **1-790107 «Стоматология»** тартиб дода шудааст дар асоси:

- Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи стандарти маълумоти олии касби дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 25 феввали с.2017., № 94.

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оиди таҳсилот» аз 28.12.с.2005, № 143, дар нашри нав – аз 22.07. 2013г., № 1004;

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оиди маълумоти оли ва баъдидипломии касби» аз 8 декабри соли 2003.

2. ИХТИСРОТИ ИСТИФОДАШАВАНДА

ТОК- таҳсилоти олии касбӣ;

БТТОК- барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ;

СУФ - салоҳияти умумифарҳангӣ;

СУК - салоҳияти умумикасбӣ;

СК- салоҳияти касбӣ;

БФГ - бахши фанҳои гуманитарӣ;

БФТРИ - бахши фанҳои табиӣ риёзӣ ва иқтисодӣ;

БФУ - бахши фанҳои умумикасбӣ;

БФТ - бахши фанҳои тахассусӣ;

БКҒА – бахши корҳои ғайриаудиторӣ;

СДТОК - стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ.

3. ТАВСИФОТИ РАВИЯИ ОМОДАГӢ (ИХТИСОС)

Мухлати меъёрии умумӣ меҳнатталабии азхудкунии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ (дар воҳиди санҷишӣ) ва тахассус (дараҷа)-и мутобиқкунанда дар ҷадвали 1 оварда шудааст.

Ҷадвали 1.

Барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ	Мутахассис (дараҷа)		Мухлати меъёрии азхудкунии барнома	Ҳаҷми меҳнатталабӣ	
	Рамз	Дараҷаи академӣ		кредит	соат
Стоматология	1-79 01 07	Табиб-стоматолог	5 сол	350	8400

Як кредит 24 соат муқаррар карда мешавад. Ҳаҷми меҳнатталабии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ дар шакли таълими рӯзона дар як соли таҳсил баробари 70 кредит мебошад.

Баъд аз худ намудани нақшаву барномаҳои таълимӣ ва гузаштани аттестатсияи хатм ба хатмкунандагон диплом оид ба маълумоти олии тиббӣ аз рӯи ихтисоси «Стоматология», тахассуси «Духтур-стоматолог» дода мешавад.

Хатмкунанда таҳсилро дар интернатура (таҷрибаҳосилкунии солона) ё ординатураи клиникӣ аз рӯи ихтисоси интихобкарда идома медиҳад.

3.3 Талабот ба сатҳи омодаасозӣ, ки барои азхудкунӣ зарур аст

БТТ ОК

Довталаб бояд ҳуҷҷати намунаи давлатӣ оиди маълумоти миёнаи (пурра) умумӣ ё маълумоти миёнаи касбӣ дошта бошад.

4. ТАВСИФОТИ ФАЪОЛИЯТИ КАСБИИ МУТАХАССИС

4.1. Соҳаи фаъолияти касбии хатмкунанда:

муассисаҳои тиббӣ- стоматологӣ – марказҳои саломатӣ, беморхонаҳо, пажуҳишгоҳҳо дар бар мегирад.

Робитаи БТТ ОК бо стандарти касбии табиб-стоматолог

Номгӯи БТ ОК / код	Номгӯи стандарт интихобӣ ё якчанд	Сатҳи дараҷаи ихтисос	Намудҳои фаъолияти касбӣ	Вазифаҳои меҳнатии ҷамъбастишуда
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-

Стоматология 1-790107	Табиб- стоматолог	мутахассис	Таҷрибаомӯзии стоматологӣ; тандурустӣ; маориф; наука	Расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми бемориҳои стоматологӣ
--------------------------	----------------------	------------	---	--

4.2. Объектҳои фаъолияти касбии хатмкунандагон аз рӯи ихтисоси «Стоматология» инҳо мебошанд:

- шахсони ҳуқуқӣ (беморон);
- аҳоли;
- Аҳолии калонсол ва кӯдакон.

Муассиса барои амаликунонии фаъолияти касбӣ :

- ташкилоти идоракунии тандурустӣ
- ташкилоти тандурустӣ
- ташкилоти илмӣ

- ташкилоти маориф
- ташкилоти ҳифзи иҷтимоӣ

4.3. Хатмкунанда аз рӯи ихтисоси «Стоматология» бояд ба чунин намуди фаъолияти касбӣ омода бошад:

- профилактикӣ;
- ташхисотӣ;
- табобатӣ;
- офиятӣ;
- психологӣ-педагогӣ;
- ташкилӣ-идоракунӣ;
- илмӣ-тадқиқотӣ.

4.4. Хатмкунандаи ихтисоси – «Стоматология» барои ҳалли вазифаҳои касбии зерин бояд тайёр бошад:

Фаъолияти профилактикӣ:

- гузаронидани чораҳои профилактикӣ ва зиддиэпидемии бемориҳо дар байни аҳоли;
- муоинаи тиббӣ-профилактикӣ, диспансеризатсия ва назорати диспансерӣ;
- ҷамъоварӣ ва таҳлили тиббӣ-омории иттилоот оиди нишондиҳандаҳои бемориҳои стоматологии гурӯҳҳои гуногунсол ва таъсири он ба саломатии онҳо;

Фаъолияти ташхисотӣ:

- ташхиси бемориҳои стоматологӣ ва ҳолати патологгии беморон;
- ташхиси ҳолати фавқулоддаи беморон;
- гузаронидани экспертизаи корношоямӣ муваққатӣ ва иштирок дар дигар намудҳои экспертизаи тиббӣ;

Фаъолияти табобатӣ:

- расонидани ёрии стоматологӣ ба аҳоли дар шароити амбулаторӣ ва рӯзонаи статсионарӣ;
- иштирок дар расонидани ёрии тиббӣ ба аҳоли ҳангоми ҳолатҳои фавқулодда, аз ҷумла иштирок дар эвакуатсияи тиббӣ;

Фаъолияти офиятӣ:

- иштирок дар тавонбахшии тиббӣ ва муолиҷаи осоишгоҳӣ – санитарии гирифтҳои бемориҳои стоматологӣ;

Фаъолияти психологӣ-педагогӣ:

- ташаккулдиҳи дар аҳоли, беморон ва аъзоёни оилаи онҳо, мотиватсияи нигоҳдорӣ ва мустаҳкамкунии саломатӣ;
- ба беморон омӯзонидани чораҳои асосии ҳислати беҳдоштӣ дошта, ки боиси пешгирии пайдоиши бемориҳо гашта ба мустаҳкамкунии саломатӣ мусоидат менамоянд.
 - Таъсири мутақобили самаранок бо пациентҳо, хешовандони онҳо, ҳамкорон, намоёндагони хидмати иҷтимоӣ бо риояи принципҳои этикаи тиббӣ ва деонтология;

Фаъолияти ташкилӣ-идоракунӣ:

- истифодаи моҳиятҳои асосии ташкили ёрии стоматологии тиббӣ дар муассисаҳои тиббӣ ва воҳидҳои сохтории онҳо;
- истифодаи ҳуҷҷатҳои меъёрий, ки дар соҳаи тандурустӣ (қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, регламентҳои техникӣ, стандартҳои байналмилалӣ ва миллий, фармоишҳо, дастурҳо, истилоҳот ва низоми байналмилалӣ ва воҳидӣ, таснифоти байналмилалӣ мавҷуда) қабул шудаанд;
- коргузориҳои тиббӣ дар муассисаҳои тиббӣ;
- ташкил намудани экспертизаи тиббӣ;
 - иштирок дар ташкил намудани баҳодиҳии сифати расонидани ёрии стоматологӣ ба пациентҳо;
- риоя намудани талаботҳои асосии беҳатарии иттилоотӣ;
 - таъминоти дуруст ташкилкунӣ фаъолияти меҳнатӣ.

Фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ:

- омӯзиши пайвастаи адабиёти даврии тиббӣ (касбӣ) ва тадқиқоти расмӣ оморӣ соҳаи тиб;
- гузаронидани тадқиқоти илмӣ, тиббӣ - сотсиологӣ оиди тандурустӣ доир ба ташхисот, табобат, офияти тиббӣ ва пешгирӣ дар байни аҳоли бо таҳлил ва наشري натиҷаҳои бадастомада.

5. ТАЛАБОТ БА НАТИҶАҲОИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ АЗ РӢИ ИХТИСОСИ «СТОМАТОЛОГИЯ»

5.1 Дар натиҷаи азхудкунии барномаҳои таҳассусӣ хатмкунандагон бояд салоҳияти умумикасбӣ ва касбиро ҳосил намоянд.

5.2 Хатмкунанда бояд дорои чунин салоҳиятҳои умумифарҳангӣ бошад (УФ):

- тақмили ҷаҳонбинӣ, проблемаҳои фалсафии аҳамияти иҷтимоӣ ва шахсидошта, малакаи худтакмилдиҳӣ, омӯзиши доимӣ (УФ-1);

- таҳлили ҷорабиниҳои сиёсӣ ва равандҳои муҳим, омода будан барои иштирок дар ҳаёти сиёсӣ, азбар намудани мафҳумҳои асосӣ ва қонуниятҳои раванди таърихӣ ҷаҳонӣ, қонунҳое, ки муносибати эҳтиромона ва эҳтиёткорона ба анъанаю мероси таърихиро тақозо менамоянд, баҳодиҳии сиёсати давлат, донишони истилоҳоти таърихӣ-тиббӣ (УФ-2);

- қобилияти таҳлили мантиқӣ, иштирок дар муҳофизат, ба роҳ мондани фаъолияти тарбиявӣ ва педагогӣ, муҳофизат барои амалӣ намудани фаъолияти таълимӣ ва тарбиявӣ, ҳамкорӣ ва таҳаммул (УФ-3);

- донишони забони давлатӣ, забони русӣ, инчунин яке аз забонҳои хориҷӣ дар сатҳи муоширати ҳаррӯза, малакаи хаттӣ ва шифохӣ (УФ-4) ;

- ба роҳ мондани фаъолияти худ бо назардошти хусусиятҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, ки дар доираи меъёрҳои ахлоқӣ ва ҳуқуқӣ қабул шудаанд, риояи қоидаҳои этикаи касбӣ, қонуну санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ доир ба маълумоти махфӣ, нигоҳ доштани сирри касбӣ (УФ-5).

Дар охири омӯзиши бахшии фанҳои гуманитарӣ таълимгиранда бояд
ДОНАД:

- тарзу усулҳои таҳлили мушкилоти фалсафӣ; шакл ва усулҳои дониши илмӣ ва эволютсияи онҳо;
- қонуниятҳои асосӣ ва равандҳои инкишофи таърихи ҷаҳонӣ; марҳилаҳои муҳимтарин дар таърихи Тоҷикистон, ҷой ва нақши Тоҷикистон дар таърихи инсоният ва дар ҷаҳони имрӯза;
- шахсиятҳои маъруфи соҳаи тандурустӣ ва тиб, муҳимтарин кашфиёти тиббӣ, таъсири ғояҳои гуманистӣ ба тиб;
- забони давлатӣ дар сатҳи баланди касбӣ;
- асосҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои асосии меъёрию ҳуқуқии ҳифзи саломатии кӯдакон, занон ва калонсолон;
- меъёрҳои ахлоқию этикӣ, қоидаҳо ва принципҳои муоширати касбии табиб, ҳуқуқҳои пациент ва табиб, ҳуҷҷатҳои асосии этикӣ, ассотсиатсия ва ташкилотҳои ватанию байналмилалӣ касбӣ;
- принципҳои ахлоқии муносибатҳои "табиб-бемор», «табиб - падару модар / хешу табор», «табиб-ҳамкор»; муҳимияти махфӣ нигоҳ доштани сирри тиббӣ;
- принципҳои деонтологияи табибӣ ва ахлоқи тиббӣ;
- нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмонӣ дар ташаккули шахсият ва омодагӣ ба фаъолияти касбӣ;
- принципҳои тарзи ҳаёти солим.

ТАВОНАД:

- таҳлил ва баҳодиҳии вазъи иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ба роҳ мондани фаъолияти худ бо назардошти натиҷаҳои таҳлил;
- истифодаи санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии амалкунанда дар бораи меҳнат, махсусан барои занон ва кӯдакон пешбинишуда, қабули меъёрҳои кодекси меҳнат дар ҳолатҳои мушаххас;
- ҳифзи ҳуқуқҳои шахрвандии табибон ва беморони синну соли гуногун;
- ба роҳ мондани муносибати самимона бо ҳамкорон ва фаъолият дар даста;
 - расонидани мадади аввалини психологӣ ба пациентҳо ва хешовандони онҳо;
- маҳорати суҳанварӣ, баён кардани андешаҳои худ, иштирок дар муҳоҳисаҳо ва мизҳои мудаффар;

ТАСАРРУФ КУНАД:

- баён карда тавонистани андешаҳои худ, таҳлил ва тафаккури матнӣ, суҳанварӣ, далелнокӣ ахлоқию этикӣ, принципҳои деонтологияи табибӣ ва этикаи тиббӣ;
- донишҳои забони хориҷӣ дар ҳаҷме, ки барои аз манбаъҳои хориҷӣ бадастории маълумот зарур аст.

Фанҳои интихобӣ (донистан, тавонистан, малакаҳои барномаи асосии таълимӣ (БАТ) ва ВМ ва ИҚТ муайян мекунад – этика, эстетика, логика)

5.3 Хатмкунанда бояд дорон ҷунун салоҳиятҳои умумикасбӣ бошад:

- ҳалли вазифаҳои стандартӣ фаъолияти касбӣ бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ, захираҳои библиографӣ, истилоҳоти тиббӣ-биологӣ ва бо назардошти талаботи асосии беҳатарии иттилоотӣ;
- таҳлили таъсири асосии ҷисмонӣ ва қонуниятҳои равандҳои асосӣ дар организми инсон;

- истифодаи асосҳои дониши иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ дар фаъолияти касбӣ;
- таҳлили натиҷаҳои фаъолияти худ барои пешгирии хатогиҳои касбӣ;
- азбар намудани малакаҳои коргузори тиббӣ;
- истифодаи мафҳумҳои асосии физикӣ-кимиёвӣ, риёзӣ ва дигар мафҳумҳои илмҳои дақиқ дар ҳалли масъалаҳои касбӣ;
- истифодаи маводи доругӣ ва дигар моддаҳо, мутобиқати онҳо ҳангоми ҳалли масъалаҳои касбӣ;
- баҳодиҳии ҳолати морфофункционалӣ, физиологӣ ва равандҳои патологӣи организми инсон барои ҳалли масъалаҳои касбӣ;
- ба роҳ мондани нигоҳубини бемор ва расонидани ёрии аввалияи тиббӣ - санитарӣ то ҳозир шудани табиб;
- истифодаи маҳсулоти тиббӣ мутобиқи қоидаҳо, расонидани ёрии тиббӣ ба гирифтронии бемориҳои стоматологӣ.

Пас аз итмоми омӯзишии фанҳои табиӣ-илмӣ ва иқтисодӣ таълимгиранда бояд
ДОНАД:

- асосҳои назариявии информатика, ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, ҷустуҷӯ, таҳлил, тағйирдиҳӣ, паҳн кардани маълумот дар системаҳои ҷустуҷӯи тиббӣ ва биологӣ, истифодаи системаҳои иттилоотӣ ва компютерӣ, дар соҳаи тиб ва тандурустӣ;
- қоидаҳои беҳатарии техникӣ ва кор дар озмоишгоҳҳои физикӣ, кимиёвӣ ва биологӣ бо реактивҳо, асбобҳои дигар;
- ҳосиятҳои об ва маҳлулҳо;
- роҳҳои истифодаи концентратсияи моддаҳо дар маҳлулҳо, усулҳои тайёр намудани маҳлулҳо мувофиқи нишондод;
- намудҳои пайвастагиҳои кимиёвӣ;
- мувозинати электролитии организми инсон;
- сохтор ва ҳосиятҳои химиявии гурӯҳҳои асосии биологии пайвастагиҳои муҳим органикӣ;
- ҷанбаҳои геополитикӣ ва тақсмоти маъмурию-иҷтимоӣ ҳудудӣ дар кишвар;
- иттилоот оид ба захираҳои обӣ;
- намудҳои саноат, таърихи ташкили саноат ва хоҷагии деҳот;

ТАВОНАД:

- истифодаи мақсадноки адабиёти таълимӣ, илмӣ, илмӣ-оммавӣ, шабакаи интернетӣ;
- истифодаи таҷҳизоти физикӣ, кимиёвӣ ва биологӣ;
- маҳорати кор бо таҷҳизоти оптикӣ (заррабин, пурбин);
- гузаронидани таҳлили омории маълумоти эксперименталӣ,
- таснифи пайвастагиҳои кимиёвӣ дар асоси формулаҳои сохторӣ;

ТАСАРРУФ КУНАД:

- заминаи дигаргунсозии маълумот: матнӣ, редакторҳои нақшавӣ, ҷустуҷӯ дар шабакаи интернетӣ.

Қисми вариативӣ – фанҳои интихобӣ (донистан, тавонистан, малакаҳоро барномаи асосии таълимӣ (БАТ) ва ВМ ва ИҚТ муайян мекунад – Экология, Мудоиғаи граждани)

Дар охири омӯзиши фанҳои умумикасбӣ таълимгиранда бояд

ДОНАД:

- истилоҳоти тиббӣ ва фармасевтиро бо забони лотинӣ;
- усулҳои математикӣ барои ҳалли масъалаҳои зеҳнӣ ва истифодаи онҳо дар соҳаи тиб;
- қоидаҳои беҳатарӣ ва кор дар озмоишгоҳҳои физикӣ, кимиёвӣ ва биологӣ, бо реактивҳо, асбобҳо, ҳайвонҳо;
- қонунҳои асосии физикӣ, зухуроти ҷисмонӣ ва қонунҳое, ки равандҳои дар бадани инсон рух дода;
- раванди физикию кимиёвии дар организми зинда зохиршавандаи молекулавӣ, ҳуҷайравӣ, бофтавӣ;
- хусусияти таъсири омилҳои физикӣ ба организм; асосҳои физикӣ коркарди таҷҳизоти тиббӣ;
- роҳҳои асосии мубодилаи моддаҳо карбогидратҳо, липидҳо, аминакислотаҳо, асосҳои пуринӣ ва пиримидинӣ нақши мембранаҳои ҳуҷайравӣ ва системаи транспортии онҳо дар мубодилаи моддаҳо;
- сохт ва вазифаҳои пайвастагиҳои муҳими кимиёвӣ (кислотаи нуклеин, сафедаҳои табиӣ, витаминҳои дар раған ҳалшаванда);
- нақши мембранаҳои ҳуҷайравӣ ва системаи транспортии онҳо дар мубодилаи моддаҳои организм;
- қонуниятҳои умумии пайдоиш ва инкишофи ҳаёт; антропогенез ва онтогенези одам;
- қонуниятҳои ирсият ва тағйирпазирӣ дар инкишофи фардӣ ҳамчун асоси фаҳмиши патогенез ва этиологияи бемориҳои ирсӣ ва бемориҳои омилҳои хурдтарин;
- қонуниятҳои асосии инкишоф ва фаъолияти ҳаётӣ дар асоси сохтори ташкили ҳуҷайра, бофта ва узвҳо;
- муҳимияти гистофункционалии элементҳои бофтаҳо, усулҳои таҳқиқи онҳо;
- сохт, топография ва ташкили ҳуҷайра, бофтаҳо, узвҳо ва системаи узвҳо дар ҳамбастагӣ бо вазифаҳои онҳо ҳолати меъёрӣ ва патологӣ;
- системаи функционалии организм, танзимкунӣ ва худтанзимкунӣ ҳангоми таъсирот бо равандҳои муҳити атроф дар ҳолати меъёрӣ ва патологӣ;
- этиология, патогенез, морфогенез, патоморфози беморӣ дар қўдакон наврасон ва калонсолон, усули таснифи бемориҳо; дарки асосии мафҳуми нозологияи умумӣ;
- қонуниятҳои асосии инкишоф ва фаъолияти ҳаёти организм дар асоси ташкили ҳуҷайраҳо бофтаҳо ва узвҳо;
- хусусиятҳои морфофункционалии элементҳои бофтаҳо ва усули таҳқиқи онҳо;
- индикатсия ва идентификатсияи бактерияҳо, вирусҳо ва дигар микробҳои патогенӣ;
- муҳимияти банақшагирӣ ва гузаронидани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ;
- асосҳои қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оиди ҳифзи саломатии аҳоли, ҳуҷдатҳои асосии меъёрӣ - техникӣ;
- моҳиятҳои асосии идоракунии ва ташаккули ёрии тиббӣ ба аҳоли;
- ташаккули назорати тиббӣ аз рӯи ҳолати саломатии аҳоли, масъалаҳои экспертизаи корношоямӣ ва ёрии тибии ҳуқуқӣ ба аҳоли;
- усули ҳисоби нишондиҳандаҳои омори тиббӣ; асосҳои истифодаи усули оморӣ дар тадқиқоти тиббӣ, истифодаи нишондиҳандаҳои оморӣ ҳангоми арзёбии ҳолати саломатии аҳоли ва фаъолияти ташкилоти тиббӣ;

- чорӣ кардани ҳуҷҷатнигорӣ хосси ҳисоботии тиббӣ дар муассисаҳои тиббӣ;
- ташаккули фаъолияти ҳайати миёна ва хурди тиббӣ дар муассисаҳои табобатӣ;
- нишондиҳандаҳои саломатии аҳоли ва омилҳои ташаккулдиҳандаи саломатии инсон (экологӣ, касбӣ, табиӣ – иқлимӣ, эндемикӣ иҷтимоӣ, эпидемиологӣ, рӯҳӣ – эҳсосӣ, ирсӣ);
- бемориҳои марбути таъсири номатлуби омилҳои иқлимӣ ва иҷтимоӣ;
- ҷанбаҳои гигиениӣ ғизо, гигиенаи муассисаҳои тиббӣ;
- асосҳои тибби профилактикӣ, ташкили тадбирҳои профилактикӣ, ки ба солимгардонии аҳоли равона шудаанд.
- таҳлили таъсири воситаҳои доругӣ аз рӯи маҷмӯи хусусиятҳои фармакологии онҳо ва имкони истифодаи онҳо барои муолиҷаи гирифтҳои бемориҳои стоматологӣ;
- навиштани номгӯи доруҳо бо дарназардошти хусусиятҳои фармакодинамикӣ ва фармакокинетикӣ онҳо ҳангоми бемориҳои муайян ва равандҳои патологӣ дар гирифтҳои бемории стоматологӣ.

ТАВОНАД:

- истифодаи адабиёти таълимӣ, илмӣ, илмӣ – адабӣ, истифодаи шабакаи интернетӣ барои фаъолияти касбӣ;
- гузаронидани коркарди оддии омории маълумоти эксперименталӣ;
- ташҳиси барангезандаҳои бемориҳои паразитарии инсон дар препарат, слайд, ва расмҳо;
- гузаронидани ташҳиси микробиологӣ;
- маҳорати хондан ва навиштани истилоҳот ва дастурамалҳои клиникӣ ва фарматсевтии забони лотинӣ;
- ба нақша гирифтани ва баҳодихии сифати ёрии тиббӣ, ҳолати саломатии аҳоли ва таъсири омилҳои муҳити атроф ва муҳити истеҳсолот ба он.

Фанҳои интихобӣ – омӯзиши ҳатмӣ ((донистан, тавонистан, малакаҳоро барномаи асосии таълимии (БАТ) муассисаи таълимӣ муайян мекунад – Тандурустии ҷамъиятӣ ва нигоҳдории тандурустӣ, эпидемиология, тибби ҳарбӣ, анатомияи патологӣ, физиология, микробиология, вирусология, иммунология).

5.4 Ҳатмкунанда бояд салоҳиятнокии зерини касбро дошта бошад: фаъолияти профилактикӣ:

- гузаронидани маҷмӯи чорабиниҳо оид ба таҳким ва нигоҳдории саломатӣ, ташаккули тарзи ҳаёти солим, огоҳӣ аз бавучудой ва паҳншавии бемориҳои стоматологӣ, ташҳиси саривактӣ онҳо, муайян намудани сабабҳои пайдоиш ва рушд, бартараф намудани таъсири зарарноки омилҳои экологӣ ба саломатии инсон (СК-1);
- гузаронидани муоинаҳои профилактикӣ - тиббӣ, диспансеризатсия ва назорати диспансерии гирифтҳои патологияҳои стоматологӣ (СК-2);
- гузаронидани чорабиниҳои зиддиэпидемӣ, ташкили ҳифзи аҳоли дар ҷойҳои махсусан хавфноки сироятӣ, ҳангоми хатари радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавқулодда (СК-3);
- истифодаи усули иҷтимоӣ-беҳдошти ҷамъоварӣ ва таҳлили тиббӣ-омории маълумот оиди бемории стоматологӣ (СК-4);

Фаъолияти ташхисотӣ:

- ҷамъоварӣ ва таҳлили шикоятҳои бемор, анамнез, натиҷаҳои муоина, тадқиқоти озмоишгоҳӣ-дастгоҳӣ, патологӣ-анатомӣ ва дигар таҳқиқоти барои исботи мавҷудият ё набудани беморӣ, инчунин таҳияи картаи тиббии амбулаторӣ ё статсионарии бемор (СК-5);

- муайян намудани ҳолати патологӣ бемор, симптому синдроми бемориҳои стоматологӣ, шакли ноозологӣ мутобиқи Таснифоти байналмилалӣ омории бемориҳо ва мушкilotи вазъи саломатӣ, азназаргузаронии X (СК-6);

- донишҳои механизмҳои патофизиологӣ рушди симптому синдромҳои клиникӣ, асоснок намудани табобат ва барқарорсозии саломатии кӯдакон, наврасон ва калонсолон, вобаста ба гурӯҳи синнусолӣ ва ҷинсии онҳо (СК-6);

- омодагӣ ба гузаронидани озмоиши корношоямӣ муваққатӣ, иштирок дар гузаронидани озмоиши тиббӣ-ичтимоӣ, муқаррар намудани марги биологӣ (СК-7);

Фаъолияти табобатӣ:

- муайянкунии тактикаи бурдани беморони гирифтори бемориҳои стоматологӣ аз ҳисоби гурӯҳи синнусолӣ-ҷинсӣ (СК-8)

- таҳияи нақшаи муолиҷаи бемор мутобиқи ташхиси муқарраршудаи амбулаторӣ дар широкӣ статсионарӣ (СК-9);

- омодагӣ дар расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода, аз он ҷумла иштирок дар таҳлилии (эвакуатсия) тиббӣ (СК-10).

Фаъолияти офиятӣ:

- муайянкунии зарурияти истифодаи омилҳои табобатии табиӣ, дору, табобати ғайридоруворӣ ва дигар усулҳо дар беморони гирифтори бемориҳои стоматологӣ, ки ба офияти тиббӣ ва табобати санаторӣ – курортӣ эҳтиёҷ доранд (СК-11);

Фаъолияти психологӣ – педагогӣ:

- ба беморон ва ҳешовандони онҳо омӯзонидани чораҳои асосии гигиенӣ, нигоҳдории саломатӣ, малакаҳои худдории нишондодҳои физиологӣ, ки ба муҳофизат ва мустаҳкамкунии саломатӣ, инчунин пешгирии бемориҳои стоматологӣ равона шудаанд (СК-12);

- гузаронидани фаъолияти равшаннамоӣ оиди аз байн бурдани омилҳои хатар ва ташаккули малакаҳои тарзи ҳаёти солим (СК-13).

Фаъолияти ташкилӣ – идоракунӣ:

- қобилияти истифодаи принципҳои асосии ташкил ва идоракуни дар соҳаи ҳифзи саломатии мардум дар муассисаҳои тиббӣ в дигар қисмҳои таркибӣ (қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, низомномаҳои техникӣ, стандартҳои байналмиллалӣ ва миллӣ, фармонҳо, тавсияҳо, истилоҳот, тартиби воҳидҳои байналмиллалӣ, таснифотҳои амалкунандаи байналмиллалӣ); таъминоти ташкили сарфакоронаи меҳнат (СК-14);

- иштирок дар баҳодихии сифати ёрии стоматологӣ бо истифодаи нишондодҳои асосии тиббӣ – оморӣ (СК-15);

- қобилияти ташкили ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода, аз он ҷумла иштирок дар таҳлилии (эвакуатсия) тиббӣ (СК-16);

Фаъолияти илмӣ – тадқиқотӣ:

- омодагӣ ба таҳлил ва ба таври оммавӣ пешниҳодкунии ахбори тиббӣ дар асоси тибби исботшуда (СК-17);

- қобилияти иштирок дар гузаронидани тадқиқотҳои илмӣ бо ҳисоби меъёрҳои ахлоқӣ (СК-18);

- омодагӣ барои иштирок дар воридсозии усулҳои нав, ки ба ҳифзи саломатии аҳоли раван шудааст (СК-19).

Бо тамомшавии омӯзиши бахши фанҳои касбӣ таълимгиранда бояд:

Категорияи салоҳияти касбӣ	Рамз и салоҳияти касбӣ	Тасвияи салоҳияти касбӣ	Индикаторҳои комёбшавии салоҳиятҳои касбӣ (барои банақшагирии натиҷаҳои таҳсилот аз барномаи таълимӣ)
Салоҳиятҳои касбӣ Фаъолияти профилактикӣ	СК-1	Гузаронидани маҷмӯи чорабиниҳо, ки ба устуворӣ ва нигоҳдории саломатӣ равона шуда ба онҳо тарзи ҳаёти солим, пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳои стоматологӣ, ташҳисоти бармаҳали онҳо, ошкорсозии сабабҳои пайдоиш ва инкишоф, инчунин барои бартарафсозии таъсири зарарноки онҳо ба саломатии инсон дохил мешавад.	Донад: -этиология, патогенез, ташҳисот, табобат ва пешгирии бемориҳои бештар вохуранда; - нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмонӣ дар ташаккули шахсият ва омодагӣ ба барои фаъолияти касбӣ; -принсипҳои тарзи ҳаёти солим; -асосҳои тибби пешгирикунанда, ки ба устуворсозии саломатии аҳоли раван шудааст; - маҷмӯи мутақобила байни саломатии стоматологӣ, ғизохӯрӣ, саломатии умумӣ, беморӣ; -принсипҳои илмӣ таъмингардонӣ, дезинфексия ва коркарди антисептикӣ барои пешгирии сироятҳои ҳангоми кор дар амалияи стоматологӣ; -сохт ва вазифаи тартиби иммунитет, хусусиятҳои синнусолии он, усулҳои асосии ташҳисоти иммунитет, усулҳои баҳодихии вазъияти иммунитет ва нишондодҳо и табобати иммунотропӣ; - тамоюлҳои асосии ошкорсозӣ ва сатҳи паҳншавии бемориҳои стоматологӣ; -асосҳои қонунбарории санитарӣ оиди таъмини беҳбудии санитарӣ-эпидемиологии аҳоли; -омилҳои тератогении муҳит, ки ба инкишофи нуқсонҳои ковокии даҳон таъсир мерасонад, чораҳои шахсии пешгирии бемориҳои сироятӣ в паразитии ковокии даҳон. Тавонад: -ба беморон ва ҳешовандони онҳо гузаронидани чорабиниҳои пешгирикунанда оиди зиёдшавии муқобилияти организм ба омилҳои номусоиди муҳити беруна; - тарғиботи тарзи ҳаёти солим; - гузаронидани кор оиди тарғиботи саломатии стоматологӣ, ки барои пешгирии бемориҳои модарзодӣ ва ирсӣ равона шудаанд; -сарфаҳм рафтани масъалаҳои тарбияи ҷисмонӣ, ки ибто мақсади пешгирӣ ва табобат истифода мешавад; - истифодаи усулҳои пешгирии якумбра ва дукумбра (дар асоси тибби исботшуда), муқаррарсозии робитаи сабабӣ-ҷустуҷӯи тағироти ҳолати саломатӣ (аз он ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити беруна; -баргузорсозии маҷмӯи чорабиниҳо, ки ба нигоҳдорӣ ва устувории саломатии инсон равона шудааст, ташаккулдиҳии тарзи ҳаёти солим, пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳо, ташҳисоти бармаҳал, ошкорсозии сабабҳо, шароити пайдоиш ва инкишофи бемориҳо, инчунин бартарафсозии таъсири зарарноки омилҳои муҳити беруна;

			-ошкорсозии таъсири манфии омилҳои берунӣ ва дохилӣ ба ҳолати ковокии даҳон. Тасарруф кунад: - усулҳои ташкили пешгирии аввалини бемориҳои стоматологӣ дар ҳама гурӯҳҳои синнусолӣ, ташаққули мотиватсия барои нигоҳдории саломатии стоматологии шахсони алоҳида, оила ва ҷамъият, аз он ҷумла даст кашидан аз одатҳои бад, ки ба ҳолати ковокии даҳон таъсир мерасонад; - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли дар гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ.
	ПК-2	Гузaronидани азназаргузаронии тиббии пешгирикунанда, диспансеризатсия, назорати диспансерии беморони стоматологӣ	Донад: -принсипҳои асосии диспансеризатсия дар стоматологияи кӯдакон; -Хусусиятҳои ташкил ва самтҳои асосии фаъолияти табиб-стоматологи минтақавӣ; - принципҳои назорати диспансерии стоматологии гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ ва иҷтимоии аҳоли, офияти пациентҳо; - ташкили назорати тиббии саломатии стоматологии аҳоли; -принсипҳои идоракунии чараҳои табобат дар муассисаҳои тиббии стоматологӣ Тавонад: - истифодаи усулҳои профилактикаи аввалин ва дуюмбора (дар асоси тибби исботшуда), муқарраркунии робитаи сабабӣ-ҷустуҷуи тағироти ҳолати саломатӣ (аз он ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити атроф; - шарҳ додани усулҳои бештар паҳншудаи ташхисоти лабораторӣ ва функционалӣ, термометрия барои ошкорсозии чараҳои патологӣ дар узвҳо ва системаҳои организми пациентҳо; - коркарди нақшаи табобат бо ҳисоби равиши беморӣ; - интиҳоб ва таъин намудани табобати доруворигӣ, истифодаи усулҳои ғайридоруворигӣ, гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ ҳангоми бемориҳои минтақаи ҷоғу рӯй. Тасарруф кунад: - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли дар гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ. - усулҳои ташкили пешгирии аввалини бемориҳои стоматологӣ дар ҳама гурӯҳҳои синнусолӣ, ташаққули мотиватсия барои нигоҳдории саломатии стоматологии шахсони алоҳида, оила ва ҷамъият, аз он ҷумла даст кашидан аз одатҳои бад, ки ба ҳолати ковокии даҳон таъсир мерасонад; - усулҳои диспансеризатсия дар стоматология барои калонсолон ва кӯдакон.
	СК-3	Гузaronидани чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, ташкили ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сироятии ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар	Донад: - асосҳои иҷрокунии чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, асосҳои осуществления противоэпидемических мероприятий, ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сироятии ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавқуллода. - принципҳои ташкили ёрии тиббӣ, гузаронидани чорабиниҳои эҳғарӣ ба кӯдакон ва наврасон дар ҳолатҳои фавқуллода, ҳангоми садамаҳо дар вақтҳои осоишта ва ҳарбӣ; - оқибатҳои эҳтимолии фалокат, садама, офатҳои табиӣ ва тарзи истифодаи маводҳои муосири зарба задан;

		ҳолатҳои фавқуллода. - усулҳои ҳифзи аҳоли ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода. Тавонад: - ошкорсозии риоя накардани қоидаҳои барои ҳаёт хатарнок ва расонидани ёрии аввалин ҳангоми ҳолатҳои таъҷили ба қўдакон ва наврасон дар манбаъҳои зарбазанӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода; - ҳулосабарорӣ оиди амалҳои мақсаднок ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода; - интиҳоби усули ҳимоя аз омилҳои зараровар ва хатарнок ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода; Тасарруф кунад: - асосҳои иҷрокунии чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сирояти ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавқуллода. - малакаҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ, гузаронидани чорабиниҳои эҳёгарӣ ба қўдакон ва наврасон дар ҳолатҳои фавқуллода, ҳангоми садамаҳо дар вақтҳои озоишта ва ҳарбӣ; - усулҳои истифодаи маводҳои инфиродии ҳимоягӣ дар ҳолатҳои фавқуллода; - усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода дар калонсолон, қўдакон ва наврасон.
	ПК-4	Истифодаи усули ҷамъоварии иҷтимоӣ-беҳдоштӣ ва таҳлили тиббӣ-омории маълумот оиди бемории стоматологӣ. Донад: - асосҳои назариявии информатика, ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, ҷустуҷӯӣ, коркард, ислоҳот, паҳншавии ахборот дар системаи тиббӣ ва биологӣ, истифодаи системаи компютери ахборот дар тиб ва тандурустӣ; - тамоюлҳои асосии ошкоршавӣ ва сатҳи паҳншавии буюмориҳои стоматологӣ дар кишвар; асосҳои тенденцияҳои ифтихор ва сатҳи паҳншавии стоматологических заболеваний в стране; Тавонад: - ҷамъоварии анамнези пурраи пациент, ҳамчунин маълумот оиди ҳолати ковокии даҳон ва дандонҳо; - гузаронидани пурсиши бемор, ҳешованди ӯ (ҷамъоварии маълумоти биологӣ, тиббӣ, психологӣ ва иҷтимоӣ); Тасарруф кунад: - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии гурӯҳҳои гуногуни синӣ-ҷинсии аҳоли; - усулҳои клиникии муоинаи минтақаи чоғу рӯй.
Фаъолияти ташхисотӣ	СК-5	Ҷамъоварӣ ва таҳлили шикояти пациентҳо, маълумоти анамнез, натиҷаи азназаргузаронӣ, муоинаи озмоишгоҳӣ, асбобӣ, патологоанатомӣ ва ғ. Бо мақсади ошкорсозии ҳолат, ё муқаррарсозии ҳақиқати мавҷудият ё вучуд надоштани бемориҳои стоматологӣ, инчунин таърифи корти тиббии амбулаторӣ ва Донад: - схемаи стандартӣ пурсиш ва азназаргузаронии ҷисмонии пациент; - усулҳои муосири муайянкунии ҳолати психосоматикӣ ва психосоматикӣ пациентҳо дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; - усулҳои муосири клиникӣ, озмоишгоҳӣ ва асбобӣ ташхисот дар стоматологии; - пуркунии ҳуҷҷатҳои тиббии баҳисобгирӣ-ҳисоботӣ дар муассисаҳои тиббӣ. Тавонад: - фаркунии усулҳои муосири муайянкунии ҳолати психосоматикӣ ва психосоматикӣ пациентҳо дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; - гузаронидани пурсиши бемор, ва ҳешованди ӯ (ҷамъоварии маълумоти биологӣ, тиббӣ, психологӣ ва

		статсионарии бемор.	ичтимой); -чамъоварии анамнези пурраи патсиент,ҳамчунин маълумот оиди ҳолати ковокии даҳон ва дандонҳо; -шарҳ додани натиҷаи муоина, гузоштани ташҳиси муваққатӣ, муайянкунии ҳаҷми муоинаи иловагӣ барои дақиқии ташҳис; - тартибдиҳии ташҳиси клиникӣ; - таҳлили натиҷаи муоинаи рентгении беморон; - шарҳ додани усулҳои бештар паҳншудаи ташҳисоти лабораторӣ ва функционалӣ, термометрия барои ошкорсозии ҷараёни патологӣ дар узвҳо ва системаҳои организми патсиентҳо; - пуркунии ҳуччатҳои тиббии гуногун дар муассисаҳои стоматологии амбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ; Тасарруф кунад: - ахбороти муҳим ва дақиқ оиди беморон ва ҳолати умумии онҳо ҳангоми чамъоварии анамнез,азназаргузаронии ҷисмонӣ ва истифодаи маълумоти озмоишго,усулҳои визуалии ташҳисот ва дигар усулҳои муоина; - таҳлили натиҷаи ҳолати психо-эмотсионалии беморон дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; -тарзи хондани намудҳои гуногуни акси рентгенӣ; ; -малакаҳои гузоштани ташҳиси пешаки дар асоси натиҷаи муоинаи озмоишгоҳӣ ва асбобии беморон; - малакаҳои гузоштани ташҳиси клиникӣ; - пуркунии ҳуччатҳои тиббии гуногун дар муассисаҳои стоматологии амбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ;
	СК-6	муайянкунии ҳолатҳои асосии патологӣ, симптом ва синдромҳои бемориҳои стоматологӣ, шакли нозологӣ мувофиқи таснифоти омории байналмиллалӣ бемориҳо ва масъалаҳои саломатӣ, аз нав дида баромадани X- ум.	Донад: - аз нуктаи назари илмҳои пойгоҳӣ зохиршавии бемориҳои асосӣ дар маҳали ихтисос; - мафҳуми этиология, патогенез, морфогенези бемориҳо, принципҳои таснифоти бемориҳо; - маълумоти асосӣ оиди нозологияи умумӣ; - расми клиникӣ, хусусияти равиш ва оризаи бемориҳои бештар паҳргардида,ки бо шакли анъанавӣ идома меёбад; - хусусиятҳои расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ; -симптом ва синдромҳои асосии клиникӣ бемориҳои сироятӣ ва механизми пайдоиши онҳо; -усулҳои муосири клиникӣ, озмоишгоҳӣ,асбобии бемориҳои сироятӣ; - меъёрҳои тартибдиҳии ташҳиси бемориҳои сироятӣ. Тавонад: -шарҳ додани натиҷаи муоина, гузоштани ташҳиси пешакӣ, муайянкунии ҳаҷми муоинаи иловагӣ барои дақиқии ташҳис; - тартибдиҳии ташҳиси клиникӣ; - асосноккунии ҳислати ҷараёни патологӣ ва зохиршавии клиникӣ он, принципҳои табобати патогенетикии бемориҳои бештар паҳншуда,аз он ҷумла стоматологӣ; -муқаррарсозии ташҳиси клиникӣ бемориҳои сироятӣ бештар паҳншуда,ки ба шакли хос ҷараён мегиранд ва асосноккунии ташҳис Тасарруф кунад: -алгоритми гузоштани ташҳиси пешакӣ ва дар зарурият

			равонасозии онҳо ба муоинаи иловагӣ ба табиб-мутахассис; -алгоритми гузоштани ташхиси клиникӣ муфассал дар беморони стоматологӣ; - шарҳи натиҷаҳои усулҳои ташхисотиҳои озмоишгоҳӣ ва асбобӣ дар беморони синну солалашон гуногун.
	СК-7	Омода будан барои гузаронидани озмоиши корношоямӣ муваққатӣ, иштирок дар гузаронидани озмоиши тиббӣ-иҷтимоӣ, мақарраркунии марги биологии инсон.	Донад: - бурдани ҳуҷҷатҳои тиббӣ баҳисобгирӣ-ҳисоботӣ дар муассисаҳои тиббӣ стоматологӣ, гузаронидани озмоиши корношоямӣ; - мафҳуми этиология, патогенез, морфогенез, патоморфоз, беморӣ, принципи таснифи бемориҳо, маълумоти асосии нозологияи умумӣ; - ташкили назорати тиббӣ ҳолати саломатии стоматологияи аҳоли; -принсипҳои идоракунии чараҳои табобатӣ дар муассисаҳои стоматологӣ. Тавонад: - додани хулоса оиди сабаби марг ва тартибдиҳии ташхиси патологоанатомӣ; - пуркунии шаҳодатномаи тиббӣ оиди марг; - бурдани ҳуҷҷатҳои тиббӣ гуногун дар муассисаҳои имбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ; -муқарраркунии марги клиникӣ ва биологӣ; Тасарруф кунад: - принципҳои деонтологияи тиббӣ ва этикаи тиббӣ.
Фаъолияти табобатӣ	СК-8	Муайянкунии маҳорати бурдани беморони гуногуни стоматологӣ бо ҳисоби гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо.	Донад: - фарқкунии маҳорати бурдани пациентҳои гирифтори бемориҳои бештар вохуранда дар таҷрибаи стоматологӣ вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо; -нишондод ба маҳорати интиҳобшудаи бурдани пациентҳо бо ҳисобирии маводҳои этиотропӣ ва патогенетикӣ; -этиология, патогенез, ташхисот, табобат ва пешгирии бемориҳои стоматологияи бештар вохуранда дар кӯдакон ва калонсолон ҳангоми: кариес, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон, лабҳо; периостити чоғҳо, остеомиелити одонтогении чоғҳо, суроҳшавии чавфи чоғиболоӣ, осеби ковокии даҳон, дандонҳо, шоҳаи алвеоларӣ, бофтаҳои нарми рӯй, неврити асаби рӯй ва сегона, невралгияи асаби сегона, дисфункцияи дардии бугуми чоғи поён ва устухони чака, баромадани чоғи поён, инкишофи ғайримуқаррарии бофтаҳои ковокии даҳон, носури(киста) одонтогении чоғҳо ва носури нойчаи барорандаи ғадудҳои обидаҳонӣ, адентия, нуқсонҳои дандонҳо ва қатори дандонҳо бо оризаи ҷойивазкунии қатори дандонҳо, артикулятсияи осебӣ ва бемориҳои бугуми чоғи поён ва устухони чака, инкишофи ғайримуқаррарии дандонҳо ва қатори дандонҳо, газиш. - хусусиятҳои расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ. Тавонад: -интиҳоби бурдани кӯдакон ва калонсолон бо ҳисоби чараҳои беморӣ, интиҳоб ва таъинкунии табобати доругӣ, истифодаи усули табобати ғайридоругӣ ҳангоми: кариес, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон, лабҳо; периостити чоғҳо, остеомиелити

		одонтогении чоғҳо, сурухшавии чавфи чоғиболой, осеби ковокии даҳон, дандонҳо, шохаи алвеолярӣ, бофтаҳои нарми рӯй, неврити асаби рӯй ва сегона, невралгияи асаби сегона, дисфункцияи дардии бугуми чоғи поён ва устухони чака, баромадани чоғи поён, инкишофи ғайримуқаррарии бофтаҳои ковокии даҳон, носури(киста) одонтогении чоғҳо ва носури нойчаи барорандаи ғадудҳои обидаҳонӣ, адентия, нуқсонҳои дандонҳо ва қатори дандонҳо бо оризаи ҷойивазкунии қатори дандонҳо, артикулятсияи осебӣ ва бемориҳои бугуми чоғи поён ва устухони чака, инкишофи ғайримуқаррарии дандонҳо ва қатори дандонҳо, газиш. - шарҳи маҳорати бурдани пациентҳо бо патологияи стоматологӣ дар қўдакон ва калонсолон бо ҳисоби - истифодаи усулҳои асептика ва антисептика бо мақсади лабораторӣ-ташхисотӣ ва табобатӣ; - муайянкунии ҳолатҳое, ки ёрии таъҷилии стоматологӣ ва тиббиро талабгор буда, аз ҷорҷубаи салоҳияти стоматологӣ умумӣ мебарояд ва феврал ба мутахассисони мутаносиб муроҷиат намояд, гузаронидани усулҳои эҳғарӣ ва ёрии аввалин ҳангоми бозистиҳои дил, шоки анафилактикӣ, маҳкам шудани роҳҳои нафаскашӣ, коллапс, хурӯҷи бемории саръ, хунравӣ, фуруҷбарии ҳисми бегона, гипогликемия, комаи диабетӣ ё дигар ҳолатҳои таъҷилӣ, ки дар таҷрибаи стоматологӣ воқеахуранд. Тасарруф кунад: - усулҳои табобати маҷмӯӣ ва офияти пациентҳо бо бемории стоматологӣ бо ҳисоби ҳолати умумии организм ва мавҷудияти бемориҳои ҳамроҳикунанда дар қўдакон ва калонсолон; - алгоритми иҷроиши ҷорабиниҳои асосии табибии ташхисотӣ ва табобатӣ ҳангоми расонидани ёрии табибӣ ба ҷабрдидагон дар ҳолатҳои таъҷилӣ ва ба ҳаёт таҳдидкунанда;
	СК-9 Тайёр кардани нақшаи табобати бемории стоматологӣ мувофиқи ташхиси муқарраршуда дар шароити амбулаторӣ ва статсионари рӯзона.	Донад: - муносибати муқарраршуда ва муомилаи нав дар коркард ва баргузори нақшаи табобати пациентҳо бо бемориҳои стоматологӣ бештар вохуранда вобаста аз гурӯҳи синний-ҷинсии онҳо. - принципҳои таҷрибаи стоматологӣ исботшуда ва истифодаи онҳо дар беморон ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ; - алгоритми ташхисоти тафрикавӣ ҳангоми: дифференциальной диагностика при: кариесе, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон ва лабҳо, бемориҳои нейростоматологӣ минтақаи чоғу рӯй, бугуми чоғи поён ва устухони чака, иллатҳои осебии минтақаи чоғу рӯй, ҷараёнҳои омоси ва омосмонанди минтақаи чоғу рӯй, бемориҳои ғадудҳои обидаҳонӣ, адентия, нуқсонҳои дандон ва қатори дандонҳо бо оризаи ҷойивазкунии қатори дандонҳо, сўфташавии патологӣ дандонҳо бо пастшавӣ ва бе пастшавии баландии қисми поёнии рӯй, нуқсонҳои модарзод ва пайдошуда, ҷойивазкунии минтақаи чоғу рӯй, инкишофи ғайримуқаррарии дандон ва қатори дандонҳо, газишдар қўдакон ва калонсолон. - ҳосиятҳои масолахҳои стоматологӣ, ки дар амалияи стоматологӣ истифода мешаванд; - принципҳои назорати диспансерии стоматологӣ дар гурӯҳҳои гуногуни синний-ҷинсӣ ва в иҷтимоии аҳоли,

		офияти патсиентҳо, ташкили назорати табибии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли, принципҳои идоракунии ҷараёни табobati дар муассисаҳои тиббии стоматологӣ; - сохт ва таҷҳизонидани шуъбаи табobati дармонгоҳ ва статсионар; -талаботҳои санитарӣ-беҳдоштӣ ба муассисаҳои тиббии стоматологӣ. Тавонад: -тартибдиҳии нишондодҳо ба усули интиҳобшуда бо ҳисоби маводҳои этиотропӣ ва патогенетикӣ; -асосноккунии ҳислати ҷараёни патологӣ ва зоҳиршавии клиникии он,принсипҳои табobati патогенетикии бемориҳои бештар паҳншудаи стоматологӣ; - тайёр кардани нақшаи мувофиқи табobati бемориҳои стоматологӣ дар кӯдакон ва калонсолон бо ҳисоби бемориҳои умумисоматикӣ ва офияти баъдинаи онҳо; -тайёркунии нақшаи табобат бо ҳисоби равиши беморӣ ва таъин кардани табobati доругӣ,истифодаи табobati ғайридоругӣ, гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ ҳангоми табobati бемориҳои минтақаи ҷоғу рӯй; -машварат ва омӯзонидани патсиентҳо ва аҳли оилаи онҳо оиди имконияти иштироки онҳо дар табобат ва таъмини ҳулосабарории якҷоя Ҳасарруф кунад.: - ахборот оиди муносибати нав дар баргузори нақшаи табobati патсиентҳо бо бемориҳои бештар вохурандаи дар амалияи стоматологӣ вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо; - принципҳои таҷрибаи стоматологии исботшуда ва истифодаи он дар беморон ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ; -ахборот оиди принципҳои тамъизгардонӣ,дезинфексия ва коркарди антисептики асбобҳо барои сироятнок нашудани табиб ва бемор аз асбобҳои тиббӣ ва стоматологӣ; -малакаҳои мануалӣ дар стоматологияи консервативӣ, ҷарроҳӣ ва барқароркунанда; - усулҳои ташхисот ва табobati нуқсонҳои бофтаҳои саҳти дандон, нуқсон ва бечошавии қатори дандонҳо, бемориҳои пародонт,пурра набудани дандонҳо бо сохтҳои ортопедӣ.
	СК-10	Омода будан барои иштирок дар расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми вазъияти фавқуллода, аз ҷумла иштирок дар таҳлили тиббӣ.
		Донад: -принсипҳои ташкил кардан ва вазифаҳои тибби садамавӣ ва хизмати тиббии мудофияи граждани, муассисаҳои он, қисмҳои идоракунии ва таҷҳизонидан. -тавсифи тиббӣ-тактикии манбаъҳои зарбазани, садамаҳои гуногун; -асосҳои таъминоти табобатӣ-таҳлилии аҳолии зарардида дар вазъиятҳои фавқуллода (марҳилаҳо ва талабот ба расонидани ёрии тиббӣ, таъинот ва намудҳои ба навъ ҷудокунии тиббӣ,принсипҳои ташкил намудан ва гузаронидани он, аломатҳои ба навъ ҷудокунӣ ташкил намудан ва ҳаҷми ёрии аввалини тиббӣ); - чорабиниҳои асосии санитарӣ-беҳдоштӣ ва зиддиэпидемиологӣ,ки ҳангоми вазъияти фавқуллода гузаронида мешавад; -асосҳои қонунгузорӣ оиди беҳбудии санитарӣ-эпидемиологии аҳоли,ҳуҷҷатҳои асосии расмӣ,ки хизматрасонии зиддиэпидемиологии аҳолиро ҳангоми бемориҳои сироятӣ ва паразитӣ ба тартиб меоварад; -хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оммавӣ ва варзишӣ,дар

			вазъиятҳои ғавқуллода ва ҳангоми садама дар вақти озоишта ва ҳарбӣ; -патогенези бемориҳои сироятӣ, зоҳиршавии клиникаи онҳо, усулҳои асосии таҳқиқоти лабораторӣ ва асбобӣ, ки дар инфектология истифода мешавад (нишондодҳои истифода, усулҳои асосии назариявӣ, шарҳи натиҷаҳо); Тавонад: -ташкил ва гузаронидани чорабиниҳо оиди химояи кормандон ва аҳоли аз таъсири манфии ҳолатҳои ғавқуллода; -ҷамъоварии маълумот оиди ҳолати нишондодҳои асосии ҳаётии зарардидагон барои ҳулосабарории ба навъ ҷудокунии табиб; -истифодаи маводҳои химоявии коллективӣ ва инфиродӣ; -расонидани ёрии аввалини тиббӣ. Тасарруф кунад: -усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ, ёрии аввалини тиббӣ ба зарардидагон дар манбаҳои зарбазанӣ ҳангоми вазъиятҳои ғавқуллода.
Ҷаъолияти офиятӣ	СК-11	Тавонистани муайянкунии зарурияти истифодаи омилҳои таъботии табиӣ, таъботи доруворигӣ ва ғайритаъботӣ ва дигар усулҳо дар беморони стоматологӣ, ки ба офияти тиббӣ ва таъботӣ санаторӣ-курортӣ муҳтоҷанд.	Донад: -механизми таъсири маводҳои доругӣ, самарои таъботӣ ва фармакинетика, самарои иловагӣ, таъсири мутақобил, самарои таъботи тӯлонӣ; - растаниҳои шифобахши Тоҷикистон, нишондод, зиддинишондод ва усулҳои истифода дар таҷрибаи стоматологӣ; -усули истифодаи рағғани эфир дар стоматология вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсӣ -ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ, механизми таъсири таъботӣ-офиятии физиотерапия, тарбияи ҷисмонии муолиҷавӣ, рефлексотерапия, фитотерапия, масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ, нишондод ва зиддинишондоди истифодаи он дар стоматология; Тавонад: - намоиш додани дониши механизми таъсири маводҳои доругӣ, самарои таъботӣ ва фармакинетика, самарои иловагӣ, таъсири мутақобил, самарои таъботи тӯлонӣ; -тавсия додани растаниҳои доругии Тоҷикистон, тартибдиҳии нишондод ва зиддинишондод, таҷрибаи усули истифодаи онҳо дар таҷрибаи стоматологӣ; - истифодаи усули истифодаи рағғани эфир дар стоматология вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсӣ; - интиҳоб ва таъиноти таъботи доругӣ, истифодаи усули таъботи ғайридоругӣ; -ичрокунии ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ; -муқоисаи механизми таъсири таъботӣ-офиятии физиотерапия, тарбияи ҷисмонии муолиҷавӣ, рефлексотерапия, фитотерапия, масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ; -тартибдиҳии нишондод ва зиддинишондоди истифодаи онҳо дар стоматология. Тасарруф кунад: -тавсиядиҳӣ оиди истифодаи маводҳои доругӣ, растаниҳои доругӣ ва рағғани эфир дар стоматология; -шарҳ додани механизми таъсири таъботӣ-офиятии физиотерапия, рефлексотерапия, фитотерапия, масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ;

			-аргументҳо барои нишондод ва зиддинишондоди истифодаи омилҳои табиати табиӣ,табобати доруворигӣ ва ғайритабобатӣ ва дигар усулҳо дар беморони стоматологӣ,ки ба офияти тиббӣ ва табобатӣ санаторӣ-курортӣ муҳтоҷанд.
Фаъолияти психологӣ - педагогӣ	СК-12	Омӯзонидани патсиентҳо ва ҳешу табори онҳо чорабиниҳои асосии беҳдоштӣ, малакаи худназоратии нишондодҳои асосии физиологӣ,ки боиси нигоҳдорӣ ва устуворкунии саломатианд, пешгирии бемориҳои стоматологӣ.	Донад: -асосҳои тибби профилактикии барои устуворгардонии саломатии аҳоли равоншуда; - принципҳои пешгирии аввалин,дуюмбора ва сеюмбораи бемориҳои стоматологии бештар вохуранда; - таносуби маҷмӯӣ байни саломатии стоматологӣ, хӯрокхури, саломатии умумӣ,беморӣ; -принципҳои тарзи ҳаёти солим; - усулҳои истифодаи маводҳои химиявии муносиб буда ва препаратҳои фармасевтӣ барои тафтиши лояи дандон, гузаронидани фторкунонии таҳҷой ва ҳавоногузар кардани(герметизатсия) фиссураҳо -қоидаҳои беҳдошти шахсии ковокии даҳон, чораҳои шахси ва ҷамъиятии пешгирии бемориҳои стоматологӣ; Тавонад: -муҳокимаи принципҳои пойгоҳии беҳтарсозии саломатӣ, муқарраркунандагони умумии саломатӣ ва хавфҳо; - тартибдиҳии принципҳои пешгирии аввалин,дуюмбора ва сеюмбораи бемориҳои стоматологии бештар вохуранда; -истифодаи усулҳои пешгирии якумбора ва дуумбора(дар асоси тибби исботшуда) муқаррарсозии робитаи сабабӣ-ҷустуҷӯии тағироти ҳолати саломатӣ(аз ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити беруна; -ороиш додани таносуби маҷмӯӣ байни саломатии стоматологӣ, хӯрокхури, саломатии умумӣ,беморӣ; -муҳокимаи принципҳои тарзи ҳаёти солим; - усулҳои истифодаи маводҳои химиявии муносиб буда ва препаратҳои фармасевтӣ барои тафтиши лояи дандон, гузаронидани фторкунонии таҳҷой ва ҳавоногузар кардани(герметизатсия) фиссураҳо -муҳокимаи ғизодиҳӣ мувофиқи вазъияти саломатии ковокии даҳон; -фаҳмонидан ва истифодаи қоидаҳои беҳдошти шахсии ковокии даҳон, чораҳои шахси ва ҷамъиятии пешгирии бемориҳои стоматологӣ; -намоиш додани усул ва маводҳои тозакунии дандонҳо вобаста аз патологияи стоматологӣ ва синну сол; -гузаронидани кор оиди ташвиқоти саломатии стоматологии аҳоли; - пешгирии бемориҳои ирсӣ ва модарзодӣ; Ҳасарруф кунад: -усулҳои:ташқил кардани пешгирии якумбораи бемориҳои стоматологӣ дар ҳар ак гурӯҳҳои синнусолӣ, ташаккулдиҳии мотиватсия барои нигоҳ доштани саломатии стоматологии шахсони алоҳида ,оила ва ҷамъият,аз ҷумла даст кашидан аз одатҳои бад,ки ба ҳолати ковокии даҳон таъсир мерасонад; - тарзи муайянкунии индексҳои стоматологӣ; - усулҳои худбаҳодиҳии ҳолати ковокии даҳони инсон; -усулҳо ва маводҳои тозакунии дандонҳо вобаста аз

			патологияи стоматологӣ ва синну сол.
	СК-13	Гузаронидани фаъолияти равшаннамоӣ оиди бартарафсозии омилҳои хавфи бемориҳои стоматологӣ ва ташаккулдиҳии малакаҳои тарзи ҳаёти солим.	Донад: - меъёрҳои асосии тарзи ҳаёти солим ва усулҳои ташаккулдиҳии он; - шакл ва усулҳои маърифатнокии санитарӣ-беҳдоштӣ дар байни аҳоли ва кормандони тиб; - чорабиниҳои асосии беҳдоштӣ, ки боиси устуворсозии саломатӣ ва пешгирии пайдоиши бемориҳо мегардад; -принсипҳои тарзи ҳаёти солим; - таълимот оиди саломатии кӯдакон ва аҳолии калонсол,усулҳои нигоҳдории он; - муомилаи мутақобилаи «табиб-пациент», «табиб-хешовандон»; -маводҳо ва усулҳои корҳои санитарӣ-равшаннамоӣ. Тавонад: -гузаронидани корҳои равшаннамоӣ дар байни пациентҳо(хешовандон ва намояндаи қонунӣ) ва кормандони тиб бо мақсади ташаккулдиҳии тарзи ҳаёти солим; - гузаронидани чорабиниҳои профилактикӣ дар байни пациентҳо ва хешовандони онҳо оиди баландшавии муқобилияти организм ба омилҳои нофориами муҳити атроф; -гузаронидани кор оиди ташфиқоти саломатии стоматологии аҳоли; - пешгирии бемориҳои ирсӣ ва модарзодӣ. Тасарруф кунад: - гузаронидани корҳои равшаннамоии санитарӣ-беҳдоштӣ дар байни пациентҳо(хешовандон ва намояндаи қонунӣ) ва кормандони тиб бо мақсади ташаккулдиҳии тарзи ҳаёти солим;
Фаъолияти таъшиқкунӣ ва идоракунӣ	СК-14	Қобилияти истифодаи принципҳои асосии таъшиқкунӣ ва идоракунӣ дар соҳаи ҳифзи саломатии шаҳрванд дар муассисаҳои тиббӣ ва дигар сохторҳо (қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, регламентҳои техникӣ, тартибҳои ягонаи байналмиллалӣ, таснифотҳои амалкунандаи байналмиллалӣ), таъминоти таъшиқи оқилонаи меҳнат.	Донад: - асосҳои қонунгузории ҚТ, ҳуҷҷатҳои асосии меъёрӣ-техникӣ оиди ҳифзи саломатии аҳоли; - асосҳои таъшиқи ёрии дармонгоҳӣ ва статсионарӣ ба аҳоли, шаклҳои муносири таъшиқи қонун имконияти таъхисотии ёрии дармонгоҳӣ; -ухдадорҳои табиб, вазъияти ҳуқуқии табиб дар ҚТ; ; - меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ, маъмурӣ, граждонӣ ва меҳнатӣ,ки фаъолияти кормандони тибро дар ҚТ ба танзим медарорад; - ухдадорӣ ва ҳуқуқи табиб ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ ба гурӯҳҳои алоҳидаи аҳоли,ҳангоми хавфи пахншавии сироят,бемориҳои оммавӣ, бемориҳои ВИЧ-сироятӣ. Тавонад: -дар назар доштани санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии амалкунанда оиди меҳнат,истифодаи меъёрҳои қонунгузории меҳнат дар вазъиятҳои муайяни амалӣ; -мустақилона мутобиқи қонун қарор қабул кардан дар вазъиятҳои аниқ ҳангоми фаъолияти мураккаби касбии табиб;

			- ҳифзи ҳукуки кормандони тиб. Тасарруф кунад: - малакаҳои баҳодихии ҳукуки ҳолатҳои номуносиби расонидани ёрии тиббӣ, дигар қонунвайронкунии кормандони тиб; - аспектҳои ҳукуки бурдани ҳуччатҳои тиббӣ.
	СК-15	Омодагӣ барои иштирок дар баҳодихии сифати расонидани ёрии стоматологӣ бо истифода аз нишондодҳои асосии тиббӣ-оморӣ.	Донад: - асосҳои қонунгузори ҚТ, ҳуччатҳои асосии меъёрий-техникӣ оиди ҳифзи саломатии аҳоли; Тавонад: - таҳлил ва баҳодихии сифати ёрии тиббӣ, стоматологӣ, ҳолати саломатии аҳоли, таъсири омилҳои тарзи ҳаёт ба саломатии аҳоли. Тасарруф кунад: - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли.
	СК-16	Қобилияти ташкил кардани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода, аз ҷумла таҳлилии тиббӣ.	Донад: - принципҳои ташкил кардан ва вазифаҳои тибби садамавӣ ва хизмати тиббии мудофияи граждани, муассисаҳои он, қисмҳои идоракунӣ ва таҷҳизонидан. - принципҳои асосии идоракунӣ ва ташкили ёрии тиббӣ ба аҳоли; - тавсифи тиббӣ-тактикий манбаъҳои зарбазанӣ, садамаҳои гуногун; - асосҳои таъминоти табобатӣ-таҳлилавии аҳолии зарардида дар вазъиятҳои фавқуллода (марҳилаҳо ва талабот ба расонидани ёрии тиббӣ, таъинот ва намудҳои ба навъ ҷудокунӣ тиббӣ, принципҳои ташкил намудан ва гузаронидани он, аломатҳои ба навъ ҷудокунӣ ташкил намудан ва ҳаҷми ёрии аввалини тиббӣ); - чорабиниҳои асосии санитарӣ-беҳдоштӣ ва зиддиэпидемиологӣ, ки ҳангоми вазъияти фавқуллода гузаронида мешавад; - асосҳои қонунгузорӣ оиди беҳбудии санитарӣ-эпидемиологии аҳоли, ҳуччатҳои асосии расмӣ, ки хизматрасонии зиддиэпидемиологии аҳолиро ҳангоми бемориҳои сироятӣ ва паразитӣ ба тартиб меоварад; - хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оммавӣ ва варзишӣ, дар вазъиятҳои фавқуллода ва ҳангоми садама дар вақти озоишта ва ҳарбӣ; - патогенези бемориҳои сироятӣ, зохиршавии клиникии онҳо, усулҳои асосии таххисоти лабораторӣ ва асбобӣ, ки дар инфектология истифода мешавад (нишондодҳои истифода, усулҳои асосии назариявӣ, шарҳи натиҷаҳо); Тавонад: - ташкил ва гузаронидани чорабиниҳо оиди ҳимояи кормандон ва аҳоли аз таъсири манфии ҳолатҳои фавқуллода; - ҷамъоварии маълумот оиди ҳолати нишондодҳои асосии ҳаётии зарардидагон барои ҳулосабарории ба навъ ҷудокунӣ табиб; - истифодаи маводҳои ҳимоявии коллективӣ ва инфиродӣ; - расонидани ёрии аввалини тиббӣ. Тасарруф кунад: - усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ, ёрии аввалини тиббӣ ба зарардидагон дар манбаъҳои зарбазанӣ ҳангоми вазъиятҳои фавқуллода.

Фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ	СК-17	Омодагӣ ба таҳлил ва ба иаври оммавйпешниҳод кардани ахбори тиббӣ дар асоси тибби исботшуда.	Донад: - усули таҳлили фаъолияти муассисаҳои амбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва табобатӣ-профилактикии статсионарӣ; - усули таҳлили сафат ва самаранокии ёрии тиббӣ; Тавонад: - истифодаи маълумот оиди ҳолати саломатии аҳоли ва фаъолияти муассисаҳои тиббӣ-профилактикӣ барои баҳодиҳии сифат ва самаранокии ёрии тиббӣ ва коркарди чорабиниҳо нисбати паст шудани таъсири зарарноки омилҳои муҳити атроф ба саломатии аҳоли; - таҳлили нишондодҳои сифати кори дармонгоҳ ва статсионар; Тасарруф кунад: - усулҳои ҳисобкунӣ ва таҳлили нишондодҳои асосии саломатии аҳоли дар сатҳи инфиродӣ ва ғурӯҳӣ оиди бемории мазкур,мачруҳӣ, бо нишондодҳои инкишофи ҷисмонӣ,ҳолати муҳити атроф.
	СК-18	Қобилияти иштирок дар гузаронидани тадқиқоти илмӣ.	Донад: - усулҳои асосии тадқиқотҳои илмӣ дар соҳаи тиб истифодашаванда; -усулҳои коркарди омории маълумотҳои эксперименталӣ ; -комёбиҳои навтарини илм дар соҳаи тадқиқоти гузаронидашуда. Тавонад: - таҳлил ва ҷмъбастании натиҷаҳои тадқиқотҳои илмӣ; -гузаронидани коркарди омории маълумотҳои эксперименталӣ; - истифодаи комёбиҳои навтарини илми муосир дар соҳаи тиб. Тасарруф кунад: - усулҳои тадқиқотҳои илмӣ; - усулҳои гузаронидани тадқиқотҳои тиббӣ-биологӣ ҳангоми омӯзиши бемориҳои гуногун; - усулҳои баҳисобгирӣ ва таҳлили нишондодҳои асосии саломатии аҳоли барои банақшагирии фаъолияти муассисаҳои тиббӣ ва асосноккунии барномаҳои мақсаднок оиди ҳифзи тандурустии ҷамъиятӣ; - усулҳои баҳодиҳии самаранокии технологияи муосири тиббӣ-ташкилӣ иҷтимоӣ-иқтисодӣ ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ.
	СК-19	Омодагӣ барои иштирок дар воридсозии усулҳои нав,ки барои ҳифзи саломатии аҳоли равона шудаанд.	Донад: - оиди тадқиқотҳои гузаронидашуда, ки баҷустўҷў ва воридсозии усулҳои нав робита доранд ва ҳифзи саломатии аҳоли равона шудааст. Тавонад: - гузаронидани табобат ва пешгирии бемориҳо бо истифодаи усулҳои навтарин. Тасарруф кунад: - ахбор оиди усулҳои нави таҳхис ва табобати бемориҳо,ки бо ҳуҷҷатҳои муносиб тасдиқ шудааст; - малақаҳои воридсозии усулҳои нав дар соҳаи тандурустӣ

Категорияи салоҳияти касбӣ	Рамз и салоҳияти касбӣ	Тасвияи салоҳияти касбӣ	Индикаторҳои комёбшавии салоҳиятҳои касбӣ (барои банақшагирии натиҷаҳои таҳсилот аз барномаи таълимӣ)
Салоҳиятҳои касбӣ Фаъолияти профилактикӣ	СК-1	Гузаронидани маҷмӯи чорабиниҳо, ки ба устуворӣ ва нигоҳдории саломатӣ равона шуда ба онҳо тарзи ҳаёти солим, пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳои стоматологӣ, ташхисоти бармаҳали онҳо, ошкорсозии сабабҳои пайдоиш ва инкишоф, инчунин барои бартарафсозии таъсири зарарноки онҳо ба саломатии инсон дохил мешавад.	Донад: -этиология, патогенез, ташхисот, табобат ва пешгирии бемориҳои бештар вохуранда; - нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмонӣ дар ташаккули шахсият ва омодагории ӯ барои фаъолияти касбӣ; -принсипҳои тарзи ҳаёти солим; -асосҳои тибби пешгирикунанда, ки ба устуворсозии саломатии аҳоли равон шудааст; - маҷмӯи мутақобила байни саломатии стоматологӣ, ғизохӯрӣ, саломатии умумӣ, беморӣ; -принсипҳои илмӣ таъмингардонӣ, дезинфексия ва коркарди антисептикӣ барои пешгирии сироятбӣ ҳангоми кор дар амалияи стоматологӣ; -сохт ва вазифаи тартиби иммунитет, хусусиятҳои синнусолии он, усулҳои асосии ташхисоти иммунитет, усулҳои баҳодихӣ вазъияти иммунитет ва нишондодҳо и табобати иммунотропӣ; - тамоюлҳои асосии ошкорсозӣ ва сатҳи паҳншавии бемориҳои стоматологӣ; -асосҳои қонунбарории санитарӣ оиди таъмини беҳбудии санитарӣ-эпидемиологии аҳоли; -омилҳои тератогении муҳит, ки ба инкишофи нуқсонҳои ковокии даҳон таъсир мерасонад, чораҳои шахсии пешгирии бемориҳои сироятӣ в паразитии ковокии даҳон. Тавонад: -ба беморон ва ҳешовандони онҳо гузаронидани чорабиниҳои пешгирикунанда оиди зиёдшавии муқобилияти организм ба омилҳои номусоиди муҳити беруна; - тарғиботи тарзи ҳаёти солим; - гузаронидани кор оиди тарғиботи саломатии стоматологӣ, ки барои пешгирии бемориҳои модарзодӣ ва ирсӣ равона шудаанд; -сарфаҳм рафтани масъалаҳои тарбияи ҷисмонӣ, ки ибто мақсади пеширӣ ва табобат истифода мешаванд; - истифодаи усулҳои пешгирии якумбра ва дуюмбра (дар асоси тибби исботшуда), муқаррарсозии робитаи сабабӣ-ҷустуҷӯи тағироти ҳолати саломатӣ (аз он ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити беруна; -баргузорсозии маҷмӯи чорабиниҳо, ки ба нигоҳдорӣ ва устувории саломатии инсон равона шудааст, ташаккулдиҳии тарзи ҳаёти солим, пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳо, ташхисоти бармаҳал, ошкорсозии сабабҳо, шароити пайдоиш ва инкишофи бемориҳо, инчунин бартарафсозии таъсири зарарноки омилҳои муҳити беруна; -ошкорсозии таъсири манфии омилҳои берунӣ ва дохилӣ ба ҳолати ковокии даҳон. Тасарруф кунанд: - усулҳои ташкили пешгирии аввалини бемориҳои стоматологӣ дар ҳама гурӯҳҳои синнусолӣ, ташаккули мотиватсия барои нигоҳдории саломатии стоматологии шахсони алоҳида, оила ва ҷамъият, аз он ҷумла даст кашидан

			аз одатҳои бад, ки ба ҳолати ковокии даҳон таъсир мерасонад; - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли дар гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ.
	ПК-2	Гузаронидани азназаргузаронии тиббии пешгирикунанда, диспансеризатсия, назорати диспансерии беморони стоматологӣ	Донад: -принсипҳои асосии диспансеризатсия дар стоматологияи кӯдакон; -Хусусиятҳои ташкил ва самтҳои асосии фаъолияти табиб-стоматологӣ минтақавӣ; - принципҳои назорати диспансерии стоматологии гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ ва иҷтимоии аҳоли, офияти пациентҳо; - ташкили назорати тиббии саломатии стоматологии аҳоли; -принсипҳои идоракунии чараҳои табобат дар муассисаҳои тиббии стоматологӣ Тавонад: - истифодаи усулҳои профилактикаи аввалин ва дуюмбора (дар асоси тибби исботшуда), муқарраркунии робитаи сабабӣ-чустучуии тағироти ҳолати саломатӣ (аз он ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити атроф; - шарҳ додани усулҳои бештар паҳншудаи ташхисоти лабораторӣ ва функционалӣ, термометрия барои ошкорсозии чараҳои патологӣ дар узвҳо ва системаҳои организми пациентҳо; - коркарди нақшаи табобат бо ҳисоби равиши беморӣ; - интихоб ва таъин намудани табобати доруворигӣ, истифодаи усулҳои ғайридоруворигӣ, гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ ҳангоми бемориҳои минтақаи ҷоғу рӯй. Тасарруф кунад: - баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли дар гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ-чинсӣ. - усулҳои ташкили пешгирии аввалини бемориҳои стоматологӣ дар ҳама гурӯҳҳои синнусолӣ, ташаққули мотиватсия барои нигоҳдории саломатии стоматологии шахсони алоҳида, оила ва ҷамъият, аз он ҷумла даст кашидан аз одатҳои бад, ки ба ҳолати ковокии даҳон таъсир мерасонад; - усулҳои диспансеризатсия дар стоматология барои калонсолон ва кӯдакон.
	СК-3	Гузаронидани чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, ташкили ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сирояти ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавқуллода.	Донад: - асосҳои иҷрокунии чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, асосҳои осуществления противоэпидемических мероприятий, ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сирояти ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавқуллода. - принципҳои ташкили ёрии тиббӣ, гузаронидани чорабиниҳои эҳёгарӣ ба кӯдакон ва наврасон дар ҳолатҳои фавқуллода, ҳангоми садамаҳо дар вақтҳои осоишта ва ҳарбӣ; - оқибатҳои эҳтимолии фалокат, садама, офатҳои табиӣ ва тарзи истифодаи маводҳои муосири зарба задан; - усулҳои ҳифзи аҳоли ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода. Тавонад: - ошкорсозии риоя накардани қоидаҳои барои ҳаёт хатарнок ва расонидани ёрии аввалин ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ ба кӯдакон ва наврасон дар манбаъҳои зарбазанӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқуллода; - ҳулосабарорӣ оиди амалҳои мақсаднок ҳангоми ҳолатҳои

			фавкуллода; - интихоби усули химоя аз омилҳои зараровар ва хатарнок ҳангоми ҳолатҳои фавкуллода; Тасарруф кунад: - асосҳои иҷрокунии чорабиниҳои зиддиэпидемиологӣ, ҳифзи аҳоли дар манбаъҳои сирояти ниҳоят хатарнок ҳангоми бадшавии вазъияти радиатсионӣ, офатҳои табиӣ ва дигар ҳолатҳои фавкуллода. - малакаҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ, гузаронидани чорабиниҳои эҳёгарӣ ба кӯдакон ва наврасон дар ҳолатҳои фавкуллода, ҳангоми садамаҳо дар вақтҳои озоишта ва ҷарбӣ; - усулҳои истифодаи маводҳои инфиродии химоягӣ дар ҳолатҳои фавкуллода; - усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавкуллода дар калонсолон, кӯдакон ва наврасон.
	ПК-4	Истифодаи усули ҷамъоварии иҷтимоӣ-беҳдоштӣ ва таҳлили тиббӣ-омории маълумот оиди бемории стоматологӣ.	Донад: -асосҳои назариявии информатика, ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, ҷустуҷӯӣ, коркард, ислоҳот, паҳншавии ахборот дар системаи тиббӣ ва биологӣ, истифодаи системаи компютери ахборот дар тиб ва тандурустӣ; - таъмулҳои асосии ошкоршавӣ ва сатҳи паҳншавии бӯемориҳои стоматологӣ дар кишвар; основные тенденции проявления и уровень распространенности стоматологических заболеваний в стране; Тавонад: -ҷамъоварии анамнези пурраи пациент, ҳамчунин маълумот оиди ҳолати ковокии даҳон ва дандонҳо; - гузаронидани пурсиши бемор, ҳешованди ӯ (ҷамъоварии маълумоти биологӣ, тиббӣ, психологӣ ва иҷтимоӣ); Тасарруф кунад: - баҳодиҳии ҳолати саломатии стоматологии гурӯҳҳои гуногуни синӣ-ҷинсии аҳоли; -усулҳои клиникии муоинаи минтақаи чоғу рӯй.
Фаъолияти ташхисотӣ	СК-5	Ҷамъоварӣ ва таҳлили шикояти пациентҳо, маълумоти анамнез, натиҷаи азназаргузаронӣ, муоинаи озмоишгоҳӣ, асбобӣ, патологоанатомӣ ва ғ. Бо мақсади ошкорсозии ҳолат, ё муқаррарсозии ҳақиқати мавҷудият ё вучуд надоштани бемориҳои стоматологӣ, инчунин таърибдиҳии корти тиббии амбулаторӣ ва статсионарии бемор.	Донад: - схемаи стандартии пурсиш ва азназаргузаронии ҷисмонии пациент; - усулҳои муосири муайянкунии ҳолати психоемотсионалии пациентҳо дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; - усулҳои муосири клиникӣ, озмоишгоҳӣ ва асбобии ташхисот дар стоматологии; - пуркунии ҳуҷҷатҳои тиббии баҳисобгирӣ-ҳисоботӣ дар муассисаҳои тиббӣ. Тавонад: - фаркунии усулҳои муосири муайянкунии ҳолати психоемотсионалии пациентҳо дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; - гузаронидани пурсиши бемор, ва ҳешованди ӯ (ҷамъоварии маълумоти биологӣ, тиббӣ, психологӣ ва иҷтимоӣ); -ҷамъоварии анамнези пурраи пациент, ҳамчунин маълумот оиди ҳолати ковокии даҳон ва дандонҳо; -шарҳ додани натиҷаи муоина, гузоштани ташхиси муваққатӣ, муайянкунии ҳаҷми муоинаи иловагӣ барои дақиқии ташхис; - тартибдиҳии ташхиси клиникӣ;

			- таҳлили натиҷаи муоинаи рентгении беморон; - шарҳ додани усулҳои бештар паҳншудаи ташхисоти лабораторӣ ва функционалӣ, термометрия барои ошкорсозии ҷараёни патологӣ дар узвҳо ва системаҳои организми пациентҳо; - пуркунии ҳуччатҳои тиббии гуногун дар муассисаҳои стоматологии амбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ; Ҳасарруф кунад: - ахбороти муҳим ва дақиқ оиди беморон ва ҳолати умумии онҳо ҳангоми ҷамъовариӣ анамнез,азназаргузарониӣ ҷисмонӣ ва истифодаи маълумоти озмоишгоҳ,усулҳои визуалии ташхисот ва дигар усулҳои муоина; - таҳлили натиҷаи ҳолати психо-эмотсионалии беморон дар қабули амбулатории стоматологӣ вобаста аз синну сол; -тарзи хондани намудҳои гуногуни акси рентгенӣ; ; -малакаҳои гузоштани ташхиси пешаки дар асоси натиҷаи муоинаи озмоишгоҳӣ ва асбобии беморон; - малакаҳои гузоштани ташхиси клиникӣ; - пуркунии ҳуччатҳои тиббии гуногун дар муассисаҳои стоматологии амбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ;
	СК-6	муайянкунии ҳолатҳои асосии патологӣ, симптом ва синдромҳои бемориҳои стоматологӣ, шакли нозологӣ мувофиқи таснифоти омории байналмиллалӣ бемориҳо ва масъалаҳои саломатӣ, аз нав дида баромадани X- ум.	Донад: - аз нуқтаи назари илмҳои пойгоҳӣ зохиршавии бемориҳои асосӣ дар маҳали ихтисос; - мафҳуми этиология, патогенез, морфогенези бемориҳо, принципҳои таснифоти бемориҳо; - маълумоти асосӣ оиди нозологияи умумӣ; - расми клиникӣ, хусусияти равиш ва оризаи бемориҳои бештар паҳнгардида,ки бо шакли анъанавӣ идома меёбад; - хусусиятҳои расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ; -симптом ва синдромҳои асосии клиникӣ бемориҳои сироятӣ ва механизми пайдоиши онҳо; -усулҳои муосири клиникӣ, озмоишгоҳӣ,асбобии бемориҳои сироятӣ; - меёӯрҳои тартибдиҳии ташхиси бемориҳои сироятӣ. Ҳавонад: -шарҳ додани натиҷаи муоина, гузоштани ташхиси пешакӣ, муайянкунии ҳаҷми муоинаи иловагӣ барои дақиқии ташхис; - тартибдиҳии ташхиси клиникӣ; - асосноккунии ҳислати ҷарёни патологӣ ва зохиршавии клиникӣ он, принципҳои табобати патогенетикии бемориҳои бештар паҳншуда,аз он ҷумла стоматологӣ; -муқаррарсозии ташхиси клиникӣ бемориҳои сироятӣ бештар паҳншуда,ки ба шакли хос ҷараён мегиранд ва асосноккунии ташхис Ҳасарруф кунад: -алгоритми гузоштани ташхиси пешакӣ ва дар зарурият равонасозии онҳо ба муоинаи иловагӣ ба табиб-мутахассис; -алгоритми гузоштани ташхиси клиникӣ муфассал дар беморони стоматологӣ; - шарҳи натиҷаҳои усулҳои ташхисоти озмоишгоҳӣ ва асбобӣ дар беморони синну солашон гуногун.

	СК-7	Омода будан барои гузаронидани озмоиши корношоямии муваққатӣ, иштирок дар гузаронидани озмоиши тиббӣ-ичтимой, мақарраркунии марги биологии инсон.	Донад: - бурдани ҳуччатҳои тиббии баҳисобгирӣ-ҳисоботӣ дар муассисаҳои тиббии стоматологӣ, гузаронидани озмоиши коршоямӣ; - мафҳуми этиология, патогенез, морфогенез, патоморфоз, беморӣ, принципи таснифи бемориҳо, маълумоти асосии нозологияи умумӣ; - ташкили назорати табибии ҳолати саломатии стоматологияи аҳоли; -принсипҳои идоракунии чараҳои табобатӣ дар муассисаҳои стоматологӣ. Тавонад: - додани хулоса оиди сабаби марг ва тартибдиҳии ташҳиси патологоанатомӣ; - пуркунии шаҳодатномаи тиббӣ оиди марг; - бурдани ҳуччатҳои тиббии гуногун дар муассисаҳои имбулаторӣ-дармонгоҳӣ ва статсионарӣ; -муқарраркунии марги клиникӣ ва биологӣ; Тасарруф кунад: - принципҳои деонтологияи табибӣ ва этикаи тиббӣ.
Фаъолияти табобатӣ	СК-8	Муайянкунии маҳорати бурдани беморони гуногуни стоматологӣ бо ҳисоби гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо.	Донад: - фарқкунии маҳорати бурдани пациентҳои гирифтори бемориҳои бештар вохуранда дар таҷрибаи стоматологӣ вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо; -нишондод ба маҳорати интиҳобшудаи бурдани пациентҳо бо ҳисобгирии маводҳои этиотропӣ ва патогенетикӣ; -этиология, патогенез, ташҳисот, табобат ва пешгирии бемориҳои стоматологияи бештар вохуранда дар кӯдакон ва калонсолон ҳангоми: кариес, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон, лабҳо; периостити чоғҳо, остеомиелити одонтогении чоғҳо, суроҳшавии чавфи чоғиболоӣ, осеби ковокии даҳон ,дандонҳо, шоҳаи алвеоларӣ, бофтаҳои нарми рӯй, неврити асаби рӯй ва сегона, невралгияи асаби сегона, дисфункцияи дардии буғуми чоғи поён ва устухони чака, баромадани чоғи поён, инкишофи ғайримуқаррарии бофтаҳои ковокии даҳон, носури(киста) одонтогении чоғҳо ва носури нойчаи барорандаи ғадудҳои обидаҳонӣ, адентия, нуқсонҳои дандонҳо ва қатори дандонҳо бо оризаи қойивазкунии қатори дандонҳо, артикулятсияи осебӣ ва бемориҳои буғуми чоғи поён ва устухони чака, инкишофи ғайримуқаррарии дандонҳо ва қатори дандонҳо, газиш. - хусусиятҳои расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ. Тавонад: -интиҳоби бурдани кӯдакон ва калонсолон бо ҳисоби чараҳои беморӣ, интиҳоб ва таъинкунии табобати доругӣ, истифодаи усули табобати ғайридоругӣ ҳангоми: кариес, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон, лабҳо; периостити чоғҳо, остеомиелити одонтогении чоғҳо, суроҳшавии чавфи чоғиболоӣ, осеби ковокии даҳон ,дандонҳо, шоҳаи алвеоларӣ, бофтаҳои нарми рӯй, неврити асаби рӯй ва сегона, невралгияи асаби сегона, дисфункцияи дардии буғуми чоғи поён ва устухони чака, баромадани чоғи поён, инкишофи ғайримуқаррарии бофтаҳои ковокии даҳон, носури(киста) одонтогении чоғҳо

		ва носури нойчаи барорандаи ғадудҳои обидаҳои, адентия, нуқсонҳои дандонҳо ва қатори дандонҳо бо оризаи ҷойивазкунии қатори дандонҳо, артикулятсияи осебӣ ва бемориҳои бугуми ҷоғи поён ва устухони ҷақа, инкишофи ғайримуқаррарии дандонҳо ва қатори дандонҳо, газиш. - шарҳи маҳорати бурдани пациентҳо бо патологияи стоматологӣ дар қўдакон ва калонсолон бо ҳисоби - истифодаи усулҳои асептика ва антисептика бо мақсади лабораторӣ-ташхисотӣ ва табобатӣ; - муайянкунии ҳолатҳое, ки ёрии таъҷилии стоматологӣ ва тиббиро талабгор буда, аз ҷорҷубаи салоҳияти стоматологӣ умумӣ мебарояд ва феврал ба мутахассисони мутаносиб муроҷиат намояд, гузаронидани усулҳои эҳғарӣ ва ёрии аввалин ҳангоми бозисти дил, шоки анафилактикӣ, маҳкам шудани роҳҳои нафаскашӣ, коллапс, хурӯҷи бемории саръ, хунравӣ, фурубарии қисми бегона, гипогликемия, комаи диабетӣ ё дигар ҳолатҳои таъҷилӣ, ки дар таҷрибаи стоматологӣ воқеахуранд. Тасарруф кунад: - усулҳои табобати маҷмӯӣ ва офияти пациентҳо бо бемории стоматологӣ бо ҳисоби ҳолати умумии организм ва мавҷудияти бемориҳои ҳамроҳикунанда дар қўдакон ва калонсолон; - алгоритми иҷроиши ҷорабиниҳои асосии табибии ташхисотӣ ва табобатӣ ҳангоми расонидани ёрии табибӣ ба ҷабрдидагон дар ҳолатҳои таъҷилӣ ва ба ҳаёт таҳдидкунанда;
	СК-9 Тайёр кардани нақшаи табобати бемории стоматологӣ мувофиқи ташхиси муқарраршуда дар шароити амбулаторӣ ва статсионари рӯзона.	Донад: - муносибати муқарраршуда ва муомилаи нав дар коркард ва баргузории нақшаи табобати пациентҳо бо бемориҳои стоматологӣ бештар воқеахуранда вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсии онҳо. - принципҳои таҷрибаи стоматологӣ исботшуда ва истифодаи онҳо дар беморон ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ; - алгоритми ташхисоти тафриқавӣ ҳангоми: дифференциальной диагностика при: карие, бемориҳои ғайрикариесии дандонҳо, пулпит, периодонтит; бемориҳои: пародонт, пардаи луобии ковокии даҳон, забон ва лабҳо, бемориҳои нейростоматологӣ минтақаи ҷоғу рӯй, бугуми ҷоғи поён ва устухони ҷақа, иллатҳои осебии минтақаи ҷоғу рӯй, ҷараёнҳои омоси ва омосмонанди минтақаи ҷоғу рӯй, бемориҳои ғадудҳои обидаҳои, адентия, нуқсонҳои дандон ва қатори дандонҳо бо оризаи ҷойивазкунии қатори дандонҳо, сўфташавии патологӣ дандонҳо бо пастшавӣ ва бе пастшавии баландии қисми поёнии рӯй, нуқсонҳои модарзод ва пайдошуда, ҷойивазкунии минтақаи ҷоғу рӯй, инкишофи ғайримуқаррарии дандон ва қатори дандонҳо, газишдар қўдакон ва калонсолон. - ҳосиятҳои масолеҳҳои стоматологӣ, ки дар амалияи стоматологӣ истифода мешаванд; - принципҳои назорати диспансерии стоматологӣ дар гурӯҳҳои гуногуни синнӣ-ҷинсӣ ва в иҷтимоии аҳоли, офияти пациентҳо, ташкили назорати табибии ҳолати саломатии стоматологӣ аҳоли, принципҳои идоракунии ҷараёни табобати дар муассисаҳои тиббии стоматологӣ; - сохт ва таҷҳизонидани шуъбаи табобатии дармонгоҳ ва статсионар; - талаботҳои санитарӣ-беҳдоштӣ ба муассисаҳои тиббии

			стоматологӣ. Тавонад: -тартибдиҳии нишондодҳо ба усули интиҳобшуда бо ҳисоби маводҳои этиотропӣ ва патогенетикӣ; -асосноккунии ҳислати қараёни патологӣ ва зоҳиршавии клиникӣ он,принсипҳои табобати патогенетикӣ бемориҳои бештар паҳншудаи стоматологӣ; - тайёр кардани нақшаи мувофиқи табобати бемориҳои стоматологӣ дар қўдакон ва калонсолон бо ҳисоби бемориҳои умумисоматикӣ ва офияти баъдинаи онҳо; -тайёркунии нақшаи табобат бо ҳисоби равиши беморӣ ва таъин кардани табобати доругӣ,истифодаи табобати ғайридоругӣ, гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ ҳангоми табобати бемориҳои минтақаи чоғу рӯй; -машварат ва омӯзонидани патсиентҳо ва аҳли оилаи онҳо оиди имконияти иштироки онҳо дар табобат ва таъмини ҳулосабарории якҷоя Ҳасарруф кунад.: - ахборот оиди муносибати нав дар баргузории нақшаи табобати патсиентҳо бо бемориҳои бештар вохурандаи дар амалияи стоматологӣ вобаста аз гурӯҳи синӣ-ҷинсии онҳо; - принципҳои таҷрибаи стоматологии исботшуда ва истифодаи он дар беморон ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ; -ахборот оиди принципҳои тамъизгардонӣ,дезинфексия ва коркарди антисептики асбобҳо барои сироятнок нашудани табиб ва бемор аз асбобҳои тиббӣ ва стоматологӣ; -малақаҳои мануалӣ дар стоматологияи консервативӣ, ҷарроҳӣ ва барқароркунонда; - усулҳои ташхисот ва табобати нуқсонҳои бофтаҳои саҳти дандон, нуқсон ва бечошавии қатори дандонҳо, бемориҳои пародонт,пурра набудани дандонҳо бо сохтҳои ортопедӣ.
	СК-10	Омода будан барои иштирок дар расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми вазъияти ғавқуллода, аз ҷумла иштирок дар таҳлилии тиббӣ.	Донад: -принсипҳои ташкил кардан ва вазифаҳои тиббӣ садамавӣ ва хизмати тиббии мудофияи граждани, муассисаҳои он, қисмҳои идоракунии ва таҷҳизонидан. -тавсифи тиббӣ-тактикий манбаъҳои зарбазани, садамаҳои гуногун; -асосҳои таъминоти табобатӣ-таҳлилавии аҳолии зарардида дар вазъиятҳои ғавқуллода (марҳилаҳо ва талабот ба расонидани ёрии тиббӣ, таъинот ва намудҳои ба навъ ҷудокунӣ тиббӣ,принсипҳои ташкил намудан ва гузаронидани он, аломатҳои ба навъ ҷудокунӣ ташкил намудан ва ҳаҷми ёрии аввалини тиббӣ); - чорабиниҳои асосии санитарӣ-беҳдоштӣ ва зиддиэпидемиологӣ,ки ҳангоми вазъияти ғавқуллода гузаронида мешавад; -асосҳои конунгузорӣ оиди беҳбудии санитарӣ-эпидемиологии аҳоли,хуччатҳои асосии расмӣ,ки хизматрасонии зиддиэпидемиологии аҳолиро ҳангоми бемориҳои сироятӣ ва паразитӣ ба тартиб меоварад; -хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оммавӣ ва варзишӣ,дар вазъиятҳои ғавқуллода ва ҳангоми садама дар вақти озоишта ва ҳарбӣ; -патогенези бемориҳои сироятӣ, зоҳиршавии клиникӣ онҳо, усулҳои асосии ташхисоти лабораторӣ ва асбобӣ,ки дар инфектология истифода мешавад (нишондодҳои истифода,усулҳои асосии назариявӣ, шарҳи натиҷаҳо);

			Тавонад: -ташкил ва гузаронидани чорабиниҳо оиди химояи кормандон ва аҳоли аз таъсири манфии ҳолатҳои фавқуллода; -чамъоварии маълумот оиди ҳолати нишондодҳои асосии ҳаётии зарардидагон барои ҳулосабарории ба навъ ҷудокунии табиб; -истифодаи маводҳои химоявии коллективӣ ва инфиродӣ; -расонидани ёрии аввалини тиббӣ. Тасарруф кунад: -усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои таъҷилӣ, ёрии аввалини тиббӣ ба зарардидагон дар манбаҳои зарбазанӣ ҳангоми вазъиятҳои фавқуллода.
Фаъолияти офиятӣ	СК-11	Тавониستاني муайянкунии зарурияти истифодаи омилҳои табобатии табиӣ,табобати доруворигӣ ва ғайритабобатӣ ва дигар усулҳо дар беморони стоматологӣ,ки ба офияти тиббӣ ва табобатӣ санаторӣ-курортӣ муҳтоҷанд.	Донад: -механизми таъсири маводҳои доругӣ,самараи табобатӣ ва фармакинетика,самараи иловагӣ ,таъсири мутақобил, самараи табобати тўлонӣ; - растаниҳои шифобахши Тоҷикистон, нишондод, зиддинишондод ва усулҳои истифода дар таҷрибаи стоматологӣ; -усули истифодаи рағғани эфир дар стоматология вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсӣ -ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ, механизми таъсири табобатӣ-офиятии физиотерапия,тарбияи ҷисмонии муолиҷавӣ,рефлексотерапия, фитотерапия, масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ, нишондод ва зиддинишондоди истифодаи он дар стоматология; Тавонад: - намоиш додани дониши механизми таъсири маводҳои доругӣ, самараи табобатӣ ва фармакинетика,самараи иловагӣ ,таъсири мутақобил, самараи табобати тўлонӣ; -тавсия додани растаниҳои доругии Тоҷикистон, тартибдиҳии нишондод ва зиддинишондод,таҷрибаомӯзии усули истифодаи онҳо дар таҷрибаи стоматологӣ; - истифодаи усули истифодаи рағғани эфир дар стоматология вобаста аз гурӯҳи синнӣ-ҷинсӣ; - интиҳоб ва таъиноти табобати доругӣ,истифодаи усули табобати ғайридоругӣ; -ичрокунии ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои офиятӣ; -муқоисаи механизми таъсири табобатӣ-офиятии физиотерапия,тарбияи ҷисмонии муолиҷавӣ, рефлексотерапия,фитотерапия,масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ; -тартибдиҳии нишондод ва зиддинишондоди истифодаи онҳо дар стоматология. Тасарруф кунад: -тавсиядиҳӣ оиди истифодаи маводҳои доругӣ, растаниҳои доругӣ ва рағғани эфир дар стоматология; -шарҳ додани механизми таъсири табобатӣ-офиятии физиотерапия, рефлексотерапия,фитотерапия,масҳ ва дигар усулҳои ғайридоругӣ; -аргументҳо барои нишондод ва зиддинишондоди истифодаи омилҳои табобатии табиӣ,табобати доруворигӣ ва ғайритабобатӣ ва дигар усулҳо дар беморони стоматологӣ,ки ба офияти тиббӣ ва табобатӣ санаторӣ-курортӣ муҳтоҷанд.

Фаъолияти психологӣ - педагогӣ	СК- 12	Омӯзонидани пациентҳо ва ҳешу табори онҳо чорабиниҳои асосии беҳдоштӣ, малакаи худназоратии нишондодҳои асосии физиологӣ, ки боиси нигоҳдорӣ ва устуворкунии саломатианд, пешгирии бемориҳои стоматологӣ.	Донад: -асосҳои тибби профилактикии барои устуворгардонии саломатии аҳоли равшаншуда; - принципҳои пешгирии аввалин, дуюмбора ва сеюмбораи бемориҳои стоматологии бештар вохуранда; - таносуби маҷмӯӣ байни саломатии стоматологӣ, ҳӯрокхури, саломатии умумӣ, беморӣ; -принсипҳои тарзи ҳаёти солим; - усулҳои истифодаи маводҳои химиявии муносиб буда ва препаратҳои фармасевтӣ барои тафтиши лояи дандон, гузаронидани фторкунонии таҳҷой ва ҳавоногузар кардани(герметизатсия) фиссураҳо -қоидаҳои беҳдошти шахсии ковокии даҳон, чораҳои шахси ва ҷамъиятии пешгирии бемориҳои стоматологӣ; Тавонад: -муҳокимаи принципҳои пойгоҳии беҳтарсозии саломатӣ, муқарраркунадагони умумии саломатӣ ва ҳавфҳо; - тартибдиҳии принципҳои пешгирии аввалин, дуюмбора ва сеюмбораи бемориҳои стоматологии бештар вохуранда; -истифодаи усулҳои пешгирии якумбора ва дуюмбора(дар асоси тибби исботшуда) муқаррарсозии робитаи сабабӣ-ҷустуҷӯи тағироти ҳолати саломатӣ(аз ҷумла стоматологӣ) аз таъсири омилҳои муҳити беруна; -ороиш додани таносуби маҷмӯӣ байни саломатии стоматологӣ, ҳӯрокхури, саломатии умумӣ, беморӣ; -муҳокимаи принципҳои тарзи ҳаёти солим; - усулҳои истифодаи маводҳои химиявии муносиб буда ва препаратҳои фармасевтӣ барои тафтиши лояи дандон, гузаронидани фторкунонии таҳҷой ва ҳавоногузар кардани(герметизатсия) фиссураҳо -муҳокимаи физодихӣ мувофиқи вазъияти саломатии ковокии даҳон; -фаҳмонидани истифодаи қоидаҳои беҳдошти шахсии ковокии даҳон, чораҳои шахси ва ҷамъиятии пешгирии бемориҳои стоматологӣ; -намоиш додани усул ва маводҳои тозакунии дандонҳо вобаста аз патологияи стоматологӣ ва синну сол; -гузаронидани кор оиди ташвиқоти саломатии стоматологии аҳоли; - пешгирии бемориҳои ирсӣ ва модарзодӣ; Тасарруф кунад: -усулҳои: ташкил кардани пешгирии якумбораи бемориҳои стоматологӣ дар ҳар ак гурӯҳҳои синнусолӣ, ба шакли муайян даровардани организмии первичной профилактики стоматологических заболеваний в любой возрастной группе, формирования мотивации к поддержанию стоматологического здоровья отдельных лиц, семей и общества, в том числе отказу от вредных привычек, влияющих на состояние полости рта; -подходами определения стоматологических индексов; - методами самооценки состояния полости рта человека -методами и средствами чистки зубов в зависимости от стоматологической патологии и возраста

	ПК-13	проводить просветительскую деятельность по устранению факторов риска стоматологических заболеваний и формированию навыков здорового образа жизни	Знать: Основные критерии здорового образа жизни и методы его формирования Формы и методы санитарно-гигиенического просвещения среди населения и медицинского персонала Основные гигиенические мероприятия оздоровительного характера, способствующие укреплению здоровья и профилактике возникновения заболеваний -принципы здорового образа жизни; -учение о здоровье детского и взрослого населения, методах его сохранения; -взаимоотношения «врач-пациент», «врач-родственники». -средства и методы санитарно- просветительной работы Уметь: -Проводить санитарно-гигиеническое просвещение среди пациентов (их родственников/законных представителей) и медицинского персонала с целью формирования здорового образа жизни -проводить с пациентами и их родственниками профилактические мероприятия по повышению сопротивляемости организма к неблагоприятным факторам внешней среды; -проводить работу по пропаганде стоматологического здоровья населения; предупреждение наследственных и врожденных заболеваний; Владеть: -подходами санитарно-гигиенического просвещения среди пациентов (их родственников/законных представителей) и медицинского персонала с целью формирования здорового образа жизни
Организационно-управленческая деятельность	ПК-14	способностью к применению основных принципов организации и управления в сфере охраны здоровья граждан, в медицинских организациях и иных структурных подразделениях (законы Республики Таджикистан, технические регламенты, международные и национальные стандарты, приказы, рекомендации, терминологию, международные системы единиц (СИ), действующие международные	Знать: - основы законодательства Республики Таджикистан, основные нормативно-технические документы по охране здоровья населения; -основы организации поликлинической и стационарной помощи населению, современные организационные формы работы и диагностические возможности поликлинической службы; - обязанности врача, правовой статус врача в РТ; - нормы уголовного, административного, гражданского и трудового законодательства, регулирующие деятельность медицинских работников в РТ; - обязанности и права врача при оказании медицинской помощи отдельным категориям граждан, при угрозе распространения инфекции, массовых заболеваний, заболеваний ВИЧ инфекцией. Уметь: - ориентироваться в действующих нормативно правовых актах о труде, применять нормы трудового законодательства в конкретных практических ситуациях; - самостоятельно принимать правомерные решения в конкретной ситуации, возникшей при осуществлении многосложной профессиональной деятельности врача; - защищать права медицинских работников. Владеть:

		классификации); обеспечивать рациональную организацию труда	- навыками юридической оценки случаев ненадлежащего оказания медицинской помощи (услуги), иных правонарушений медицинского персонала; -юридическими аспектами ведения медицинской документации
	ПК-15	готовностью к участию в оценке качества оказания стоматологической помощи с использованием основных медикостатистических показателей	Знать: - основы законодательства Республики Таджикистан, основные нормативно-технические документы по охране здоровья населения Уметь: -анализировать и оценивать качество медицинской, стоматологической помощи, состояние здоровья населения, влияние на него факторов образа жизни, окружающей среды и организации медицинской помощи. Владеть: - оценками состояния стоматологического здоровья населения
	ПК-16	способностью к организации медицинской помощи при чрезвычайных ситуациях, в том числе медицинской эвакуации	Знать: - принципы организации и задачи службы медицины катастроф и медицинской службы гражданской обороны, их учреждениях, формированиях, органах управления и оснащения; - основные принципы управления и организации медицинской помощи населению; - особенности организации оказания медицинской помощи при проведении массовых и спортивных мероприятий, в чрезвычайных ситуациях и при катастрофах в мирное и военное время - медико-тактическую характеристику очагов поражения, катастроф различных видов; - основы лечебно-эвакуационного обеспечения пораженного населения в чрезвычайных ситуациях (этапность и требования к оказанию медицинской помощи, основное назначение и виды медицинской сортировки, принципы ее организации и проведения, сортировочные признаки, организацию и объем первой медицинской помощи); - основные санитарно-гигиенические и противоэпидемические мероприятия, проводимые в чрезвычайных ситуациях; -основы законодательства о санитарноэпидемиологическом благополучии населения, основные официальные документы, регламентирующие противоэпидемиологическое обслуживание населения при инфекционных и паразитарных заболеваниях; Уметь: -организовывать и проводить мероприятия по защите работающих и населения от негативных воздействий чрезвычайных ситуаций; - пользоваться коллективными и индивидуальными средствами защиты. Владеть: - оказывать первую медицинскую помощь; - планировать, анализировать и оценивать качество медицинской помощи, состояние здоровья населения и влияние на него факторов окружающей и производственной среды; - проводить экологическую экспертизу и

			экологическое прогнозирование деятельности человека; оказывать первую помощь при неотложных состояниях, первую врачебную помощь пострадавшим в очагах поражения в чрезвычайных ситуациях
Научно-исследовательская деятельность	ПК-17	готовностью к анализу и публичному представлению медицинской информации на основе доказательной медицины	Знать: - методики анализа деятельности амбулаторно-поликлинических и стационарных лечебно-профилактических учреждений; - методики анализа качества и эффективности медицинской помощи; Уметь: - использовать информацию о состоянии здоровья населения и деятельности лечебно-профилактических учреждений для оценки качества и эффективности медицинской помощи и разработки мероприятий по снижению вредного воздействия факторов среды обитания на здоровье населения; - анализировать показатели качества работы поликлиники и стационара Владеть: - методами вычисления и анализа основных показателей здоровья населения на индивидуальном и групповом уровнях, по данным заболеваемости, инвалидности, по показателям физического развития, состояния окружающей среды
	ПК-18	способностью к участию в проведении научных исследований	Знать: - основные методы научных исследований, применяемых в медицине; - методы статистической обработки экспериментальных данных; - новейшие достижения науки в области проводимого исследования Уметь: - анализировать и обобщать результаты научных исследований; - проводить статистическую обработку экспериментальных данных; - использовать новейшие достижения современной науки в области медицины Владеть: - методологией научных исследований; - методами проведения медико-биологических исследований при изучении различных заболеваний; - методами расчета и анализа основных показателей здоровья населения для планирования деятельности медицинских учреждений и обоснования различных целевых программ по охране общественного здоровья; - методами оценки эффективности современных медико-организационных и социальноэкономических технологий при оказании медицинской помощи.
	ПК-19	готовностью к участию во внедрении новых методов и методик, направленных на охрану здоровья	Знать: - о проводимых исследованиях, связанных с поиском и внедрением новых методов, направленных на охрану здоровья населения Уметь:

		населения	проводить лечение и профилактику заболеваний с использованием новейших методов. Владеть: информацией о новых методах диагностики и лечения заболеваний, утвержденных соответствующими регламентирующими документами; навыками по внедрению новых методик в систему здравоохранения.
--	--	-----------	--

Хатмкунанда бояд хислатҳои шахсӣ ва малакаҳои зеринро дошта бошад:

- дарки масъулияте, ки фаъолияти касбии табиб ба риояи принципҳои ахлоқию этикӣ ва ҳуқуқӣ асос ёфтааст;
- ба роҳ мондани фаъолият дар асоси арзишҳои касбӣ, аз ҷумла маҳорат, интизом, ғамхорӣ беғаразона, дилсӯзӣ, ҳамдардӣ, масъулият, ростқавлӣ, махфӣ нигоҳ доштани сирри касбӣ;
- дарки муҳимияти ҳамдигарфаҳмӣ ва муносибати самимонаи табибу бемор, аъзоёни оилаи онҳо, эҳтироми арзишҳои фарҳангӣ ва озодии эътиқоди динӣ;
- ташаккули муносибатҳои муттақобилаи мусбат ва эҳтироми нуқтаи назари ҳамкорон;
- омодагӣ барои баланд бардоштани сатҳи дониш ва малакаҳои худ дар давоми фаъолияти касбӣ дар асоси дастовардҳои нави илмӣ.

Пас аз омӯзиши фанҳои бахши фанҳои тахассусӣ таълимгиранда бояд ДОНАД:

- ҷаъмоварии анамнез, гузаронидани саволу ҷавоби пациентони гуногунсол ва ҳешовандони онҳо бо назардошти хусусиятҳои иҷтимоӣ, маданӣ бо истифода аз малакаҳои самараноки коммуникативӣ;
- этиология, патогенез, ташҳис, табобат ва пешгирии беморӣҳое, ки дар байни аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёд вомеҳӯранд; аломатҳои клиникӣ, хусусиятҳои ҷараён ва оризаҳои имконпазири беморӣҳои нисбатан паҳншуда, ки ба шакли хос дар қўдакон наврасон ва калонсолон ҷараён мекунад;
- зухуроти асосии клиники узвҳо ва системаҳои хусусиятҳои ташҳиси онҳо;
- усулҳои муосири клиникӣ, озмоишгоҳӣ ва асбобии соҳаҳои терапевтӣ, ҷарроҳӣ ва сироят; моҳиятҳои умумӣ ва хусусиятҳои ташҳиси беморӣҳои ирсӣ ва аномалияҳои модарзодӣ;
- эпидемиологияи беморӣҳои сироятӣ, паразитарӣ ва ғайрисироятӣ, амалигардонии тадбирҳои зиддиэпидемикӣ, ҳимояи аҳоли дар мавзӯҳои сирояти хавфнок, ҳангоми бадшавии ҳолати радиатсионӣ ва офатҳои табиӣ;
- моҳиятҳои асосии ташҳиси беморӣҳои сироятӣ, нишондодҳо ба бистаришавии беморони сироятёфта;
- усулҳои хос ва ғайрихоси профилактикаи беморӣҳои сироятӣ;
- хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии аввалини тиббӣ, нишондод барои бистарикунонӣ;
- хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ, гузаронидани чораҳои тавонбахшӣ ба аҳоли дар ҳолатҳои фавқулодда, ҳангоми фалокат дар давраи ҷанг ва давраи озоишта;

- тавсифи клиникӣ - фармакологии гурӯҳҳои асосии доруворӣ ва интиҳоби дурусти дорувории мушаххас ҳангоми муолиҷаи синдромҳои асосии патологӣ бемориҳои ҳолатҳои таъхирнопазир дар беморон;
- асосҳои тиббӣ-профилактики дар самти мустаҳкамкунии саломатии стоматологии аҳоли раवонакардашуда; усулҳои таҳассусӣ ва ғайритаҳассусии пешгирии бемориҳои сироятӣ;
- асосҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим, ғизои солим, ашхоси солими гуногунсол;
- моҳияти тавонбахшии беморони стоматологӣ; ташкил ва гузаронидани чораҳои тавонбахшӣ дар байни кӯдакон наврасон ва шахсони калонсол;
- механизми таъсири муолиҷавӣ – тавонбахшии физиотерапия, варзиши муолиҷавӣ ва дигар усулҳои ғайридоруворӣ, нишондод ва аломати манъи таъини доруворӣ;
- моҳиятҳои диспансерии мушоҳидаи гурӯҳҳои гуногуни синнусолӣ - чинсӣ ва иҷтимоии аҳоли;
- ҳуҷҷатгузорӣ дар муассисаҳои тиббӣ, амалигардонии экспертизаи корношоямӣ;
- системаи ташкили иҷро кардани экспертизаи судӣ-тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон; ҳуқуқ, уҳдадорӣ ва масъулияти табиби ба иштироки амалҳои протсессуалӣ ба сифати мутахассис ё эксперт ҷалбшаванда, тарз ва усулҳои асосии муоинаҳои судӣ-тиббӣ;
- моҳиятҳои диспансерии мушоҳидаи стоматологии гурӯҳҳои гуногуни синну солӣ – чинсӣ ва иҷтимоии аҳоли, тавонбахшии беморон, ташкили назорати тиббии ҳолати саломатии стоматологии аҳоли, моҳиятҳои идоракунӣ тавассути раванди муолиҷавӣ дар ташкилоти тиббии соҳаи стоматологӣ;
- хусусиятҳои ташкил ва самтҳои асосии фаъолияти духтур-стоматологӣ минтақавӣ;
- зуҳуроти асосии клиникии бемориҳои пӯст ва ҳуҷайраҳои зерпӯст, ноҳияи ҷоғу рӯй, узвҳои гӯшу гулӯ ва бинӣ, чашм, аппарати изофии он, системаи асаб, патологияи онкологӣ;
- моҳиятҳои умумӣ ва хоси ташҳиси бемориҳои ирсӣ ва аномалияи модарзодӣ;
- ташкил ва гузаронидани чораҳои тавонбахшӣ, механизми таъсироти муолиҷавӣ - тавонбахшии физиотерапевтӣ, варзиши муолиҷавӣ, рефлексотерапия, масҳ ва дигар усулҳои ғайридоруворӣ, нишондод ва зиддинишондод барои таъиноти стоматологӣ;
- хусусиятҳои ташкили расонидани ёрии тиббӣ ҳангоми ҳолатҳои фавқулодда, садамаҳо дар замони осоишта ва ҷанг;
- усулҳои истифодаи воситаҳои воситаҳои химиявии мутобик ва дорувориҳои фарматсевтӣ барои назорати ҳалолати дандон, гузаронидани фторкунонии мавзӣ ва герметизатсиякунии фиссура, таъини ғизо аз мавҷеи саломатии ковокии даҳон;
- окклюзия, биомеханикаи системаи дандону ҷоғ, гнатология;
- хусусиятҳои ҷарайёни клиники бемориҳои одонтогенӣ, илтиҳобии ноҳияи ҷоғу рӯй ва усули муолиҷаи онҳо;
- бемориҳои хоси сироятӣ (сифилис, сил, актиномикоз) ва зуҳуроти клиникии онҳо дар ноҳияи ҷоғу рӯй;
- таснифот, ташҳис ва усулҳои муолиҷаи ташкилаҳои омос ва омосмонанди бофтаҳои ноҳияи ҷоғу рӯй;
- хусусиятҳои мавод ва дорувориҳои дар амалияи стоматологӣ истифодашаванда;
- усули ташҳис, муолиҷа ва пешгирии аномалияи дандону ҷоғӣ ва рӯй дар кӯдакон ва калонсолон;

- нишондод ва ғайринишондод барои имплантатсияи стоматологӣ, усули протезмонӣ дар имплантҳо;
- усулҳои ташҳис, муолиҷа ва пешгирии бемории луобпардаи даҳон;
- усулҳои ташҳис, муолиҷа ва пешгирии бемориҳои буғумҳои ҷоғи болову поён ва ғадудҳои оби беморон;
- нақши премедикатсия ва седатсия ҳангоми ҷарроҳиҳои стоматологӣ дар кӯдакон ва калонсолон;
- моҳиятҳои асосии диспансеризатсия дар стоматологияи кӯдакона;
- аппаратура ва асбобҳои стоматологӣ.

ТАВОНАД:

- таҳлил ва баҳодиҳии сифати ёрии тиббӣ – стоматологӣ, таъсири омилҳои тарзи ҳаёт ба он, ки муҳит ва ташкилотҳои ёрии тиббиро ихота кардаанд;
- ҷамъовариҳои анамнези пурраи тиббӣ ва маълумот дар бораи ҳолати ковокии даҳон ва дандонҳои бемор; пурсиш ва бемор ва ҳешу табори ӯ, муоинаи физикалии беморони гуногунсол, фиристодани бемор ба муоинаи озмоишгоҳӣ – асбобӣ ва ба ба машварати мутахассис;
- тафсири натиҷаи муоина, ба бемор таҳлиси пешакӣ гузоштан, нишонагузориҳои ҳаҷми муоинаи иловагӣ барои аниқ кардани таҳҳис, таҳҳиси клиникӣ;
- тайёр кардани нақшаи муолиҷа бо дарназардошти ҷараёни беморӣ, интиҳоб ва таъини муолиҷа бо доруворӣ, истифодаи усули муолиҷа бе доруворӣ, гузаронидани ҷораҳои тавонбахшӣ ҳангоми бемориҳои ноҳияи ҷоғу рӯй;
- бурдани ҳуҷҷатгузориҳои тиббӣ дар муассисаҳои стоматологӣ, амбулаторӣ – дармонгоҳӣ ва статсионарӣ;
- оиди тарғиботи саломатии стоматологияи дар самти огоҳии бемориҳои ирсӣ ва модарзодӣ кор бурдан;
- тавассути рентгенограмма муайян кардани мавҷудияти устухони шикаста ва баромада, гази озод дар ковокии шикам, гидро - ва пневмоторакс;
- баҳодиҳии натиҷаи таҳҳиси шуой ва ултрасадоии дар амалияи стоматологӣ истифодашаванда;
- коркарди усули оптималии муолиҷаи патологияи стоматологӣ дар кӯдакон ва калонсолон бо дарназардошти бемории умумисоматикӣ ва тавонбахшии минбаъдаи бемор;
- муайян кардани ҳолате, ки ёрии тиббӣ ва стоматологияи таъҷилиро талаб мекунад, ки аз доираи ихтиёри стоматологи амалияи умумӣ баромадааст ва таъҷилан бояд ба мутахассис муроҷиат кард;
- истифодаи усули аввалия ва дуумини профилактика (дар асоси тибби эътимодбахш);
- истифодаи усули асептикӣ ва антисептикӣ, инструментариҳои тиббӣ, воситаҳои доруворӣ дар корҳои озмоишӣ – таҳҳисӣ ва муолиҷавӣ;
- ба вучудовариҳои қабули реаниматсионӣ ва ёрии аввалин ҳангоми аз кор мондани дил, шоки анафилактикӣ, инсидоди роҳҳои берунии нафас, сакта, ҳамлаи вазовагалӣ, ҳуруҷи саръ, хунравӣ, нафаскашӣ ва фуру бурдани ҷисмҳои бегона гипогликемия, ҳолатҳои комаи диабетӣ ё дигар ҳолатҳои экстремалӣ, ки метавонанд дар амалияи стоматологӣ ҷой дошта бошанд;
- муқаррар кардани марғи клиникӣ ва биологӣ;

- гузаронидани профилактика ва муоличаи гирифторони бемории бофтаҳои саҳти дандон, пулпаҳо ва бофтаҳои периапикалӣ, пародонт, луобпардаи ковокии даҳон, ва ҳангоми зарурати фиристодани бемор ба назди мутахассис;
- гузаронидани муоличаи осони эндодонтикӣ ва бисёррешагии дандонҳо дар кӯдакон ва калонсолон;
- гузаронидани ташҳис ва муоличаи гирифтори бемории сирояти шадиди ковокии даҳон;
- гузаронидани ҷарроҳии камосеб дар беморони гуногунсол, бо шомили несткунии дандон ва реша, амалиёти хурди ҷарроҳӣ дар бофтаҳои нарм, таъини доруворӣ барои пурра намудани муолича;
- гузаронидани муолича ва профилактикаи кариес, иллатёбии некариозии бофтаҳои саҳти дандон бо истифодаи усули азнавсозии эстетикӣ дандон;
- нақши ташҳис, зич кардани дандонҳо (газидан) бо ёрии навардҷаҳои окклюзионӣ, рехтани қолаб;
- гузаронидани ташреҳи одонтӣ, назорати ба таври озмоишгоҳӣ сохтани ғилофаки дандон, протезҳои мотошакл, протезҳои қисмӣ, пурра ва ҷудошаванда, инчунин ислоҳи онҳо, иҷрои таъмири ғилофаки дандон;
- ошкор кардани аломатҳои клиникӣ дарди шадид ва музмини косахонаи сару рӯи пайдоишашон соматикӣ, нейрогенӣ ва психогенӣ;
- устухони баромадаи буғуми чаккаю–поёни ҷоғро ба ҷояш даровардан;
- суфтакунии интиҳобии дандонҳо ҳангоми окклюзияи осебӣ;
- иҷро кардани ташреҳ, коркард ва дренажкунии абсцесси субпериосталӣ;
- кор бо асбобҳо, мавод, воситаҳо ва дастгоҳҳои стоматологӣ;
- усулҳои ҳуҷчатгузории муассисаҳои тиббӣ;
- баҳодихии ҳолати саломатии стоматологии аҳолии гуногунсол;
- усулҳои муоинаи клиникӣ кӯдакон ва калонсолон;
- усулҳои клиникӣ муоинаи ноҳияи ҷоғу рӯй;
- интерпретатсияи натиҷаҳои усулҳои озмоишгоҳӣ - асбобии ташҳиси беморони гуногунсол;
- алгоритми гузоштани ташҳиси пешакии беморон ва ҳангоми зарурият ба назди табибони мутахассис барои муоинаи иловагӣ роҳхат додан; алгоритми гузоштани ташҳиси клиникӣ умумии пациентон;
- алгоритми иҷрои тадбирҳои асосии тиббии ташҳис ва муолича аз рӯи расондани ёрии аввалини тиббӣ ба ҷарроҳат бардоштагон ҳангоми ҳолатҳои бетаъхир ва ба ҳаёт хавфнок;
- техникаи антропометрия, термометрия, транспортировкаи беморон, ғизодихии беморон, ҷенкунии фишори хун, басомади нафасгирӣ, ҷенкунии диурези шабонарӯзӣ, воридкунии доруворӣ, ҷамъовари маводи биологӣ барои тадқиқоти озмоишгоҳӣ;
- малақаҳои мануалӣ дар стоматологияи консервативии таъҷилӣ ва барқароркунӣ;
- методикаи хониш дар намудҳои гуногуни рентгенограмма;
- усулҳои ташкили профилактикаи аввалини бемориҳои стоматологии беморони тамоми синнусол, ташаккули мотиватсия ба нигоҳдории саломатии стоматологии аҳоли;
- муайянкунии индексҳои стоматологӣ;
- усулҳои анестезияи инфилтратсионӣ ва ноқилии ковокии даҳон дар кӯдакон ва

- калонсолон тибқи ҳуҷҷатҳои нормативии муҳофизати беморон;
- иҷрои қандани дандонҳо ва ҷарроҳии камосеб дар кӯдакон ва калонсолон;
- хунманҷкунии пас аз дандонкани дар кӯдакон ва калонсолон;
- усулҳои ташҳис ва муолиҷаи нуқсҳои бофтаҳои саҳти дандонҳо, нуқсҳо ва деформатсияи қатори дандонҳо, патологияи пародонт, комилан вучуд надоштани дандонҳои сохтҳои ортопедӣ;
- тарзҳои расондани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми осебҳои ноҳияи ҷоғу рӯй;
- рафъи сабабҳои осеби музмини луобпардаи даҳон;
- усулҳои диспансеризатсия дар соҳаи стоматология дар кӯдакон ва калонсолон.

6. ТАЛАБОТ БА СОХТОРИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

6.1. Барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ омӯзиши фанҳои таълимӣ ва иҷрои корҳои ғайриаудиториро дар бар мегирад (ҷадвали 2):

- фанҳои гуманитарӣ;
- фанҳои табиӣ риёзӣ ва иқтисодӣ;
- фанҳои умумикасбӣ;
- фанҳои тахассусӣ;
- баҳши корҳои ғайриаудиторӣ;
- баҳши таълимии иловагӣ;
- баҳши фанҳои факултативӣ;
- аттестатсияи хатм.

6.2. Мавзӯ ва мундариҷаи ҳар як фанҳои таълимӣ тавре муайян карда мешавад, ки дар баробари пурра аз худ намудани барномаи таълимии онҳо сатҳи мустақилиятнокӣ, қобилият, малақаи маҳорат ва донишҳои назариявии донишҷӯ ташаккул ёбад.

6.3. Баҳши фанҳои гуманитарӣ омӯзиши фанҳои ҳатмӣи фалсафа, таърихи халқи тоҷик, забони тоҷикӣ, забони хориҷӣ, забони русӣ, сотсиология, сиёсатшиносӣ, ҳуқуқ, фарҳангшиносӣ, диншиносӣ, тарбияи ҷисмонӣ ва фанҳои интихобии этика ва эстетика ё мантиқро дар бар мегирад.

6.4. Баҳши фанҳои табиӣ риёзӣ ва иқтисодӣ омӯзиши фанҳои ҳатмӣи назарияи иқтисодӣ, географияи Тоҷикистон бо асосҳои демографияи он, технологияи информатсионӣ ва фанҳои интихобии экология ва мудофияи шахрвандиро дар бар мегирад.

Ҷадвали 2.

СОХТОРИ БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ АЗ Рӯи ИХТИСОСИ «СТОМАТОЛОГИЯ»

Т/Р	МАВЗӯҲОИ ОМӯХТАШАВАНДА	Кредит	Соат
I.	БАҲШИ ФАНҲОИ ГУМАНИТАРӢ	48	1296
БФГ 01	Таърихи халқи тоҷик Мақсад ва вазифаҳои асосии омӯзиши таърихи халқи тоҷик. Семинар дар мавзӯи: Таърих ҳамчун илми ҷомеашиносӣ. Ҷомеаи ибтидоӣ дар Осиёи Марказӣ. Осори асри санг. Осори ҷомеаи ибтидоӣ дар ҳудуди Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти китоби Дяконов М.М. «Маданияти қадими	6	120

	точикон». Энеолит ва асри биринҷӣ дар Осиёи Марказӣ. Ориёӣҳо: таърихи пайдоиш, муҳочират. Тамаддуни ориёӣ. Нахустин давлатҳои ориёӣ. Ойини зардуштӣ. Авесто. «Авесто - нахустқомуси башарӣ ва сарчашмаи таърихӣ». Мутолиа ва конспекти мухтасари китоби Эмомалӣ Раҳмон. «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ». Империяи Ҳохоманишиён. Мутолиа ва азёд намудани «Эъломияи Куруши Кабир». Муборизаи аҷдодони тоҷикон бар зидди истилогарони юнонӣ – макдунӣ. Дарс-суҳбат дар мавзӯи “Оқибати забткориҳои Искандари Макдунӣ дар Осиёи Марказӣ”. Давлати Кушониёнӣ бузург. «Осори давраи Кӯшониён дар осорхонаҳои Тоҷикистон». Ташаккули Роҳи Бузурги Абрешим ва нақши аҷдодони тоҷикон дар он. «Ёдгориҳои таърихии маҳалли зисти ман». Ташаккулёбии халқиятҳои қадими ориёӣ. Оғози ташаккулёбии халқияти тоҷик. Ташаккулёбии муносибатҳои феодалӣ дар Осиёи Марказӣ. Шоханшоҳии Сосониён. Пешниҳоди маъруза ва ё эссе доир ба яке аз мавзӯҳо: «Фарҳангистони Гундишопур», «Борбади Марвазӣ», «Ойини зардуштӣ», «Авесто», «Нақши Сосониён дар тамаддуни ориёӣ», «Динҳои замони Сосониён», «Муסיқии замони Сосониён», «Чашнҳои суннатии замони Сосониён». Давлатҳои Кидориён, Хиёниён ва Ҳайтолиён. Муборизаи Сосониён, Ҳайтолиён ва Ҳоконии турк дар Варазруд. «Шаҳрҳои Эрони Шарқӣ дар асрҳои III- VII». Варазруд дар давраи парокандагии сиёсии асрҳои VI-VII. Маданияти модӣ ва маънавии аҷдодони тоҷикон дар асрҳои III- VII. Вазъи сиёсии Варорӯд ва Эрон дар арафаи ҳучуми арабҳо. Ҳучуми арабҳо ба Эрон, Хуросон ва Варорӯд. Забти ин сарзаминҳо аз тарафи истилогарони араб. Хуросон ва Мовароуннаҳр дар замони ҳукумати арабҳо. Бармакиён. Семинар дар мавзӯи «Неҳзати Абӯмуслим». Наҳзатҳои озодиҳо бар зидди хилофати араб дар Эрон, Хуросон ва Мовароуннаҳр. Мутолиа ва конспекти китоби Садриддин Айнӣ «Исёни Муқаннаъ. Очеркҳои таърихӣ-таҳлилий». Давлати Тоҳириён. «Хуросон - ҳудуди таърихӣ-ҷуғрофӣ». Давлати Саффорӣ. Хонадони Сомонӣ ва болоравии нуфузи сиёсии он. Таъсисёбии давлати Сомониён. Исмоили Сомонӣ-асосгузори давлати Сомониён. Пур кардани харитаи контурии «Давлати Сомониён». Давлати Сомониён дар замони ҳукумати Насри II. Мутолиа ва конспекти китоби А. Мухторов. «Амирон ва вазирони Сомонӣ». Сохтор ва низоми идоракунии давлати Сомониён. «Мовароуннаҳр ва ҳудуди он». Рушди кишоварзӣ, косибӣ ва тиҷорат дар давраи Сомониён. Фарҳангӣ модӣ ва маънавӣ дар аҳди Сомониён. Дарс-конференсия дар мавзӯи «Илм ва адабиёти тоҷик дар давраи Сомониён». Анҷоми раванди ташаккулёбии халқи тоҷик. Мутолиа ва конспекти зерфасли «Анҷоми ташаккулёбии халқи тоҷик»-и боби дуввуми китоби Б.Ғафуров «Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав». Давлати Сомониён дар нимаи дуюми асри X ва сабабҳои заволи он. Абӯиброҳими Мунтасир ва муборизаи он барои барқарории давлати Сомониён. «Нақши Сомониён дар таърихи давлатдорӣ халқи тоҷик». Мутолиа ва конспекти мақолаи Садриддин Айнӣ «Маънои калимаи	
--	---	--

	«точик» (аз китоби «Точик-точдор, точвар»). Вазъи сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар асрҳои XI – XII. Давлати Ғуриён ва Хоразмшоҳиён. «Давлати Ғуриён». Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннахру Хуросон дар асрҳои XI – XII. Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асрҳои XI – XII. «Низомулмулк-арбоби давлатӣ ва фарҳангии тоҷик». Авзои сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар арафаи ҳучуми муғулҳо. Ишғоли Мовароуннахру Хуросон аз ҷониби муғулҳо. Муборизаи мардуми тоҷик бар зидди муғулҳо. Мутолиа ва конспекти китоби С.Айнӣ «Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик. Очерки адабӣ-таърихӣ». Оқибати ғоҷабори забткориҳои муғул дар Мовароуннахру Хуросон. Семинар дар мавзӯи «Шӯриши Маҳмуди Торобӣ». Мутолиа ва конспекти пешгуфтори китоби И.П. Петрушевский «Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII – XIV веков». Давлати Куртҳои Хирот (1245-1383). Давлати Сарбадорони Хуросон (1337-1381). Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XIII ва нимаи аввали асри XIV. Вазъи сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар нимаи дууми асри XIV ва асри XV. Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннахру Хуросон дар нимаи дууми асри XIV ва асри XV. Фарҳанги моддӣ ва маънавии тоҷикон дар асри XV. «Ҷеҳраҳои шинохтаи илм ва адабиёти тоҷик дар нимаи дууми асри XIV ва асри XV». Ҳучуми қабилаҳои турку муғули Дашти Қипчоқ ба Мовароуннахр. Шайбонӣён. Вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Мовароуннахру Хуросон дар асри XVI. Вазъи сиёсии Мовароуннахру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Таъсиси давлати Аштархонӣён (Ҷонӣён). «Шӯришҳои мардуми нимаи дууми асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII». Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннахру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Мутолиа ва конспекти китоби А. Мухторов «Ҳисор: Очерки таърихӣ (Охири асри XV – аввали асри XX)». Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Вазъи сиёсии Осиёи Миёна дар нимаи дууми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX. Манғитиён. Дарс – сӯҳбат дар мавзӯи “Мулкҳои тоҷикнишин дар нимаи аввали асри XIX”. Мутолиа ва конспекти “Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони манғития”-и А. Дониш. Авзои иҷтимоӣ ва иқтисодии халқи тоҷик дар нимаи дууми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX. Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар нимаи дууми асри XVIII - нимаи аввали асри XIX. Ҳучуми русҳо ба Осиёи Миёна ва забти ноҳияҳои шимолии Тоҷикистон. Пурра тобеъ гардидани мулкҳои Бухорои Шарқӣ ба аморати Бухоро. Ҳалли масъалаи Помир ва ба Русия ҳамроҳ кардани Бадахшони Қўҳӣ. Сиёсати мустамликадорӣ Русия дар Осиёи Миёна. Аморати Бухоро дар охири асри XIX. Семинар дар мавзӯи “Шӯриши Восеъ – бузургтарин ҳаракати мардумӣ”. Тоҷикони генерал-губернатории Туркистон дар ибтидои асри XX. “Шӯриши соли 1916 ва иштироки фаёли тоҷикон дар он”. Тоҷикони аморати Бухоро дар ибтидои асри XX. Афкори ҷамъиятӣ-сиёсии халқи тоҷик дар охири асри XIX – ибтидои асри XX.	
--	--	--

	Мутолиа ва конспекти китоби С.Айнӣ “Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро”. Таҳаввулоти фарҳангии халқи тоҷик дар нимаи дуввуми асри XIX – ибтидои асри XX. “Ҳаракати маорифпарварӣ ва ҷадидия дар аморати Бухоро”. Барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир. “Мухторияти Қўқанд” ва моҳияти сиёсии он”. Сарнагун намудани тартиботи амирӣ ва барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ. Ҳаракати зиддишӯравӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар ҳудуди Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир. Ҳаракати зиддишӯравӣ дар Тоҷикистони Марказӣ ва Ҷанубӣ. Вазъи иқтисодию иҷтимоӣ ва маданияи халқи тоҷик дар ибтидои давраи Шӯравӣ. Сабабҳо ва зарурати гузаронидани марзбандии миллию ҳудудӣ дар Осиёи Миёна. Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар ҷумҳуриҳои Туркистон ва Бухоро. Мутолиа ва конспекти китоби академик Р. Масов “Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан маҳфӣ»”. Ташкилҳои Ҷумҳурии Мухтори Шӯравии сотсиалистии Тоҷикистон. Вазъи сиёсӣ ҷамъиятӣ ва иқтисодиву иҷтимоии ҶМШС Тоҷикистон. Ҳаёти маданияи ҶМШС Тоҷикистон. Ҳолати ифодаи манфиатҳои Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Узбекистон ва сайёҳ талош барои таъсиси ҷумҳурии иттифокӣ. Навиштани маъруза дар мавзӯи “Барпо шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар маҳалли зисти ман”. Навиштани маъруза дар мавзӯи “Барпо шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар маҳалли зисти ман”. Ташкилҳои Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон. “Анҷумани III ғавқулуддаи Шӯроҳои Тоҷикистон ва қарорҳои таърихӣ он”. Вазъи ҷамъиятию сиёсӣ ва оқибатҳои таъқиботи сиёсӣ дар Тоҷикистон. Дигаргунсозии саноатӣ дар Тоҷикистон. “Омӯзиши илмӣ захираҳои табию иқтисодӣ ва Конференсияи якуми қувваҳои истеҳсолкунандаи Тоҷикистон”. Коллективонии соҳаи кишоварзӣ дар Тоҷикистон. Инқилоби маданӣ дар шароити Тоҷикистон. Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва сафарбарии умумии шаҳрвандон барои мудофияи мамлакат. Қаҳрамонии фиристодагони Тоҷикистон дар муҳорибаҳои ҷангӣ ва озод намудани мамлакат ва Аврупо аз фашизм. “Қаҳрамонони Иттиҳоди Шӯравӣ аз Тоҷикистон”. Нақши меҳнаткашони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ғалаба бар фашизм. “Фарҳанги халқи тоҷик дар солҳои ҚБВ (1941-1945)”. Ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсии ҷумҳурии дар давраи рушди ҷомеаи сотсиалистӣ. Вазъи иқтисодӣ-иҷтимоии Тоҷикистон дар солҳои 1950-1991. Ҳаёти фарҳангии ҷумҳурий дар солҳои рушди ҷомеаи шӯравӣ. Тоҷикистон дар солҳои бозсозӣ (1985-1990). Ба даст овардани Истиқлолияти комили давлатӣ ва аҳамияти таърихӣ он. Мутолиа ва конспекти “Эълomia дар бораи истиқлолияти давлатии Тоҷикистон”. Даргириҳои сиёсӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон. Истиқрори сулҳ ва ризоияти миллий дар Тоҷикистон. Дарс-мизи мудаввар дар мавзӯи “Нақши таърихӣ Сессияи XXVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар барқарорсозии ҳокимияти конститусионӣ”. Дигаргунсозии саноатӣ ва рушди энергетика дар Тоҷикистон. Навиштани анонотатсия доир ба китобҳои дарсии таърихи халқи тоҷик барои мактабҳои олии Тоҷикистон.	
--	---	--

	Нақлиёт ва сохтмони роҳҳо дар Тоҷикистон. Ислоҳоти хоҷагии кишоварзӣ ва рушди он. Рушди тичорати дохилӣ ва хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. “Аҳамияти таърихӣ истиқрори сулҳ ва ризояти миллий дар Тоҷикистон”. Ислоҳоти низоми маориф ва воридшавии стандартҳои байналмилалӣ. Илму фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолият. Дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сиёсати байналхалқӣ. Вазъи ҷамъиятию сиёсии ҷумҳурӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. “Дастовардҳои Тоҷикистони соҳибистиклол дар асри XXI”. Нақши Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди Тоҷикистони соҳибистиклол.		
БФГ 02	Забони тоҷикӣ Аҳамияти иҷтимоии забон. Забони тоҷикӣ дар масири таърих. Хусусиятҳои муштарак ва хоси забонҳо. Вижагиҳои умумии забонҳои ҳиндуаврупоӣ. Забонҳои гурӯҳи эронӣ. Мақоми забони тоҷикӣ дар байни забонҳои ҳиндуаврупоӣ. Андешаи донишмандон дар бораи забони тоҷикӣ. Маълумоти мухтасар дар бораи таърихи пайдоиши хат. Тағйирот дар алифбои тоҷикӣ. Шиносоӣ бо навъҳои хат. Меъёрҳои талаффуз дар забони адабии тоҷикӣ. Овозҳои ҳамсадову садоноки забони тоҷикӣ. Талаффуз ва имлои овозҳои и, ё, у, ў, э. Имлои ҳарфҳои мушаддад. Кор бо матнҳои адабӣ. Имлои ҳарфҳои й, ж, ь. Таҳлили матнҳои таҳассусӣ. Кор бо матнҳои осори таърихӣ. Фаҳмиш ва шинохти ҳичо. Саҳми овозҳои садонок дар ташаккули ҳичо. Ҳичои кушода ва баста. Меъёрҳои ҳичочудокунӣ, қоидаи ба сатри дигар гузаронидани онҳо. Ҳодисаҳои савтӣ (фонетикӣ) ва сабабҳои рухдиҳии онҳо. Монандшавӣ, табдилёбӣ ва ҷойивазкунии овозҳо. Ихтисорёбӣ, коҳишёбӣ ва афзоишёбии овозҳо. Кор бо матн. Мушкилоти имлои ҳиссаҳои нутқ. Имлои исмҳое, ки ду тарзи навишт доранд. Имлои исмҳои кўтоҳкардашуда. Бо истифодаи исмҳои сохта тартиб додани ҷумлаҳо. Имлои исмҳои сохта, мураккаб ва таркибӣ. Маълумоти умумӣ дар бораи сифат ва имлои он. Имлои сифатҳои сохта. Маълумоти умумӣ дар бораи шумора ва имлои он. Имлои шумораҳои тахминӣ ва касрӣ. Имлои шумораҳои мураккаб ва таркибӣ. Кор бо матн. Маълумоти умумӣ дар бораи ҷонишинҳо ва имлои онҳо. Имлои ҷонишин. Кор бо матн. Маълумоти мухтасар дар бораи феъл ва имлои он. Имлои сифати феълӣ. Имлои феъли ҳол. Маълумоти мухтасар оид ба зарф, хелу сохт ва имлои он. Имлои зарфҳои сохта ва мураккаб. Маълумоти мухтасар оид ба ҳиссаҳои ёвари нутқ ва имлои онҳо. Имлои пешоянду пасоянд ва пайвандакҳо. Имлои ҳиссачаҳо ва нидо. Манбаъ ва роҳҳои икишофи забони тоҷикӣ. Таркиби луғавии забон – бойгарии забон. Аломату нишонаҳои калимаҳои аслӣ ва иқтибосӣ. Таснифи калима аз ҷиҳати маъно ва доираю дараҷаи истеъмоли. Муродифоти луғавӣ ва роҳҳои пайдошавии онҳо. Мураттаб сохтани силсилаи муродифоти луғавӣ. Калимаҳои ҳамгун (омонимҳо) ва тафовути онҳо аз калимаҳои сермаъно. Муттазод (антоним) ва сохту таркиби онҳо. Маълумоти мухтасар оид ба вожаҳои куҳна ва наввожаҳо. Вожаҳои таърихан маҳдудшуда ва мавқеи истеъмоли онҳо. Кор бо матнҳои таърихӣ. Вожаҳои нав (неологизмҳо) ва аҳамияти онҳо. Сохтору мухтасави	4	144

	луғатҳои фаннию соҳавӣ. Кор бо луғатҳои фаннию соҳавӣ. Истилоҳ ва истилоҳпазирӣ. Маълумоти мухтасар доир ба калимаҳои малеҳу қабеҳ ва хусусиятҳои услубии онҳо. Мавридҳои истеъмоли калимаҳои малеҳ ва қабеҳ. Аз матни осори манзуму мансур чудо кардани калимаҳои малеҳ ва қабеҳ. Маълумоти мухтасар оид ба ибораҳои маҷозӣ ва нақши онҳо. Вижагиҳои ибораҳои маҷозӣ. Меъёри шинохти ибораҳои рехта. Кор бо фарҳанги ибораҳои рехта. Маълумоти мухтасар дар бораи наҳв (синтаксис) ва аломатҳои китобат. Наҳв- мизони каломи мансур. Ибора ва ибораорой. Сохтори ибораҳои гуногун. Аҳамияти воҳидҳои наҳв. Анвои ҷумлаҳои сода ва корбасти онҳо. Ҷумлаи содаи ҷидааъзо ва аломатҳои китобат дар он. Шарҳи мухтасари воҳидҳои туфайлии ҷумла. Воҳидҳои туфайлӣ ва аломатҳои китобат дар онҳо. Аъзоҳои истисноии ҷумла ва аломатҳои китобатӣ дар онҳо. Аз матнҳои мушаххас ёфтани воҳидҳои туфайлӣ ва аъзои истисноӣ. Маълумоти мухтасар дар бораи хусусияти маъноию сохтории ҷумлаҳои мураккаб. Ҷумлаҳои мураккаби пайваست ва аломатҳои китобат дар онҳо. Ҷумлаҳои мураккаби тобеъ ва аломатҳои китобат дар онҳо. Аз осори манзуму мансур ёфтани ҷумлаҳои мураккаб. Маълумоти мухтасар дар бораи нутқи айнан ва мазмунан нақлшуда. Нутқи айнан нақлшуда ва аломатҳои китобат дар он. Нутқи мазмунан нақлшуда ва аломатҳои китобат дар он. Дар асоси матни мушаххас нутқи айнан -нақлшударо ба мазмунан нақлшуда баргардондан. Маълумоти мухтасар оид ба услубҳои забон ва хусусиятҳои дастурии онҳо. Услуби бадеӣ ва хусусиятҳои он. Услубҳои дигари нутқ ва хусусиятҳои онҳо. Кор бо услубҳои гуногуни забон дар асоси матнҳои мушаххас. Маълумоти мухтасар оид ба ҳуҷҷатнигорӣ ва хусусиятҳои дастурии он. Ҳуҷҷатҳои шахсӣ ва хусусияти онҳо. Навиштани ариза, забонхат, шарҳи ҳол, дархост, баёнот. Ҳуҷҷатҳои расмӣ-идорӣ ва хусусиятҳои онҳо.		
БФГ 03	Забони русӣ Язык и общество. Выражение субъектно-предикатных отношений. Человек в современном мире. Выражение действия, состояния, свойства предмета. Образование. Молодёжь – будущее страны. Выражение объектных отношений в простом предложении. Тема Родина. По родному краю. Выражение определительных отношений в простом предложении. Человек и природа. Экология – проблема современности. Выражение пространственных отношений в простом предложении. Таджикистан и Россия в современном мире. Выражение временных отношений в простом предложении. В мире прекрасного. Выражение условных и уступительных отношений в простом предложении. Праздники, обычаи, традиции. Выражение причинно-следственных и целевых отношений в простом предложении. Средства массовой информации. Выражение образа действия, качественной и количественной характеристики действия (состояния) и признака в простом предложении. Спорт в нашей жизни. Выражение соединения (присоединения), сопоставления, противопоставления, разделения в простом предложении с	6	96

	однородными членами. Моя специальность. Выражение соединения-присоединения, сопоставления, разделения в сложносочиненном предложении. Наука для общества. Выражение структурно-смысловых связей в сложноподчиненном предложении. Достижения мировой науки и техники. Выражение изъяснительных значений в сложноподчиненном предложении. Научно-исследовательская работа студентов. Выражение определительных значений в предложении с обособленными оборотами и в сложноподчиненном предложении. Новые технологии. Выражение определительных значений разными способами. Из жизни замечательных людей. Выражение пространственных значений в сложноподчиненном предложении. Культура речи и особенности речевого поведения в профессиональной сфере. Выражение временных значений в сложноподчиненном и бессоюзном предложениях. Текст как единица общения. Выражение значений меры и степени, сравнения, сопоставления в сложноподчиненном предложении. Функционально-смысловые типы речи. Описание. Повествование. Рассуждение. Выражение значения цели в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Функциональные стили речи русского языка. Выражение причинно-следственных значений в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Официально-деловой стиль. Выражение условных и уступительных значений в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Научный стиль речи, его основные особенности. Сложные синтаксические конструкции. Прямая и косвенная речь.		
БФГ 04	Забони хориҷӣ (англисӣ) Past Participle. Text A. The Skeleton. Сохтани Past Participle. Кори гурӯҳӣ. Хондан ва таҳлил кардани матн. Савол додан. Мисол: Can you show us the lower and upper extremities? etc. Иҷро кардани машқҳои 1-2-3-4- Indefinite Passive. Text B. The Skeleton. Кори гурӯҳӣ. Иҷро кардани машқҳои 5-6-7-8. Indefinite Passive. Аз матни С, ки дар бораи инкишофи мӯҳраҳо ва шумораи онҳо гуфта мешавад. Кори гурӯҳӣ. Разработать упражнения 9-10-11-12. Масдар ва вазифаи он. Text D. What interesting method of treatment is described here? Масдар ва вазифаи он. The lecture on muscles. Матнро хонда ба саволҳои зерин ҷавоб додан: 1. What students do yesterday? 2. By whom was delivered the lecture on muscles? 3. Where and when were established the names of all muscles of the body? Мутобиқати замонҳо. Text F. Muscles. 1. How many groups were divided the muscles? What are they? 2. Which muscles were called according to their structure? 3. What basic methods of study were used? Мутобиқати замонҳо. Professor Lesgaft's Scientific Research. Кори гурӯҳӣ. Матнро таҳлил ва ба параграфҳо чудо	8	192

	кардан: 1. The biography of Lesgaft. 2. Scientific research work of Lesgaft. 3. Dividing the muscles. 4. Dinamic and Satic muscles Мутобикати замонҳо. Plastics for Health. Кори гурӯҳӣ. Иҷро кардани машқҳои 12-13-14-15. Find the passages corresponding to the items of the plan. Сохти Past ва Present Participle The Heart and the vascular system. 1. Матнро хондан. 2. Аз матн ҷумлаҳоро, ки а) Past Participle; б) Present Participle доранд, ёбед ва тарҷума кунед. 3. Нақшаи матнро нависед. One – ones, that – those ҳамчун ивазкунандаи исм. The Lungs. 1. Матнро хондан. 2. Аз матн ҷумлаҳоро, ки one ones’, ‘that — those’ омадаанд, ёбед ва тарҷума кунед. 3. Ба матн панҷ савол гузоред. 4. Муодили ибораҳои зерини англисиро навишта гиред: дар дараҷаи, аз ҳар ду тараф, дар марди калонсол, дар кӯдакони ширхора, аз якдигар, аз рӯи шакл. One – ones, that – those ҳамчун ивазкунандаи исм. The Alimentary Tract. 1. Матнро хондан. а) Аз матн узвҳоро навишта гирифтанд; б) аз рӯи тартиб ҳамаи узвҳои ҳозимаро номбур кунед; в) ба матн аз рӯи модели зерин савол тартиб додан: What comes above (below) the stomach? Сохти Past ва Present Participle Text F. Andreas Vesalius. Read Text. Translate the third and fourth paragraphs; put questions to the first and second paragraphs; express the essence of every paragraph in one sentence: Сохти Past ва Present Participle Text B. The functions of different organs. Бо ёрии луғат матнро хонед ва тарҷума кунед. Гӯед бок адом узвҳои дарунӣ шумо ошно шудед. Вазифаи Past и Present Participle. Text C. New investigations on the vascular structure of the heart. Read and translate text. Put questions. Make its plan. The Biography of Abuali ibni Sino. Ба ҳар донишҷӯ матни Абӯалӣ ибни Синоро барои тарҷума кардан супоридан. The ABC. Ҳарфҳои садонок дар ҳиҷои кушод ва баста. Тасрифи феъли to be. Тасрифи феъли to have. Text A “At the Institute”. Замонҳои гурӯҳи Indefinite Active. Тартиби вожаҳо дар ҷумлаҳои хабарии англисӣ. Our University. Шумора. Артикл. Our University. Ҷонишин. Шумораи ҷамъи исмҳо. Medical faculty of the Patrice Lumumba University. Ибораи there+be. Ҷумлаҳои бе шахс. Пешоянҳо. Our classes. Ҳарфҳои: sh,ch,tch,ph,th. Феълҳои модалӣ can, may, must. Our future profession. Types of the questions. “Our future profession” пересказ. Ҷонишинҳои ишоратӣ ва номуайян. Our first examination session. Дараҷаи муқоисавии сифат ва зарфҳо. My working day. Сохти Present Participle. The Oath of Future Doctors. Замонҳои гурӯҳи Continuous Active. An interesting meeting. Medical education in United States. Class assignments. Oxford colleges Home assignments. КМД. About myself and my family. Our University. Феълҳои нодуруст. 20 феъли нодурустро аз ҳарфи A-F дар замони ҳозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онҳо ҷумла навиштан. 20 феъли нодурустро аз ҳарфи G-P дар замони ҳозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онҳо ҷумла навиштан. 20 феъли нодурустро аз ҳарфи R-W дар замони ҳозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онҳо ҷумла	
--	---	--

	навиштан. Ибораи there + be. My working day. My working day. Write Esse (100-150 words). Шумора. 20 ҷумла бо тарҷума навиштан. Вақт. Рӯзҳо. Моҳҳо. Фасли сол. Диалог сохтан. Ҷонишин. 50 ҷумла бо тарҷума навиштан. Феълҳои дуруст (стандарт). 20 феъли дурустро аз ёд гуфтан. Бо ёрии онҳо дар замони ҳозира ва гузашта ҷумла навиштан. Шумораи ҷамъи исмҳо. 20 ҷумла бо тарҷума навиштан.		
БФГ 05	Диншиносӣ Диншиносӣ ва доираи баҳси он. Робитаи диншиносӣ бо илмҳои дигар. Вазифаҳои диншиносӣ (Мюллер М. Введение в науку о религии. с.7-25). Конспекти мавзӯ. Марҳилаҳои ташаккули диншиносӣ. Диншиносӣ дар аҳди бостон ва асрҳои миёна. Диншиносӣ дар давраи Эҳё ва маорифпарвай (Религиоведческий словарь Вып.5.) Конспекти мавзӯ. Ташаккули диншиносӣ ҳамчун илм. Таркиб ва сохтори диншиносӣ. Диншиносии муқоисавӣ (Элиаде М. История веры и религиозных идей) Конспекти мавзӯ. Пайдоиш, таъриф ва моҳияти дин. Дин ҳамчун ҳодисаи иҷтимоӣ (Токарев С. Л. Религия в истории народов мира). Шуури динӣ ва сохтори он. Табақабандии дин ва назарияҳои марбути он. Психологияи дин (Занько Ю.М. Психология религии). Фалсафаи дин ва илоҳиёти фалсафӣ. Илоҳиёт дар фалсафаи Шарқи исломӣ. Исботи вучуди Худо (Быховский Б.Э. Эрозия «вековой» философии. с. 80-92). Вазифаҳои иҷтимоии дин. Таносуби дину сиёсат. Дин ва фарҳанг (Аз ҷониби устод омода сохта мешавад). Озодии вичдон ва фарҳанги таҳаммулпазирӣ. Дин дар партави афкори озодандешӣ. Назари маорифпарварӣ нисбат ба дин (Мавод аз ҷониби устод омода сохта мешавад). Таърихи дин ва масъалаҳои он. Динҳои ибтидоӣ ва хусусиятҳои онҳо. Тотемизм, фетишизм ва сеҳргаравӣ (Токарев С.Л. Первобытная культура). Динҳои миллий ва хусусияти онҳо. Ҳиндуия. Динҳои миллии Чин ва Япония (Шанти де ля Сосси. Иллюстрированная история религии. в 2-х томах). Динҳои Эрони бостон: меҳрпарастӣ, зардуштия, монавия. Зардуштия ва ҳаракати ислохотхоҳии маздакия. Авасто-манбаи устуравӣ ва динӣ (Авесто). Пайдоиш ва ташаккули яҳудия. Яҳудия ва сионизм. Китобҳои муқаддаси яҳудия (Библейская энциклопедия). Динҳои ҷаҳонӣ ва хусусияти онҳо. Буддоия ва таълимоти он. Ламаизм (Эррикер К. Буддизм). Масеҳият. Ақоид ва маросимҳои он. Ҷудошавии масеҳият ба калисоҳои шарқӣ ва ғарбӣ (Кривелев И.А. История религии. Очерки в двух томах). Равияи католикӣ, Ватикан. Православие ва калисоҳои он. Равияи протестантӣ (Рожков В. И. Очерки по истории римско-католической церкви). Заминаҳои таърихӣ, динӣ-фарҳангӣ ва сиёсии пайдоиши ислом. Марҳилаҳои асосии ташаккули ислом. Сабабҳои ба фирқаю мазҳабҳо тақсимшавии ислом (Массэ А.Ислом). Аз тарафи арабҳо забт кардани Эрон, Хуросону Мовароуннаҳр ва паҳншавии ислом дар ин сарзамин. Муборизаи зидди арабҳо дар Хуросону Мовароуннаҳр. Ҳаракати шуубия (Колесников А.И.Завоевание Ирана арабами). Қуръон-китоби муқаддаси дини ислом. Сунна-сарчашмаи дини ислом. Ҷамъоварии	3	144

	ҳадисҳо (Пиотровский М.Б. ас-Сунна-Ислам: энциклопедический словарь). Равия ва мазҳабҳо дар ислом. Фикҳи ҳанафӣ. Таҳаммулпазирӣ дар фикҳи ҳанафӣ (С.Аҳмадов. Баъзе хусусиятҳои фикҳ ва каломи Имоми Аъзам-Абӯҳанифа). Ислом ва миллат. Ислом ва фарҳанги миллӣ. Мафҳуми «тамаддуни исломӣ» ва таркиби он. Нақши тамаддуни исломӣ дар тамаддуни ҷаҳонӣ (мавод мустақилона омода карда мешавад). Дин дар ҷаҳони муосир. Сиёсишавии ислом дар замони муосир ва шаклҳои зоҳиршавии он. Салафигароии ифротӣ ва хатари он дар ҷомеаҳои суннатӣ (Ибрагим Т.К. Сагадеев А.В. ас-Салафия-Исламский энциклопедический словарь). Моҳияти иртиҷоӣ ва ифротгароии созмони «ихвон-ул-муслимин», Ҳизби таҳрир» ва дигар равияҳои тундрави исломӣ. Ҷаҳонишавӣ ва ислом. Ҳаракати ислоҳхоҳӣ дар исломи муосир. Равияҳои исломии диншиносӣ (мавод мустақилона омода карда мешавад). Дунявият ва зарурати давлатдорӣ дунявӣ. Қонунгузорӣ Чумхурии Тоҷикистон дар бораи дин ва татбиқи аслҳои озодии вичдон дар чумхури. Тундгароии динӣ ва амнияти миллӣ (Назирова Д. Религиозно-политический экстремизм и терроризм в Центральной Азии). Назарияҳои муосири диншиносӣ. Муносибат ба дин дар равияҳои муосири фалсафӣ. Плюрализм ва диншиносии либералӣ (Классики мирового религиоведения. Словарь).		
БФГ 06	Фалсафа Фалсафа, доираи проблемаҳо ва нақши он дар ҷомеа. Метод ва вазифаҳои фалсафа. Фалсафа дар низомӣ фарҳанг. Предмет ва объекти донишҳои фалсафӣ. Фалсафа дар Ҳинди бостонӣ ва Чини Қадим. Фалсафаи бостонии тоҷику форс. Фалсафаи Юнонӣ атиқа. Тавсифи умумии таълимотҳои фалсафии Ҳинду Чини қадим, Форси бостон ва Юнонӣ атиқа. Фалсафаи асримиёнагии аврупоӣ. Фалсафаи асримиёнагии Шарқи Исломӣ. Принципиҳо ва назарияи фалсафию динии машшоия ва калом. Фалсафаи давраи Эҳё. Фалсафаи Замони нав (асри XVII-XVIII). Фалсафаи маорифпарварии франсавӣ. Мақоми фалсафа ва илм дар фарҳанги аврупоӣ замони Нав. Фалсафаи классикии олмонӣ. Фалсафаи марксистӣ. Моҳияти фаҳмиши материалистии таърих. Масъалаи шуур дар фалсафа. Шуур ва инъикос. Равишҳои мухталифи илмию фалсафӣ доир ба моҳияту ҳосияти шуур. Гносеология–таълимот дар бораи маърифат. Маърифат ҳамчун мавзӯи таҳлили фалсафӣ. Назарияҳои ҳақиқат. Субъект ва объекти маърифат. Проблемаи ҳақиқат дар фалсафа ва илм. Хусусияти маърифати илмӣ. Методологияи таҳқиқоти илмӣ. Методҳои маърифати илмӣ. Меъёри илмияти дониш. Инсон шакли маҳсули ҳастӣ. Масъалаи инсон дар фалсафа. Антропосотсиогенез. Таносуби хусусиятҳои биологӣ ва иҷтимоӣ дар инсон. Инсон дар ҷаҳолияти ҳаётии ҳеш. Озодӣ дар низомӣ нерӯҳои моҳиятии инсон. Моҳияти иҷтимоӣ-фарҳангии инсон дар таълимотҳои инсон шиносӣ. Предмет ва методи фалсафаи иҷтимоӣ. Ҷамъият ҳамчун низомӣ худинкишофёбанда. Антропологияи иҷтимоӣ. Ҷамъият ҳамчун низомӣ робита ва муносибати одамон дар раванди ҷаҳолият, талабот ва заруриятҳои таърихӣ. Ҷамъият ва	5	72

	табиат. Диалектикаи робитаи байниҳамдигарӣ. Воқеияти иҷтимоӣ ва таҳқиқи он дар фалсафа. Соҳаҳои асосии ҳаёти ҷамъият. Соҳаи иқтисодӣ - соҳаи бунёдии ҳаёти ҷамъият. Тарзи истеҳсолоти ҷамъиятӣ. Тақсимои ҷамъиятии меҳнат - нерӯи пешбарандаи ғаёлияти одамон. Сохтори иҷтимоии ҷамъият. Ҳаёти иҷтимоӣ соҳаи ҳастии умумиятҳои иҷтимоии одамон. Ҳаёти сиёсии ҷамъият. Давлати ҳуқуқбунёд. Нақши асосгузори сулҳу ваҳдат ва пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар таҳкими истиқлолият ва таъмини ҳаёти озоиштаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳаёти маънавии ҷамъият. Таърих ва фалсафаи таърих. Субъект ва кувваҳои пешбарандаи таърих. Ҷомеаи постиндустриалӣ ва иттилоотӣ. Ҷомеаи шаҳрвандӣ. Шуури ҷамъиятӣ. Таркиботи шуури ҷамъиятӣ: дараҷа ва шаклҳои он. Ташаккули назарияҳои ҷамъияти постиндустриалӣ ва ахборӣ. Фалсафаи фарҳанг. Фарҳанги моддӣ ва маънавӣ. Фарҳанг ва ҳаёти маънавии ҷамъият. Парадигмаҳои асосии таҳлили фалсафии фарҳанг. Бухрони тамаддуни муосир ва масъалаи бақои мавҷуди инсонӣ. Табаддулоти технологӣ. Проблемаҳои фалсафаи техника. Назарияҳои муосир дар мавзӯи «Гуфтугӯ, алоқамандӣ, муқовимат ва бархурди тамаддунҳо». Маърифати арзишии ҳастӣ. Аксиология – фалсафаи арзишҳо. Арзишҳои ахлоқии ҷомеа. Дин ҳамчун шакли ғаёлияти маънавӣ ва дин ҳамчун шуури ҷамъиятӣ. Эстетика – фалсафаи санъат. Хусусияти ҳоси дарки эстетикӣ олам. Идеология ҳамчун шакли ғаёлияти маънавӣ ва омилҳои интегративии ҷомеа. Санъат – инъикоси бадеию рамзии олам, дарки маъноӣ ҳаёт ва муқаррар шудани арзишҳо дар ҷараёни ташаккули наслҳои ҷавон. Шуури ҳуқуқӣ ва ташаккули таърихӣ фалсафаи ҳуқуқ. Дурнамои ҷомеаи инсонӣ. Футурология-илм дар бораи оянда. Омилҳои асосии ояндабинӣ ва методҳои пешгӯии иҷтимоӣ. Глобализатсия – предмети таҳлили фалсафӣ-иҷтимоӣ. Тоҷикистон дар масири тағйиротҳои бузурги глобалии замони муосир. Фалсафа ва ҷаҳони муосир. Мушкилоти нигоҳдории ҳувиати миллии ва бақою устувории арзишҳои ватанӣ дар замони бархурди ҷомеаҳои техногенӣ информатсионӣ бо ҷомеаҳои анъанавӣ.		
БФГ 07	Тарбияи ҷисмонӣ Мавқеи тарбияи ҷисмонӣ дар тайёрии умумӣ - фарҳангӣ ва касбии донишҷӯён. Асосҳои иҷтимоию биологӣ тарбияи ҷисмонӣ. Асосҳои тарзи ҳаёти солими донишҷӯён. Тарбияи ҷисмонӣ дар таъмини тансиҳатӣ. Тайёрии умумӣ ва махсус дар системаи тарбияи ҷисмонӣ. Аҳамияти машқҳои ҷисмонӣ мустақилонаи донишҷӯён. Худназораткунии донишҷӯён хангоми иҷрои машқҳои ҷисмонӣ. Мавзӯҳои машғулиятҳои амалӣ. Гимнастика. Варзиши сабук. Баскетбол. Волейбол. Футболи хурд. Тӯби дастӣ. Бозиҳои серҳаракат. Гуштини миллии. Ҷавгонбозӣ. Шиноварӣ Тайёрии умумии ҷисмонӣ (туч). Машғулиятҳои мустақилона.	6	96
БФГ 08	Ҳуқуқ Мафҳум ва маънои давлат. Давлати ҳуқуқбунёд ва ҷомеаи шаҳрвандӣ. Мутолиа ва консепти порчаҳо аз китобҳои Поздняков Э.А. Философия государства и права; Чиркин В.Е.	3	72

	Современное государство; Миралиев И.К. Правовое государства и права человека. Махфум ва моҳияти ҳуқуқ. Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Лейст О.Э. Сущность права. Алексеев С.С. Право: азбука - теория - философия: Опыт комплексного исследования.. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения; Гегель Г.В.Ф. Философия права; Имомов А. Правовой статус человека и гражданина, основные права, свободы и обязанности. Таълимот дар бораи Конституция. Падидаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Асосҳои ташкил ва фаъолияти мақомоти давлатӣ. Сохтори давлатӣ ва низоми марзӣ-маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Диноршоев А.М. Конституционные основы разделения властей в Республике Таджикистан; Имомов А. Нақши конституция дар бунёди давлатдорӣ миллии Тоҷикистон. Махфуми идоракуни ва ҳокимияти иҷроия. Хидмати давлатӣ ва хидматчиёни давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Административное право: Учебник / Под ред. Ю.М. Козлова; Административное право: Учебник / Под ред. Л.Л. Попова. Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации. Ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва ҷавобгарии маъмурӣ. Мақомоте, ки парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро баррасӣ менамоянд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса; Панова И.В. Административно-процессуальное право России. Мафҳум ва предмети ҳуқуқи шаҳрвандӣ. Уҳдадорҳои шартномавӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Чеговадзе Л.А. Структура и состояние гражданского правоотношения. Договорное право. кн.1 Общие положения. Кн.2 Договоры о передаче имущества; Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав; Курбонов К.Ш. Добросовестное правоприобретение в гражданском праве; Низоми ҳуқуқи шаҳрвандӣ. Уҳдадорҳои деликатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Бадалов Ш.К. Проблемы гражданско-правовой ответственности за экологический вред; Сулаймонов Ф.С. Ҳуқуқи ашёӣ. Махфум ва моҳияти ҷиноят. Асосҳои ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Кузнецова Н.Ф. Преступления и преступность. Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидание перемен. Назаров А.К. Уголовно-правовые нормы Корана и Хадисов и их классификации по УК РТ. Азизов У.А. Эволюция институтов преступления на территории исторического и современного Таджикистана (историко-правовое исследование). Мафҳум ва моҳияти ҷазо. Асосҳои таъйини ҷазо. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Тайфуров З.С. Правовое регулирование лишения свободы в Республики Таджикистан. Азизов У.А. Эволюция институтов преступления на территории исторического и современного Таджикистана: историко-правовое исследование. Сафаров А.И. Уголовная ответственность за легализации (отмывание) денежных средств либо иного имущества полученных противозаконным путем. Мафҳум ва	
--	---	--

	предметы хукуки оилавӣ. Хукук ва уҳдадорихои падару модар ва фарзандон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Химатов Х.Н. Правовое регулирование имущественных отношений супругов: проблемы и перспективы развития. Муносибатҳои хукуки оилавӣ. Ҳимояи хукуки кӯдакон дар муносибатҳои оилавӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Кархалев Д. Н. Баамалбарорӣ ва ҳимояи хукуки оилавӣ // Хукуки оилавӣ дар асрҳои XX – XXI веков. Фаъолияти молиявӣ: маҳфум, принцип, усулҳо ва вазифаҳои он. Мақомоте, ки фаъолияти молиявии давлатро амалӣ менамоянд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ғаюров Ш. К. Хукуки молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон // Китоби дарсӣ зерӣ таҳрир умумии номзоди илмҳои хукук, дотсент Шонасурдинов Н. Ш. Маҳфум ва аломати ҳоси андозҳо. Функсияи андоз ва фарқияти андоз аз дигар пардохти молиявӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ғаюров Ш. К. Хукуки молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. // Китоби дарсӣ зерӣ таҳрир умумии номзоди илмҳои хукук, дотсент Шонасурдинов Н. Ш.; Хукуки андози Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. Мафҳум ва предметҳои хукуки соҳибкорӣ. Танзими давлатии фаъолияти соҳибкорӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Актуальные проблемы предпринимательского права. Выпуск 1 / Отв. ред. Молотников А.Е., Куракин Р.С.; Актуальные проблемы предпринимательского права. Выпуск 3 / под ред. А. Е. Молотникова. Субъектҳои хукуки соҳибкорӣ. Ҳимояи хукуки истеъмолкунандагон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ойгензихт В.А. Проблема риска в гражданском праве. Предметы хукуки меҳнатӣ. Субъектҳои хукуки меҳнатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Головина С. Ю. Понятийный аппарат трудового права; Сыроватская Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства. Низомии хукуки меҳнатӣ. Мафҳум, хусусият ва аҳамияти шартномаи меҳнатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Аكوпова Е. М. Современный трудовой договор (контракт); Петров А. Я. Трудовой договор. Мафҳум, вазифа ва принципҳои хукуки иҷроии ҷазои ҷиноятӣ. Низомии мақомоти иҷрокунандаи ҷазои ҷиноятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Дибиров М.Т. Проблемы социальной адаптации лиц освобожденных из исправительных учреждений; Зазарихина О.В. Исполнение наказания в виде пожизненного лишения свободы в России. Тартиби иҷро ва адои ҷазоҳои ҷиноятӣ. Ҳимояи хукуки инсон дар низомии муассисаҳои иҷроии ҷазои ҷиноятӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Зубков А.И. Карательная политика на рубеже тысячелетии; Миронов Р.Г. Актуальные проблемы обеспечения безопасности персонала следственных изоляторов и лиц содержащихся под стражей. Фаъолияти хукуки муҳофизатӣ, мафҳум, нишонаҳо ва самтҳои асосии он. Адвокатура: мафҳум ва вазифаҳои он. Ёрии хукуқӣ ва намудҳои он. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Искандаров З.Х. Адвокатураи судӣ; Махмудов И.Т. Прокурорский надзор за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности: проблемы теории, практики и	
--	---	--

	законодательной регламентации. Суд ҳамчун мақоми ҳокимияти судӣ. Адолати судӣ: мафҳум ва нишонаҳои он. Принципиҳои баамалбарории адолати судӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Судебная власть в современной России. Гафуров Х.М. Судебная система Республики Таджикистан: современное состояние и перспективы развития. Даев В.Г., Маршунов М.Н. Основы теории прокурорского надзора. Моҳият, сарчашма ва принципиҳои ҳуқуқи байналмилалӣ. Таносуби ҳуқуқи байналмилалӣ ва ҳуқуқи миллӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Панов В.П. Актуальные проблемы международного права. Субъектони ҳуқуқи байналмилалӣ. Масоили эътирофнамории байналмилалӣ ва ҳуқуқ қабулкунии давлат. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Арцыбасов И.Н. Егоров С.А. Вооруженный конфликт: право, политика, дипломатия. Запрет на акты террора в международном гуманитарном праве.		
БФГ 09	Сиёсатшиносӣ Сиёсат ҳамчун падидаи ҷамъиятӣ. Сиёсат ҳамчун санъати идораи корҳои давлатӣ. Мутолиа ва конспект аз китоби Арасту «Сиёсат». Сиёсатшиносӣ илм дар бораи сиёсат. Методҳо ва муносибатҳои методологӣ дар омӯзиши масъалаҳои сиёсӣ. Мутолиа ва конспекти китоби М.Вебер «Сиёсат ҳамчун истеъдод ва касб» ва Низомулмулк «Сиёсатнома». Марҳилаҳои асосии ташаккули ба инкишофи ақидаҳои сиёсӣ. Таълимоти сиёсии мутафаккирони Давраи Эҳё ва Замони нав. Мутолиа ва конспект аз китоби Никколо Макиавелли «Шаҳриёр» ва А. Низомулмулк «Сиёсатнома». Афкори сиёсии мутафаккирони форсу тоҷик. Саҳми мутафаккирони тоҷику форс дар рушди донишҳои сиёсӣ. Мутолиа ва конспект вобаста ба мавзӯ аз китоби Бобочон Гафуров «Тоҷикон» ва Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоё. Ҳокимияти сиёсӣ. Манбаҳои ҳокимият ва машруиат (легитимият)-и он. Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китоби Макс Вебер. Сиёсат ҳамчун касб ва мақом ва Макс Вебер. Ҳукмронии харизматикӣ. Идеологияи сиёсӣ. Ҷараёнҳои идеявӣ сиёсии замони муосир. Мутолиа ва конспект аз китоби Мухаев Р.Т. «Политология» бо истифода аз асари Карл Маркс, Фридрих Энгелс. Идеологияи немис. Истиқлолияти сиёсӣ. Дастовардҳои даврони соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспект аз китоби Жан Боден «Шаш китоб дар бораи давлат», Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. ва Раҳмонов Э. Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ. Системаи сиёсии ҷомеа. Рушди институтҳои сиёсӣ ва нақши онҳо дар раванди ташаккули давлатдорӣ навин. Мутолиа намудан ва омода кардани маъруза аз китоби Истон Дэвид. Системаи сиёсӣ. ва Бағотудинов А.М. Очерки по истории таджикской философии. Давлат дар системаи сиёсӣ. Назарияҳои пайдоиши давлат ва моҳияти онҳо. Мутолиа намудан ва омода намудани маъруза аз китоби Раҳмонов Э.Ш. Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ ва Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоё (Рисола дар назми тамаддун ва тавоун). Ҳизбҳои сиёсӣ ва системаҳои ҳизбӣ. Нақш ва мавқеи ҳизбҳои	4	72

	сиёсии Тоҷикистон дар рушди ҷомеаи муосир. Мутолиа ва консепт аз китоби Морис Дюверже. Ҳизбҳои сиёсӣ. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҳаракатҳои сиёсӣ. Мутолиа ва консепт аз китоби В.И.Ленин. Давлат ва инқилоб. Режими сиёсӣ. Таъмини имкониятҳои баробар ва раванди ташаккули кафолатҳои давлатӣ. Мутолиа ва консепт кардани китоби Дюверже Морис. Режимҳои сиёсӣ ва Алии Ҳамадонӣ. Захират-ул-мулк. Элитаи сиёсӣ ва сарвари сиёсӣ. Нақши сарвар ва Пешвои миллат дар рушди ҷомеа. Мутолиа намудан ва омода кардани презентатсия барои тахтаи электронӣ аз китоби Политические элиты // Мухаев Р.Т. Политология. Ҷомеаи шахрвандӣ. Рафтори сиёсии шахрванд ва рушди маданияти шахрвандӣ дар шароити муосир. Мутолиа намудани китоби Ибни Сино. Тадбири манзил ва консепт кардани қисмати аз китоби Гегел Георг. Фалсафаи ҳуқуқ. Демократия ҳамчун шакли ҳокимият ва воситаи раванди сиёсӣ. Нақши ниҳодҳои сиёсӣ ва маданияти сиёсӣ дар рушди ҷомеаи мутамаддин. Мутолиа ва омода кардани маъруза аз китоби Чон Локк. Ду рисола дар бораи идоракунӣ. Интиҳобот ва системаҳои интиҳоботӣ. Тартиби пешбарии номзадҳо ва тарзи баргузори маъракаи сиёсӣ. Мутолиа ва консепт кардани китоби «Тоҷикистон 20» ва муҳтавои рисолаи илмӣ Камолова М.Р. Процесс выборов и их особенности в Республике Таджикистан. Низои сиёсӣ ва музокирот. Нақш ва мавқеи миёнаравӣ дар ҳалли низоъ. Мутолиа ва консепт кардани китоби Дорендорф Ралф Густав «Низоъ ва озодӣ» ва Махмадов А.Н. Социология конфликта. Дин ва сиёсат. Давлати дунявӣ ва моҳияти он. Мутолиа намудан ва омода кардани маъруза аз китоби «Таърихи динҳо» ва Абдуллоев Ш. Исломи муосир дар арсаи сиёсат ва идеология. Миллатҳо ва муносибатҳои миллий дар ҳаёти сиёсии ҷомеаи муосир. Ташаккули худшиносии миллий дар шароити рушди давлатдорӣ миллий. Мутолиа намудан зерин ва омода кардани маъруза дар мавзӯи «Истиқлолияти миллий» китоби Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. Рамзҳои сиёсӣ. Нишонҳои Парчами давлатӣ – ифтихори миллий. Мутолиа ва консепт намудани муҳтавои асосии мавзӯ аз китоби Махмадов А.Н. Муқаддимаи идеяи миллий. Шури сиёсӣ ва маданияти сиёсӣ. Маданияти сиёсӣ ва роҳҳои ташаккули он. Мутолиа ва консепт кардани қисми дахлдор ба мавзӯ аз китобим Политология, под редакцией В.Н Лавриенко. Сиёсат ва воситаҳои ахбори омма. Нақши технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ дар рушди нумуи ҷомеаи демократӣ. Мутолиа ва консепт кардани китоби «Тоҷикистон-20». Муносибатҳои байналхалқӣ ва сиёсати хориҷии давлат. Таҳкими ҳуқуқи байналхалқӣ ва раванди ҷимояи манфиатҳои миллий. Мутолиа ва консепт кардани китоби Назаров Т., Сатторзода А. Дипломатияи муосири тоҷик. Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ сиёсӣ. Терроризми байналхалқӣ ва гурӯҳҳои ифротӣ ҳамчун таҳдид ба амнияти миллий. Мутолиа ва омода намудани маъруза дар асоси Стратегияи амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон (Лоиҳаи ташаббусӣ) ва Махмадов А.Н., Юнусов Т.Ҷ., Раҷабов Ш.А. Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ.	
--	--	--

	Чаҳонишавӣ ва назарияи геополитикии олам. Назарияҳои геополитикии муосир. Мутолиа ва консепт аз китоби Збигнев Бзежинский «Тахтаи бузурги шоҳмот».		
БФГ 10	Сотсиология Сотсиология ҳамчун илм. Сохтор ва дараҷаҳои донишҳои сотсиологӣ. Мутолиа ва консепти китоби «Моҳияти таҳайюлотӣ сотсиологӣ» (русӣ). Объект, предмет, метод ва вазифаҳои илми сотсиология. Қонун ва категорияҳои сотсиология. Ақидаҳо ва ғояҳо оиди пайдоиши ҷомеа (Гофман А. Классическое и современное этюды по истории и теории социологии). Заминаҳои таърихӣ инкишофи таълимотҳои иҷтимоӣ. Марҳилаҳои таърихӣ инкишофи таълимотҳои иҷтимоӣ. Консепти китоби Ибни Халдун. Муқаддима. Қ2. Барқароршавӣ ва рушди илми сотсиология. Таълимот, равия ва мактабҳои сотсиологӣ. Назарияҳои классикӣ сотсиологӣ. Ҷамъият ҳамчун низоми худинкишофёбанда. Назарияҳо оиди пайдоиши ҷамъият ва ҷомеаи иттилоотӣ. Мутолиа ва консепти мавзуи «Идеология ва таснифоти он». Низоми маданият дар муҳити иҷтимоӣ. Маданияти миллий ва хусусиятҳои он. Мутолиа ва консепти мавзӯи «Ҳувияти миллий ва масъалаи худшиносӣ». Сотсиологияи шахс. Иҷтимоишавии шахс. Талаботҳои шахс (Консепти асари Маслоу А. Талаботҳои шахс). Умумиятҳо ва гурӯҳҳои иҷтимоӣ. Умумиятҳои этникӣ ва ҳудудӣ. Мутолиа ва консепти мавзӯи «Миллат ҳамчун умумияти этникӣ». Тағйиротҳои иҷтимоӣ. Омилҳои иҷтимоии рушди ҷомеа. Мутолиа ва консепти асари Штомпка П. Сотсиологияи тағйироти иҷтимоӣ. Глобализатсия (ҷаҳонишавӣ) ҳамчун марҳилаи нави инкишофи ҷамъият. Модернизатсия (азнавсозӣ) ва хусусиятҳои он. Консепти китоби Бек У. Что такое глобализация. Институтҳо (ниҳодҳо) - и иҷтимоӣ. Оила ва таълимот ҳамчун институти иҷтимоӣ. Консепти таҳлили асари Дюркгейм Э. Сотсиологияи маориф. Сотсиологияи ВАО ва иртибот. Нақши ВАО дар рушди ҷомеа. Мутолиа ва консепти мавзӯи «Интернет ва фарҳанги истифодаи он». Ташкилотҳои иҷтимоӣ. Таснифоти ташкилотҳои иҷтимоӣ. Мутолиа ва консепти мавзӯи «Бюрократия ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ». Китоби Вебер М. Протестантизм ва руҳи капитализм. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлати ҳуқуқбунёд. Синфи миёна ва нақши он дар ҷомеа. Мутолиа ва консепти мавзӯи «Тоҷикистон давлати соҳибхотӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд ва ягона». Паёми солони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Табақабандӣ (стратификация) – иҷтимоӣ. Нобаробарии иҷтимоӣ ва масъалаи ҳифзи иҷтимоӣ. Низоми табақабандии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон (маърузаи илмӣ). Ҷойивазкунии иҷтимоӣ. Масъалаҳои муҳоҷирати меҳнатӣ. Назарияи табақабандӣ ва ҷойивазкунии иҷтимоии П. Сорокин (маърузаҳои илмӣ). Низоҳои иҷтимоӣ. Истиқрори сулҳ ва ваҳдати миллий. Ваҳдати миллий ҳамчун омили рушди устувори Тоҷикистон. Качрафтории иҷтимоӣ. Назарияҳои качрафтории иҷтимоӣ. Омилҳои иҷтимоии качрафтории иҷтимоии ҷавонон ва масъалаи гаравиши онҳо ба гурӯҳҳои ифротгаро (маърузаи	3	72

	илмӣ). Назорати иҷтимоӣ. Роҳҳои пешгирии қарағзории ҷавонон дар Тоҷикистон. Тавзеҳи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар тарбияи фарзанд» (конспект). Методология ва техникаи гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ. Барнома ва нақшаи тадқиқоти сотсиологӣ. Конспекти асари Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Методҳои ҷамъовариҳои ахбори сотсиологӣ. Пурсиши анкетаӣ ва истифодаи он дар тадқиқоти сотсиологӣ. Қори саҳроӣ дар тадқиқоти сотсиологӣ. Пур қардани анкетаҳои омодашуда аз тарафи донишҷӯён. Мусоҳиба ҳамчун методи сифатии тадқиқоти сотсиологӣ. Фокус-гурӯҳ дар тадқиқоти сотсиологӣ. Гузаронидани мусоҳиба ва қорқарди натиҷаҳои он (аз тарафи донишҷӯён дар мавзӯи муайян гузаронидани мусоҳиба). Таҳлили ҳуҷҷатҳо. Интиҳобномаи тадқиқоти сотсиологӣ. Истифодаи усули таҳлили ҳуҷҷатҳо ҳангоми навиштани реферат ва қорҳои қурсӣ (Эссе). Қорқард ва таҳлили натиҷаҳои тадқиқоти сотсиологӣ. Навиштани ҳисоботи тадқиқоти сотсиологӣ. Ҷамъбасти натиҷаҳои тадқиқоти сотсиологӣ. Аз тарафи донишҷӯён навиштани ҳисобот оиди натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда (ҳисобот).		
БҒГ 11	Фарҳангшиносӣ Илми фарҳангшиносӣ ва назарияҳои асосии он. Пайдоиш ва ташаккули илми фарҳангшиносӣ. Вазифаҳои асосии фанни фарҳангшиносӣ ва робитаи он бо дигар илмҳо. Мафҳум, моҳият ва сохтори фарҳанг. Тавсифи истилоҳи фарҳанг-маданият ва тамаддун. Навиштани эссе ба ақидаҳои гуногуни фарҳангшиносон доир ба фарҳанги маънаӣ ва сохтори он. Навъҳои фарҳанг ва таснифи он. Ҷиҳатҳои миллии ва умумибашарии фарҳанг. Хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи намудҳои фарҳанг. Назарияҳои муосири фарҳангшиносӣ. Консепсияҳои фарҳангшиносӣ дар осори илмии олимони тоҷик. Назарияҳои фарҳанг ва фарҳангшиносӣ аз нигоҳи Гердер, Кант, Гегель, Данилевский, Шпинглер, Тойнби, Ясперс, Тейлор, Фрейд ва диг. Функсияҳои (вазифаҳои) асосии фарҳанг. Функсияи иҷтимоикунонӣ- чун омили рушди шахсият. Вазифаҳои муҳимтарини фарҳанги маънаӣ дар ҷомеаи соҳибистиклол. Қонуният ва омилҳои асосии рушди фарҳанг. Қонуниятҳои фарҳанг ва шартҳои асосии татбиқи онҳо дар ҷомеа. Сиёсати давлатии Ҷумҳурии ҚТ ва нақши Президент- пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди фарҳанг. Фарҳанг ва тамаддун. Намудҳои гуногуни тамаддуни бостонӣ ва муосир. Алоқамандӣ ва баҳамтаъсиррасонии табиат ва фарҳанг. Ҷаҳонишавии фарҳанги муосир. Ҷаҳонишавӣ ва ҳифзи фарҳанги миллии. Рушди фарҳанги мардумӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. Тавсифи унсурҳои фарҳанг. Нақши анъана дар ҳифзи робитаи ирсии фарҳанг. Мавқеи забон ва урфу одат дар рушди фарҳанг. Асари «Ҷуруби Аврупо»-и О.Шпенглер ва масоили фарҳанг (таҳияи эссе). Фарҳанги Шарқу Ғарб: равобит ва таълодҳо. Муқолаи фарҳангҳо омили муҳими тавсеаи фарҳанг. Асари «Ҷуруби Аврупо»-и О.Шпенглер ва масоили фарҳанг (таҳияи эссе). Фарҳанги бостонии Шарқ. Хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи фарҳанги Шарқу Ғарб.	3	144

	Дастовардҳои фарҳанги Мисри қадим, Байнаннаҳрайн ва Ҳинду Чин (интихобан: таҳияи эссе). Фарҳанги атиқай Юнон ва Рим. Хусусиятҳои фарҳанги эллини. Юнон ва Рими қадим чун сарчашмаи рушди фарҳанги Аврупои пасин. Фарҳанги Эрони бостон. Фарҳанги аҳди Сосониён. Ҷаҳони муосир ва омӯзиши арзишҳои фарҳангии Эрони бостон. Нақши мардуми форсу тоҷик дар ташаккули фарҳангу тамаддуни исломӣ (Ренессанси мусулмонӣ - асрҳои VIII-XV). Фарҳанги Сомониён (Эҳёи аҷам). Нақши Имоми Аъзам ва дигар омилҳои ислом дар рушди тамаддуни Исломӣ. Вазъи фарҳанги халқи форсу тоҷик дар асрҳои XVI-XX. Нақши ҷадидизм ва маорифпарварон дар рушди фарҳанг ва бедории халқи тоҷик. Баррасии масъалаҳои фарҳанги миллии тоҷикон дар асарҳои: Фарҳанги давраи эҳёи Аврупо. Заминаҳои назариявии фарҳанги давраи Эҳёи Ғарб. Таъсири фарҳанги давраи Эҳё ва замони нави Аврупо ба фарҳанги муосир. Фарҳанг дар даврони Иттиҳоди Шӯравӣ. Навовариҳои фарҳанги халқи тоҷик дар замони Шӯравӣ. Дастовардҳо ва камбудиҳои фарҳанги замони Шӯравӣ. Фарҳанги халқи тоҷик дар замони соҳибистиклолӣ. Истиқлолият ва эҳёи рушди фарҳанги миллии. Фарҳанг ва масоили худшиносии миллати Эссе (аз рӯи асарҳои пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон) ва дигар олимони.		
БФГ 12	ҶАНҶОИ ИНТИХОБИ:	3	72
БФГ 12.1	Этика ва Эстетика Ахлоқ ҳамчун илм. Моҳият ва хусусияти илми ахлоқ. Таълимоти ахлоқии Шарқи қадим: Чин, Ҳинд, Миср, Эрон. Мутолиа ва консепт кардани асари А. Содиқов «Аз таърихи андешаҳои ахлоқии мутафаккирони Шарқ» ва Муҳаммад Иқбол, «Эҳёи фикри динӣ дар ислом», Д., 2010. Моҳият, сохт, мавзӯ ва вазифаҳои илми ахлоқ. Таълимоти ахлоқии Зардушт. Мутолиа ва консепт кардани китоби Одинаев Ё., Гадоиев Б. «Асосҳои маданияти шахс». Таърихи таълимоти ахлоқӣ. Мутолиа ва консепти бобҳои «Одобӣ таом хурдан», «Одобӣ даъватӣ иҷобат» аз китоби Муҳаммад Ғазали «Кимйи саодат». Афкори ахлоқии мутафаккирони форсу тоҷик. Ақидаҳои ахлоқии Конфутсий. Мутолиа ва консепт кардани асари китоби Эмомалӣ Раҳмон «Ватандӯстӣ ва худшиносии миллии». Ахлоқи касбӣ ва хизмати давлатӣ. Ахлоқ дар Буддоия. Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китоби Закариёи Розӣ «Тибби рӯҳонӣ» - боби «Тақаббури худписандӣ». Масоили асосии назарияи ахлоқ. Мақулаҳои ахлоқӣ. Масоили ахлоқӣ дар масеҳият. Мутолиа ва консепт кардани асари Арасту «Никомахова этика», Китоби аввал. Ахлоқ ҳамчун падидаи ҳаёти маънавии инсон. Ахлоқ дар Ислом. Мутолиа ва консепт кардани боби «Сухан андар подоши некию бадӣ»-и китоби «Хону-л-ихвон»-и Носири Хусрав. Маъно ва ҳадафи зиндагӣ. «Ибни Мискавайҳ ва илми ахлоқи исломӣ». Мутолиа ва консепт кардани асари Закариёи Розӣ «Тибби рӯҳонӣ» - «Худдорӣ ва дурӯғӣ». Озодӣ ва масъулияти шахс. Андешаҳои ахлоқии мутафаккирони Шарқ: Форобӣ, Ибни Сино, Н.Тусӣ. Мутолиа ва консепт кардани асари Муҳаммад Ғазалӣ «Кимйи		

	саодат» - Боби «Решаҳои хубу бад дар одамӣ» ва китоби Абӯалӣ ибни Сино «Рисолаи ахлоқ». Саодат ҳамчун арзиши ахлоқӣ. Ахлоқ дар Ҳиндуия. Мутолиа ва консепт кардани асари Носири Хусрав «Ҷомеъул-ҳикматайн» боби «Андар ниёзмандии мардум ба парвариш». Дин ва ахлоқ. Рафтори расмӣ ва симои зоҳирӣ. Мутолиа ва консепт кардани асари З.Саидов, «Густариши ахлоқи милли-посух ба пайомадҳои манфии ҷаҳонишавӣ». Глобализатсия ва мушкилоти ахлоқӣ. Ахлоқ ва масъалаи худшиносии шахсият. Мутолиа ва консепт кардани Суханронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон оид ба лоиҳаи қонун «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд». Этикет ва маданияти шахс. Одобӣ нақҷ. Ҳурмату эҳтироми волидон фарз аст. Хизмати падару модар фарз аст. «Дар баёни ҳурмати падару модар»-и Фаридуддини Аттор. Маданияти муносибат бо одамон. Фалсафаи ахлоқ. Маданияти зоҳирӣ ва ботинии инсон. Закариёи Розӣ, Тиббӣ рӯҳонӣ. Зебоишиносӣ. Зебоишиносӣ ҳамчун илм. Семинар дар мавзӯи: «Зебоишиносӣ илм дар бораи ҳунар ва эҷодиёти бадеӣ». Мутолиа ва консепт кардани асари Касымджанов. А.Х. «Эстетические взгляды Фараби». Марҳалаҳои асосии ташаккули зебоишиносӣ. Марҳалаҳои пайдоиш ва инкишофи илми зебоишиносӣ. Мутолиа ва консепт кардани асари Ғафуров Б. «Тоҷикон» боби 2 - «Авасто ҳамчун ёдгории таърихӣ». Соҳти таркибии шуур дар зебоишиносӣ. Фаъолияти зебоишиносӣ ва шуури зебоишиносӣ. Зебоишиносӣ: шуур ва фаъолият. Мутолиа ва консепт кардани асари Раҳимов С., «Эстетика зороастризма». Категорияҳои илми зебоишиносӣ. Мафҳумҳои асосии зебоишиносӣ. Мутолиа ва консепт кардани асари Раҳимов С., «Эстетика зороастризма» боби 2 «Гегель об эстетических представлениях Авесты». Зебоишиносӣ ва ҳунар. Робитаи зебоишиносӣ бо дигар фанҳо. Раҳимов С., «Эстетика зороастризма», боби 2 «Место человека в авестийском эстетическом представлении». Образи бадеӣ ва мақоми шахс дар ҳунар. Эҷодиёти бадеӣ. Мутолиа ва консепт кардани асари Эмомалӣ Раҳмон «Забони миллат - ҳастии миллат». Гурӯҳбандии ҳунарҳо. Морфологияи ҳунар. Навъҳои ҳунар (морфологияи ҳунар). Мутолиа ва консепт кардани асари Ҳазратқулов М. «Этикаду анъанаҳои бостонии Аҷам». Ваъзи зебоишиносӣ ва ҳунар дар Тоҷикистони муосир. Рушду камоли зебоишиносӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва консепт кардани асари Турсунов А. «Эҳёи Аҷам». Зебоишиносӣ ва ҳулкиносӣ. «Пиндори нек, Гуфтори нек, Кирдори нек». Нақши зебоишиносӣ дар камолоти инсон. Мутолиа ва консепт кардани асари Сатторов А. «Афкори адабӣ ва эстетикаи Абдурахмони Ҷомӣ». Ахлоқ ва зебоишиносӣ ҳамчун унсурҳои таркибии	
--	--	--

	фарҳанг. Назере ба рушди зебоишиносӣ ҳамчун илм. Мутолиа ва консепт кардани суҳанронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Эмомалӣ Раҳмон «Фарҳанг ҳастии миллат».		
БФГ 12.2	Мантиқ Фанни мантиқ ва мавзӯи баҳси он. Алоқамандии мантиқ бо илмҳои дигар. Аҳамияти омӯзиши фанни мантиқ (Гетманова А.Д. Логика). Мантиқи шаклӣ ва диалектикӣ. Принципҳои методологии мантиқи шаклӣ. Фарқияти мантиқи шаклӣ аз мантиқи диалектикӣ, таҳлил аз рӯи мисолҳо. Таърихи пайдоиши илми мантиқ. Мантиқи классикӣ ва ғайриклассикӣ. Таълимоти мантиқии мутафаккирони форсу тоҷик, (Фаробӣ. “Логические трактаты”). Забон ҳамчун воситаи маърифат. Шарҳи аломатҳо, маънои аломат. Забон ҳамчун воситаи ифодаи тафаккур, ҳалли машқҳо. Мафҳум ҳамчун шакли тафаккур. Номҳо ва хусусиятҳои онҳо. Мафҳум ҳамчун шакли асосии тафаккур, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ муайян кардани мафҳумҳо. Мазмун ва ҳаҷми мафҳум. Навъҳои мафҳум. Аҳамияти ҳаҷм ва мазмуни мафҳум ва навъҳои мафҳум, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ муайян кардани мафҳумҳо. Муносибати байни мафҳумҳо. Амалҳо бо мафҳумҳо. Нишон додани муносибати байни мафҳумҳо бо мисолҳо, мисолҳо аз тарафи устод пешниҳод мешавад. Таъриф ва навъҳои он. Тақсими мафҳум ва навъҳои он, тасниф. Қоидаҳои таъриф, тақсим ва тасниф, консепт аз рӯи китоби (С.Аҳмадов. “Гуфторҳо доир ба мантиқ”). Қазия ҳамчун шакли тафаккур. Қазия ва ҷумла. Таълимоти Ибни Сино дар бораи қазия, (М.Д.Диноршоев. Матолиби фалсафаи Ибни Сино). Қазияҳои сода. Сохтори қазия. Нишон додани сохтори қазия аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Қазияҳои мураккаб. Муносибати байни қазияҳо. Овардани мисолҳо ва нишон додани муносибати байни қазияҳо, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Тақсим қазияҳо аз рӯи сифат ва миқдор. Қазияҳои модалӣ (ҷиҳатӣ). Тақсим қазияҳо аз рӯи сифат ва миқдор дар таълимоти мантиқии Ибни Сино (М.Д.Диноршоев. Матолиби фалсафаи Ибни Сино). Қонуни айният. Қонуни безиддиатнокӣ (рафъи таноқуз). Аҳамияти амалии қонунҳои мантиқӣ, (Гетманова. Логика). Қонуни истисноӣ салоса. Қонуни асоси кофӣ. Аҳамияти амалии қонунҳои амалӣ (Гетманова Логика). Хулосабарории дедуктивӣ (истинтоҷ). Шаклҳои хулосабарории дедуктивӣ. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Навъҳои хулосабарории дедуктивӣ. Хулосабарориҳои бевосита ва бавосита. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Қиёс (силлогизм)-и содаи қатъӣ. Сохтори қиёс. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ. Хулосабарории индуктивӣ (исикрой). Хусусиятҳои хулосабарории индуктивӣ. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои индуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Навъҳои хулосабарории индуктивӣ. Тамсил (аналогия), хитоба. Исбот ва раддия. Далеловарӣ ва исбот. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар		

	доираи исбот ва раддия. Таркиби исбот ва раддия. Навъҳои исбот ва раддия. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи исбот ва раддия, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Танқид ва раддия. Қоидаҳои далеловарӣ ва танқид, исбот ва раддия. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи исбот ва раддия (Болтаев М.Н. Мантиқ). Мантиқи саволу ҷавоб. Муаммо. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи саволу ҷавоб ва муаммо, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Фарзия. Назария. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи фарзия ва назария, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ.		
II.	БАХШИ ФАНҲОИ ТАБИИЮ РИЁЗӢ ВА ИҚТИСОДӢ	21	504
БФТРИ 01	Технологияи информатсионӣ Информатика, иттилоот ва равандҳои иттилоотӣ. Иттилоот, хосиятҳо, тарзҳои ченкунӣ ва воҳидҳои миқдории он. Шакли дуии тасвири иттилоот. Тарзҳои рамзбандии иттилоот. Равандҳои иттилоотӣ. Информатика, иттилоот ва равандҳои иттилоотӣ. Ҷомеаи иттилоотӣ. Компютер – воситаи асосии коркарди иттилоот. Иттилоотонӣ ҳамчун раванди табдилёбии Ҷомеаи саноатӣ ба иттилоотӣ. Тарзу шаклҳои ташаккулёбӣ ва инкишофи ҷомеаи иттилоотӣ. Таъвофути рақамӣ дар ҷомеаи иттилоотӣ. Татбиқи системаҳои компютерӣ дар иттилоотонии ҷомеа. Фарҳанги иттилоотӣ. Фарҳанги иттилоотии инсонӣ муосир. Демократисозии ҷомеаи иттилоотӣ. Имкониятҳои рушди инсон дар ҷомеаи иттилоотӣ. Меъёрҳои ахлоқӣ ва ҳукукии ғайолияти иттилоотии одамон. Хадамоти абрӣ. Технологияи омӯзиши озод. Амниятӣ иттилоотӣ. Захираҳои иттилоотӣ ва омилҳои инкишофи фарҳангу иҷтимоиёти ҷомеа. Маҳсулот, хадамот ва бозори иттилоотӣ. Амниятӣ иттилоотии миллий ва давлатӣ. Амниятӣ иттилоотии ҷомеа. Воситаҳои барномавии ҳифзи компютер ва барандагони иттилоот аз вирусҳои компютерӣ ва таҳдидҳои иттилоотӣ. Сахтафзорҳои муосири электронӣ. Сохти функционалии компютер. Тарзи кори қисмҳои асосӣ ва иловагии компютер (сахтафзорҳо). Марҳалаҳои асосии рушди техникаи иттилоотию ҳисоббарорӣ. Принципи иҷрои худкори барнома дар компютер. Компютерҳои нурӣ (оптикӣ), нейронӣ ва квантӣ. Татбиқи технологияҳои нурӣ дар иртиботи компютерӣ ва шабакаи Интернет. Нармафзорҳои компютерӣ. Нармафзорҳои пойгоҳӣ. Интерфейси графикаи корбар. Технологияҳои корбарӣ ва ҳифзи иттилоот дар системаҳои амалиётӣ. Вазифаҳои нармафзорҳои компютерӣ – барномаҳои системавӣ-бунёдӣ, барнома-трансляторҳо, барномаҳои амалӣ (татбиқӣ), забонҳои барномарезӣ. Технологияҳои инноватсионии робитавӣ: хатҳои инфрасурх, хатҳои алоқаи телевизионӣ, технологияи рақамии зудсуръати бесим. Робот-компютерҳо ва татбиқи онҳо дар соҳаи хизматрасонӣ. Виросторони коркарди матнҳо. Технологияи коркарди санадҳои матнии сохторашон мураккаб. Технологияҳои коркарди матн аз рӯи ихтисос. Виросторони коркарди ададҳо. Технологияи коркарди иттилооти ададӣ бо ёрии афзорҳои графиксозии ҲЭ. Технологияҳои татбиқи ҷадвалҳои электронӣ аз рӯи ихтисос. Виросторони графиксоз. Технологияи коркарди иттилооти графикӣ. Татбиқи технологияҳои аккосӣ ва графикӣ аз рӯи ихтисос. Виросторони рӯнамасоз.	6	144

	Технологияи компютери рӯнамосозӣ. Сохтани рӯнамо дар ягон мавзӯи мушаххас аз рӯи ихтисос. Барномаҳои корсоз (Outlook, One Note ва ғайра). Сохтани системаи иттилоотии фардӣ бо ёрии барномаҳои корсоз. Тарзи истифодаи дурусти барномаҳои корсоз дар фаъолияти ҳамаҷуза. Шабакаҳои компютерӣ. Технологияҳои корбарӣ дар Интернет. Тарзҳои корбарӣ бо протоколҳои мубодилаи иттилоот дар Интернет. Тарзҳои бақайдгирии корбар дар шабака. Тарзҳои корбарӣ бо браузерҳо. Истифодаи захираҳои шабакавӣ ва паҳнкунии иттилоот ба истифодабарандагони шабака. Интернет ва протоколҳои интернетӣ. Технологияи World Wide Web (WWW). Хадамоти Интернет. Сайр дар «торниғори ҷаҳонӣ» – WWW. ҷустуҷӯи иттилоот дар Интернет. Имкониятҳои муосири почтаи электронӣ (E-mail). Тарзҳои муосири ташкили муошират дар шабака. Дурнамои рушди системаҳои компютерӣ дар самти хизматрасонии шабакавӣ. Тиҷорат дар Интернет. Тиҷорати электронӣ ва категорияҳои он. Низомҳои тиҷорати электронӣ. Масъалаҳои амнияти тиҷорати электронӣ. Имкониятҳои муосири тиҷорати электронӣ дар Интернет. Хадамоти тиҷории Интернет ва амнияти иттилооти шабакавӣ. Низомҳои геоиттилоотӣ. Харитаҳои географӣ. Низомҳои геоиттилоотӣ. Нақши додаҳо дар низомҳои геоиттилоотӣ. Имкониятҳои функционалии низомҳои геоиттилоотӣ. Иттилооти географӣ ва татбиқи он муайянкунии маҳал. Асосҳои барномарезӣ. Забонҳои барномасозии конзолӣ. Алгоритмсозӣ. Сохтани алгоритмҳои ҳаттӣ, шоханок ва даврии мавзӯӣ. Барномарезӣ. Сохтани барнома дар асоси алгоритм. Барномасозии масъалаи мушахаси ихтисосӣ аз рӯи технологияи конзолӣ. Забонҳои барномасозии объектгаро. Барномарезӣ бо сабки объектгаро. Иҷрои амалҳо бо истифода аз хосияти меросии объектҳо. Протседураҳои коркарди рӯйдодҳо. Тарзҳои барномарезӣ дар забони объектгаро. Барномасозии масъалаи мушахаси ихтисосӣ аз рӯи технологияи объектгаро. Лоихасозӣ дар VBA. Веббарномасозӣ. HTML – забони нишонагузори абарматнҳо. Имкониятҳои забонҳои Javascript ва Microsoft Frontpage. Худкорсозии Web-санадҳо. Сомонасозӣ: системаҳои маҷрогузор дар сомона, василаҳои тарроҳӣ, интишори сомона. Технологияи сохтани вебсафҳаи шахсӣ. Забонҳои сохторбандӣ (SQL, Oracle ва ғайра). Барномарезӣ дар забонҳои сохторбандӣ. Сохтани барномаи мушаххаси мавзӯӣ дар SQL ё Oracle. Системаҳои идоракунии пойгоҳи додаҳо. Ҷадвалбинӣ ва дархостсозӣ аз рӯи намуна дар СИПД. Азназаргузаронӣ ва тағйирдиҳии дархостҳо дар речаи SQL. Сохтани интерфейс барои идоракунии замимаи робитавии корбар. Интишори ПД дар Internet. Сохтани пойгоҳи додаҳои мавзӯӣ аз рӯи ихтисос. Шаклсозӣ ва тарҳрезии компютерӣ. Таҳрезӣ ҳамчун усули идрок: амсилаҳои моддӣ ва иттилоотӣ. Шаклсозӣ. Навъҳои амсилаҳои иттилоотӣ: ҷадвалӣ, иерархӣ, шабакавӣ. Марҳалаҳои асосии коркард ва таҳқиқи амсилаҳо дар компютер. Тарҳрезии объектгаро. Тарзҳои коркард ва таҳқиқи компютери амсилаҳо. Тарҳрезии риёзӣ-компютерӣ. Тарҳрезии риёзӣ. Озмоиши компютерӣ ҳамчун усули тадқиқоти илмӣ. Силсилаи технологияи ҳалли компютери	
--	---	--

	масъалаҳо: гузориши масъала, сохтани амсилаи он, коркард ва иҷрои алгоритм, таҳлили натиҷаҳои мобайнӣ ва ниҳой. Сохтани амсилаҳои таълимӣ- илмӣ ва таҳқиқи онҳо дар компютер. Сохтани амсилаи риёзӣ-компютерии ягон масъала аз рӯи ихтисос. Технологияҳои худкорсозии компютерӣ. Системаҳои иттилоотии худкор (СИХ). Тасвири соҳаи мавзӯӣ дар СИХ. Сохтани нақшаи иттилоотӣ-технологии замимаҳои СИХ. Технологияи навъи мизоч-сервери коркарди додаҳо. Технология ва системаҳои иттилоотӣ. Системаҳои иттилоотии худкор. Худкорсозии равандҳои мушаххас. Технологияҳои чандрасонаӣ ва татбиқи онҳо дар раванди омӯзиши оғоз. Рӯнамасозии чандрасонаӣ. Коркарди садо ва тасвир. Коркарди ҳаракат, матн, адад ва ғайра. Воситаҳои барномавии худкорсозии Web-санадҳо ва татбиқи онҳо дар эҷоди сомонаҳои мавзӯӣ.		
БФТРИ 02	Кимиё Муқаддима ба кимиёи биоорганикӣ. Алканҳо ва сиклоалканҳо. Тасниф, номенклатура ва изомерияи пайвастаҳои органикӣ. Карбогидратҳо. Карбогидратҳои беҳад. Алкенҳо, алкинҳо ва алкадаиенҳо. Системаҳои алоқаманд. Алоқамандӣ. Спиртҳо, фенолҳо, эфирҳои содда. Карбогидратҳои ароматӣ. Пайвастаҳои карбонилӣ (алдегидҳо ва кетонҳо). Спиртҳо, фенолҳо, эфирҳои содда. Карбогидридҳои ароматӣ. Реаксияҳои оксидшавии спиртҳо, фенолҳо. Кислотаи карбонӣ ва ҳосилаҳои функционалиии онҳо. Ҳосилаҳои кислотаи карбонат. Пайвастаҳои карбонилӣ (алдегидҳо ва кетонҳо). Липидҳои собундиҳанда: мумҳо, чарбҳо, равғанҳо, фосфолипидҳо. Кислотаҳои карбонӣ ва ҳосилаҳои функционалиии онҳо. Ҳосилаи кислотаи карбонат. Окси- ва оксокислотаҳо. Ҳосилаҳои муҳими гетерофункционалиии аз ҷиҳати биологӣ фаъоли қатори бензол. Аминокислотаҳо Пептидҳо ва сафедаҳо. Ҳосилаҳои муҳими гетерофункционалиии аз ҷиҳати биологӣ фаъоли қатори бензол (п-аминофенол, кислотаи п-аминобензоат, кислотаи салисилат, кислотаи сулфанилат ва ҳосилаҳои онҳо).Пайвастаҳои гетеросиклӣ. Аминокислотаҳо. Карбогидратҳо. Моносахаридҳо. Реаксияҳои аз ҷиҳати биологӣ муҳими аминокислотаҳо. Ди- ва полисахаридҳо. Пайвастаҳои гетеросиклиии панҷузвай як ва ду гетероатомдошта. Кислотаҳои нуклеинӣ. Аҳамияти биологӣи кислотаҳои нуклеинӣ. Пайвастаҳои гетеросиклиии шашузвай як ва ду гетероатомдошта. Пайвастаҳои гетеросиклиии тароқумшуда. Карбогидратҳо. Моносахаридҳо. Ди- ва полисахаридҳо. Кислотаҳои нуклеинӣ. Муқаддимаи кимиёи физиколоидӣ. Термадинамика. Муқаддимаи машғулияти амалӣ ва кимиёи физикӣ ва коллоидӣ.Маҳлулҳо. Тарзҳои ифода кардани консентрасияи маҳлулҳо. Кинетикаи кимиёи Катализ. Назарияи маҳлулҳои электролитҳо. Диссоциатсияи об, ҳосили зарби ионии об, мафҳуми оиди рН. Ҳосиятҳои коллигативии маҳлулҳои ғайриэлектролитӣ. Маҳлулҳои буферӣ. Назарияи маҳлулҳои электролитҳо. Ҳодисаҳои сатҳӣ. Адсорбсия. Хроматография. Системаҳои дисперсӣ. Тасниф, усулҳои ба дасторӣ, сохт ва ҳосиятҳо. Маҳлулҳои пайвастаҳои калонмолекула. Сохти зарраҳои коллоидӣ.	5	120

	Хосиятҳои молекулавию-кинетикӣ, оптикӣ ва электрокинетикӣ системаҳои коллоидӣ. Усулҳои муайян кардани нуктаи изоэлектрикӣ сафедаҳо.		
БФТРИ 03	Назарияи иқтисодӣ Моҳияти фанни назарияи иқтисодӣ ва вазифаҳои он. Усулҳои омӯзиш ва зинаҳои инкишофи фанни назарияи иқтисод. Масъалаҳои асосии иқтисодии ҷамъият. Муносибатҳои истеҳсолӣ ва қувваҳои истеҳсолкунанда. Захираҳои иқтисодӣ. Масъалаи интиҳоб дар иқтисод. Системаҳои иқтисодӣ. Мазмун ва моҳияти системаи иқтисодӣ бозаргонӣ. Истеҳсолот ва шаклҳои он. Омилҳои истеҳсолот. Меҳнат ҳамчун шарт зарурии мавҷудияти истеҳсолоти ҷамъиятӣ. Арзиш ва шаклҳои он. Мол ва хусусиятҳои он. Пул: зарурияти пайдоиш, шаклҳо ва вазифаҳо. Моликият ҳамчун асоси муносибатҳои истеҳсолӣ. Шаклҳои моликият. Роҳҳои тағйирдодани шаклҳои моликият. Сармоя ва шарҳи он аз нуктаи назари мактабҳои гуногуни иқтисодӣ. Назарияи иқтисоди хурд (микроиқтисод): иқтисоди хурд ҳамчун қисми таркибии назарияи иқтисодӣ. Мазмуни иқтисодии мафҳуми бозор. Унсурҳои таркибии бозор. Арза, тақозо ва омилҳои ба онҳо таъсиркунанда. Рақобат ва шаклҳои он. Олигополия. Рақобати монополистӣ. Сиёсати зиддимONOполии давлат. Нархи мувозинатӣ ва омилҳои ба он таъсиркунанда. Самараи даромад ва ивазкунӣ. Чандирии арзуваталаб. Назарияи масъулияти маҳдуд ва рафтори истеъмолкунанда. Мафҳуми «сабадиистеъмолӣ». Қонуни камшавии ҳосилнокии маҳдуд. Соҳибкорӣ ва шаклҳои он. Ширкат ҳамчун намояндаи иқтисодӣ. Харочоти истеҳсолӣ ва шаклҳои он. Даромад ва фоида. Шартҳои камкунии харочотҳо ва афзоиши фоида дар шароити рақобатиозод. Бозориқувваи корӣ. Арзуталаб дар бозориқувваикорӣ. Омилҳои нархмуайянкунанда дар бозориқувваи корӣ. Бозори сармоя ва фоизи қарз. Бозори омилҳои истеҳсолот. Иҷораи замин. Муносибатҳои кишоварзӣ ва комплекси кишоварзӣ саноатӣ. Назарияи иқтисоди миллӣ (макроэкономика): Иқтисоди миллӣ ва таркиби он. Таносубҳои иқтисодӣ миллӣ. Маҷмӯи маҳсулоти миллӣ ва усулҳои ҳисобкунии он. Нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ. Сарвати миллӣ ва таркиби он. Маҷмӯи арзвАОмилҳои ба он таъсиркунанда. Маҷмӯи талаб ва омилҳои ба он таъсиркунанда. Мувозинати макроиқтисодӣ. Истеъмол ва шаклҳои он. Маблағгузорӣ ва омилҳои ба он таъсиркунанда. Назарияи фузунсоз-акселератор. Рушди иқтисодӣ ва шаклҳои он. Сарчашма ва омилҳои рушди иқтисодӣ. Танзими давлатии рушди иқтисодӣ. Марҳила ва давраҳои иқтисодӣ. Бӯҳрони иқтисодӣ ва сиёсати зидди бӯҳронии давлат. Бекорӣ: шаклҳо ва сабабҳои пайдоиши он. Мафҳуми шуғли пурра. Оқибатҳои иҷтимоии иқтисодии бекорӣ. Усулҳои мубориза ба муқобили бекорӣ. Бекурбшавии пул: сабабҳои пайдоиш ва шаклҳои он. Оқибатҳои бекурбшавии пул. Роҳҳои пешгирии бекурбшавии пул. Низоми молиявӣ ва таркиби он. Бӯҷаи давлатӣ ва касри бӯҷа. Қарзи давлатӣ. Андоз, шаклҳо ва сиёсати андозситонӣ. Сиёсати пулии давлат. Моҳият ва мазмуни иқтисодии қарз. Низоми қарзӣ ва таркиби он.	3	72

	Бонкҳо, шаклҳо ва вазифаҳои онҳо. Сиёсати пулбарории давлат. Миқдори пули барои муомилот зарур ва таъминӣ истеҳсолот бо пул. Вазифаҳои иқтисодии давлат. Самтҳо ва воситаҳои танзими давлатии иқтисод. Даромади аввалӣ ва сарчашмаҳои он. Сатҳи зиндагии аҳоли. Сиёсати иҷтимоии давлат. Назарияи иқтисоди ҷаҳонӣ: иқтисоди ҷаҳонӣ ва таркиби он. Бозори ҷаҳонӣ ва хусусиятҳои он. Тичорати байналхалқӣ ва омилҳои ба он таъсирунада. Ҳамбастагии байналхалқии иқтисодӣ. Кӯчиши байналхалқии сармоя ва қувваи корӣ. Низомии байналхалқии асёр. Қурби асёр ва масъалаи табодулпазирии асёр. Ташкилотҳои байналхалқии молиявӣ асёрӣ.		
БФТРИ 05	Географияи Тоҷикистон бо асосҳои демография Мавқеи геополитикӣ ва тақсимои маъмурию сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Геополитика ва сиёсати давлат. Тоҷикистон дар харитаи сиёсии ҷаҳон. Таърихи тадқиқотҳои географӣ ва ташакулёбии ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Давраҳои инкишофи илмҳои географӣ. Саҳми олимони рус, олмон ва тоҷик дар омӯзиши комплекси сарзамини Тоҷикистон. Шароит ва сарватҳои табиӣ ва баҳои иқтисодӣ-географияи онҳо. Сарватҳои зерзамини Тоҷикистон. Захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аҳамияти иқтисодии он. Иқтидорҳои сайёҳию рекреатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таърихи ташакулёбии фаъолияти сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҷойгиршавии соҳаҳои ҳоҷагии рекреатсионӣ ва сайёҳӣ. Минтақаҳои сайёҳиюрекреатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Захираи обҳои маъданӣ ва аҳамияти рекреатсионии онҳо. Нақши омилҳои табиӣ- географӣ дар рушди сайёҳӣ. Сохтори ҳоҷагии халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонуниятҳои ҷойгиршавии он. Омилҳои географияи ҷойгиркунии соҳаҳои ҳоҷагии халқ. Таърихи ташакулёбии ҳоҷагии халқи Тоҷикистон. Географияи саноати энергетикӣ. Географияи неругоҳҳои барқии обӣ ва системаҳои энергетикии Тоҷикистон. Дурнамои рушди соҳаи гидроэнергетикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дурнамои рушди соҳаи гидроэнергетикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Самтҳои асосии тараққиёт ва ташаккули системаҳои энергетикӣ. Манбаҳои алтернативии энергетикӣ ва роҳҳои самаранок истифодабарии онҳо. Саноати истеҳроқи маъданҳои кӯҳӣ ва химия. Таърихи ташакулёбии саноати маъдани кӯҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таърихи ташакулёбии саноати маъдани кӯҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҷойгиршавии корхонаҳои саноати истеҳроқи маъдани кӯҳӣ ва самтҳои тараққиёти он. Географияи саноати коркарди металл ва машинсозии ҚТ. Ҷойгиршавии корхонаҳои саноати металлургии Тоҷикистон. Географияи саноати металлургияи рангаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омилҳои ҷойгиршавии онҳо. Географияи саноати металлургияи рангаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омилҳои ҷойгиршавии онҳо. Географияи ташакулёбии саноати масолеҳи бинокорӣ. Заминаҳои табиӣ ташакулёбии саноати бинокорӣ дар Тоҷикистон. Самтҳои асосии рушди саноати семент, корхонаҳои оҳану бетон, заводҳои хишт ва ғайра. Комплекси кишоварзӣ саноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва	3	72

	алоқамандии он ба фондизамину об. Омилҳои географии тараққиёти комплекси кишоварзӣ саноатӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ. Роҳҳои рушди соҳаҳои кишоварзӣ Тоҷикистон. Саноати истеҳсоли маҳсулоти истеъмолии ҳоҷагии халқ ва соҳаҳои хизматрасонӣ. Қонуният ва самтҳои ҷойгиркунии иншоотҳои саноати сабук, истеҳсолоти молҳои истеъмоли ва хизматрасонӣ. Саноати сабук ва хуруқворӣ. Нақлиёт ва алоқа. Тавсиф ва таҳлили соҳаҳои нақлиёт. Таърихи ташакулёбии соҳаҳои нақлиёт ва алоқа дар Тоҷикистон. Асосҳои назаривии ноҳиябандии иқтисодӣ. Ноҳияҳои иқтисодии Тоҷикистон. Таҳлил ва омӯзиши муқоисавии ноҳияҳои иқтисодии Тоҷикистон. Комплекси ҳудуди истеҳсоли Тоҷикистони Ҷанубӣ. Шаклҳои географии ташкил ва ҷойгиршавии истеҳсолот. Асосҳои назариявӣ ва амалии ташкили комплексҳои ҳудуди истеҳсолӣ. Робитаҳои хориҷӣ ва ҳамкориҳои берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шаклҳои ҳамкориҳои иқтисодӣ ва робитаҳои берунаи Тоҷикистон. Созмонҳои байналхалқӣ ва ҳамкориҳои Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ. Аҳоли ва захираҳои меҳнатӣ. Географияи ҷойгиршавӣ ва зичии аҳолии Тоҷикистон. Вазифаҳои илми демография. Шумора ва таркиби аҳоли, динамикаи онҳо. Манбаҳои маълумот оид ба равандҳои демографӣ. Омӯзиши таркиби аҳоли. Афзоиши табиӣ ва бозтавлиди аҳоли. Муҳоҷират ва сабабҳои он дар Тоҷикистон. Шакл ва намудҳои бозтавлиди аҳоли. Вазъи демографӣ. Вазъияти умумидемографияи Тоҷикистон. Назария ва таърихи ҳолати демографӣ. Назария ва таърихи ҳолати демографӣ. Сиёсати демографӣ дар Тоҷикистон. Сиёсати муосири демографияи кишварҳои дунё (таҳлили муқоисавии сиёсати демографи дармиқёси ҷаҳон). Пешгӯиҳои равандҳои демографӣ. Танзими оила ва банақшагирии аҳоли. Пешгӯиҳо ва проблемаҳои демографӣ дар Тоҷикистон. Омилҳои географии ҷойгиршавии маҳаллҳои аҳолинишин (шаҳр деҳаҳо) дар минтақаҳои кӯҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шаклҳои маскуншавии аҳолии деҳот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маскуншавии аҳоли дар шаҳрҳо.		
II.	Фанҳои интихобӣ:	3	72
БФТРИ 01	Экология Экология ҳамчун илм ва аҳамияти омӯзиши он. Таърихи пайдоиш ва ташаккули илми экология. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Мушкилоти глобалии экологӣ ва вазъи ҳозираи муҳити зист». Муҳити зисти организмҳо. Робитаи (алоқаи) организмҳо ба муҳит. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Мутобиқшавӣ чист»? Омилҳои экологӣ ва таснифоти онҳо. Рӯшноӣ ва ҳарорат ҳамчун омилҳои экологӣ ва мутобиқшавии организмҳо ба онҳо. Навиштани реферат дар мавзӯи «Тағйирёбии иқлим ва таъсири он ба табиат». Об ҳамчун омилҳои экологӣ ва аҳамияти он. Захираҳои оби Тоҷикистон ва истифодаи оқилонаи онҳо. Мутолиа ва конспекти суҳанронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд доир ба ҷамъбасти раванди татбиқи амалии Даҳсолаи байналмилалӣ амалиёти «Об барои ҳаёт», солҳои 2005-2015. Замин сарвати миллӣ ва	1,5	36

	масъалаҳои экологии он. Роҳҳои ҳифзи замин аз эрозия ва шӯршавӣ. Мутолиа ва конспекти «Кодекси замини Тоҷикистон». Омилҳои биотӣ ва антропогенӣ. Таъсири фаъолияти инсон ба табиат. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Роҳҳои ҳифзи генофонд». Асосҳои таълимот дар бораи популятсия, биосенот (ҷамоа) ва экосистема. Таълимот дар бораи экосистема (системаи экологӣ). Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Экосистема, динамикаи популятсия ва ҷамоа». Биосфера ва инсон. Гардиши моддаҳо дар биосфера. Мутолиа ва конспекти асари Вернадский В.И. «Биосфера» ва ё навиштани эссе дар мавзӯи «Биосфера ва инсон». Захираҳои табиӣ, тасниф ва вазъи экологии онҳо. Мушкилоти экологӣ ва истифодаи самараноки захираҳои табиӣ. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Захираҳои табиӣ Тоҷикистон ва роҳҳои ҳифзу оқилона истифодабарии онҳо». Асосҳои экологии ҳифзи табиат. Асосҳои ҳукукии ҳифзи муҳити зист. Мутолиа ва конспекти «Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи муҳити зист». Пайдоиш ва ташаккулёбии экологияи иҷтимоӣ. Афзоиши аҳоли, урбанизатсия (шаҳрсозӣ) ва таъсири он ба муҳити зист. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Маърифати экологии аҳоли асоси беҳдошти муҳити зист ва рушди устувор». Табиати Тоҷикистон ва масъалаҳои экологии он. Мавзӯҳои ҳифзшаванда ва Китоби сурхи Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Проблемаҳои экологии Тоҷикистон» ва ё навиштани реферат дар мавзӯи «Вазъи экологӣ ва муаммоҳои мавзӯҳои ҳифзшавандаи Тоҷикистон».		
БФТРИ 02	Мудофияи шаҳрвандӣ Санадҳои меъёрӣ-ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои ғавқулдда ва мудофияи шаҳрвандӣ. Санадҳои меъёрию ҳукуқӣ дар бораи ба омӯзиши ҳолатҳои ғавқулдда ва мудофияи граҷданӣ фаро гирифтани ҳамаи табақаҳои аҳоли. Мустақилона омӯхтани санадҳои меъёрию ҳукуқӣ дар бораи системаи давлатии пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои ғавқулдда. Асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳоли аз ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусиятҳои табиӣ ва техногенӣ. Банақшагирии чорабиниҳо оид ба пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои ғавқулдда. Мутолиа ва консепт кардани шаклу усулҳои тайёрӣ ва омӯзиши "Ташкили хабардоркунии аҳоли ҳангоми таҳдид ва ба вукӯъ омадани ҳолатҳои ғавқулдда". Ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусиятҳои табиӣ ва техногенӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯҳ доданро доранд. Ташкил ва гузаронидани корҳои садамавӣ наҷотдиҳӣ ва дигар корҳои тағйирнопазири соҳа. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи аҳоли ва ҳудуд аз ҳолатҳои ғавқулддаи дорои хусусиятҳои техногенӣ" 15 июли соли 2004 қабул шудааст. Офатҳои табиӣ ва ҳифзи аҳоли аз онҳо (заминларза, сел, ярҷ, тармафарой, сӯхтор ва обҳезӣ). Сабабҳои имконпазири кандашавии кули Сарез. Ҷамъовариҳои маълумоти умумӣ ва илмӣ дар бораи кӯлҳо, обанборҳо пирахҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кули Сарез ва тадбирҳо доир ба идора намудани он. Маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои саҳттаъсири заҳролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иқтисодӣ. Тартиби истифодабарии воситаҳои	1,5	36

	ҳифзи инфиродӣ ва дастачамъӣ ҳангоми ба муҳити атроф ихроҷ гардидани моддаҳои саҳттаъсири заҳролудкунанда. Омӯхтани усулҳои асосии "Муҳофизати аҳоли аз моддаҳои заҳролуди саҳттаъсир" (МЗС). Хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи мубориза бар зидди терроризм". Терроризм ва ифротгароӣ (экстремизм). Ташкил ва идоракунии қувва ва воситаҳои пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда. Ба худ ва ба ҳамдигар расонидани ёрии аввалин ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои фавқулодда, садама, фалокатҳо ва дар рафти амалиётҳои ҷангӣ. Мустақилона омӯхтани "Тарзу усулҳои истифодабарии воситаҳои ҳифзи инфиродӣ ва дастачамъӣ ҳангоми рӯҳ додани ҳолатҳои фавқулодда. Нақш ва вазифаҳои мудофияи шаҳрвандӣ дар замони муосир. Роҳбарӣ ва идоракунии мудофияи шаҳрвандӣ Қувваҳои мудофияи граждани, ҳайат, таъинот ва тартиби истифодабарии онҳо. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи мудофияи граждани". Чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷангӣ. Иншоотҳои муҳофизатии мудофияи граждани ва тартиби истифодабарии онҳо. Ҷамъоварии маълумот ва омӯхтани "Тарзу усулҳои сохтмони иншоотҳои муҳофизатӣ ва паноҳгоҳҳои оддитарин". Маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои муосири зарбазан. Шабакаҳои дидбонӣ ва назорати лаборатории мудофияи шаҳрвандӣ. Ҷамъоварии маълумот оид ба "Воситаҳои интиқолдиҳии ҳозиразамони зарбазан". Хадамоти мудофияи шаҳрвандӣ. Вазифаҳои онҳо ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои фавқулодда. Меъёрҳои таъминоти ёрии аввалиндараҷа ба зарардидагонҳои ҳолатҳои фавқулодда. Омӯхтани маводҳои таълимӣ доир ба "Расонидани ёрии аввалини тиббӣ ба зарардидагон дар ҳолатҳои фавқулодда". Ташкили тайёри, омӯзиши аҳоли ва баҳисобгирии нерӯҳои ғайриҳарбии мудофияи шаҳрвандӣ оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи шаҳрвандӣ. Ташкил ва гузаронидани машқҳои мудофияи шаҳрвандӣ. Омӯхтани маводҳои таълимӣ ва дастурамалҳои методӣ оиди "Ташкил намудани чорабиниҳои эвакуатсионӣ дар ҳолатҳои фавқулоддаи замони озоишта ва ҷангӣ".		
III.	БАХШИ ФАНҲОИ УМУМИКАСБӢ	87	2088
БФУ 01	Физикаи тиббӣ ва математика Функсия ва ҳудуди он. Мафҳум дар бораи суръати лаҳзавӣ. Афзоиши функсия. Функсияи ибтидоӣ. Формулаи Нютон. Муодилаҳои дифференсиалии тартиби якум ва олӣ. Лаппишҳои озод ва маҷбурӣ Акустика. Садо. Ультрасадо. Ҳаракати моеъҳо ва ҳун. Ибтидои якум ва дуҷоми термодинамика. Ҷараёни электрикӣ дар ноқилҳо ва электролитҳо. Контури лаппиш. Татбиқи ҷараёнҳо дар тиб: БУБ, индуктотермия, электрофорез ва ғайраҳо. Оптикаи геометрӣ. СОМ. Аккомодатсияи чашм. Аберратсияи линзаҳо. Шиканиши дучандаи рӯшноӣ. Сохти атом, ҳаста. Коҳиши радиоактивӣ. Татбиқи онҳо дар тиб. Таъсири нурҳои ионизатсиякунанда ба организм. Усулҳои ҳосил намудани изотопҳои радиофаъл ва татбиқи онҳо дар тиб. Дозиметрияи нурҳои ионизатсиякунанда. Детекторҳои нурҳои	5	120

	ионизатсиякунанда. Худуди функсия. Ҳосилаи функсия. Ҳосилаи функсияи мураккаб. Дифференсиали функсия. Интегралҳои номуайян. Интегралҳои муайян. Муодилаҳои дифференсиалӣ. Муодилаи дифференсиалии дараҷаи якум ва оғӣ. Асосҳои назарияи ҳаҷмӣ. Коркарди математикии натиҷаҳои ҳенкунӣ. Муайян кардани ҳаҷми ҳисм бо ёрии микрометр. Муайян кардани зичии ҳисми шакли геометрии дурустдошта. Муайян кардани намии ҳаво бо ёрии психрометр. Механика. Муайян намудани ҳаспакии моеъ бо вискозиметри Оствалд. Муайян намудани кашии сатҳии моеъ бо усули ҳубобҷаҳои ҳаво (усули Ребиндер). Ҳенкунии фишори артериалии хун. Омӯхтани ҳосиятҳои ҷандирии бофтаҳои устухон. Муайян намудани соҳаи шунавонии садо ва ҳасосии қувваи сомеа бо ёрии генератори садоӣ. Муайян кардани гармигунҷоиши ҳоси ҳисми саҳт. Омӯзиши кори осциллографи электронӣ. Лаппишҳо ва мавҷҳои механикӣ. Физикаи молекулавӣ. Электродинамика. Мавҷҳои электромагнитӣ. Муайян кардани мутаҳаррикии ионҳо бо усули электрофорез дар рӯи қоғаз. Омӯхтани дараҷабандии термистор. Омӯзиши кори тензодатчик. Омӯхтани принципи кори электрокардиограф (ЭКГ) Системаи оптикии ҷашм. Муайянкунии муковимати ғаёл, индуктивӣ ва ғунҷоишӣ дар занҷири ҷараёни тағйирёбанда. Муайянкунии концентратсияи қанд бо ёрии сахариметр. Омӯзиши принципи кори электростимулятсия. Нурҳои рентгенӣ. Омӯзиши гармшавии электролитҳо ва диэлектрикҳо дар майдони электрикии ултрабасомад (УББ ё УВЧ). Ҳенкунии дарозии мавҷи рӯшноӣ бо ёрии панҷараи дифраксионӣ. Муайян кардани андозаи ҳисмҳои ҳурд бо ёрии микроскоп. Бақайдгирии алфа-зарраҷаҳо бо усули стинтиллятсионӣ. Муайян кардани энергия бета-зарраҷаҳо бо усули пурра фурубарӣ. Омӯзиши сустшавии бета-нурҳо ҳангоми гузариш аз бофтаҳои гуногун. Омӯзиши кори электрокардиограф. Шиносой бо асбоби электростимулятсия.		
БҒУ 02	Биология Биологияи ҳуҷайра ва генетикаи молекулярӣ. Нақши биология дар системаи таълимоти тиббӣ. Ҳуҷайра. Соҳти ва вазифаҳои органеллаҳои дохилиҳуҷайра. Усулҳои омӯзиши ҳуҷайра. Нақши биология дар системаи таълимоти тиббӣ. Алокаи биология бо фанҳои клиникӣ. Соҳти молекуляри биомембранаҳои ҳуҷайра. Мубодилаи моддаҳо ва энергия дар ҳуҷайра. Соҳт ва вазифаҳои органеллаҳои дохили ҳуҷайра. Усулҳои омӯзиши ҳуҷайра. Асбобҳои оптикӣ (калон нишондиҳанда). Даври ҳаётии ҳуҷайра. Танзими даври ҳаётии ҳуҷайра. Шаклҳои тақсимои ҳуҷайра. Митоз. Эндомитоз. Амитоз. Мейоз. Асосҳои ситогенетика. Соҳти молекулярии биомембранаҳои ҳуҷайра. Мубодилаи моддаҳо дар ҳуҷайра. Соҳтори кислотаҳои нуклеинӣ ва нақши онҳо дар интиколи аҳбори ирсӣ. Биологияи ҳуҷайра. Ҷараёни энергия дар ҳуҷайра. Биология ва генетикаи ҷинс. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Даври ҳаётии ҳуҷайра. Танзими даври ҳаётии ҳуҷайра. Шаклҳои тақсимои ҳуҷайра. Митоз. Мейоз. Фан ва проблемаҳои генетикаи тиб. Вазифаи МТГ. Асосҳои ситогенетика. Соҳтори кислотаҳои	5	120

	нуклеинӣ ва нақши онҳо дар интиқоли ахбори ирсӣ. Исботи КДН дар интиқоли ахбори ирсӣ (трансформатсия, трансдуксия ва конюгатсия). Инженерияи генӣ. Имтиҳони ҷорӣ аз боби биологияи ҳуҷайра ва генетикаи молекулярӣ Генетикаи умумӣ ва тиббӣ. Қонуниятҳои бамеросгузорӣ. Таъсири тарафайни генҳо. Ирсияти генҳои ҳампайваст. Қонуниятҳои асосии тағйирпазирӣ. Биология ва генетикаи чинс. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Усули генеалогӣ, дугоникӣ ва ситогенетикӣ. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Усули статистикӣ-популятсионӣ, биохимиявӣ ва ҳуҷайраҳои соматикӣ. Клиника ва генетикаи баъзе бемориҳои генӣ ва хромосомии одам. Дерматоглифика ва аҳамияти он дар тиб. Машваратҳои тиббӣ- генетикӣ. Имтиҳони ҷорӣ аз бобҳои генетика. Генетикаи инкишофи проэмбрионалӣ. Афзоиши организмҳо. Гаметогенез. Генетикаи инкишофи ҷанинии организмҳо.. Генетикаи инкишофи баъд аз ҷанинии организмҳо. Гомеостаз ва хронобиология. Таҷдид ва кучаткунии узвҳо ва бофтаҳо. Гомеостаз ва хронобиология. Паразитология. Муқаддимаи паразитологияи тиббӣ ва экологӣ. Таҷдид ва кучаткунии узвҳо ва бофтаҳо. Таснифоти паразитология. Паразитологияи тиббӣ ва экологӣ. Биология ва экологияи типҳои <i>Sarcomastigophora</i>, синфҳои Решапойҳо-<i>Sarcodina</i>. Қамчинақдорон-<i>Zoomastigota</i>. Биология ва экологияи типҳои Инфузория-<i>Infusoria</i>, синфи Мижгонақдорон-<i>Ciliata</i>, Типи <i>Apicomplexa</i>, синфи Споровикҳо-<i>Sporozoa</i>. Биология ва экологияи типҳои Паҳнқирмҳо-<i>Plathelminthes</i>, синфи Маккандаҳо-<i>Trematoda</i>. Биология ва экологияи типҳои Паҳнқирмҳо -<i>Plathelminthes</i>, синфи Тасмақирмҳо -<i>Cestoda</i>. Биология ва экологияи типҳои Лундақирмҳо-<i>Nemathelminthes</i>. Синфи Лундақирмҳои асли -<i>Nematoda</i>. Лундақирмҳо - геогелминтҳо. Биология ва экологияи типҳои Лундақирмҳо -<i>Nemathelminthes</i>. Синфи Лундақирмҳои асли -<i>Nematoda</i>. Лундақирмҳо- биогелминтҳо. Биология ва экологияи типҳои Буғумпойҳо-<i>Arthropoda</i>. Синфи Тортанакшаклон-<i>Arachnida</i>. Ҳайвоноти заҳрдор ва аҳамияти онҳо дар тиб. Биология ва экологияи типҳои Буғумпойҳо-<i>Arthropoda</i>. Синфи Ҳашаротҳо-<i>Insecta</i>. Қатори Дуболаҳо- <i>Diptera</i>. Дуболаҳои синантропӣ ва аҳамияти тиббӣ онҳо. Қатори Дуболаҳо- <i>Diptera</i>. Мафтхӯрони хунмакии муваққатӣ. Биология ва экологияи типҳои Буғумпойҳо-<i>Arthropoda</i>. Синфи Ҳашаротҳо-<i>Insecta</i>. Қатори Дуболаҳо- <i>Diptera</i>. Муфтхӯрони хунмакии доимӣ. Паразитҳои Тоҷикистон.		
БФУ 03	Забони лотинӣ Таърихи забони лотинӣ. Алифбо. Талаффузи садонокҳо, ҳамсадоҳо ва дифтонгҳо. Талаффузи пайдарҳамии ҳарфҳо. Зада. Шакли луғавии исм. Луғат. «Гаудеамус» Шакли луғавии сифат. Мувофиқаткунонии сифат бо исм. Сохти истилоҳоти анатомӣ. Луғат.. Мақолҳо. Исм. Тасрифи I – V падежи именителӣ ва родителӣ. Тасрифи I - II сифат (гурӯҳи 1-ум). Тасрифи III сифат (гурӯҳи 2-юм). Дараҷаи қиёсии сифат. Дараҷаи қиёсии нопурра ва нодуруст. Давоми мавзӯи дараҷаи қиёсии сифат. Дараҷаи олии сифат. Исмҳои сеюм	4	96

	тасриф чинси мардона. Исмҳои сеюм тасриф чинси занона. Исмҳои сеюм тасриф чинси миёна. Мувофиқат кунонидани сифат бо исмҳои тасрифи 3-юм. Бандакҳои даркориро гузored ва аз худ кунед. Мувофиқат кунонидани сифат бо исмҳои тасрифи 1-3. Бандакҳои даркориро гузored ва аз худ кунед. Мувофиқат кунонидани сифат бо исмҳои тасрифи 4-5. Кор бо тест. Истилоҳоти клиникӣ. Сохти истилоҳоти клиникӣ. Номгӯи юнони лотинӣ. Унсурҳои истилоҳотӣ. Пасвандҳо ва пешвандҳо. Номгӯи юнони лотинӣ. Унсурҳои истилоҳоти клиникӣ. Истилоҳоти фарматсевтӣ. Қисмҳои тақрорёбандаи хусусияти анатомӣ, физиологӣ, терапевтӣ ва фармакологӣ дошта. Номи шартии витаминҳо, поливитаминҳо ва доруҳои омехта. Маълумот оиди шаклҳои дору: саҳт, мулоим ва моеъ. Сохти истилоҳоти фармасевтӣ. Ифодаҳои ретсептӣ. Ифодаҳои ретсептӣ бо пешояндҳо. Сохти ретсепт (доруҳат). Тарҷумаи ретсептҳо (доруҳатҳо). Феҳристи кимиёвӣ. Элементҳои кимиёвӣ, оксидҳо, пероксидҳо ва гидроксидҳо. Номгӯи кислотаҳо. Намакҳо. Сохти намакҳо. Тарҷумаи ретсептҳо (доруҳатҳо). Қисмҳои тақрорёбандаи таъсири кимиёвӣ дошта. Тарҷумаи ретсептҳо (доруҳатҳо). Ихтисорот дар ретсептҳо. Ихтисорот дар ретсептҳо.		
БФУ 04	Анатомияи одам <u>I. Остеология.</u> Муқаддима ва маълумоти мухтасар аз фанни анатомияи одам. Маълумоти морфологӣ дар бораи бофтаҳо, узвҳо ва системаи узвҳо. Меҳварҳо ва ҳамвориҳо. Скелет. Устухон ҳамчун узв. Мӯҳраҳо: мӯҳраҳои гардан, сина, миён, чорбанд ва думғоза. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Давраҳои онтогенези одам. Анатомияи умумии системаи устухонҳо. Соҳт ва инкишофи системаи устухонҳо. Қабурғаҳо, устухонҳои туш, қулфак ва шона. Устухонҳои китф, устухонҳои бозузии даст ва панҷаи даст. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Инкишоф ва анатомияи функционалии косаи сар. Ҳосилаҳои анатомии косаи сар. Устухонҳои чанбари кос ва рон. Устухонҳои соқ ва панҷаи пой. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Шакл, андозаҳои косаи сар. Хусусиятҳои фардӣ ва ҷинсии косахонаи сар. Танқиди «Назария»-и наҷодпарастон дар кадуфтшиносӣ (краниология). Устухонҳои косаи сар: пешона, фарқи сар ва пушти сар. Устухонҳои фонашакл ва тӯршакл. Хусусиятҳои синну солии онҳо. <u>II. Артросиндесмология.</u> Маълумоти умумӣ оиди пайвастшавии устухонҳо. Хелҳои пайвастшавии устухонҳо. Таснифи бандҳо. Устухони чакка ва каналҳои он. Устухонҳои ҷоғи боло, поён ва устухонҳои хурди рӯи косаи сар. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи функционалии пайвастшавии устухонҳои тана. Сутунмӯҳра. Қафаси сина. Пайвастшавии устухонҳои косаи сар. Косаи ҷашм. Чуқурчаҳои чакка, зери чакка ва болу ком. Биомеханикаи бандҳои чанбари китф ва андоми озоди боло. Биомеханикаи бандҳои чанбари кос ва андоми озоди поён. Ковокии бинӣ. Ҷавфҳои назди бинигӣ. Косаи сари бутун. Топографияи берунии косаи сар. Хусусиятҳои синну соли. Маълумоти умумӣ доир ба системаи мушакҳо. Анатомияи умумии мушакҳои одам. Инкишофи мушакҳо. Топографияи дарунии косаи сар. Хусусиятҳои синну соли косаи сар.	11	264

	Анатомияи функционалии мушакҳо фа ғастсияҳои сару гардан. Топографияи гардан. Артросиндесмологияи умумӣ. Пайвастшавии мӯҳраҳо. Чамбаст аз остеология. Пайвастшавии устухони тана. Пайвастшавии қабурғаҳо бо устухони тӯш ва бо мӯҳраҳо. Қафаси синаи бутун. Анатомияи функционалии мушакҳо ва ғастсияҳои тана. Канали қадкашак. Пайвастшавии устухонҳои косаи сар. Пайвастшавии сутунмӯҳра бо косаи сар. Банди чаккаю чоғи поён. Пайвастшавии устухонҳои китф, чанбари китф. Банди китф. Анатомияи функционалии мушакҳо, ғастсияҳо ва топографияи чанбари китф ва қисми озодаи даст. Банди оринҷ. Пайвастшавии устухонҳои бозуи даст ва панҷаи даст. Пайвастшавии устухонҳои чанбари кос. Коси бутун. Анатомияи функционалии мушакҳо ва ғастсияҳои чанбари кос ва андоми озодаи поён. Банди косу рон. Банди зону. Пайвастшавии устухонҳои соқ ва панҷаи пой. Панҷаи пой ҳамчун бутун. Мушакҳо ва ғастсияҳои сар. Мушакҳо, ғастсияҳо ва топографияи гардан. Мушакҳо ва ғастсияҳои тахтапушт ва қафаси сина. Диафрагма. Мушакҳо ва ғастсияҳои шикам. Канали қадкашак. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи мушакҳо ва ғастсияҳои чанбари китф, бозуи даст ва панҷаи даст. Топографияи мушакҳо ва ғастсияҳои чанбари китф, бозуи даст ва панҷаи даст. Мушакҳо ва ғастсияҳои чанбари кос вар он. Анатомияи мушакҳо ва ғастсияҳои соқи пой ва панҷаи пой. Топографияи мушакҳо, ғастсияҳои чанбари кос ва қисми озодаи пой. Ташири мушакҳо. Чамбаст аз артросиндесмология ва миология. Санҷиш. <u>IV.Спланхнология.</u> Маълумоти мухтасар доир ба узвҳои дохилӣ. Сохт ва вазифаҳои системаи ҳозима. Маълумоти мухтасар доир ба системаи ҳозима. Анатомияи узвҳои ковокии даҳон. Забон ва ком. Анатомияи дандонҳо ва ғадудҳои оби даҳонбарор. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи функционалии ғадудҳои системаи ҳозима. Чигар ва ғадуди зерӣ меъда. Шикампарда. Анатомияи ҳалқ, сурхрӯда, меъда ва рӯдаҳои борик ва ғафс. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи функционалӣ, инкишоф ва нуқсонҳои модарзодии системаи нафаскашӣ. Анатомияи чигар, талхадон ва ғадуди зерӣ меъда. Анатомияи функционалӣ, инкишоф ва нуқсонҳои модарзодии узвҳои системаи шоша. Анатомияи сифоқ. Топография ва Хусусиятҳои синну солии он. Анатомияи функционалии узвҳои таносули мардона. Анатомияи ковокии бинӣ, гулӯ ва хирной. Анатомияи бронхҳо, шушқилебраҳо ва миёндвор. Анатомияи функционалии узвҳои таносули занона. Анатомияи гурдаҳо, найҳои шошагузар ва шошадон (масона). <u>V.Системаи марказии асаб.</u> Анатомияи умумии инкишофи системаи асаб. Анатомияи функционалии ҳароммағз. Анатомияи узвҳои таносули мардона. Анатомияи функционалии мағзи ромбшакл, миёна ва мобайн. Анатомияи узаҳои таносули мардона ва занона. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи функционалии мағзи ақсо. Роҳҳои ноқилии мағзи сару ҳароммағз. Чатан. Чамбаст аз системаи спланхнология. Анатомияи функционалии узвҳои ҳис. Дарси амалӣ:	
--	--	--

	<u>VI.Эстеziология.</u> Анатомия ҳараммағз ва пардаҳои он. Баромади 12 ҷуфти асабҳои мағзи сар аз мағзи сар ва аз косоҳои сар. Анатомияи функционалии узвҳои сомеа, мувозинат ва шомма. Пўст. Анатомияи мағзи дарозрўя ва пулак. Мағзча, гардани мағзи ромбшакл. Меъдачаи -4. Ҷуқурчаи ромбшакл. Анатомияи функционалии 12- ҷуфти асабҳои мағзи сар. Анатомияи мағзи миёна ва мобайн. Мағзи ақсо. Чинҳо ва ҷўякҳои нимкурраи калони мағзи сар. Мағзи шомма. Сохти қишри мағзи сар. Анализаторҳо. Ядроҳои базалӣ. Меъдачаҳои паҳлўй. Пардаҳои мағзи сар. Моддаи сафедмағзи сар. Роҳҳои ноқилии мағзи сару ҳараммағз. Анатомияи узвҳои босира. Аппарати ёрирасони босира. Роҳи ноқилии босира. Анатомияи гўши беруна ва миёна. Анатомияи гўши даруна. Роҳҳои ноқилии сомеа ва мувозинат. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи узвҳои шомма, зоика, роҳҳои ноқилии онҳо. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи ҷуфтҳои I, II, III, IV ва VI асабҳои мағзи сар. Анатомияи ҷуфтҳои V, VII ва VIII асабҳои мағзи сар. Анатомияи ҷуфтҳои IX, X, XI ва XII асабҳои мағзи сар. Маълумоти умумии доир аз ангиология. Ҷамъбасти аз системаи марказии асаб, узвҳои ҳис ва асабҳои мағзи сар. <u>VII.Ангиология.</u> Маълумоти умумии доир аз системаи ангиология. Сохт, инкишофи системаи рағҳо. Анатомияи функционалии дил. Маълумоти умумии доир ба системаи рағҳо. Анатомияи дил ва перикард. Хусусиятҳои синну солии онҳо. Анатомияи функционалии артерияҳо ва венаҳои сару гардан. Аорта. Артерияи умумии ҳоб. Шохҳои артерияи берунӣ ва дарунии ҳоб. Артерияи функционалии артерияҳо ва венаҳои қафаси сина ва даст. Венаҳои сару гардан. Артерияҳои зерӣ кулфак ва зерӣ бағал. Анатомияи функционалии асабҳои ҳароммағз. Анатомияи функционалии асабҳои қафаси сина ва даст. Артерияҳои китф ва бозуи даст. Артерияҳои панҷаи даст. Венаҳои ҷамбари китф ва қисми озои даст. Анатомияи функционалии артерияҳо ва венаҳои ковокии шикам ва коси хурд. Анатомияи асабҳои ҳароммағз. Бофти асабҳои гардан ва китф. Анатомияи функционалии анастомозҳои кава-кавалӣ ва порто-кавалӣ. Анатомияи артерияҳо ва венаҳои қафаси сина. Анатомияи артерияҳои узвҳои ва девориҳои ковокии шикам. Анатомияи функционалӣ ва топографияи артерияҳо, венаҳо ва асабҳои андоми поён (қисми озои пой). Анатомияи венаҳои ковокии шикам. Артерияҳо ва венаҳои узвҳо ва девориҳои коси хурд. <u>VIII.Системаи асаби вегетативӣ.</u> Анатомияи функционалии системаи вегетативии асаб-СВА. Анатомияи анастомозҳои кава-кавалӣ ва порто-кавалӣ. Гардиши хуни ҷанин. Анатомияи функционалии қисмҳои парасимпатикӣ ва симпатикӣ системаи вегетативии асаб. Артерияҳо ва венаҳои рон, соқи пой ва панҷаи пой. Ҷамъбасти аз дарсҳои гузашта. Иннервацияи вегетативии узвҳои дохилӣ. Венаҳои қисми озои пой. Анастомозҳои артериявӣ ва варидии қисми озои пой. <u>IX.Системаи лимфа.</u> Анатомияи функционалии системаи лимфа. Бофти асабҳои камар, ҷорбанд ва думғоза. <u>X.Системаи ғадудҳои тарашшўи дохилӣ (эндокринӣ).</u>	
--	---	--

	<u>XI. Системаи узвҳои хунофар ва масъунӣ (иммунӣ).</u> Анатомияи функционалии ғадудҳои дохилӣ-эндокринӣ, узвҳои хунофар ва системаи иммунӣ. Системаи вегетативии асаб. Қисми парасимпатикии системаи вегетативии асаб. Қисми симпатикии системаи вегетативии асаб. Иннерватсияи вегетативии узвҳои дохилӣ. Анатомияи ғадудҳои дохилӣ-эндокринӣ. Анатомияи системаи лимфа. Маҷроҳои лимфавии синави ва маҷрои лимфавии рост. Анатомияи узвҳои хунофар ва иммунӣ. Ташреҳи рағҳо ва асабҳо. Ҷамъбасти аз мавзӯҳои гузашта.		
БФУ 05	Гистология. Ситология Фан ва масъалаҳои гистология. Усулҳои тадқиқоти гистологӣ. Мафҳум дар бораи ҳуҷайра. Қонунҳои умумии таъсиси ҳуҷайраҳо. Органоидҳо ва омезаҳои ҳуҷайра. Сохти микроскопӣ ва субмикроскопии ядро. Усулҳои тақсимшавии ҳуҷайра. Эмбриология. Вазифаҳои эмбриология. Моҳият ва аҳамияти биологии равандҳои бордоршавӣ, резашавӣ, гастрӯлятсия ва тахсисшавии баргакҳои ҷанинии одам. Гистологияи умумӣ. Бофтаи рӯйпӯшкунанда. Қонунҳои умумии таъсиси бофтаҳо. Бофта ҳамчун система. Инкишофи бофтаҳо. Назарияи эволюсионии бофтаҳо. Гомеостази бофтавӣ. Таҷдиди бофтаҳо. Ба вуҷуд омадан, тасниф ва хусусиятҳои сохти намудҳои гуногуни бофтаи рӯйпӯшкунанда. Бофтаи рӯйпӯшкунандаи ғадудофар. Тасниф. Сохт ва вазифаҳои ғадудҳои тарашуҳии берунии (экзокринӣ). Хун ва лимфа. Мезенхима ва ҳосилаҳои он. Хун ва лимфа, сохти унсурҳои мухталиф шакл. Хунофарӣ (гемоситопоз). Гемоситопозии ҷанинӣ (инкишофи хун ҳамчун бофта). Гемоситопозии баъди ҷанинӣ. Танзими хунофарӣ. Бофтаҳои пайвасткунанда 1. Бофтаи пайвасткунандаи нахдори ковок. Бофтаи пайвасткунандаи нахдори зич. Бофтаи пайвасткунандаи дорои ҳосиятҳои махсус. Мафҳум дар бораи системаи макрофагӣ. Робитаи мутақобила ва фаъолияти унсурҳои, ки ба системаи тавоноии муҳофизатии организм таалуқ доранд. Бофтаҳои пайвасткунанда 2. Бофтаҳои пайвасткунандаи гурӯҳи таъғохию-механикӣ ва таснифи онҳо. Бофтаи тағоякӣ, хусусиятҳои сохти гистологӣ ва вазифавӣ. Гистогенез. Бофтаҳои пайвасткунанда 3. Бофтаҳои пайвасткунандаи гурӯҳи таъғохию-механикӣ. Бофтаи устухонӣ, хусусиятҳои сохти гистологӣ ва вазифавӣ. Гистогенез. Бофтаҳои мушакӣ. Тасниф. Манбаҳои инкишоф. Бофтаҳои мушакии кӯндаланграх. Бофтаҳои мушакии скелетӣ ва дил. Бофтаҳои мушакии суфтаи мезенхимӣ, эпидермалӣ ва нейралӣ. Бофтаи асаб 1. Таъриқи бофтавии бофтаи асаб ва гистогенези онҳо. Ҳуҷайраҳои асаб, таснифи онҳо. Сохти микро- ва субмикроскопии ҳуҷайраҳои асаб. Ҳуҷайраҳои ҳамсафар тасниф, инкишоф, вазифа ва сохти микроскопии онҳо. Бофтаи асаб 2. Сохт ва аҳамияти вазифавии нахҳои асаби нармадор ва бенарма. Навъҳои нӯгҳои асаб ва синапсҳо. Тори асаби канорӣ, сохти он ва аҳамияти вазифавӣ. Гистологияи ҷузъӣ. Системаи асаб 1. Ҳароммағз, гиреҳи асаби ҳароммағз	6	144

	ва вегетативӣ, инкишоф, сохт ва аҳамияти вазифавии онҳо. Камонаки реффлектории сода. Системаи асаб 2. Мағзи сар, шўъбаҳои он, аҳамияти онҳо. Қишри нимкураҳои калони мағзи сар, сито- ва миелоархитектоника. Мағзча, модаи сафед ва хакистаранги он. Узвҳои ҳис 1. Тавсифи умумӣ ва тасниф. Системаи эҳсоскунандаи босира. Системаи эҳсоскунандаи шомма. Сохт ва аҳамияти вазифавӣ. Узвҳои ҳис 2. Системаи эҳсоскунандаи статоакустикӣ. Узви зоика. Узви сомеа ва мувозинат. Инкишоф, сохт, вазифа. Гӯши берунӣ, миёна ва дохилӣ. Системаҳои эҳсоскунанда. Тасниф, тавсифи умумии сохту вазифавӣ ва муқоисавӣ. Имтиҳони фосилавӣ. Комёб. Системаи дилу рағҳо. Тавсифи умумӣ, тасниф, инкишоф ва хусусиятҳои сохту вазифавӣ. Шараёнҳо, варидҳо, таснифи онҳо ва тавсифи сохту вазифавӣ. Рағҳои хунгарди хурдтарин. Сохти пардаҳои дил. Узвҳои хунофар 1. Тавсифи умумӣ, тасниф, инкишоф. Гурӯҳи марказии узвҳои хунофар. Сохти мағзи сурхи устухон ва ғадуди чоғар. Узвҳои хунофар 2. Гурӯҳи канории узвҳои хунофар, аҳамияти онҳо. Сохти испурч ва лимфагиреҳҳо. Тачдид ва бо хун таъминкунӣ. Аҳамияти узвҳои хунофари канорӣ дар ба вучуд омадани сироятнопазирӣ. Системаи эндокринӣ 1. Тавсифи умумӣ ва таснифи ғадудҳои тарашуҳии дохилӣ. Гурӯҳи марказии ғадудҳои тарашуҳии дохилӣ. Ядроҳои нейросекретории ҳипоталамус, аҳамияти вазифавии онҳо. Ҳипофиз, ғадуди санавбар, сохти ва вазифаи онҳо. Системаи эндокринӣ 2. Гурӯҳи атрофии ғадудҳои тарашуҳии дохилӣ. Ғадудҳои сипаршакл ва назди ғадуди сипаршакл, сохт ва аҳамияти он. Ғадуди болои гурда, сохти моддаи қишрӣ ва мағзӣ. Аҳамияти вазифавӣ. Системаи ҳозима I. Узвҳои системаи ҳозима, шўъбаҳо ва нақшаи умумии сохти он. Шўъбаи пеши системаи ҳозима. Забон, пистонакҳои забон, сохт ва аҳамияти вазифавӣ. Сохт ва аҳамияти бодомакҳо. Дандонҳо, сохти микроскопӣ ва субмикроскопии дентин, мино ва симон. Инкишофи дандон. Ҳалқ. Сурхрӯда. Системаи ҳозима II. Узвҳои қисми миёна. Меъда, сохти девораҳои он. Ғадудҳои меъда. Рӯдаи борик ва ғафс. Чараёнҳои таҷзия ва ҷаббиши модаҳо дар раванди ҳазми хӯрок. Системаи ҳозима III. Ғадудҳои системаи ҳозима, ҷойгиршавӣ ва инкишофи онҳо. Ғадудҳои калони луобҳосилкунандаи даҳон. Чигар ва ғадуди зерӣ меъда, сохти микроскопӣ ва субмикроскопӣ ва аҳамияти вазифавии онҳо. Аҳамияти ғадудҳо дар раванди ҳазми хӯрок. Хусусиятҳои морфофункционалӣ, инкишоф ва алоқамандии узвҳои хунофар, системаҳои эндокринӣ, дилу рағҳо ва ҳозима. Пўст ва ҳосилаҳои он. Инкишоф, сохт ва вазифаҳои пўст. Ғадудҳои пўст. Мўй, инкишоф ва сохт. Афзоиш ва ивазшавии мўй. Системаи нафаскашӣ. Тавсифи умумӣ. Инкишоф, сохт ва аҳамияти роҳҳои ҳавогузар. Бронхҳо. Сохт ва аҳамияти шуш. Мафҳум дар бораи атсинус. Садди байни хун ва ҳаво. Бо хун таъминшавии шушҳо. Системаи таносул ва ихроҷ. Тавсифи умумии системаи таносул ва ихроҷ, инкишофи гурдаҳо (инкишофи пешгурда, гурдаи ибтидоӣ ва доимӣ). Марҳилаи индифференции инкишофи системаи таносул. Системаи ихроҷ. Гурда, сохти он. Нефрон, сохти микроскопӣ ва субмикроскопии қисмҳои гуногун. Бо хун таъминшавӣ.	
--	---	--

	Рохҳои шошабарор, сохт ва вазифаи онҳо. Системаи таносули мардона. Тавсифи умумӣ. Хусусиятҳои инкишофи ғадудҳои таносулӣ. Нутфадон, сохти онҳо. Сперматогенез. Сохт ва аҳамияти роҳҳои нутфабарор. Ғадуди олоти таносул, сохт ва аҳамияти он. Системаи таносули занона-1. Инкишоф ва сохти тухмдонҳо. Даври овариалӣ. Овогенез. Тағйиротҳои синнусолии тухмдонҳо. Системаи таносули занона-2. Сохти тухмроҳаҳо ва бачадон. Даври ҳайзбинӣ, марҳилаҳои он. Сохти бачадон дар марҳилаҳои гуногуни даври ҳайзбинӣ. Инкишофи ҷанинии одам 1. Ҳуҷайраҳои ҷинсӣ, сохти онҳо. Марҳилаҳои инкишофи ҷанинӣ – бордоршавӣ, резашавӣ ва гастрӯлятсия. Инкишофи ҷанинии одам 2. Инкишофи бофтаҳо ва узвҳои ҷанин. Узвҳои ғайриҷанинӣ. Сохт ва аҳамияти ҳамроҳак.		
БФУ 06	Ҷиғзиологияи нормалӣ Ҷиғзиологияи умумӣ. Ангезандаҳо. Мутаассиршавандагӣ. Ченаки мутаассиршавандагӣ. Биопотенсиалҳо. ПОМ, усулҳои сабт. ПФМ, давраҳо ва усулҳои сабт. Хосияти ҷиғзиологии мушакҳо, асаб ва синапсҳо. Ҷиғзиологияи СМА. Тавсифи умумии СМА. Боздорӣ дар СМА ва принципҳои ғаёолияти координатсионӣ дар СМА. Танзими вазифаҳои ҷиғзиологӣ. СҶО. Ҷиғзиологияи хусусӣ. Сабти потенциалҳои ғаёоли дил. Хосияти мушакҳои дил. Худкории дил. Вазифаҳои гемодинамикии дил. Танзими кори дил. Қонунҳои асосии гемодинамика. Гардиши хуни системавӣ. Танзими гардиши хун. Хосиятҳои хун. Эритроситҳо. Гемоглобин. Лейкоситҳо. Ҷаёолияти фағоситарии лейкоцитҳо. Лахташавии хун. Гурӯҳҳои хун. Резус-омил. Нафаскашии беруна. Фишори дохили плевралӣ. Мубодилаи газҳо дар шуш. Газҳои хун. Танзими нафаскашӣ. Вазифаҳои найи ҳозима. Ҷозима дар ковокии даҳон. Ҷозима дар рӯдаи борик. Вазифаи ҳаракатии найи ҳозима. Мубодилаи модда ва энергия. Узвҳои ихроҷ. СҶО-и ниғохдорандаи доимияти ҳарорати бадан. Саволҳои умумии ҷиғзиологияи системаи эндокринӣ. гипоталамус, гипофиз, эпифиз. Гормонҳои ғадудҳои душоха, сипаршакл, назди сипаршакл, зери меъда ва болои гурда. Ғадудҳои ҷинсӣ. Ҷиғзиологияи хусусии СМА. Вазифаҳои ҳароммағз, мағзи дарозрӯя, мағзи миёна, мағзча, ФР, гипоталамус ва системаи лимбикӣ. Тавсифи анализаторҳои биной. Тавсифи анализаторҳои шунавой. Анализаторҳои вестибулярӣ. Аҳамияти биологии дард. Типҳои ҶОА. Рефлексҳои шартӣ. Бозистии ҶОА. Эҳсосот, аҳамияти он барои организм, тасниф, назарияи пайдоиш. Сабабияти биологӣ, назарияи пайдоиши он. Наркомания.	9	168
БФУ 07	Кимиёи биологӣ Мундариҷаи химияи биологӣ. Биохимия ва тиб. Сохт ва вазифаи сафедаҳо. Структураи сафедаҳо. Навъи бандҳои химиявӣ. Усулҳои ҷудокунӣ ва тозакунии сафеда. Таснифи сафедаҳои мураккаб. Нуклеопротеидҳо, сохт, структура ва вазифаи биологӣ. Хромопротеидҳо, фосфопротеидҳо. Сохт ва структураи гемоглобин НВА. Гемоглобинопатия. Талассемия. Маҷмӯи карбогидрат-сафедавӣ. Сохти мембранаи ҳуҷайра. Ферментҳо. Хосияти умумӣ, Холо-,мульти-, изоферментҳо. Механизми катализи ферментативӣ. Кинетикаи реаксияҳои	8	192

	ферментативӣ, танзими фаъолнокии ферментҳо. Энзимопатияҳо. Витаминҳо. Тасниф. Сохт. Витаминҳо ҳамчун коферментҳо. Химияи ҳормонҳо. Тасниф, сохт, таъсири онҳо ба мубодилаи моддаҳо. Простогландинҳо. Механизми амалиёти ҳормонҳо. Мембранавӣ, мембранию-дохилихучайравӣ, ситозолӣ. Оксидшавии биологӣ. Ферментҳои занҷири нафаскашӣ. Ситохромҳо. Сохти митохондрия. Фосфоронии оксидонанда. Ҳосилшавии АТФ. Карбогидратҳо, сохт, роли онҳо. Мубодилаи карбогидратҳо. Метаболизми глюкозо-6-фосфатдегидрогеназа. таҷзияи анаэробӣ. Оксидшавии аэробӣ. Декарбоксилонии оксидонанда, сикли Кребс. Оксидшавии мустақими глюкоза. Глюконеогенез. Сикли уридинӣ. Қанди хун. Танзими мубодилаи карбогидратҳо. Мубодилаи липидҳо, чарбҳои хӯрок. Ҳазмшавии чарбҳо дар системаи ҳозима. Роли кислотаҳои талхагӣ шаклҳои нақлиёти чарбҳо. Мубодилаи ТАГ. В-оксидшавии КОЧ ҳисоботи энергияи таҷзияшавии чарбҳои нейтралӣ. Синтези КОЧ. Мубодилаи фосфолипидҳо. Мубодилаи холестерин. Метаболизми асетил-КоА. Атеросклероз, бемории санги талха, кетозҳо. Мубодилаи сафедаҳои содда. Манбаи хӯрокии сафедаҳо. Ҳазмшавӣ. Таркиби химиявии шираи меъда (туршнокии умумӣ, озод ва васлшуда). Аҳамияти ташҳисии таҳлили шираи меъда. «Пўсиши» сафедаҳо. Тақдири аминокислотаҳои чабидашуда. Мубодилаи мобайнии аминокислотаҳо. Реаксияҳои дезаминиронӣ, трансминиронӣ, декарбоксилиронӣ. Роли аминҳои биогенӣ. Аҳамияти ташҳисии муайянкунии трансминазаҳо. Маҳсулоти охири мубодилаи аминокислотаҳо. Безараргардонии аммиак дар организм. Хосиятҳои хоси мубодилаи аминокислотаҳои алоҳида мубодилаи креатин. Мубодилаи сафедаҳои мураккаб Мубодилаи нуклеопроteidҳо. Таҷзия ва синтези асосҳои пуринӣ ва пиримидинӣ. Синтези КДН, КРН. Особҳои мубодилаи пуринӣ. Подагра. Биосинтези сафедаҳо, марҳилаҳои асосии он. Танзими генетикии синтези сафедаҳо. Мубодилаи ХП. Синтез ва таҷзияи гем. Билирубини мустақим ва ғайримустақим. Навъҳои зарпарвин ва дифференсасияҳои он. Биохимияи чигар. Таркиби химиявӣ ва вазифаи чигар дар мубодилаи моддаҳо. Функсияи безараргардонии чигар. Усули таҳшинкунӣ. Биохимияи бофтаи мушакҳо. Таркиби химиявӣ, структураи мушакҳои суфта ва кўндаланграҳ. Кашишхўрии мушакҳо, роли АТФ ва креатин – Р. Патологияи бофтаҳои мушак. Биохимияи бофтаҳои асаб. Таркиби химиявӣ ва мубодилаи моддаҳо. Медиаторҳо. Функсияҳои бофтаи асаб. Механизми хотир. Биохимияи ғадуди ширҳосилкунанда. Механизми ҳосилшавии шир. Таркиби химиявии шири зан ва шири гов. Биохимияи хун. Таркиби химиявии хун. Нишондиҳандаҳои хун. Функсияи нафаскашии хун. Системаҳои буферии хун ва роли онҳо дар ниғадории мувозинати ишқорӣ кислотагӣ. Асидоз ва алкалоз. Биохимияи гурдаҳо. Механизми ҳосилшавии пешоб. Таркиби химиявии пешоб дар меъёр ва патология. Танзими мубодилаи моддаҳо (аутомизми ҳучайравӣ). Танзими ҳормоналӣ ва аллостерӣ. Ташҳиси бемориҳои гурда.	
--	---	--

БФУ 08	Таърихи тиб Таърихи тиб ҳамчун фанни омӯзиш. Тиб дар чамъияти тосинфӣ. Инкишофи тиб дар мамлакатҳои Шарқи Қадим (Мисри араб, Чин, Ҳиндустон). Инкишофи тиб дар Юнони қадим. Инкишофи тиб дар Руми қадим. Тиб дар давлатҳои Осиёи миёнаи қадим (асрҳои III- X) Инкишофи тиб дар давлати Сомониён. Ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Абӯбақри ар Розӣ хидматҳои ӯ дар соҳаи тибби стоматологӣ. Ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Абӯалӣ ибни Сино. Аҳамияти асарҳои Абӯалӣ ибни Сино дар соҳаи тиб. Тиб дар Осиёи миёна (XI-XVII). Тиб дар Аврупои Ғарбӣ (VI-XIX). Инкишофи тиб дар Русия (XI-XIX). Ташаккули тиб дар асри XX. Рушди тиб ва тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.	2	48
БФУ 09	Бехдошти умумӣ Мавқеъ ва аҳамияти бехдошт дар илмҳои тиб. Моҳият ва самтҳои тибби пешгиркунанда дар давраҳои мухталифи инкишофи ҷомеа. Экология ва экологияи одам. Омилҳои муҳити атроф ва саломатии инсон. Бехдошти муҳити ҳаво. Аҳамияти бехдошти хусусиятҳои иқлим ва ҳаво. Мафҳум дар бораи микроиқлим. Таъсири фишори атмосферии баланд ва паст ба организми инсон. Шароитҳои иқлимӣ ва саломатии инсон. Ҷанбаҳои бехдошти аклиматизатсия. Радиатсияи офтоб ва аҳамияти бехдошти он. Истифодаи радиатсияи офтоб ва манбаҳои сунъии радиатсияи ултрабунафш бо мақсади пешгирии бемориҳо. Ҳолатҳои фавқуллода ва садамаҳо. Таъсири онҳо ба муҳити атроф ва саломатии аҳоли. Об ҳамчун омилҳои саломатии аҳоли, талаботҳои бехдошти ба оби ошомиданӣ. Бехдошти обтаъминкунии маҳалаҳои аҳолинишин. Усулҳои тозакунии ва безараргардонии об. Моҳияти бехдошти обтаъминкунии. Асосҳои ташкили назорати санитарӣ-бехдошти бо об таъминкунии қўшунҳо дар замони осоишта ва ҷанг. Ғизо ва саломатии инсон. Масъалаҳои муносири ғизои оқилона. Бемориҳои аз ғизо вобаста ва пешгирии онҳо Асосҳои ташкил намудани ғизои аскарон дар замони осоишта ва ҷанг. Витаминҳо моддаҳои минералӣ, микроэлементҳо; аҳамият, меъёрҳо ва манбаъҳо. Сифат ва беҳатари маводҳои хӯрокворӣ. Заҳролудшавии озуқаворӣ ва пешгирии он. Талаботҳои бехдошти банақшагирӣ ва тартиботи блоки хӯроктайёркунии беморхона. Ҳок. Муҳофизати санитарии хок. Аҳамияти бехдошти, хусусият ва таркиби хок. Ҷанбаҳои санитарӣ-бехдошти тозакунии ҷойҳои аҳолинишин. Бехдошти шахсӣ ва тарзи ҳаёти солим. Масъалаҳои актуалии бехдошти радиатсионӣ. Талаботҳои бехдошти ба ташкил кардани муҳофизати радиатсионӣ дар шӯъбаҳои рентгенологӣ ва радиологӣ дар муассисаҳои табобатӣ-пешгирикунанда. Шароити зист дар шаҳрҳои калон ва нуктаҳои аҳолинишини деҳоти ҳозиразамон. Урбанизатсия, ҳамчун масъалаи ҳалталаби бехдошти. Масъалаҳои ҳозиразамони сохти беморхонаҳо. Аҳамияти ҷорабиниҳои бехдошти барои фароҳам овардани шароити хуби зисти маризон дар табобатхонаҳо. Масъалаҳои ҳалталаби бехдошти кўдакон ва наврасон. Таъсири омилҳои экологӣ, иҷтимоӣ-бехдошти ва дохилимактабӣ ба саломатии кўдакон ва наврасон.	4	96

	Нишондодҳои фардии саломатӣ ва солимии коллективи кӯдакон. Гурӯҳи саломатӣ. Беҳдошти муассисаҳои кӯдаконаи томактабӣ. Реҷаи рӯз. Беҳдошти муассисаҳои кӯдаконаи мактабӣ. Реҷаи рӯз. Беҳдошти меҳнат ва муҳофизати саломатии коргарон. Баҳои беҳдошти омилҳои муҳити истеҳсолӣ ва чараёни меҳнат. Тасниф ва меъёрҳои шароити меҳнат. Бемориҳои касбӣ ва пешгирии онҳо. Омилҳои зарарноки истеҳсолӣ. Чанги истеҳсолӣ. Бемориҳои, ки аз чанги истеҳсолӣ вобастагӣ доранд. Заҳрҳои истеҳсолӣ. Роҳҳои воридшавии заҳрҳо ба организм. Таъсири зарарнокӣ ва пешгирии онҳо. Назорати санитарии-беҳдошти аз рӯи шароити меҳнати коргарони соҳаҳои гуногуни хоҷагии қишлоқ. Асосҳои ташкил намудани назорати санитарии-беҳдошти ҷобачогузори аскарон дар замони осоишта ва чанг. Баҳои санитарӣ-беҳдошти иншоотҳои муҳофизавӣ. Ташкили назорати санитарӣ-беҳдошти шароити меҳнат дар қушунҳои махсус. Баҳои беҳдошти микроклими манзилҳо (муайян кардани ҳарорат ва фишори атмосферӣ). Баҳои беҳдошти микроклими манзилҳо (муайян кардани намнокӣ ва суръати ҳаракати ҳаво). Таркиби кимиёвии ҳаво, муайян кардани CO₂ дар таркиби ҳавои хонаҳо. Баҳои беҳдошти ҳавотозакунӣ сунъӣ ва табиӣ манзилҳои истиқоматӣ, ҷамъиятӣ ва муассисаҳои табобатӣ. Куби ҳавой. Баҳои беҳдошти равшаннокии табиӣ дар хонаҳои истиқоматӣ, ҷойҳои ҷамъиятӣ ва беморхонаҳо. Баҳои беҳдошти равшаннокии сунъӣ дар хонаҳои истиқоматӣ, ҷойҳои ҷамъиятӣ ва беморхонаҳо. Беҳдошти об ва обтаъминкунӣ. Баҳои сифати об аз рӯи нишондодҳои органолептикӣ, физикавӣ, кимиёвӣ ва бактериологӣ. Усулҳои беҳтар намудани сифати об. Тозакунӣ об. Безараркунӣ об. Ташкили назорати санитарии беҳдошти бо об таъминкунии қушунҳо дар замони осоишта ва чанг. Беҳдошти ғизо. Асосҳои ғизои оқилона. Ҳисоби сарфи энергия. Заҳролудшавии озуқаворӣ ва тарзи пешгирии он. Ташкили назорати санитарии беҳдошти ғизои аскарон дар замони осоишта ва чанг. Тартиб додани «номгӯи таъоми тайёр» Экспертизаи санитарии беҳдошти маҳсулотҳои хӯрокворӣ: орд, нон. Экспертизаи санитарии беҳдошти маҳсулотҳои хӯрокворӣ: шир ва гӯшт. Консервакунии маҳсулотҳои хӯрокворӣ. Баҳо додан ба консерва ва концентратҳо. Витаминҳо ва аҳамияти онҳо дар ғизои аҳоли. Муайян кардани витамини «С» дар маҳсулотҳои хӯрокворӣ. Тарзи ҳаёти солим. Беҳдошти шахсӣ. Ба нақшагирӣ ва сохти ҷойҳои аҳолинишин аҳамияти беҳдошти он. Беҳдошти муассисаҳои табобативу-пешгирикунанда. Баҳои беҳдошти нақшаи муассисаҳои табобатӣ. Тафтиши санитарии беморхонаҳо. Инкишофи ҷисмонии кӯдакон ва наврасон. Усулҳои тадқиқотӣ ва баҳодихӣ ба инкишофи ҷисмонӣ. Баҳои комплекси инкишофи ҷисмонӣ, муайян кардани гурӯҳи саломатӣ ва гурӯҳи тарбияи ҷисмонӣ. Экспертизаи санитарии нақшаи муассисаҳои кӯдаконаи томактабӣ. Экспертизаи санитарии нақшаи мактаб. Беҳдошт ва физиологияи меҳнат. Омилҳои зарарноки истеҳсолӣ. Омилҳои чараёни меҳнат. Микроклим, ғавғо, лапиш, омили кимиёвӣ ва дигар омилҳои	
--	---	--

	зарарнок. Чанги истехсолӣ. Бемориҳое, ки аз таъсири чанги истехсолӣ ба вучуд меоянд. Намудҳои ҷобачогузори аскарон. Баҳои санитарии беҳдошти иншоотҳои муҳофизатӣ. Ташкили назорати санитарии беҳдошти шароити меҳнат дар кушунҳои махсус.		
БҲУ 10	Фармакология Мукаддима. Ҳан ва вазифаҳои фармакология, таърихи он. Саволҳои асосии фармакология. Асосҳои фитофармакология. Хусусияти меъёркунӣ, азхудкунӣ ва роҳҳои воридкунии ихроҷи дору дар организми кӯдакон. Ретсептураи умумӣ. Моддаи доругӣ ва шаклҳои он. Қисмҳои ретсептура. Фармакопедияи давлатӣ. Шаклҳои саҳти доругӣ. Шаклҳои нарми доругӣ. Дорухое, ки ба системаи М- ва Н-холинореактивӣ таъсир мекунанд. Таъсири нохуши дорухое дар кӯдакон. Шаклҳои моеи доругӣ (синтетикӣ ва аз гиёҳҳои шифобаҳш). Дорухое, ки ба системаи адренергӣ таъсир мекунанд. Фармакологияи умумӣ. Саволҳои асосии он. Маълумот оиди фитофармакология ва фитотерапия. МФБ таркиби растаниҳо. Муолиҷаи захролудшавӣ бо дорухое дар кӯдакон. Дорухое барои наркоз. Спирти этил. Дорухои хобовар. Дорухои зидди ларзиш. Фармакологияи ҷузъӣ. Дорухое, ки ба системаи М – холинореактивӣ таъсир мекунанд. Аналгетикҳои наркотикӣ ва ғайринаркотикӣ. Дорухое, ки ба системаи Н –холинореактивӣ таъсир мекунанд. Дорухое, ки ба нӯги асабҳои ҳиссиётнок таъсир мекунанд. Дорухои психотропӣ. Нейролептикҳо. Транквилизаторҳо. Дорухои антиманиакалӣ. Дорухое, ки ба системаи адренергӣ таъсир мекунанд. Антидепрессантҳо. Дорухои ноотропӣ. Психодислептикҳо. Дорухои ангезандаи СМА. Адаптогенҳо. Гиёҳҳои шифобаҳши Тоҷикистон, ки ба асабҳои вегетативӣ таъсир мерасонанд. Дорухои иммунологӣ. Дорухое, ки ба функцияи узви нафас таъсир мекунанд. Дорухое барои наркоз. Спирти этил. Дорухои оромбахш. Дорухои хобовар. Дорухои зидди ларзиш. Дорухое, ки ба системаи ҳунофар таъсир мекунанд. Хусусияти истифодабарӣ дар кӯдакон. Аналгетикҳои наркотикӣ. Аналгетикҳои ғайринаркотикӣ. Дорухои психотропӣ. Дорухои ангезандаи СМА. Адаптогенҳо. Гиёҳҳои шифобаҳш, ки ба СМА таъсир мекунанд. Дорухои иммунологӣ. Дорухое, ки ба функцияи узви нафас таъсир мекунанд. Дорухое, ки ба функцияи узви ҳозима таъсир мекунанд. Гиёҳҳои шифобаҳш, ки ба узви иҷрокунанда таъсир мекунанд. Дорухои пешоброн. Гиёҳҳои шифобаҳши Тоҷикистон барои муолиҷаи бемориҳои системаи иҷрокунанда. Дорухое, ки ба системаи ҳунофар таъсир мекунанд. Дорухои витаминӣ. Аминокислотаҳо. Ферментҳо ва дорухои антиферментӣ. Танзимдиҳандагони биогенӣ. Хусусияти истифодабарӣ дар кӯдакон. Дорухое, ки ба системаи лахташавӣ таъсир мекунанд. Моеҳои ҳунивазкунанда. Тасниф, механизми таъсир ва хусусиятҳои дорухои гормонӣ. Дорухое, ки ба миометрия таъсир мекунанд. Фармако- ва фитотерапияи диабетӣ қанд. Дорухое, ки ба системаи дилу рағҳо таъсир мекунанд. Дорухои кардиотонӣ. Дорухое, ки ба системаи ҳунофарӣ ва лахташавӣ таъсир мекунанд. Дорухое, ки ҳангоми норасоии рағҳо	7	168

	истифода мекунанд. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба мубодилаи моддаҳо таъсир мекунанд. Доруҳои антигипертензивӣ ва гипертензивӣ. Доруҳои кардиотонӣ. Гликозидҳои дил. Принципиҳои асосии химиотерапия. Антибиотикҳо. Таснифи онҳо. Доруҳои зидди аритмияи дил. Доруҳои синтетикии зиддимикробӣ. Доруҳои зидди туберкулез ва чузом. Доруҳои ҳангоми норасоии рағҳои коронарӣ истифода мекунанд. Доруҳои гипополипидемӣ. Гиёҳҳои шифобахш. Доруҳои зидди протозойӣ ва спирохетоз. Доруҳои антигипертензивӣ ва гипертензивӣ. Доруҳои зидди вирус ва замбурӯғӣ. Фитопрепаратҳо. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба системаи дилу рағҳо таъсир мекунанд. Доруҳои зидди микробӣ. Таснифи доруҳо. Доруҳои антисептикӣ ва дезинфексионӣ. Асосҳои химиотерапия. Антибиотикҳо. Хусусияти онҳо. Доруҳои синтетикии зиддимикробӣ. Доруҳои зидди сил ва чузом.		
БФУ 11	ФАНҲОИ ИНТИХОБӢ:	26	624
БФУ 11.01	Воғиршиносӣ Эпидемиология – ҳамчун илм. Мақсад, маъсалаҳо ва фанни эпидемиология. Чараҳои эпидемикӣ. Чорабиниҳои пешгирӣ ва зиддиэпидемикӣ. Таркиб ва ташкили чорабиниҳои зиддиэпидемикӣ дар ҳолатҳои фаврӣ ва давраи ҷанг. Профилактикаи махсусии бемориҳои сироятӣ. Қори дезинфексионӣ. Стерилизатсияи асбобҳои тиббӣ. Хусусиятҳои эпидемиологии ВНМО/БПНМ ва гепатитҳои вирусӣ.	2	48
БФУ 11.02	Анатомияи патологӣ Вазифа, мақсад, усулҳои анатомияи патологӣ. Марг. Особ. Некроз (Мавт). Дистрофия. Маълумоти умумӣ дар бораи дистрофияҳо. Дистрофияи паренхимтозӣ. Дистрофияи мезенхиамавӣ. Дистрофияҳои омехта. Дистрофияҳои маъданиҳо. Вайроншавии гардиши хун ва лимфа. Маълумоти умумӣ дар бораи илтиҳоб. Илтиҳоби алтеративӣ ва экссудативӣ. Илтиҳоби продуктивӣ ва хоса. Иммунопатологӣ. Равандҳои компенсаторию мутобиқшавӣ. Гипертрофия, атрофия, гиперплазия, метаплазия ва дисплазия. Маълумоти умумӣ дар бораи омосҳо. Омосҳои эпителиалӣ Омосҳои мезенхималӣ. Омосҳои бофтаи меланинхосилкунанда. Беморӣ, таснифи он равишҳои ва сохтори таъхис. Сабабҳои марги беморон. Бемориҳои узвҳои таноссули мардона. Бемориҳои узвҳои таноссули занона. Омосҳои бофтаҳои хунофар ва лимфоидӣ. Камхунӣ. Атеросклероз, Бемории гипертония. Бемориҳои тарбодӣ. Васкулитҳо. Бемориҳои шуш. Бемориҳои меъда ва рӯда. Бемориҳои ҷигар. Бемориҳои гурда Бемориҳои тарашшӯҳи дохилӣ. Бемориҳои устухон ва буғумҳо. Маълумоти умумӣ дар бораи бемориҳои сирояти. Бемориҳои сироятии системаи марказии асаб. Сирояти респираторию-вирусӣ. Сирояти бактериявии рӯда. Бемориҳои сироятии қудакона. Сепсис. Бемории сил. Сирояти ниҳоят хавфнок. Патологияи пренаталӣ.	6	144
БФУ 11.03	Ҷиофизиологияи патологӣ Муқаддима. Фан ва вазифаҳои физиологияи патологӣ. Нозологияи умумӣ. Этиология ва патогенези умумӣ. Таъсири омилҳои зараровари муҳити атроф. Таъсири патогении фишори паст ва баланди атмосферӣ.	7	168

	Реактивнокии организм ва аҳамияти он дар патология. Аллергия. Аутоаллергия. Таснифи экзоаллергенҳо ва экзоаллергенҳо. Таснифи аксуламалҳои ҳасос аз рӯи пайдоиш. Давраҳои патогенези аксуламалҳои аллергӣ. Тарзҳои пешгирӣ ва муолиҷаи аллергия. Бемориҳои аутоиммунӣ. Бемориҳои худмасункунӣ (аутоиммунӣ). Ҷавоби марҳилаи шадид. Вараҷа. Вайроншавии хунгардиши ноҳиявӣ ва микроциркулятсия. Пурхунии шараёнӣ ва варидӣ. Ишемия. Физиологияи патологияи мубодилаи обу намак. Варам ва истиско. Варам. Намудҳо, тарзи инкишофи варамҳои гуногун. Этиология ва патогенези газакгирӣ. Аксуламали рағҳо - тағйирёбии гардиши хун ва ҷараёни муҳочироти лейкоцитҳо ҳангоми инкишофи газаки шадид. Давраҳои инкишофи ҳуҷайраҳуҷрӣ (фагоситоз) ва инчунин хусусиятҳои мубодилаи моддаҳо ва дигаргуниҳои физикию кимийӣ дар манбаи газак. Физиологияи патологияи дастгоҳи нафаскашӣ. Саволҳои этиология, тарзи инкишоф, зухуротҳои ҳоси намудҳои носомонии нафаскашӣ берунӣ. Норасоии нафаскашӣ, сабабҳо. Тарзи инкишофи норасоии нафаскашӣ: Физиологияи патологияи нафаси дохилӣ. Сабабҳо, зухуротҳо, тарзи инкишоф, тағйирёбии таркиби газӣ ва рН-и хун дар намудҳои гуногуни гипоксияҳо, ҷараёнҳои мутобиқшавӣ. Гипоксия. Физиологияи патологияи дастгоҳи хун. Физиологияи патологияи хуни умумӣ, этиология, тарзи инкишоф, зухуротҳо, оқибатҳо, аҳамияти клиникӣ, вайроншавии ҳаҷм ва мутаносибии плазма ва ҳуҷайраҳои хун дар патология; аксуламалҳои муҳофизӣ – мутобиқшавии организм ҳангоми талафи хун. Ҳиповолемиа. Патологияи хуни сурх. Камхуниҳо. Лейкозҳо. Физиологияи патологияи хунгардиш. Физиологияи патологияи хунгардиш. Физиологияи патологияи хунгардиши ноҳиявӣ. Суддат (тромбоз). Сидод (эмболия). Физиологияи патологияи норасоии дилӣ. Норасоии хунгардиш, намудҳои он; норасоии хунгардиш ҳангоми носомониҳои вазифаҳои дил ва вайроншавии намудҳои ҳоси назми фаъолияти дилӣ ҳангоми вайроншавии хусусиятҳои миокард. Физиологияи этиологияи таваттури рағҳо, этиология, тарзи инкишоф, намудҳо, зохиротҳо, тарзҳои табобат ва пешгирии ҳолатҳои гипер - ва гипотензиявӣ. Таснифи тағйирёбии таваттури рағҳо. Носомонии хунгардиши канорӣ ва микроциркулятсия. Гипертонияҳои симптоматикӣ. Ҳолатҳои гипотонӣ. Намудҳои Коллапс. Физиологияи патологияи ҳозима, сабабҳо, тарзи инкишоф ва оқибатҳои намудҳои ҳоси вайроншавии ҳозима дар ковокии даҳон ва меъда. Бо таҷриба исбот намудани таъсири дараҷаи кислотаи асидӣ ба қобилияти ҳозимавии шираи меъда. Физиологияи патологияи ҳозима, сабабҳо, тарзҳои инкишоф, зухуротҳо, оқибатҳои намудҳои ҳоси вайроншавии ҳозима дар рӯдаи борик ва гафс. Носомонии вазифаи ҳаракат ва кўчонидани меъда. Физиологияи патологияи мубодилаи моддаҳо ва энергия, вазифа, сабабҳо ва тарзи инкишофи вайроншавии мубодилаи моддаҳо ва энергия ҳангоми этиололҳои гуногун. Носомонии анаболизм ва катаболизм. Физиологияи патологияи чигар, этиология, патогенез, намудҳо, зухуротҳои норасоии чигар; усулҳои таҷрибавии омӯзиши вайроншавии вазифаҳои чигар;	
--	--	--

	аҳамияти хунгардиши порталӣ дар патология. Физиологияи патологияи гурдаҳо, сабабҳо, тарзҳои умумии инкишоф ва пайдоиши носомониҳои гурда; вайроншавии чараёнҳои асосӣ дар гурдаҳо; омӯзиши баҳодиҳии ҳолатҳои функционалии гурдаҳо аз рӯи қобиляти суяқ ва ғализкунии пешоб, тарзи инкишоф, зухуротҳо, оқибатҳо, тарзи муолиҷаи намудҳои патологияи гурдаҳо. Физиологияи патологияи системаи эндокринӣ. Шаклҳои асосии носомонии эндокринӣ. Физиологияи патологияи эпифиз. Физиологияи патологияи ғадудҳои чинсӣ: гипо- ва гипергонадизм. Физиологияи патологияи ғадуди душоха. Стресс ва алоимияи адаптационӣ. Физиологияи патологияи системаи асаб. Этиологияи умумӣ ва тарзи инкишофи норасогиҳои дастгоҳи асаб, омӯзиши сабабҳо, тарзи инкишоф, зухуротҳои вайроншавии чараёнҳои ҳаракат ва ҳиссиёти дастгоҳи асаб.		
БФУ 11.04	Микробиология, вирусология ва иммунология Таърихи инкишофи микробиология, вирусология ва иммунология. Тасниф ва морфологияи микроорганизмҳо. Сохти ҳуҷайраи микроб. Сохти ҳуҷайраи спирохетаҳо, риккетсияҳо, хламидияҳо, уреоплазмаҳо ва микоплазмаҳо. Морфология ва сохти замбурӯғҳо, соддатаринҳо. Прионҳо. Вирусологияи умумӣ. Тасниф, сохт ва хусусияти биологии вирусҳо. Физиологияи микроорганизмҳо. Ғизогирии бактерияҳо. Муҳитҳои ғизӣ. Нафаскашии бактерияҳо. Инкишоф ва афзоиши бактерияҳо. Давраҳои афзоиши бактерияҳо. Усулҳои кишткунӣ анаэробҳо ва аэробҳо. Микроаэрофилҳо. Экологияи микроорганизмҳо. Микрофлораи муҳити атроф ва вучуди инсон. Хусусиятҳои микрофлораи вучуди инсон вобаста аз синну сол. Микроорганизмҳои санитария-нишондиҳандагӣ. Коли – титр ва коли – индекс. Таъсири омилҳои физикавӣ, химиявӣ, биологӣ ба микроорганизмҳо. Антибиотикҳо ва доруҳои химиотерапевтӣ. Усулҳои муайян намудани ҳиснокии микробҳо ба антибиотикҳо. Уфунат (инфексия). Намудҳои уфунат. Сироятнокӣ ва сироятпазӣ. Омилҳои сироятнок ва сироятпазирӣ микроорганизмҳо. Масъунӣ (иммунитет). Омилҳои ғайрихусусӣ ва хусусии иммунитет. Омилҳои ғайрихусусии муҳофизавӣ вучуди инсон. Хусусияти масъунӣ вобаста аз синну сол. Масъунӣ. Намудҳои масъунӣ. Подтан (антиген). Намудҳои он. Подзо (антитела). Хусусиятҳои асосии онҳо. Масъунӣ гуморалӣ. Иммуноглобулинҳо. Аҳамияти подзоҳо дар реаксияи иммунӣ организм. Пайвастагиҳои иммунӣ замонавӣ. Аллергия (баландҳассосӣ). Баландҳассосии тез ва суст вусъатёбанда. Толерантнокии иммунологӣ. Таъсири чараёни илмию-техникӣ ба вучуди инсон. Ҳолати системаи иммунӣ ва усулҳои баҳо додани он. Норасоии масъунӣ. Бемориҳои аутоиммунӣ. Асосҳои иммунотерапия ва иммунопрофилактика. Ваксина ва зардобҳо. Микробиологияи уфунатҳои шаддиди рӯдавӣ: эшерихиозҳо, салмонеллезҳо, шигеллезҳо. Микробиологияи арангезандагони бемории вабо, кампилобактериозҳо, иерсиниозҳо. Микробиологияи барангезандагони уфунатҳои	6	144

	фасодию илтиҳобӣ. Коккҳои сироятвар. Микробиологияи коринобактерияҳо ва бордетеллаҳо. Микробиологияи микобактерияҳои касалиовар ва шартан-касалиовар. Анаэробҳои касалиовар ва шартан касалиовар. Микробиологияи барангезандагонӣ уфунатҳои зооантропонози. Спирохетҳои касалиовар: трепонемаҳо, боррелияҳо, лептоспираҳо. Вируси зуком, паргрипп, паротит, сурхча, хора. Энтеровирусҳо. Вируси фалаҷ (полиомиелит), коксаки, ЕСНО, Гепатитҳои А ва Е. Вируси зарпарвини В, С, D. Уфунатҳои вирусии сустинкишофёбанда. Онковирусҳо. СПИД. Бемориҳои аутоиммунӣ.		
БФУ 11.05	Бехдошти иҷтимоӣ Ташкили экспертизаи тиббӣ –меҳнатӣ. Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳоли. Маҷмӯи оморӣ ва хосиятҳои гурӯҳнокии он. Бузургҳои нисбӣ ва тасвири графики он. Қатори вариатсионӣ. Бузургҳои миёна. Қатори динамикӣ ва нишондиҳандаҳои он. Усули стандартигардонӣ. Демография. Нишондиҳандаҳои демографӣ ва усулҳои ҳисобкунии он. Беморнокии аҳоли. Усулҳои ҳисобкунии он. Бемориҳои аҳамияти иҷтимоидошта. Беморнокии ковокии даҳон ва усули омӯзиши он. Иқтисодиёти ниғадории тандурустӣ. Маблағгузорӣ дар соҳаи ниғадории тандурустӣ. Ташкили экспертизаи тиббӣ-меҳнатӣ (КТМ, КЭТМ). Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳолии шаҳр. Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳолии деҳот. Ташкили ёрии стоматологӣ ба аҳоли. Ташкили хизмати тиббӣ ба коргарони корхонаи саноатӣ. Таҳлили беморнокӣ аз рӯи корношоямии муваққатӣ. Ташкили хизмати санитарии – эпидемиологӣ ба аҳоли.	5	120
IV.	БАҲШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ:	173	4152
БФТ 01	Бемориҳои дарунӣ, терапияи ҳарбӣ- сахрой Принсипҳои асосии ташкил кардани ёрии тиббӣ. Хусусиятҳои пайдоиш ва равиши бемориҳои дарунӣ ҳангоми ҷанг. Осеби радиатсионӣ. Бемории шадиди нурӣ. Бемории музмини нурӣ. Иллатҳои якҷояи захмхурдагон бо бемориҳои дарунӣ. Иллатҳои якҷояи латхӯрдагон бо бемориҳои дарунӣ. Иллатҳои якҷояи сӯхтагон бо бемориҳои дарунӣ. Ёрии таъҷилии бемориҳои дарунӣ дар ҳолати вазнин будани беморон дар давраҳои эвакуатсионии тиббӣ. Экспертизаи ҳарбии тиббӣ дар қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон.	6	144
БФТ 02	Пешгирии бемориҳои стоматологӣ Мундариҷаи курси пешгирӣ. Масъалаҳои умумии пешгирии бемориҳои стоматологӣ, мақсад, вазифа, усулҳо. Саломатии стоматологӣ, беморшавии стоматологӣ. Мақсад ва вазифаҳои ТУТ оид ба бемориҳои стоматологӣ. Сохтори ҳучраи пешгирии бемориҳои стоматологӣ. Омӯзиши таҷҳизот ва асбобҳои стоматологӣ. Қоидаҳои рафтори донишҷӯён дар шумба. Шиносой бо қоидаҳои стерилизатсияи асбобҳо. Қоидаҳои асептикӣ ва антисептикӣ, техникаи бехатарӣ. Усулҳои муоинаи стоматологӣ (усулҳои объективӣ ва субъективӣ). Омосҳои сатҳӣ ва ғуборҳои дар дандон пайдошуда: кутикула, пелликула, санг. Механизми пайдоиш, сохт. Роли онҳо дар инкишофи кариес ва бемориҳои пародонт. Галитоз. Баҳодиҳии индекси ҳолати гигиени ковокии даҳон: таснифи индексҳо. Индексҳои санги дандон.	7	168

	Индексҳои гигиенаи ковокии даҳон. Маводҳои асосии гигиенаи ковокии даҳон (хамираи дандон ва дандоншӯякҳо). Маводҳои иловагии гигиенаи ковокии даҳон (моеҳо чаққониданӣ, элексирҳо, риштаҳои дандонтозакунӣ, дандонкобакҳо, сақичҳо). Тасниф, таъйинот. Интиҳоби инфиродии маводҳо ва усулҳои нигоҳубини ковокии даҳони бемор вобаста ба синну сол ва статуси стоматологӣ. Усулҳои тозакунии дандонҳо. Тозакунӣ назоратии дандонҳо. Хусусиятҳои омӯзиши тозакунии дандонҳои қўдакони синну соли гуногун. Тарбияи гигиенӣ ва омӯзонидани аҳоли. Хосиятҳои кариесгирифторшавӣ ва кариесмутобиқшавии эмали дандон. Усулҳои ташҳиси кариесмутобиқшавии эмали дандон. Омори кариеси дандонҳо (пахншавӣ, зиёдшавӣ ва редуксияи шиддати кариес). Муайян намудани дараҷаи ғаълонокии протсессии кариес аз рӯи Т.Ф.Виноградова. Омилҳои хатари инкишофи кариес. Микробиология ва иммунологияи ковокии даҳон. Деминерализатсияи қитъавии эмал. Усулҳои муайян намудани деминерализатсияи қитъавии эмал. Пешгирии деминерализатсияи қитъавии эмал. Усулҳои муолиҷаи реминерализатсиякунанда. Усулҳои умумии пешгирии кариес: обутобдиҳӣ, ғизоӣ ба тавозун даровардашуда, маводҳои калтсидор ва маҷмӯъҳои витаминӣ-минералӣ барои синну соли гуногун. Пешгирии эндогении кариеси дандонҳо вобаста ба синну соли гуногун. Истифодаи системавии фторидҳо: механизми таъсири фторидҳо, нишондод ва Ғайринишондод, вояҳо, усулҳои иҷроӣ, натиҷабахшӣ. Пешгирии экзогении кариеси дандонҳо вобаста ба синну соли гуногун. Истифодаи системавии фторидҳо: механизми таъсири фторидҳо, нишондод ва ғайринишондод, вояҳо, усулҳои иҷроӣ, натиҷабахшӣ. Фиссураҳои дандонҳо. Вариантҳои морфологияи фиссураҳо. Усулҳои ташҳиси сатҳи ҳояндаи дандон. Герметизатсияи фиссураҳои дандон. Маводҳо барои герметизатсияи фиссураҳои дандон ва усулҳои истифодаи онҳо. Омӯзиши малакаи амалии “мӯҳрзанӣ”-и фиссураҳо. Пешгирии осебҳои ғайрикариесӣ, ки дар натиҷаи кафондани дандонҳо ба амал меоянд: ҳалшавии бофтаҳои саҳти дандон, эрозияҳои эмал, некроз, садамаи музмини дандонҳо. Интиҳоби маводҳои гигиенаи шахсӣ (қисми 1). Пешгирии осебҳои ғайрикариесӣ: флюороз, гипоплазияи эмал. Омилҳои хатари инкишофи флюороз, гипоплазияи маконӣ ва системавӣ, бартараф кардани онҳо. Ташҳиси тафриқагии доғҳо ҳангоми флюороз, гипоплазия ва деминерализатсия (қисми 2). Пешгирии ҳиссиётнокии баланди бофтаҳои саҳти дандонҳо. Интиҳоби маводҳои гигиенаи шахсӣ ҳангоми ҳиссиётнокии баланд (қисми 3). Омилҳои хатари инкишофи бемориҳои пародонт ва бартарафсозии онҳо. Усулҳо ва маводҳои пешгирикунандаи бемориҳои илтиҳобии пародонт. Баҳодиҳии клиникаи ҳолати бофтаҳои пародонт: усули Шиллер-Писарев, индекси хунравии милкҳо. Баҳодиҳии индекси ҳолати бофтаҳои пародонт (РМА, индекси милкӣ, (Лое, Силнесс), CPITN, КПИ, PI). Гигиенаи ковокии даҳон ҳангоми бемориҳои бофтаҳои пародонт. Муоинаи стоматологияи эпидемиологӣ. Марҳилаҳо, усулҳо, бақайдгирӣ	
--	--	--

	ва таҳлили натиҷаҳои муоина. Азхудкунии малакаи муоинаи эпидемиологии аҳоли. Гигиенаи касбии ковокии даҳон ва аҳамияти он дар пешгирии бемориҳои стоматологӣ. Усул ва маводҳои гигиенаи касбӣ. Хусусиятҳои гузаронидани гигиенаи касбии ковокии даҳон вобаста аз синну сол ва статуси стоматологии бемор. Азхудкунии малакаи усули механикии бартарафсозии омосҳои дандон. Азхудкунии малакаи усули бартарафсозии омосҳои дандон бо ёрии асбобҳои барқӣ. Хусусиятҳои гигиенаи касбии ковокии даҳон вобаста аз синну сол ва статуси стоматологии бемор. Муайян намудани омилҳои хатари инкишофи аномалияҳои дандониву ҷоғӣ ва деформатсияҳо, пешгӯии онҳо. Аҳамияти одатҳои бад дар инкишофи аномалияҳои дандониву ҷоғӣ. Усулҳои пешгирии аномалияҳои дандониву ҷоғӣ. Азхудкунии малака ва маводҳои сафедкунандаи дандонҳо. Хусусиятҳои гузаронидани усулҳои пешгирикунанда барои пешгӯии осебҳои механикӣ, физикӣ ва химиявӣ ПЛКД. Хусусиятҳои гузаронидани усулҳои пешгирикунанда барои бемориҳои сироятӣ, стоматитҳои аллергияӣ, вайроншавии ихроҷи луоб, бемориҳои пешазомосии ПЛКД. Мавҳуми дард, стресси эҳсосотӣ, дентофобияҳо. Роҳҳои муайянсозӣ ва бартарафкунии онҳо (тестгузаронӣ, таъсири психологӣ, премедикатсия, бедардкунӣ) вобаста аз синну сол ва статуси стоматологии бемор. Хусусиятҳои гузаронидани пешгирии бемориҳои стоматологӣ дар ҳомиладорон ва кӯдакони синни хурд. Пешгирии антенаталии бемориҳои стоматологӣ. Таъсири равиши ҳомиладорӣ ба шакли системаи дандону ҷоғи кӯдак. Хусусиятҳои ҷорабиниҳои пешгирӣ барои гурӯҳҳои синни гуногунӣ аҳоли. Санатсияи ковокии даҳон ва аҳамияти он дар пешгирии бемориҳои стоматологӣ. Шакл ва усулҳо. Омӯзиши санитарӣ-стоматологӣ. Усулҳо, маводҳо, шаклҳо. Ҳайати кормандони тиббӣ, ки дар гузаронидани омӯзиши санитарӣ-стоматологӣ ширкат меварзанд. Гузаронидани дарсҳои саломатӣ доир ба пешгирии бемориҳои асосии стоматологӣ (бо ҳамравии масъалаҳои ғизо, гигиена, санатсияи ковокии даҳон ва ғ.) дар байни коллективҳои ҷамъшуда. Усулҳои баҳодиҳии натиҷаҳои омӯзишҳои санитарӣ-стоматологӣ. Таҳлили ситуатсионии асосҳои банақшагирии барномаҳои пешгирӣ. Таҳияи барномаҳои пешгирии бемориҳои стоматолог дар сатҳи инфиродӣ, гурӯҳӣ ва популятсионӣ. Барномаҳои маҷмӯии пешгирӣ: мақсад, вазифаҳо, интихоби усул ва маводҳо, кормандон, таъминоти моддӣ, марҳилаҳои банақшагирӣ ва воридот. Баҳодиҳии натиҷаҳои барнома. Пешгӯии бемориҳои стоматологӣ. Мониторинги беморшавии стоматологӣ. Баҳодиҳии сатҳи ёрии стоматологӣ ба аҳоли.		
БФТ 03			
	Тибби ҳарбӣ Санадҳои меъёри-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи шаҳрвандӣ Асосҳои ташкили ҷорабиниҳои ҳифзи аҳоли аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ. Ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ. Хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ. Маълумоти умумӣ дар бораи кӯлҳо,	8	192

	обанборҳо ва пирахҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои сахттаъсири захролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иқтисодӣ. Иншоотҳои муҳофизатии фардӣ ва дастаҷамъии мудофияи шаҳрвандӣ Нақш ва вазифаҳои мудофияи граждани дар замони муосир. Роҳбарӣ ва идоракунии мудофияи шаҳрвандӣ Ташкили тайёри, омӯзиши аҳоли ва баҳисобгирии неруҳои ғайриҳарбии мудофияи граждани оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи шаҳрвандӣ Маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои ҳозиразамони зарбазан. Қисми тиббӣ. Хадамоти мудофияи шаҳрвандӣ Хадамоти тиббии мудофияи шаҳрвандӣ Вазифаҳои онҳо ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои фавқулодда. Чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ ва муассисаҳои тиббӣ дар давраи ҷанг. Маълумоти умумӣ дар бораи эпидемия. Сабабҳои сар задани эпидемия ва бемориҳои сирояткунандаи хавфнок ҳангоми ҳолатҳои фавқулодда. Усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ба худ ва ба ҳамдигар ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои фавқулодда, садама, фалокатҳо ва дар вақти ҷанг.		
БФТ 01	Таълими асосҳои бемориҳои дарунӣ Муқаддима. Шиносоӣ бо клиника. Этика ва деонтологияи табиб. Муҳокимаи нақшаи таърихи бемории бемор: пурсиши умумӣ, муоинаи умумӣ. Термометрия. Пурсиш. Муоина (муоинаи умумии қафаси сина), ламскунии қафаси синаи беморони гирифтори бемории узвҳои нафас. Ангустзанӣ (муқоисавӣ ва топографӣ)-и беморони гирифтори бемориҳои нафас. Садогушкунӣ узвҳои нафаскашии беморони гирифтори бемориҳои нафас. Синдромҳои ҳангоми бемориҳои узвҳои нафас (синдроми зичии шуш, синдроми иртишоҳ, синдроми сактаи шуш, синдроми ателектази компрессионӣ, синдроми ателектази инсидодӣ, синдроми омоси шуш). Синдромҳои ҳангоми бемориҳои узвҳои нафас (идома): синдроми гидроторакс, синдроми пневмоторакс, синдроми гидропневмоторакс, синдроми ковоқӣ, синдроми бронхоспазм, синдроми сабукии бофтаҳои шуш. Усулҳои лабораторӣ-абзорӣ тадқиқот ҳангоми бемориҳои узвҳои нафас. Дарси ҷамъбасти оид ба усули тадқиқоти беморони гирифтори бемориҳои узвҳои нафас. Пурсиши беморони гирифтори бемориҳои СДР. Муоина (умумӣ ва мавзӣ) ва ламскунии атрофи дили дар беморони гирифтори бемориҳои системаи дилу рағҳо. Набз (хусусияти набз ҳангоми меъёр ва тағйироти онҳо дар эътилолият). ФШ. Ангустзани дилу рағҳо. Аускултатсияи дил: садои дил ҳангоми меъёр ва эътилолият. Аускултатсияи дил: лағти дил. Лағти дил – идома. Синдромҳои илати дил (митралӣ ва аорталӣ). Синдроми дардмандӣ дар ноҳияи дил. Синдроми нокифоягии шадид ва музмини хунгардиш. Машғулияти ҷамъбасти оид ба системаи дилу рағҳо. Пурсиш ва муоинаи беморони гирифтори бемориҳои узвҳои ҳозима. Ламскунии шикам (сатҳӣ ва амик). Муоинаи фазла (умумӣ, бактериологӣ, барои кичча, барои хуниниҳонӣ), муоинаи шираи меъда. Пурсиш, муоинаи беморони гирифтори бемориҳои чигар ва талҳароҳа. Ламскунӣ ва ангустзани беморони гирифтори бемориҳои	5	120

	чигар ва талхароҳа. Қастаракунонии рӯдаи дувоздаҳангушта. Намунаи чигар. Ферментҳо. Пурсиш, муоина, ламскунии беморони гирифтори бемориҳои гурда. Усулҳои лабораторӣ-абзории тадқиқоти беморони гирифтори системаи пешобҳосилкунанда. Муоинаи пешоб: умумӣ, пешоб барои кишти бактериологӣ ва ҳассосият ба антибиотикҳо, намунаи Нечипоренко, Земнитский, Реберг. Дарси чамбастӣ доир ба узвҳои ҳозима ва пешобҳосилкунанда. Муоинаи умумии хун. Синдроми камхунӣ. Синдромҳои геморрагӣ (хунрезӣ) ва гемобластӣ. СБД: қайдкунӣ ва таҳлил. СБД ҳангоми меъёр ва гипертрофия (фарбеҳӣ)-и даҳлезу меъдачаҳо. Аритмия: ихтилоли фаъолияти автоматизм ва барангезандагӣ (экстрасистолия). Клиника ва СБД- нишонаҳо. Ихтилоли фаъолияти барангезандагӣ (тахикардияи пароксизмалӣ), фибриллятсия ва тапиши даҳлезу меъдачаҳо. Клиника ва СБД-нишонаҳо. Халалёбии фаъолияти гузаронандагӣ (инҳисорҳо). Клиника ва СБД-нишонаҳо. Системаи масъунӣ. СПИД ва ВИЧ сироят. Ҳимояи таърихи беморӣ. Санҷиши малакаҳои амалӣ.		
БФТ 02	Физиотерапияи бемориҳои стоматогӣ Фан ва вазифаҳои варзиши табобатӣ. Барқароршавӣ – мафҳумҳои асосӣ. Асосҳои умумии варзиши муолиҷавии тиббӣ (ВМТ). Манфиати ВМТ. Таснифоти машқҳои ҷисмонӣ. Моҳияти таъсирнокии машқҳои ҷисмонӣ ба организм. Бозиҳо ҳамчун маводҳои ВМТ. Машқҳои варзишӣ-амалӣ. Омилҳои устувосозӣ (обутобдихӣ). Шаклҳои ВМТ. Гимнастикаи гигиении пагоҳирӯзӣ ҳамчун шакли ВМТ. Муолиҷаи гимнастикаи табобатӣ ва қисмҳои тартибдиҳандаи он, принципҳои сохтор ва маводҳои ВМТ. Усул ва қоидаҳои гузаронидани ВМТ. Усулҳои гузаронидани машғулиятҳо. Терренкур. Эрготерапия. Масҳ. Таснифоти масҳ. Усулҳои маҳскунӣ, нишондод ва ғайринишондод. Хусусиятҳои таъиноти ВМТ ҳангоми як қатор патологияҳо. ВМТ ҳангоми бемориҳои системаи дилу рағҳо, шушҳо, роҳҳои нафас, бемориҳои дастгоҳи таъяву ҳаракат. Назорати табобатӣ. Вазифа ва мақсади варзиши муолиҷавӣ дар диспансеркунонии аҳоли. Тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш дар мустаҳкамкунии саломатӣ, пешгирии беморӣ ва баланд бардоштани қобилияти корӣ.	3	72
БФТ 03	Психиатрия ва наркология Фан ва масъалаҳои илми равонпизишкӣ, таърихи инкишофи илми равонпизишкӣ, М.Ғ.Ғуломов-асосгузори илми равонпизишкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Психопатологияи сарирӣ. Дараҷаи пешгирии касалиҳои равонпизишкӣ ва ҷиҳатҳои фарқкунандаи онҳо дар таҷрибаи дандонпизишкӣ. Ташқил намудани ёрии тиббии равонӣ. Масъалаҳои қонунии равонпизишкӣ. Масъалаҳои вайроншавии ҳолати дарк намудан. Вайроншавии тафаккур. Эҳсосот. Вайроншавии эҳсосот. Ирода. Вайроншавии ирода. Хотира ва вайроншавии он. Вайроншавии ақл. Аломатҳои тирашавии шуур. Психопатия, классификатсия, намудҳои клиникӣ. Бемориҳои рӯҳзод. Камақлии модарзодӣ (олигофрения). Касалии саръ. Носомониҳои равонӣ ҳангоми осеби рағҳои мағзи сар, ноҷуриҳои рӯҳӣ дар беморони сирояткунанда, ВНМБ	3	72

	(ВИЧ/СПИД). Нейросифилис. Майзадагӣ. Нашъамандӣ. Заҳролудшавӣ. Касалии мағзубият. Рӯҳкасаҳои изтиробӣ (аффективӣ). Муолиҷаи касалиҳои равонӣ.		
БФТ 04	Стоматологияи ортопедӣ Стоматологияи ортопедӣ, мақсад ва мароми он. Очерки таърихӣ тараққиёти стоматология дар ҷаҳон ва Тоҷикистон. Дурнамо ва самтҳои пешрафти стоматологияи ортопедӣ. Ташхисот дар стоматологияи ортопедӣ. Симптом, синдром, ҳолати патологӣ, беморӣ, намудҳои нозологӣ. Сохти анатомии ҷоғҳои боло ва поён. Оклюзия ва артикулятсия. Биомеханикаи дастгоҳи ҳош. Анатомияи функционалии тартиби ҷоғу рӯй. Усулҳои муоинаи клиникӣ: пурсиш, азназаргузаронии зоҳирӣ, муоинаи банди устухони ҷағҳои поён ва мушакҳои ҳош, муоинаи ковокии даҳон. Омӯзиши намунаҳои ташхисотӣ. Усулҳои муоинаи параклиникӣ: инструменталӣ, рентгенологӣ ва лабораторӣ. Хусусиятҳои сохт ва ғайолияти тартиби устухону мушакҳои рӯй ва ҷоғҳо. Газҳо (прикус), намудҳо ва тавсифи онҳо. Таснифоти бемориҳои дастгоҳи ҳош ва нутқ. Ташхис, прогноз, таърихи беморӣ (корти амбулатории бемори стоматологӣ). Банақшагирӣ ва вазифаҳои табобат. Хусусиятҳои равиши ташхисотӣ ва асосноккунии ташхис дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Усулҳои муоина дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Ташкили кор дар клиникаи ортопедӣ. Ҷойи кори духтур стоматолог – ортопед. Дастгоҳҳо ва асбобҳо барои қабули клиникии беморон. Хуччатҳои ҳисоботӣ ва баҳисобгирӣ. Маданияти қабули беморон. Омодаасозии психомедикаментозии беморон. Асептика, антисептика ва дезинфексия дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Ҷорабинҳои беҳдоштӣ дар ковокии даҳони беморон пеш аз протезмонӣ. Корҳои (манипулятсия) асосӣ дар стоматологияи ортопедӣ. Омодаасозии махсуси ковокии даҳон барои протезмонӣ. Ҷораҳои беҳатарӣ ҳангоми кор бо дастгоҳҳо ва асбобҳои стоматологӣ. Омодаасозии ҷарроҳии ковокии даҳон барои табобати ортопедӣ. Омодаасозии муолиҷавии ковокии даҳон барои табобати ортопедӣ. Омодаасозии ортопедӣ ва ортодонтии ковокии даҳон барои табобати ортопедӣ. Карахткунӣ дар стоматологияи ортопедӣ. Усулҳо ва моддаҳои карахткунӣ. Асбобҳо барои ташреҳи дандонҳо. Хусусиятҳои кори духтур бо асбобҳои абразивӣ. Нуқсонҳои кариесии бофтаҳои саҳти дандон. Сабабҳо, равиш. Нуқсонҳои ғайрикариесии бофтаҳои саҳти дандон. Сабабҳо. Асоснокӣ ва нишондодҳои барқарор намудани нуқсонҳои дандон бо замимаҳо. Принципиҳои тайёр намудани ковоки барои замимаҳо. Пайдарҳамии марҳилаҳои клиникӣ лаборатории тайёр намудани замимаҳо. Нишондодҳои тайёр намудани ғилофакҳои сунъӣ. Марҳилаҳои клиникӣ лаборатории тайёр намудани ғилофакҳои сиккагӣ. Ташреҳи дандонҳои гуногун дар фантом ва клиника. Талабот ба дандонҳои ташреҳшуда. Асосҳои намунаасозии дандонҳо. Масолахҳои асосӣ ва ёрирасон. Марҳилаҳои клиникӣ лаборатории тайёр намудани кобҳои пластмассӣ. Марҳилаҳои клиникӣ лаборатории тайёр намудани кобҳои фахфурӣ. Хатогиҳо дар марҳилаҳои тайёр	24	576

	намудани ғилофакҳои сунъӣ ва роҳҳои бартараф намудани онҳо. Нишондодҳои истифодабарии решаи дандонҳо. Истифодабарии конструксияҳои пайвандак. Бартарӣ ва норасогиҳои конструксияҳои пайвандак. Усулҳои тайёр намудани замимаҳои мунҷавӣ. Бемориҳои, ки аз таъсири масолеҳҳои дандонҳо пайдо мешаванд. Галваноз, сабабҳои пайдоиш, равиш. Сабабҳои пайдоиш, равиш, ташхисот ва табобати стоматити захрнок аз пластмассаи акрилий. Кандидоз. Санҷишҳои ташхисотӣ – дифференциалии стоматитҳои аллергиявӣ ва захрнок. Табобат ва пешгӯӣ. Суфташавии патологияи бофтаҳои саҳти дандон. Таснифот. Суфташавии патологияи пурра. Сабабҳои пайдоиш, равиш. Суфташавии патологияи ҷузъӣ. Сабабҳои пайдоиш, равиш. Табобати суфташавии патологияи дандонҳо вобаста аз пастшавии саҳти окклюзионӣ. Адентияи пурра. Сабабҳои пайдоиш. Таснифоти ҷоғҳои бедандон. Хусусиятҳои анатомӣ – топографияи ҷоғҳои бедандон. Хусусиятҳои муоинаи беморон бо ҷоғҳои бедандон. Ташхис, тартиби ташхис. Қолабҳои анатомӣ. Муайян намудани сарҳадҳои протезҳои гирифташавандаи пурра. Тайёр намудани қошукҳои индивидуалӣ. Қолабҳои функционалӣ. Санҷишҳои функционалии Гербст. Интиҳоби масолеҳҳои қолабгири. Тайёр намудани асосҳои муми бо наварди газӣ. Усулҳои муайян намудани таносуби марказии ҷоғҳо. Усулҳои ҷобачогузории дандонҳои сунъӣ. Тафтиши конструксияи протезҳо. Часпонидани протезҳо. Мутобикшавӣ ба протезҳои ҷудошаванда. Хатогиҳои эҳтимолӣ ҳангоми муайян намудани таносуби марказии ҷоғҳо. Роҳҳои бартарафсозӣ. Асосҳои дуқабата ва кулрехташуда. Нишондодҳо ва усулҳои тайёр намудани онҳо. Табобати ортопедӣ ҳангоми бемориҳои пардаи луобии даҳон. Галваноз. Сабабҳои пайдоиш, равиш, клиника, диагностика ва табобат. Стоматитҳои захрноке, ки аз сабаби протезҳои фулузӣ ва пластмассӣ пайдо шудаанд. Кандидоз. Санҷишҳои ташхисотӣ – дифференсиалии стоматитҳои аллергиявӣ ва захрнок. Табобат ва пешгӯӣ. Сабабҳои пайдоиши суфташавии патологияи дандонҳо. Патогенез ва классификация. Суфташавии патологияи пурра ва ҷузъӣ. Равиш ва ташхисот. Принципиҳои асосии табобати раддодӣ ва комплекси суфташавии патологияи бофтаҳои саҳти дандонҳо. Муайян намудани таносуби марказии ҷоғҳо. Маълумот дар бораи стабилизатсияи протезҳо. Усулҳои ҷобачогузории дандонҳои сунъӣ. Хатогиҳои эҳтимолӣ ва роҳҳои бартарафсозӣ. Нишондодҳо ва усулҳои тайёр намудани асосҳои дуқабата ва кулрехташуда. Масолеҳҳо о барои тайёр намудани онҳо. Хусусиятҳои муолиҷаи беморон бо ҷоғҳои бедандон. Хусусиятҳои анатомӣ – топографияи ҷоғҳои бедандон. Таснифот. Мутобикшавӣ ба протезҳои ҷудошаванда. Аз нав асосноккунӣ ва таъмири протезҳо. Нишонаҳои клиникаи латхурии минтақаи ҷоғу рӯй. Таснифот ва соҳти таъсири аппаратҳои ортопедӣ. Бечошавӣ, шикасти дандонҳо ва шохҳои алвеоларӣ. Шикасти ҷоғи боло, табобати ортопедии он. Шикасти ҷоғи поён, табобати ортопедии он. Бандҳои қалбақӣ ва шикастҳои нодуруст васлшуда. Сабабҳо, равиш ва табобати ортопедӣ. Тағиротҳои пайдари (рубцевание) бофтаҳои	
--	---	--

	наздидаҳонӣ. Контрактураҳо. Микростомия. Сабаб. Аломатҳои болинӣ, табобат. Нуқсонҳои модарзодӣ ва пайдошудаи коми саҳт аломатҳои болинӣ. Марҳилаи лаборатории табобат бо обтураторҳо. Клиника ва усулҳои тайёр намудани обтуратор ҳангоми нуқсони коми саҳт ва нарм. Ёрии ортопедӣ баъди резексияи ҷоғи боло. Ёрии ортопедӣ баъди резексияи ҷоғи поён. Бевосита гузоштани протезҳо. Хусусиятҳои тайёр намудани протезҳо аз пластмассаҳои тезсаҳтшаванда барои шинаҳои муваққатӣ ва доимӣ. Нуқсонҳои рӯй, сабабҳо, равиши касали, аломатҳои болинӣ, табобат. Бемориҳои бугуми чаккаю ҷоғи поён. Аломатҳои болинӣ ва табобат. МБД - синдром. Хусусиятҳои клиникӣ инхирофи ҷоғу дандонҳо дар калонсолон. Табобати ортопедии инхироф дар калонсолон. Тарзи табобати инхирофи ҷоғу дандонҳо, ки ба бемориҳои пародонт ва банди ҷоғи поён ва устухони чакка якҷоя омадааст. Клиника ва тарзи табобати клиникӣ гази кушода, чуқур ва прогенӣ. Интиҳоби табобати инхирофҳо бо усули дастгоҳӣ, дастгоҳӣ – ҷарроҳӣ ва ҷарроҳӣ. Биомеханика ва биоморфология ҳангоми табобат ба дастгоҳҳои дохилидаҳонӣ. Биомеханика ва биоморфология ҳангоми табобат ба дастгоҳҳои бурунидаҳонӣ. Асоси эргономии ташкил кардани ҷойи кори духтур стоматолог-ортопед. Хусусиятҳои клиникӣ инхирофи ҷоғу дандонҳо дар калонсолон. Таснифот ва ташхисоти вайроншавии морфологӣ ва функционалӣ. Нишондодҳои умумӣ ва ҷузъӣ барои табобати ортопедии инхирофҳои ҷоғу дандонҳои калонсолон. Усулҳо ва критерияҳои баҳодиҳии сифати табобати инхирофи тартиби ҷоғу дандонҳо дар калонсолон. Артрозҳо, этиология, патогенез, клиника, равиш, ташхисот ва ташхисоти дифференсиалӣ. Усулҳои табобати ортопедии бемориҳои банди ҷоғи поён ва устухони чакка. Бечошавии ҷоғи поён. Этиология, патогенез, клиника. Рост кардани бечошавӣ, дастгоҳҳои махсус барои кам кардани кушода шудани даҳон. Усулҳои табобати комплексӣ. Заҳмхурии ҷоғу рӯй, ки ба табобати ортопедӣ зарурат доранд. Омилҳои этиологии заҳмхурдҳо, аломатҳои клиникӣ. Нақши мушакҳо дар бечошавии қисмҳои шикастаи устухонҳо. Дастгоҳҳои ортопедӣ ва таснифоти онҳо. Механизми таъсири аппаратҳои ортопедӣ. Бечошавии ҷоғи поён. Сабабҳо, равиш. Усулҳои табобати комплексӣ. Патологияи бофтаҳои саҳти дандонҳо. Таснифот, сабабҳо, равиш. Замимаҳо, дандонҳои пайвандак. Замимаҳои пайвандаки мунҷавӣ. Нишондодҳо ва усулҳои тайер намудан. Ғилофакҳо (фулузи, пластмасса). Нишондодҳо ва зиддинишондодҳои истифодабарӣ. Марҳалаҳои клиникӣ лаборатории тайеркунии онҳо. Ғилофакҳо (фулузоту сафолоти). Нишондодҳо ва зиддинишондодҳои истифодабарӣ. Марҳалаҳои клиникӣ лаборатории тайеркунии онҳо. Қисман набудани дандонҳо, сабабҳо, паҳншавӣ. Қисман набудани дандонҳо, сабабҳо, паҳншавӣ. Тағирот дар қатори дандонҳо ва ҷоғҳо ҳангоми қисман талафёбии дандонҳо. Табобати адентияи ҷузъӣ бо протезҳои пулмонанд, Марҳалаҳои клиникӣ лаборатории тайер намудани онҳо. Табобати адентияи ҷузъӣ бо протезҳои гирифташавандаи лавҳагӣ	
--	--	--

	чузъй. Марҳилаҳои клиникаю лаборатории тайёркунии онҳо. Табобати адентияи чузъй бо протезҳои бюгелӣ. Марҳилаҳои клиникаю лаборатории тайёркунии онҳо. Бемориҳои пародонт. Нишондодҳои шинагузории муваққатӣ. Бемориҳои пародонт. Нишондодҳои шинагузории доимӣ. Нишондодҳои истифодабарии шинаҳои гирифташаванда ва гирифтанашаванда. Намудҳои ба эътидол омадан (стабилизатсия). Марҳилаҳои клиникаю лаборатории тайёркунии шинаҳо ва шина-протезҳо. Пурра набудани дандонҳо. Сабабҳо, паҳншавӣ. Усулҳои тайер намудан ва мутобиқсозии қошукҳои фардӣ дар чоғҳо, қолабҳои функционалӣ. Қолабҳои функционалӣ. Санҷишҳои функционали Гербст. Муайян намудани таносуби марказии чоғҳо ҳангоми пурра талафёбии дандонҳо. Коидаҳои сохтани катори дандонҳо. Тафтиши сохти протезҳои гирифташавандаи лавҳагии пурра. Иваз намудани шакли мумии протезҳо бо пластмасс, сӯфтакунӣ, чилодиҳӣ. Мутобиқшавӣ бо протезҳои гирифташавандаи лавҳагии пурра. Хатогиҳои тактикӣ, технологӣ ва таххисотӣ дар стоматологияи ортопедӣ. Асосҳои ташкили ёрии стоматологияи ортопедӣ. Маслиҳатҳо оиди истифода ва ислоҳи (коррекция) протезҳо. Имплантологияи денталӣ. Очерки таърихӣ ташаккулёбӣ ва асосҳои назариявии имплантатсия. Сохти имплантатҳои денталӣ. Табобати ортопедӣ бо истифодаи имплантатҳо. Хусусиятҳои протезмонӣ дар имплантатҳо. Назорати серамал ба имплантатҳои амалкунанда. Хатогиҳо ва оризаҳои имплантатсияи денталӣ.		
БФТ 05	Чарроҳии чоғу рӯй, варзиши муолиҷавӣ Усул ва мақсади муоинаи бемори стоматологияи чарроҳӣ. Хуччатҳои чарроҳии тиббӣ ва аҳмияти он. Асбобҳои, ки дар амалиётҳои стоматологияи чарроҳӣ дар дармонгоҳҳо истифода мешаванд. Бедардкунии маҳаллӣ дар стоматологияи чарроҳӣ. Таснифот, заминаҳои анатомӣ, нуқтаи ворид намудани сӯзандору, мавқеи духтур ва бемор, пайдарҳақи дар қори чарроҳ. Маводҳои бухискунонда ва рагтангкунонда. Тавсифнома ва ниғаҳдорӣ онҳо. Усулҳои ғайриинъексионӣ бедардкунии маҳаллӣ. Нишондод ва тарзи гузаронидан. Бедардкунии инфилтратсионӣ ва дохилиустухонӣ. Нишондод, заминаҳои анатомӣ, тарзи гузаронидан ва оризаҳо. Бедардкунии тубералӣ, инфраорбиталӣ, резетсионӣ ва қомӣ. Нишондод, заминаҳои анатомӣ, тарзи гузаронидан ва оризаҳо. Бедардкунии мандибулярӣ (дохилидаҳонӣ – бо ангушт ва аподокталӣ), бедардкунии торусалӣ ва менталӣ. Нишондод, заминаҳои анатомӣ, тарзи гузаронидан ва оризаҳо. Блоқадаи асаби қоғи поён (бо усули Берше - Дубов). Бедардкунии базалӣ (марказӣ) бедардкунии ноқилӣ (дар сӯроҳии доирашакл ва овалӣ). Нишондод, заминаҳои анатомӣ, тарзи гузаронидан ва оризаҳо. Принципиҳои асосии бедардкунии умумӣ дар стоматологияи чарроҳӣ. Нишондод, оризаҳо. Принципиҳои реаниматсияи дилу – шуш. Амалиёти кандани дандон ва гурӯҳҳои аллоҳидаи дандонҳо. Нишондод ва ғайринишондод. Усулҳои амалиётҳои кандани решаҳои дандонҳо дар қоғи поён. Хатогиҳои	20	480

	эҳтимолӣ ва оризаҳо. Амалиёти комаканӣ (комабардорӣ) ва арра кардани дандонҳо ва решаҳо дар чоғи боло ва поён (нишондод ва тарзи гузаронидан). Амалиёти кандани дандонҳои аномали чойгиршуда. Оризаҳои маҳалӣ ва умумӣ ҳангоми кандани дандонҳо. Оризаҳои баъди кандани дандонҳо. Механизми сиҳатшавии захм баъди кандани дандонҳо ва нигоҳубини он. Офияти (реабилитатсия) беморон бо оризаҳо баъди бедардкунӣ ва кандани дандонҳо. Этиология ва патогенези бемориҳои илтиҳоби одонтогенӣ. Таснифот. Периодонтит. Таснифот, клиника, ташхисгузорӣ ва усулҳои табобати ҷарроҳӣ. Бемории баромадани дандонҳо. Клиника, ташхисгузорӣ, ташхиси дифференсиалӣ, нишондод барои табобати ҷарроҳӣ. Периостити чоғҳо. Таснифот. Клиника, ташхисгузорӣ, ташхиси дифференсиалӣ, табобат. Остеомиелити чоғҳо. Таснифот. Клиника, ташхисгузорӣ, ташхиси дифференсиалӣ, табобат. Абсессҳо ва флегмонаҳои минтақаи чоғу рӯй. Таснифот, тассавуроти умумӣ, хусусиятҳо, роҳҳои гузаштани инфекция, клиника, ташхисгузорӣ. Хусусиятҳои равиши клиникӣ ва табобати беморон бо просессҳои илтиҳоби минтақаи чоғу рӯй дар бемории канд. Флегмонаи минтақаи зерини чоғи поёни. Флегмонаи минтақаи зерини манагӣ. Абсессҳо ва флегмонаҳои забон. Флегмонаи минтақаи зерини забон. Анатомияи топографӣ, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Флегмонаи каъри ковокии даҳон. Ангинаи Людвиг. Клиника. Анатомияи патологӣ, ташхиси дифференсиалӣ ва табобат. Флегмонаи чуқурчаи паси чоғӣ. Абсесс ва флегмонаи фазои болшаклу-чоғи поён. Флегмонаи фазои наздиҳалқӣ. Анатомияи топографӣ, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Флегмонаи минтақаи наздигушиву-хоиш. Абсесс ва флегмонаи минтақаи лунҷ ва рухсора. Анатомияи топографӣ, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Флегмонаи косахонаи чашм. Флегмонаи минтақаи зерини чашм. Анатомияи топографӣ, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Флегмонаи минтақаи чакка. Флегмонаи зерини чакка ва чуқурчаи болшаклу-комӣ. Анатомияи топографӣ, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат, оризаҳо. Лимфаденитҳо ва аденофлегмонаи минтақаи чоғу рӯй. Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Оризаҳои бемориҳои илтиҳоби одонтогенӣ. Медиастенит. Тромбоз синус кавернозус. Флебит. Тромбофлебит. Сепсис. Офияти беморон баъди просессҳои бемориҳои илтиҳоби одонтогении минтақаи чоғу рӯй. Оризаҳои просессҳои илтиҳобии одонтогенӣ. Мавзеи. Умумӣ. Пучак ва оташаки рӯй. Этиология. Патогенез. Клиника. Ташхис. Табобат. Бемориҳои спесификии бофтаҳои минтақаи чоғу рӯй. Этиология. Патогенез. Клиника. Ташхис. Гайморити одонтогенӣ. Перфорацияи ҷавфи гайморӣ. Этиология. Патогенез. Клиника. Ташхис. Илтиҳобири ва просессҳои дистрофики дар ғадудҳои луоби даҳон. Этиология, клиника ташхисгузорӣ ва табобат. Бемории санги ғадуди луоби даҳон. Таснифот этиология патогенез. Бемориҳои бугуми чакаю чоғи поён. этиология патогенез ташхисгузори ва муқоисаи ташхиси табобатӣ. Контрактураи чоғи поён. Анкилози бугуми чакаю	
--	--	--

	чоғи поён. этиология патогенез Таснифот ташхис ва табобат. Реабилитацияи беморон баъди гузаронидани бемории ғадуди луоби даҳон ва бемории буғуми чаккаю чоғи поён бо кантрактура, тризм, анкилоз. Бемориҳо ва осеби асаби сегона. Пучак ва оташаки руй. Анатомияи топографии, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузори, табобат, оризаҳо. Номаи рӯй. Анатомияи топографӣ. Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат, оризаҳо. Актиномикоз и минтақаи чоғу рӯй ва гардан. Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, хусусиятҳои табобат. Особҳои сифилитикӣ ва туберкулёзии минтақаи чоғу рӯй. СПИД. Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, хусусиятҳои табобат. Синусити шадиди одонтогении чавфи чоғи боло. Сабабҳо, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Тактикаи ҷарроҳ-стоматолог ҳангоми перфоратсияи чавфи чоғи боло ба даруни чавф рафтани решаи дандон. Бемориҳои ғадудҳои оби даҳон. Таснифот. Бемориҳои шадиди илтиҳобии ғадудҳои оби даҳон (сиалоденити). Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат, оризаҳо. Бемориҳои музмини илтиҳобии ғадудҳои оби даҳон. Бемориҳои реактивӣ-дистрофикии ғадудҳои оби даҳон (сиалозы). Беморӣ ва синдроми Шегрена, Микулича. Этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, хусусиятҳои табобат. Санги ғадуди оби даҳон. Таснифот, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. Дисфунксияи буғуми чаккаю чоғи поён. Бемориҳои илтиҳобӣ ва дистрофикии буғуми чаккаю чоғи поён. Таснифот, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат, оризаҳо. Контрактураи чоғи поён. Анкилози буғуми чаккаю чоғи поён. Таснифот, этиология, патогенез, клиника, ташхисгузорӣ, табобат. бемориҳо ва осеби асаби сегона. Тайёрии ҷарроҳии ковокии даҳон. Намудҳои ҷарроҳии бемориҳои пародонт. Реабилитацияи беморон баъди гузаронидани бемориҳои ғадудҳои оби даҳон ва бемориҳои буғуми чаккаю чоғи поён бо кантрактура, тризма ва анкилоз. Шикастабандии минтақаи чоғу рӯй. Статистика. Намудҳои осеб. Этиология. Патогенез. Ташкилоти ёрирасонӣ ба касалиҳои осеби рӯй ва чоғ. Бечошавӣ, шикастани дандонҳо ва изофаи алвеолӣ. Клиника. Ташхис. Намудҳои шикастабандӣ. Усулҳои табобат. Шикастани чоғи боло ва поён, комплекси алвеоларӣ-рухсоравӣ. Статистика. Клиника. Ташхис. Усулҳои шикастабанди доимӣ ва муваққатӣ. Усулҳои ҷарроҳии мустаҳкам кардани устухонпораҳо. Проблемаҳои офият дар шароити амбулатории дармонгоҳӣ. Ҷарроҳии чоғу рӯйи ҳарбӣ. Таърихи инкишоф. Саҳми Пирогов Н.И. ва дигар олимони дар рушди ин соҳа. Ташкилоти ёрии ҷарроҳӣ дар вақти сулҳ ва дар вақти ҳарбӣ дар этапҳои таҳлилии тиббӣ. Таҳлили кори ҷарроҳ-стоматолог дар ҷойҳои ихтилофӣ. Латхурӣ, бечошавӣ, шикастани дандонҳо. Шикастани шохҳои алвеоларӣ. Патогенез, клиника, ташхис. Намудҳои мустаҳкамкунӣ. Табобат ва офият. Шикасти чоғи поён. Статистика, таснифот, патогенез. Клиника, ташхис, табобат. Шикасти чоғи боло. Шикасти устухони рухсора ва камонаки рухсора. Шикасти устухонҳои бинӣ. Клиника, ташхис,	
--	---	--

	табобат. Заҳми оташфишон ва ғайри оташфишон бофтаҳои мулоими рӯй. Хусусиятҳои коркарди аввалаи ҷарроҳии заҳмҳо. Ёрии тиббӣ расонидан дар марҳалаи таҳлилии тиббӣ. Особҳои омехтаи минтақаи ҷоғу рӯй. Оризаҳо ҳангоми заҳмҳои оташфишон минтақаи ҷоғу рӯй. Таснифот, клиника, ташҳис, ва усули табобат. Сухтан ва хунукзадани минтақаи ҷоғу рӯй. Муоинаи тиббӣ ва офияти беморони осебдидаи ҷоғу рӯй. Нигоҳубини беморон бо заҳмҳои оташфишон ва заҳмҳои минтақаи ҷоғу рӯй. Вазифаҳои онкостоматология. Преконсерозҳо. Принципиҳои асосии ташҳис. Усулҳои тадқиқот. Таснифоти омосҳо ва омосмонандҳои минтақаи ҷоғу-рӯй. Эпулидҳо, папиллома, фибромаи ковокии даҳон. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Адамантинома, одонтомаи мулоим, фибромаи одонтогенӣ. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Одонтомаи саҳт, сементома. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Остеобластокластома, остеид-остеома. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Равандҳои дистрофикии гормоналии минтақаҳои ҷоғу рӯй. Дисплазия фибринозная, херувизм. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Омосҳои рағӣ. Ангиома, гемангиома, лимфангиома. Этиология, патогенез, таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Омосҳо, осебҳои омосмонанд ва кистаҳои ғадудҳои лӯбӣ. Носурҳо ва кистаҳои пеш, мобайнӣ ва паҳлугии минтақаҳои ҷоғу рӯй. Кистаҳои дермоидӣ. Аломатҳо, ташҳиси дифференциалӣ, табобат. Нейрофиброма, бемории Рекленхаузен, неврилинома, хондрома, миксома, холеостома. Этиология, патогенез, таснифот, аломатҳо, ташҳис, табобат. Омосҳои бадсифати минтақаи ҷоғу рӯй табиати эпителиалӣ ғайриэпителиалӣ дошта. Омосҳои бадсифати ғадудҳои оби даҳон ва узвҳои ковокии даҳон Ташкили табобат ва диспансеризасияи беморон бо омосҳо ва бемориҳои омосмонанди минтақаи ҷоғу рӯй. Қоида ва тассавурот дар бораи ҷарроҳии барқароркунӣ. Вазифа, нишондод ва нақшакашӣ амалиётҳои барқароркунии қисми ҷоғу рӯй. Намудҳои асосӣ амалиётҳои пластикӣ дар рӯй ва ҷоғ, принципиҳои он. Пластика бо бофтаҳои маҳаллӣ. Пластикаи лоскути поякдор. Ҷарроҳӣ реконструктивӣ бо истифодаи стебелӣ Филатов. Нишондод, ғайринишондод. Тарз ва намудҳои таёркунӣ. Марҳилаҳои гузариш. Бартарӣ ва норасоӣ. Ҷарроҳии реконструктивӣ бо истифодаи стебелӣ Филатов. Нишондод, ғайринишондод. Тарз ва намудҳои таёркунӣ. Марҳилаҳои гузариш. Бартарӣ ва норасоӣ. Пересадкаи озоди пӯст. Нишондод ва ғайринишондод. Намуд ва тарзҳои гирифтани лоскутҳои пустӣ. Аномалия ва деформатсияи ҷоғи боло. Тарзҳои ҷарроҳии хозиразамони табобат. Барқарорсозӣ. Аномалия ва деформатсияи ҷоғи поён. Тарзҳои ҷарроҳии хозиразамони табобат. Барқарорсозӣ. Фалачи мушакҳои мимикӣ. Атрофияи авҷгирифташудаи рӯй. Сабаб. Равиш. Аломатҳо. Тарзҳои ташҳисгузорӣ. Намудҳои табобати ҷарроҳӣ. Нақшакашӣ. Нишондод ва ғайринишондод. Барқарорсозӣ. Атрофияи авҷгирифтаи рӯй. Сабаб. Равиш. Аломатҳо. Намудҳои ташҳисгузорӣ. Табобати ҷарроҳӣ. Нишондод, ғайринишондод	
--	---	--

	ва нақшакашӣ. Барқарорсозӣ. Деформатсия ва нуқсонҳои бинӣ. Аномалияҳои ҷойгиршавӣ патаки гӯшҳо. Аломатҳо. Ташхисгузорӣ. Тарзҳои муоина. Намудҳои бартарафкунии реконструктивӣ. Ринопластика. Намудҳои табобати эстетикӣ дар қисми устухон ва тағояк. Аномалияҳои ҷойгиршавӣ ва архитетоникаи патаки гӯшҳо. Намудҳои муоина ва табобати ҷарроҳӣ. Пародонтологияи ҷарроҳӣ. Амалиётҳои ҷарроҳӣ дар шохаи алвиоларӣ. Нишондод, ғайринишондод. Намудҳои ҳозиразамон. Барқарорсозӣ. Имплантологияи денталӣ ва ҷоғу рӯй. Тасниф. Нишондод, ғайринишондод. Намудҳои имплантантҳо. Тарз ва намудҳои гузоштани имплантантҳо. Барқарорсозӣ. Оризаҳо. Амалиётҳои пластикию – устухонӣ. Дар устухонҳои ҷоғу – рӯй. Маводҳо. Тасниф. Талабот ба онҳо. Маводҳои тиббӣ ва технологияи ҳозиразамон дар ҷарроҳии ҷоғу рӯй.		
БФТ 06	Масолехшиносӣ Мақсад ва мароми стоматологияи ортопедӣ. Маълумоти умумӣ дар бораи масолехое, ки дар стоматологияи ортопедӣ истифода мешаванд. Талаботҳои тиббӣ - техникӣ ба онҳо. Масолехҳои қолабгирӣ, ҳосиятҳо, таснифот, истифода. Масолехҳои қолабгирӣ таркибсаҳт. Масолехҳои ёзанда, таснифот. Масолехҳои қолабгирӣ синкоксиэвгенолӣ ва термопластикӣ, таркиб, истифода. Маълумоти умумӣ оиди хулаҳо. Омехтаи механикӣ, маҳлулҳои саҳт ва пайвастагии химиявӣ. Оҳани зангногир, таркиб, хусусиятҳои физикавӣ ва химиявӣ, истифода. Хулаи тилло, ҳосиятҳои физикию химиявӣ, истифода. Хулаи нукраю палладий ва кобалту хром, ҳосиятҳо, истифода. Хулаҳои зудгудоз, таркиб, истифода. Усулҳои рехтагарӣ хулаҳо. Нишастӣ фулузҳо ва хулаҳо ҳангоми рехтагарӣ. Усулҳои бартарфсозӣ. Припойҳо, тавсифи онҳо. Кафшеркорӣ (паяние). Флюсҳо ва сафедкунандаҳо, таркиб ва истифода. Маводҳои гармитобовар барои дубляжи намунаҳо. Масолехҳои абразивӣ, таснифот, ҳосият ва истифодаи онҳо. Пластмассаҳои аз гарми саҳтшаванда ва худсаҳтшаванда. Тавсифи нисбии онҳо, истифода. Масолехҳои гурозварӣ ва шаклдихӣ. Дандонҳои сунӣ аз фаҳфур ва пластмасса. Талаботҳои тиббӣ техникӣ ба онҳо. Техникаи беҳатарӣ ҳангоми кор бо масолехҳои дандонсозӣ.	4	96
БФТ 07	Стоматологияи муолиҷавӣ Амалгамаҳои стоматологӣ. Таркиб, хусусият. Нишондод ва ғайри нишондод. Усулҳои тайёр намудан ва пломбагузори дандонҳо бо амалгамаи нукрагин. Сементҳои стоматологӣ. Таркиб, хусусият. Нишондод ва ғайринишондод. Усулҳои тайёр намудан ва пломбагузори дандонҳо. Масолехҳои пломбагии композитии бо роҳи кимиёвӣ саҳтшаванда. Таркиб, хусусият. Нишондод ва ғайринишондод. Усулҳои тайёр намудан ва пломбагузори дандонҳо бо масолехҳои пломбагии композитии бо роҳи кимиёвӣ саҳтшаванда. Масолехҳои пломбагии композитии бо роҳи шуоъ саҳтшаванда. Таркиб, хусусият. Нишондод ва ғайринишондод. Усулҳои пломбакардани ковокиҳо бо масолехҳои композитии бо роҳи шуоъ саҳтшаванда. Эндодонтия. Хусусиятҳои соҳти топография ва анатомии ковокиҳои ғилофак ва каналҳои решаи дандонҳои муваққатӣ	28	672

	ва доимӣ. Кушодани ковокии дандонҳои буранда, ашк, премолярҳо ва молярҳо. Гузоштани хамираи девитализатсионӣ. Гирифтани пулпа аз канали решаҳо бо ёрии пулпгир ва дигар асбобҳои эндодонтӣ. Асбобҳо барои коркарди каналҳои решаҳои дандонҳо дар эндодонтӣ. Усулҳои васеъкунӣ ва гузаштани канали решаҳои дандонҳо. «Step-back», «Crown Down», усули «қувваи баробаршуда». Коркади доругии канали решаҳо. Таркиб, хусусият ва нишондон барои истифодабарӣ. Усулҳои пломбагузории канали решаҳо. Интиҳоби масолеҳҳои пломбагузорӣ. Эргономика дар эндодонтӣ. Деонтология дар стоматология. Муоинаи беморони стоматологӣ. Нақшаи таърихи беморӣ. Кариеси дандонҳо. Назарияи пайдоиши кариес. Патогенези кариес, таснифот. Кариес дар марҳилаи доғ. Клиника, Ташҳиси тафриқавӣ. Усулҳои табобати кариес. Дар марҳилаи доғ. Муолиҷаи реминерализатсионӣ. Кариеси сатҳӣ. Клиника, ташҳиси тафриқавӣ, патанатомия. Усулҳои табобати кариеси сатҳӣ. Кариеси миёна. Клиника, ташҳиси тафриқавӣ, патанатомия. Усулҳои табобати кариеси миёна. Кариеси чуқур. Клиника, ташҳиси тафриқавӣ, патанатомия. Усули табобати кариеси чуқур. Хатогиҳо ва оризаҳо ҳангоми ташҳис ва табобати кариеси дандон. Усулҳои бартараф намудани онҳо. Сохти пулпа. Хусусиятҳои анатоми-физиологияи пулпа. Пулпит. Этиология, патогенез, таснифот. Клиника, ташҳиси тафриқавии пулпити шадид. Клиника, ташҳиси тафриқавии пулпити музмин. Усулҳои табобати пулпит. Усули девиталӣ. Усулҳои биологӣ ва виталии табобати пулпит. Хатогиҳо ва оризаҳо ҳангоми ташҳис ва табобати пулпит. Усулҳои бартараф намудани онҳо. Бемориҳои ирсии бофтаи саҳти дандон. Амелогенез ва дентиногенези номукаммал. Бемории мармар. Нуқсонҳои ғайрикариесии бофтаи саҳти дандон, пас аз баромадани он. Хӯрдашавии бофтаи саҳти дандон, пигментатсияи дандон, такшиншавӣ дар сатҳи дандон. Клиника, ташҳис ва табобат. Нуқсони фонашакл. Эрозия, некрози бофтаи саҳти дандон. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ ва табобат. Гиперестезия, резорбсияи одонтогенӣ. Клиника, ташҳис, пешгирӣ ва табобат. Соҳти бофтаи пародонт (милки дандон, периодонт, сементи реша, устухони алвеолӣ). Иннерватсия ва ба хун таъминот намудани пародонт. Дигаргуниҳо дар бофтаи пародонт вобаста аз синну сол. Физиологияи (вазифа) пародонт. Моёи милк. Бемориҳои пародонт, терминология. Таснифоти бемориҳои пародонт. Ҷанбаҳои (аспектҳои) эпидемиологияи бемориҳои пародонт. Омилҳои ҷузъии этиологияи бемориҳои пародонт. Омилҳои умумии этиологияи бемориҳои пародонт. Реактивнокии организм ҳангоми бемориҳои пародонт. Патоморфологияи бемориҳои пародонт. Усулҳои муоина ва ташҳисгузории бемориҳои пародонт. Муоина зоҳирӣ ва ковокии даҳон. Баҳодиҳии индекси беҳдошти ковокии даҳон. Баҳодиҳии индекси ҳолати пародонт (РМА, CPITN, PI). Усулҳои рентгенологияи муоина бофтаҳои пародонт. Тадқиқоти Шиллер-Писарев, Кулаженко, Ясиновский, Кавецкий, Ротер. Омӯзиши микдор ва таркиби моёи милк, pH базок. Баҳододани реактивнокии иммунологии ҷузъии	
--	--	--

	пародонт. Усулҳои тадқиқоти функционалӣ. Реопародонтография. Фотоплетизмография. Полярография. Эхоостеометрия. Усулҳои тадқиқоти лабораторӣ. Биохимиявӣ. Ситологӣ. Микробиологӣ. Тадқиқоти морфологии бофтаи биопсийшуда. Гингивит. Таснифот. Гингивити катаралӣ, атрофический. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ. Гингивити десквамативӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ. Гингивити гипертрофӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ. Табобати маҳалии гингивитҳо. Усулҳои ҳозиразамони гирифтани санги дандони болои- ва зеримилк. Асбобҳои пародонтологӣ. Пародонтит. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавии дараҷаи сабуки пародонтит. Пародонтит. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавии дараҷаи миёна ва вазнин. Усулҳои табобати маҳалии пародонтит. Пародонтоз. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавии дараҷаи сабук, миёна ва вазнин. Пародонтома. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ. Усулҳои табобати маҳалии пародонтоз ва пародонтома. Пародонтолиз ҳангоми нейтропенияи сиклӣ, Х-гистиоцитоз, гипоиммуноглобулинемияи диабети қанд, синдроми Папийон-Лефевр. Табобати умумии бемориҳои пародонт. Физиотерапия дарпародонтология. Усулҳои табобати ҷарроҳии бемориҳои пародонт. Усули барқарорсозии бофтаи пародонт, препаратҳои остеопластикӣ. Принципиҳои асосии табобати ортопедӣ ва ортодонтии бемориҳои пародонт. Критерияҳои табобатшудани бемориҳои пародонт ва муолиҷаи нигоҳдоштани натиҷа. Диспансеризатсияи беморон ва пешгирии касалиҳои пародонт. Сохт, вазифаи пардаи луобии ковокии даҳон. Таснифоти бемориҳои пардаи луобии ковокии даҳон. Усулҳои муоинаи беморони дорои касалии пардаи луобии ковокии даҳон. Элементиҳои патологияи якумин ва дуумин дараҷа. Навиштани таърихи беморӣ. Аёншудани СНМИ дар ковокии даҳон. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Стоматити замбуруғӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Стоматити музмини афтозии такроршаванда. Афтаи Сеттон. Синдроми Бехчет. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Эритемаи экссудативии гуногуншакл. Синдроми Стивенс-Джонсон. Бемории Лайелла. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Кубладор (пузырчатка). Пемфигоид. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Кератозҳо: лейкоплакия, шукуфаи сурхи ҳамвор (красный плоский лишай), бодхурдаи (волчанка) системавӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Хейлитҳо: метеорологӣ, контактӣ, аллергикӣ, экзематозӣ, актиникӣ, атопикӣ, эксфолиативӣ, glandулярӣ, макрохейлитҳо. Клиника, ташҳис, табобат. Бемории забон: десквамативӣ, ромбшакл, сиёҳ (муйдор), чиндор, глоссодиния. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Стоматити симптоматикӣ ҳангоми бемориҳои хун. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Стоматитҳои симптоматикӣ ҳангоми бемориҳои роҳи ҳозима ва системаи дилу-раг. Клиника, ташҳис, табобат. Стоматитҳои симптоматикӣ ҳангоми гиповитаминозҳои витамини А, Е, В, С. Клиника, ташҳис, табобат. Бемориҳои пешазомосии пардаи луобии ковокии даҳон. Симптомҳо ва	
--	--	--

	синдромҳо дар стоматология. Ташҳиси тафриқавии захмҳои пардаи луобии ковокии даҳон. Пешгирии бемориҳои пардаи луобии ковокии даҳон. Кариес. Этиология, патогенез, таснифот. Кариеси аввалин, сатҳӣ, миёна, чуқур. Клиника, ташҳис. Табобати кариес. Хусусиятҳои пломбагузорӣ бо истифодаи масолахҳои пломбабории ҳозиразамон. Нуксонҳои ғайрикариесии бофтаи саҳти дандон то баромадани онҳо. Клиника, ташҳис, табобат. Нуксонҳои ғайрикариесии бофтаи саҳти дандон пас аз баромадани онҳо. Клиника, ташҳис, табобат. Хусусиятҳои физиологӣ, биохимӣ, патологияи бофтаи пайвастанандаи пулпа. Пулпит. Этиология, патогенез, таснифот. Пулпити шадид ва музмин. Клиника, ташҳиси тафриқавӣ. Асоснок кардани интиҳоби усулҳои табобати пулпит. Беҳискуни ҳангоми табобати пулпит. Усулҳои табобати пулпит. Хатогиҳо ва оризаҳо. Усулҳои бартараф намудани онҳо. Анатомиа ва гистологияи периодонт. Периодонтит. Этиология, патогенез, таснифот. Периодонтити шадид ва музмин. Клиника, ташҳиси тафриқавӣ. Табобати периодонтити шадид ва музмин. Хатогиҳо ва оризаҳо. Усулҳои бартараф намудани онҳо. Проблемаҳои ҳозиразамон дар эндодонтия. Таркиб ва хусусиятҳои базок, аҳамияти он дар физиология ва патологияи ковокии даҳон. Бемории пародонт. Таснифот, этиология, патогенез, усулҳои муоина. Гингивити катаралӣ, гипертрофикӣ, захмӣ. Клиника, ташҳис, табобат. Пародонтит. Клиника, ташҳис, табобат. Пародонтоз. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Пешгирии бемориҳои пародонт. Диспансеризатсия. Соҳти пардаи луобии ковокии даҳон. Таснифоти бемориҳои пардаи луобии ковокии даҳон. Бемориҳои осебии пардаи луобии ковокии даҳон. Стоматити герпесии шадид. Стоматити герпесии музмини ретсидивӣ. Синдроми норасоии масъунияти инсон. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Айён шудани оташак, сил дар ковокии даҳон. Стоматити яраву-некротикии Венсан. Бемориҳои баланҳасосиёт. Эритемаи экссудативии бисёршакл. Стоматити афтозии музмини такроршаванда. Афти Сеттон. Синдроми Бехчет. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Бемориҳои замбуруғӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Дерматозҳои ҳубобӣ. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Кератозҳои пардаи луобии ковокии даҳон. Шукуфаи сурхи ҳамвор. Бодхурдаи системавӣ. Лейкоплакия. Айёншудани бемориҳои системавӣ дар пардаи луобии ковокии даҳон, бемории хун ва узвҳои хунофар (кровотворный). Хейлитҳо: метеорологӣ, контактӣ, аллергекӣ, экзематозӣ, актиникӣ, атопикӣ, эксфолиативӣ, гландулярӣ, макрохейлитҳо. Клиника, ташҳис, табобат. Бемории забон: десквамативӣ, ромбшакл, сиёҳ (муйдор), чиндор, глоссодиния. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ, табобат.		
БФТ 08	Чарроҳии чоғу рӯи кӯдакона Беҳисгардонии амалиёти чарроҳии кӯдакон дар шароити дармонгоҳ. Омодагии таскинбахшии кӯдак. Нишондод барои интиҳоби усули беҳисгардонӣ. Хусусиятҳои техникаи ба амал овардани беҳисгардонии мавзӣ дар кӯдакони синни	9	216

	мухталиф. Амалиёти кандани дандон. Нишондод барои кандани дандонҳои шир ва доимии кӯдакон. Хусусиятҳои ба амал овардани техникаи кандани дандони шир. Оризаҳо ҳангом ва пас аз ҷарроҳӣ. Пешгирии оризаҳо. Нишондод ва мақсади протезгузории қатори дандонҳо пас аз кандани дандон дар кӯдакони синни мухталиф. Периостити устухонҳои ҷоғ. Сабабҳои инкишоф. Клиникаи периостити шадид ва музмини одонтогенӣ. Ташҳис. Ташҳиси тафриқавӣ аз дигар бемориҳо. Усулҳои муолиҷаи ҷарроҳии периостити устухонҳои ҷоғ. Пешгӯӣ кардани ҷараён ва оқибати беморӣ. Нишондод барои бистарикунонии кӯдаки гирифтори периостити римнок. Остеомиелити шадиди одонтогении устухонҳои ҷоғ. Сабабҳои инкишоф. Ташҳис. Ташҳиси тафриқавӣ аз дигар бемориҳо. Дар шароити дармонгоҳӣ ташкил ва иҷрои ёрии таъхирнопазири ҷарроҳӣ ба кӯдак. Ба қайд гирифтани ҳуҷҷатҳо ва ташкили кӯдак. Солимигардонии кӯдак пас аз сар гузаронидани остеомиелити шадид дар шароити дармонгоҳ. Пешгирии беморӣ. Остеомиелити музмини устухонҳои рӯй. Сабабҳои инкишоф. Шаклҳои клиникӣ-рентгенологичии беморӣ ва ташҳиси онҳо. Ташҳиси тафриқавӣ аз дигар бемориҳо. Нишондод ба бистарикунонии гирифтронии остеомиелити устухонҳои рӯй. Пешгирии остеомиелити музмин. Пешгӯӣ ва оқибатҳои беморӣ. Солимигардонии кӯдаконе, ки остеомиелити музминро аз сар гузаронидаанд. Лимфаденит. Сабабҳои рушд. Ташҳис. Ташҳиси тафриқавӣ аз дигар бемориҳо. Усулҳои муолиҷаи лимфаденит. Нишондод ва ташкили бистарикунонии кӯдак. Дар шароити дармонгоҳӣ ёрии таъхирнопазири ҷарроҳӣ ба кӯдак. Кистаҳои одонтогении илтиҳобии ҷоғ аз дандонҳои шир ва доимӣ. Манзараи клиникӣ-рентгенологӣ. Ташҳис. Усулҳои муолиҷаи кистаи ҷоғ. Солимигардонии кӯдакон пас аз систотомия. Санчиши савияи дониш донишҷӯён бо роҳи пурсиш ва ҳалли супоришҳои масъалаҳои вазъиятӣ. Думмалҳо. Носурҳои сатҳии мавзеи ҷоғу рӯй дар кӯдакон. Сабабҳо рушд. Клиника, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ. Нишондод ва ташкил намудани бистарикунонии кӯдак. Носурҳои амиқ. Сабабҳои рушд. Клиника, ташҳис. Нишондод барои бистарикунонӣ. Ориза. Пешгирии ориза. Дар шароити дармонгоҳӣ расонидани ёрии таъхирнопазирӣ ҷарроҳӣ ба кӯдакон. Бемориҳои илтиҳобии ғадудҳои луоб. Клиникаи паротити музмини паренхиматозӣ. Ташҳиси тафриқавӣ бо дигар бемориҳо. Усулҳои муолиҷа. Пешгирии ҷараёни беморӣ. Бемориҳои хоса ва ғайрихосаи илтиҳобии мавзеи ҷоғу рӯй. Этиология. Клиника. Ташҳис. Муолиҷа. Бемориҳои банди чаккаю ҷоғи поёни кӯдакон. Таснифот. Ташҳиси бемориҳои аввалӣ- устухонӣ. Оқибатҳо. Баромадагӣ ва шикастани дандонҳо дар кӯдакон. Шикастагии шохаи алвеоларӣ. Осеби ҷоғ ва бофтаҳои нарм. Таснифот, сабабҳои осеб. Клиника, ташҳис. Дар шароити дармонгоҳӣ расонидани ёрии тиббӣ. Нишондод барои бистарикунонии кӯдак. Усулҳои беҳаракаткунонӣ. Реабилитатсияи кӯдак пас аз осеби устухонии банди чаккаю ҷоғи поён. Пешгӯӣ, оқибати иллатнокшавӣ вобаста аз сини кӯдак ва хусусияти осеб. Амалиётҳои амбулатории ковокии даҳон: бартараф намудани	
--	--	--

	лаҷомакҳои забону лаби боло, даромадгоҳи хурди даҳон. Интиҳоби усули беҳигардонӣ. Аз худ кардани техникаи ҷарроҳӣ. Мурақабати бемор пас аз ҷарроҳӣ. Бартараф кардани номияҳои хурди луобпардаи даҳон ва шохай алвеоларӣ. Интиҳоби усули беҳигардонӣ. Аз худ кардани техникаи ҷарроҳӣ. Мурақабати бемор пас аз ҷарроҳӣ. Роғи модарзодии лаби болову ком. Таснифот. Шаклҳои клиникаи нисбатан зуд-зуд дучороянда. Ихтилолотӣ анатомӣ ва функционалӣ дар организми кӯдак зимни нуқсонҳои модарзодии инкишофи лабу ком. Ташхис. Принципҳои диспансеризатсия ва соимгардонии кӯдакони гирифтори роғи лабу ком. Усули муолиҷаи ҷарроҳӣ. Оқибатҳои амалиёт. Иштироки мутахассисони мухталиф дар муолиҷа. Таснифот ва назарияи пайдоиши омосҳо. Омосҳои хушсифати бофтаҳо мягки нарми мавзеи ҷоғу рӯй (гемангиома, атерома, папиллома). Оризаҳои омосҳои хушсифати ҷоғ дар кӯдакон (остеома, остеобластокластома). Номияҳои омосмонанди остеогенӣ ва остеодистрофияи ҷоғ(дисплазияи фиброзӣ), ки остеодистрофияро таҳриб менамояд (бемории Педжет). Херувизм. Гиперостози ҷоғ дар кӯдакон. Омосҳои одонтогении хушсифат ва кистаҳои ҷоғ (фолликулярӣ, радикулярӣ ва кистаҳои ретромолярӣ). Омосҳои одонтогении хушсифат ва кистаҳои ҷоғ (фолликулярӣ, радикулярӣ ва кистаҳои ретромолярӣ). Номияҳои бадсифати ҷоғ. Саратони ҷоғи болову поён (саркомаи ҷоғ). Кимиёдармонии омосҳои бадсифати мавзеи ҷоғу рӯй. Принципҳои асосии таври ҷарроҳӣ бартараф кардани нуқсон ва деформатсияи ҷоғу рӯй дар беморони онкологӣ.		
БФТ 09	Ортодонтия Таснифоти аномалия ва деформатсияҳои дандону ҷоғҳо. Асосҳои терминҳои ортодонтӣ. Истифодаи таснифот ҳангоми ташхисгузори дар ортодонтия. Аномалияҳои дандонҳои алоҳида, қатори дандонҳо, ҷоғҳо ва газ, пешгирии онҳо. Этиология, патогенез, клиника, ташхис, табобат ва пешгирӣ. Аномалияҳои газдар сатҳи сагитталӣ, вертикалӣ ва трансверсалӣ. Аномалияҳои газ. Этиология патогенез, клиника, ташхис, табобат ва пешгирӣ. Намудҳои вобастагии аномалияҳо. Имплантатҳо дар ортодонтия. Физиотерапия дар ортодонтия. Асосҳои таъсири омилҳои физики. Ультрасадо, шуодиҳои лазерӣ, массаж, вакуум массаж, магнитотерапия, усулҳои муштарак.. Муқаддимаи табобати байнисоҳавӣ дар ортодонтия. Нуқсонҳои модазод ва ҳосилшудаи минтақаи ҷоғу рӯй. Табобати ортодонтӣ ва ортопедии беморон бо нуқсонҳои модарзоди минтақаи ҷоғу рӯй; роғи модарзодии лаб, шохай алвеоларӣ ва ком. Устуворкунии табобати ортодонтӣ. Стриппинг. Ретенсия дар ортодонтия. Хатогиҳо ва оризаҳо ҳангоми табобати ортодонтӣ. Рецидивҳо. Корти бемори ортодонтӣ. Диспансеризатсияи беморон бо аномалия ва деформатсияҳои дандону ҷоғҳо..	3	72

БФТ 10	Стоматологияи кӯдакона Нуксонҳои ирсии бофтаҳои саҳти дандон. Амелогенези номукамал. Дентиногенези номукамал. Синдроми Стентон-Капдепон. Бемории мармар. Коди ТББ -10 Клиника Ташхис. Ташхиси дифференциалӣ. Табобат. Пешгирӣ. Нуксонҳои бофтаҳои саҳти дандон, ки баъд аз баромадан пайдо мешаванд (гипоплазия, флюороз, эрозия) Коди ТББ-10, этиология, клиника, табобат, пешгири, пешгири. Бемориҳои пародонтити кӯдакон ва наврасон. Сохт ва функсияи пародонт. Аспектҳои рентгенологии бофтаҳои парадонти кудакон. Эпидемиология. Таснифот. Коди МББ-10, этиология ва патогенези бемориҳои пародонт дар кудакон. Гингивит. Гингивит дар марҳилаи балоғатрасӣ. Пародонтит. Пародонтоз. Пародонтома. Гингивостоматити Внесан. Клиника. Ташхис. Нақши клиники синдроми пародонтали ҳангоми бемориҳои умумии организм, гистиоситози –Х, нейтропенияи ирсӣ, диабети канд, синдроми Папийон-Лефевр пародонтомаҳо, Ташхис: алгоритми муоинаи кудакон бо бемориҳои пародонт. Усулҳои муоина. Ташхиси дифференсиалӣ. Нишондод барои муоинаи дигар мутахассисҳо. Табобати бемориҳои пародонти кӯдакон ва наврасон. Хусусиятҳо. Намудҳои муолиҷа. Тартиб додани нақшаи табобат якҷоя бо педиатр. Оқибатҳо. Пешгуй. Пешгирӣ. Бақайдгирӣ. Бемориҳои пардаи луобии даҳони кӯдакони синнашон гуногун. Тасниф . Соҳти анотомӣ ва физиологии пардаи луобии даҳони кудакон. Таснифот. Усулҳои муоина. Осеби пардаи луобии даҳон. Осеби механики, химиеви, харорати. Клиника. Ташхис. Табобат. Пешгирӣ. Стоматити герпетикӣ шадид. Стоматити герпетикӣ такроршаванда. Герпангина. Сабабҳои пайдоиш, аломатҳои клиники ва чараени беморӣ. Ташхис. Ташхиси дифференциали. Табобат. Пешгири. Санҷиши сатҳи дониши донишҷуён	5	120
БФТ 11	Пропедевтикаи стоматологияи муолиҷавӣ Муқадима дар ихтисос. Мақсад ва масалаҳои курси стоматологияи пропедевтикии муолиҷавӣ. Ҳуҷраи стоматологии муолиҷавӣ. Дастгоҳҳо ва таҷҳизот, асосҳои эргономикии ташкилии ҷои кор. Техникаи беҳатарӣ. Вазифаи коргари тиббӣ. Асбобҳои стоматологӣ дар ҳуҷраи муолиҷавӣ, техникаи истифодабарӣ. Нигоҳбинии асбобҳо ва дастгоҳҳои стоматологӣ. Безараргардонӣ, таъмизкунӣ ва назорат. Эмбриогенези дандонҳо. Гистологияи бофтаҳои саҳти дандон. Соҳти эмал, дентин ва сементи решаи дандонҳои доимӣ Хусусияти хоси соҳти анатомии дандонҳои доимии буранда, ашк, премолярҳо ва молярҳо. Кариес. Таснифоти	10	240

	ковокиҳои кариесӣ. Принципҳо, марҳилаҳо, намудҳо ва усулҳои пармакунии ковокиҳои кариесӣ. Пармакунии ковокиҳои кариесӣ аз рӯи синфи Блек 1-ум ва 2-юм дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Принципҳо, марҳилаҳо, намудҳо ва усулҳои пармакунии ковокиҳои кариесӣ. Пармакунии ковокиҳои кариесӣ аз рӯи синфи Блек 3, 4, 5, 6-ум дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Масолеҳи пломбагузорӣ. Таснифот. Масолеҳҳои пломбавии муваққатӣ ва доимӣ, тағмонаки ҷудокунада ва табобатӣ. Тарзи тайёркунӣ ва пломбагузори ковокии кариесӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Масолеҳи пломбаи композитӣ бо воситаи кимиё ва шуоъ сахтшаванда. Таркиб, хусусият. Нишондод барои истифода. Тарзҳои тайёркунӣ ва гузоштани онҳо. Пломбагузори ковокии кариесӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Эндодонтия. Комплекси эндодонти морфофункционалӣ (пульпо – денталӣ, пульпо – периодонталӣ). Хусусиятҳои сохти топография ва анатомии ковокиҳои ғилофак ва каналҳои решаи дандонҳои муваққатӣ ва доимӣ. Усул, марҳила ва хусусияти кушодани ковокии дандонҳои гуруҳи гуногун: дар дандонҳои буранда, ашк, премолярҳо ва молярҳо. Техникаи иҷроиши ҳаракати васеъкунии резишгоҳи канали решаҳо. Расмкашӣ. Пармакунӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Усули девитализатсияи пулпа. Усули ампутатсия ва экстирпатсияи девиталӣ. Усули импрегнатсионии бо резортсин-формалин. Хатогиҳо. Пармакунӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Асбобҳои эндодонтӣ. Таснифот аз рӯи ISO. Усулҳои васеъ ва гузаштани канали решаҳои дандонҳо: Step-back, Crown Down, усули «қувваи баробаршуда сил». Расмкашӣ. Пармакунӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Коркарди тиббии канали решаҳо. Таснифот. Таркиб, хусусиятҳои мусбат ва манфии препаратҳо барои коркарди тиббии канали решаҳо. Усулҳои коркарди тиббӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Масолеҳҳои пломбагузорӣ барои канали решаҳо. Таснифот. Таркиб, хусусиятҳои мусбат ва манфии пломбаҳое, ки фирмаҳои гуногун пешниҳод мекунанд. Пломбагузорӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Баровардани пломба аз канали решаи дандон. Усулҳо, марҳилаҳо, техникаи иҷроиш. Пармакунӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Хатогиҳо ҳангоми коркардҳои эндодонтӣ, пешгирӣ ва бартарафкунии онҳо. Маҳкам кардани перфоратсия. Пармакунӣ дар дандонҳои сунӣ ва доимӣ. Пропедевтикаи стоматологияи ортопедӣ Стоматологияи ортопедӣ, мақсад ва маънои он. Очерки таърихӣ тараққиёти стоматология дар ҷаҳон ва Тоҷикистон. Таъхисот дар стоматологияи ортопедӣ. Симптом, синдром,	
--	---	--

	Ҳолати патологӣ, бемори, намудҳои нозологӣ. Сохти анатомии чоғҳои боло ва поён. Окклюзия ва артикулятсия. Биомеханикаи дастгоҳи ҳош. Анатомияи функционалии тартиби чоғу рӯй. Усулҳои муоинаи клиникӣ: пурсиш, аз назар гузаронии зоҳирӣ, муоинаи банди устухони чакаю чоғи поён ва мушакҳои ҳош, муоинаи ковокии даҳон. Омӯзиши намунаҳои ташхисотӣ. Усулҳои муоинаи параклиникӣ: инструменталӣ, рентгенологӣ ва лабораторӣ. Хусусиятҳои сохт ва ҷаъолияти тартиби устухону мушакҳои рӯй ва чоғҳо. Газҳо (прикус), намудҳо ва тавсифи онҳо. Таснифоти бемориҳои дастгоҳи ҳош ва нутқ. Ташхис, прогноз, таърихи беморӣ (корти амбулатории бемори стоматологӣ). Банақшагири ва вазифаҳои табобат. Хусусиятҳои равиши ташхисотӣ ва асосноккунии ташхис дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Усулҳои муоина дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Ташкили кор дар клиникаи ортопедӣ. Ҷойи кори духтур стоматолог – ортопед. Дастгоҳҳо ва асбобҳо барои қабули клиникаи беморон. Маданияти қабули беморон. Омодаасозии психомедикаментозии беморон. Асептика, антисептика ва дезинфексия дар клиникаи стоматологияи ортопедӣ. Ҷорабиниҳои беҳдоштӣ дар ковокии даҳони беморон пеш аз протезмонӣ. Корҳои (манипулятсия) асосӣ дар стоматологияи ортопедӣ. Омодаасозии махсуси ковокии даҳон барои протезмонӣ. Ҷораҳои беҳатарӣ ҳангоми кор бо дастгоҳҳо ва асбобҳои стоматологӣ. Пропедевтикаи стоматологияи ҷарроҳӣ Таърихи мухтасар. Таърихи ташкилҳои стоматологияи ҷарроҳӣ ва ҷарроҳии чоғу рӯй дар Тоҷикистон. Асбобҳои ҷарроҳӣ. Мукаддима. Деонтология. Тарзи либоси коргарони тибб. Касами Гипократ. Сирри тиббӣ. Ташкили хадамоти ҷарроҳии стоматологӣ. Талабот ба утоқи ҷарроҳии стоматологӣ дар беморхона. Талабот ба шӯъбаи ҷарроҳии стоматологияи дармонгоҳ. Назорати сироят дар стоматологияи ҷарроҳӣ. Муҳофизати табиб ва беморон аз сироятӣ экзогенӣ. Табобати зидди бактериявӣ барои пешгири намудани оризаҳои баъди ҷарроҳӣ ва нуқси сироятӣ. Анатомияи амалии чоғу рӯй, чоғи боло, чоғи поён. Муоинаи бемори ҷарроҳӣ. Таснифи байналмиллалӣ беморӣ. Синдромҳои асосие, ки дар беморони стоматологияи ҷарроҳӣ дида мешавад. Усулҳои муоина. Таърихи беморӣ.		
БФТ 12	ҶАНҶОИ ИНТИХОБӢ:	54	1296
БФТ 12.01	Таълими асосҳои бемориҳои дарунӣ	5	120

	Муқаддима. Шиносии бо клиника. Этика ва деонтологияи табиб. Муҳокимаи нақшагии бемор: пурсиш, муоинаи умумӣ. Термометрия Пурсиши бемориҳои шуш. Аз назаргузаронӣ ва палпатсияи қафаси сина. Перкуссияи шуш (муқоисавӣ ва топографӣ. Аускултатсияи шуш. Аускултатсияи шуш. Садохои иловагӣ. Синдромҳои ҳангоми бемориҳои узвҳои нафас (синдроми зичии шуш, синдроми иртишоҳ, синдроми сактаи шуш, синдроми ателектази компрессионӣ, синдроми ателектази инсидодӣ, синдроми омосишуш). Синдромҳо ҳангоми бемориҳои узвҳои нафас (идома): синдроми гидроторакс, синдроми пневмоторакс, синдроми гидропневмоторакс, синдроми ковоқӣ, синдроми бронхоспазм, синдроми сабукии бофтаҳои шуш. Усулҳои тадқиқоти лабораторӣ-асбобии бемориҳои узвҳои нафас. Тахлили умумии балғам. Дарси чамбастӣ оид ба усули тадқиқоти беморони гирифтори бемориҳои узвҳои нафас. Пурсиши бемориҳои амрози узвҳои ҳозима. Палпатсияи сатҳӣ. Палпатсияи чуқури шикам. Тадқиқоти тарашишӯи меъда. Тадқиқоти начосат. Палпатсияи сатҳӣ. Палпатсияи чуқури шикам. Пурсиши бемории амрози чигару роҳҳои талхагузар. Азназаргузарони, палпатсия, перкуссия. Усулҳои лаборатории тадқиқоти беморони гирифтори бемориҳои чигар ва талхароҳа. Қастарақунонии рӯдаи дувоздаҳангушта. Дарси чамбастӣ оид ба усули тадқиқоти беморони гирифтори бемориҳои узвҳои ҳозима. Пурсиши беморони амрози системаи дилу рағҳои хунгард. Азназаргузаронии умумӣ. Азназаргузаронии мавқеи дил. Палпатсияи дил ва рағҳо. Набз. Перкуссияи дил ва рағҳо. Аускултатсияи дил. Тонҳои дил дар меъёр. Тағироти тонҳои дил дар патология. Аускултатсияи дил. Лағтҳои дил. Синдромҳои митралии дил. Синдромҳои аорталии дил. Синдроми нокифоягии шадиди дил. Синдроми нокифоягии музмини дил. Синдромҳои бемориҳои хун: камхуни, геморрагӣ (хунрезӣ) ва гемобластӣ. СБД (ЭКГ): қайдкунӣ ва таҳлил. СБД ҳангоми меъёр ва гипертрофия (фарбеҳӣ)-и даҳлезу меъдачаҳо. Аритмия: ихтилоли фаъолияти автоматизм. Клиника ва СБД-нишонаҳо. Аритмия: ихтилоли фаъолияти барангезандагӣ (экстрасистолия). Клиника ва СБД-нишонаҳо. Ихтилоли фаъолияти барангезандагӣ (тахикардияи пароксизмалӣ), фибриллятсия ва тапиши даҳлезу меъдачаҳо. Клиника ва СБД-нишонаҳо. Халалёбии фаъолияти гузаронандагӣ (инҳисорҳо). Клиника ва СБД-нишонаҳо. Системаи масуният. ВИЧ/СПИД сироят. Санҷишмалакаҳои амали. Дарси чамбастӣ оиди бемориҳои хун ва СБД.		
БФТ 12.02	Терапияи ҳарбӣ саҳроӣ Принсипҳои асосии ташкил кардани ёрии тиббӣ. Хусусиятҳои	2	48

	пайдоиш ва равиши бемориҳои дарунӣ ҳангоми ҷанг. Бемории шадиди нурӣ. Особи радиатсионӣ. Бемории музмини нурӣ. Иллатҳои якҷояи захмхурдагон, латхурдагон ва сухтагон бо бемориҳои дарунӣ. Ёрии таъҷилии бемориҳои дарунӣ дар ҳолати вазнин будани беморон дар давраҳои эвакуатсионии тиббӣ. Экспертизаи ҳарбии тиббӣ дар қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон.		
БФТ 12.03	Фтизиатрия Таърихи инкишофи фтизиатрия, сабабҳо ва пайдоиши бемории сил. Мафҳуми бемории сил. Таърихи пайдоиши бемории сил ҳамчун бемории иҷтимоӣ. Роҳҳои дарёфти бемории сил, микроскопияи молиши балғам, ташҳиси туберкулинӣ. Усулҳои наватарини дарёфти бемории сил (Gen Xpert, Xain test). Назорати сироятӣ. Пешгирии махсус ва ғайрмахсуси бемории сил. Таснифи клиникии бемории сил. Шаклҳои аввалиндараҷаи сил. Сили захролудии кӯдакон ва наврасон. Маҷмӯаи ибтидоии силӣ, аломатҳои беморӣ. Сили пошхӯрдаи шуш. Сабаб ва имроз, клиника, табобат, ташҳиси тафриқавӣ бо бемориҳои дигари шуш. Сили пардаҳои нарми мағзи сар. Хосияти моеи ҳароммағз. Клиника, ташҳис ва ташҳиси тафриқавӣ, табобат. Сили дуҷуминдараҷаи шуш. Сили ҷузъии шуш, сили иртишоҳии шуш, думали силии шуш. Табобати бемории сил. Тавсифи доруҳои зиддисилӣ. Ҷудо кардани беморон ба категорияҳо. Сабабҳои пайдошавии ШМС. Дурнамои «Бозисти сил».	2	48
БФТ 12.04	Физиотерапия Таърихи инкишофи физиотерапия. Фан ва вазифаҳои варзиши табобатӣ. Барқароршавӣ – мафҳумҳои асосӣ. Физиотерапия дар бемориҳои стоматологӣ. Физиотерапия ҳамчун усули табобат дар стоматология. Қоидаҳои техникаи бехатарӣ ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои физиотерапевтӣ. Маҳс. Таснифоти маҳс. Усулҳои маҳсунӣ, нишондод ва ғайринишондод. Табобати барқӣ. Барқи доимӣ, ивазшаванда ва импульсӣ. Галванизатсия, электрофорез. Ҳоби барқӣ. Муолича бо нурҳои ултрабунафш. Дарсонвализатсия. Муоличаи квантӣ. Табобати обӣ ва гармӣ. Табобати аэрозоли.	2	48
БФТ 12.05	Акушерӣ ва гинекология Ташкили бехатарии модар дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳолати демографӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Нишондодҳои асосии демографӣ ва таҳлили онҳо. Давраи ҳайзи физиологӣ. Идоракунии давраи ҳайзӣ. Физиологияи валодат. Мониторинги партографӣ. Усулҳои муосири контрацептивӣ. Усулҳои муоина дар акушерӣ. Ташҳиси ҳомиладорӣ. Ҷузвҳои амали валодат. Коси зан аз нуқтаи назари акушерӣ. Биомеханизми валодат. Стандарти бурдани валодати физиологӣ. Давраи баъдивалодатӣ. Принципиҳои синамаконӣ. Гипоксияи тифл ва асфиксияи навзод. Пешомади косӣ. Ҳомиладории бисёртифла. Сироят ҳангоми ҳомиладорӣ, валодат ва давраи баъдивалодатӣ. Валодати обструктивӣ. Хунравиҳои акушерӣ. Вайроншавиҳои гипертензивӣ дар мавриди ҳомиладорӣ. Принципи бурдани ҳомиладорон, зоимон бо вайроншавиҳои гипертензивӣ. Давраи ҳайзӣ. Бемориҳои илтиҳобии узвҳои ҷинсии занона. «Шиками шадид» дар гинекология. Бехатарии контрацептивӣ дар	3	72

	Ҷумҳурии Тоҷикистон.		
БФТ 12.06	Ташҳиси шуӣ ва муолиҷаи шуӣ Усулҳои замонавии ташҳиси шуӣ. Усулҳои шуӣ тадқиқ: ташҳиси рентгенӣ, ТК, ТМР ва ТУС, принципи кори онҳо. Усулҳои шуӣ тадқиқ: ташҳиси радионуклидӣ, термография ва радиология интервенсионӣ, принципи кори онҳо. Рентгеноанатомияи меъерии узвҳои қафаси сина. Алоимҳои рентгенологии бемориҳои шуӣ. Ташҳиси шуӣ бемориҳои дил ва рағҳои калон. Усулҳои тадқиқоти рентгенологии ноҳияи ҷоғу рӯй. Инкишоф ва анатомияи дандонҳо ва ҷоғ дар аксҳои рентгенӣ. ташҳиси шуӣ кариеси пулпит, периодонтит ва бемориҳои пародонт. Ташҳиси шуӣ бемориҳои илтиҳобии ҷоғҳо: остеомиелит, остеомиелити гематогенӣ. Ташҳиси шуӣ кистаҳо, омосҳои хушсифат ва бадсифати ҷоғҳо ва дисплазияи фиброзӣ. Табобати нурий. Принципиҳои онкологияи радиатсионӣ. Асосҳои клиникӣ-биологии табобати шуӣ омосҳо. Беҳатарии радатсионӣ дар тиб. Дозиметрия.	4	96
БФТ 12.07	Тибби судӣ Саволҳои назоратӣ оиди ташкилот ва тартиботи муҳофизаи тибби судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Танатологияи тибби судӣ. Марг, мурдан ва аломатҳои ҳасад. Муоинаи ҳасади кӯдакони навод. Ҷароҳатбинӣ аз ҷароҳи оташфишон. Ҷароҳи оташфишони ҷангӣ дар тибби судӣ. Осебшиносии тибби судӣ. Вайроншавии саломатӣ ва марг аз таъсири осебият. Буғикунии механикӣ, таснифи буғикунии механикӣ. Токсикология дар тибби судӣ. Мафҳуми захр ва захролудшавӣ. Ташҳиси тибби судии ҷабрида, гумонбаршуда ва дигар ашхосон. Хусусияти шаҳодаткунонии шахсон зинда. Муайян намудани дараҷаи зарар ба саломатӣ. Муоинаи далелҳои шайъӣ. Аҳамаияти далелҳои шайъӣ дар қӯшодакунии ҷиноят. Муоинаи хун, мӯй, ва луоби даҳон. Марг аз таъсири омилҳои физикавӣ. Сӯхтагӣ. Особ аз таъсири барқ. Таъсири ҳарорати паст ба организм. Қӯшодани ҳасад.	2	48
БФТ 12.08	Ҷарроҳии умумӣ Зиддиуфунатӣ (антисептика). Намудҳои зиддиуфунатӣ. Маводҳои зиддиуфунатӣ ва кимиётабобатӣ, истифодаи онҳо дар ҷарроҳӣ. Беуфунатӣ (асептика). Омодасозӣ ва беуфунат намудани маводҳои дӯхт (риштаҳо) ва бандинабандӣ. Асбобҳои ҷарроҳӣ ва беуфунат намудани онҳо. Асбобҳои оптикӣ, резинӣ ва шишагӣ, таснифи онҳо. Омода намудани дасти ҷарроҳ. Тамъиз намудани майдони ҷарроҳӣ. Омодасозӣ ва беуфунат намудани либосҳои ҷарроҳӣ. Қатрондег (автоклав), сохт ва тартибу қоидаи кор бо он. Хунравӣ (геморрагия). Сабаб ва таснифи онҳо. Назарияҳои муосир нисбати такмилёбӣ, ташҳис, ориза. Усулҳои боздошти хунравӣ. Ёрии аввалин ҳангоми хунравӣ. Гурӯҳҳои хун ва муайян намудани онҳо. Қоидаи изогемаглютинатсия. Омили резус, намудҳои он. Усулҳои муайян кардани омили резус. Гузарондани хун: таъсир ба ҷисм, нишондод ва ғайринишондод. Усулҳо ва услуби (техникаи) хунгузаронӣ. Аворизҳо ҳангоми хунгузаронӣ. Консерватсиясозии хун ва усулҳои он. Доруҳо аз хун ва маводҳои хунивазкунадаҳо. Намудҳо ва манфиати онҳо дар ҷарроҳӣ. Донорӣ дар	4	96

	Тоҷикистон. Бандинашиносӣ (десмургия). Тасниф ва қоидаҳои гузоштани бандинаҳо. Бандинаҳо ба сару рӯй ва гардан. Заҳмҳо. Тасниф, аломатҳо, даври марҳилаҳои раванди заҳм. Намудҳои сабзиши заҳмҳо. Коркарди аввалини ҷарроҳии заҳми тоза ва дуввӯмини заҳми фасоднок. Муолиҷаи заҳм вобаста аз марҳилаи такмилёбӣ. Уфунати шадиди фасодноки ҷарроҳии бофтаҳои мулоим: пуччак (фурункул), ҳафтпӯст (карбункул), хидроденит, лимфаденит, лимфангид, думал, дабила, хасмол ва гармбод. Пистондард (мастит). Ханосия. Сабаб, ҷараёнگیرӣ, тасниф, зухурот, ташҳис, пешگیرӣ ва табобати онҳо. Илтиҳоби шадид ва музмини хунии устухон (остеомиелит). Сабаб, такмилёбӣ, тасниф, алоим, ташҳис ва муолиҷаи онҳо.		
БФТ 12.09	Бемориҳои ҷарроҳӣ Бемориҳои сурхрӯда – кардиоспазм, дивертикула ва омосҳо: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис ва табобати онҳо. Бемориҳои сурхрӯда – осебگیرӣ, сӯхтан ва ҷисмҳои бегона: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис, кӯмаки аввалин ва табобати онҳо. Бемории реши меъда ва рӯдаи 12-ангушта: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати муосири онҳо. Оризаҳои ҷарроҳии бемории реши меъда ва рӯдаи 12-ангушта: зухурот, ташҳис ва асосҳои табобати муосири онҳо. Бемории сангиву сафрӯй. Илтиҳоби шадид ва музмини талҳадон: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис ва асосҳои табобати муосири онҳо. Оризаҳои илтиҳоби шадид ва музмини талҳадон, холангитҳо: зухурот, ташҳису ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати муосир. Илтиҳоби шадид ва музмини ғадуди зерӣ меъда: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис ва табобати доругӣ ва ҷарроҳии муосири онҳо. Ҳабобаҳо ва осебгирии ғадуди зерӣ меъда: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳису ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати муосир. Омосҳои хушсифат ва бадсифати меъда ва узвҳои минтақаи панкреато-дуоденалӣ: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис ва асосҳои табобати муосир. Илтиҳоби шадид ва музмини шохай кирмшакл (аппендитсит): сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати муосири онҳо. Оризаҳои илтиҳоби шадид ва музмини шохай кирмшакл: сабабу ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳис, ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати онҳо. Бемории эхинококкозӣ. Эхинококкози ҷигар ва ковокии шикам: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, оризаҳо, ташҳис ва асосҳои табобати муосири онҳо. Бемориҳои рӯдаи ғафс ва мустақим: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, зухурот, ташҳиси тафриқавӣ ва асосҳои табобати муосири онҳо. Омосҳои хушсифат ва бадсифати рӯдаҳои борик, ғафс ва мустақим: сабабҳо, ҷараёнگیرӣ, тасниф, зухурот, ташҳис ва асосҳои табобати муосир. Ногузароии шадиди рӯдаҳо. Тасниф, сабабу ҷараёнگیرӣ, зухурот ва асосҳои табобати доругӣ ва ҷарроҳӣ. Услуби ҷарроҳӣ.	5	120
БФТ 12.10	Асабшиносӣ Сохти системаи асаб, ҳиссиёт: сохт, аломатҳои иллатнокӣ ва усули тадқиқот. Асосҳои ирсияти тиббӣ. Бемориҳои ирси силсилаи асаб. Нейростоматология. Асабронии қисми ҷоғу рӯй. Таснифи бемориҳои асосии нейростоматологӣ. Аломатҳои	3	72

	иллатнокии асабҳои косахонаю-мағзи VIII,IX,X,XI,XII. Невропатияи асаби чехра. Асабронии нашвиӣ рӯй ва даҳон. Варамҳои шадид ва музмини рӯй. Стомалгия. Иллатнокии гирехҳои нашвиӣ рӯй. Дардҳои рӯй. Невралгияи асаби сетора ва усулҳои табобат ва ёрии таъҷили ва тахассусӣ. Саръ. Ҳолати саръӣ ва ёрии таъҷилӣ. Менингитҳо ва энсефалитҳо, намуд, сабаб, таъхисот, табобат ва пешгирӣ. Таъхисоти хоси менингитҳои дуҷумдараҷаи вобаста ба бемориҳои дандон.		
БФТ 12.11	Амалияи ҷарроҳӣ ва анатомияи топографӣ Пешгуфтор. Вазифа ва аҳамияти амалияи ҷарроҳӣ ва анатомияи топографӣ. Анатомияи топографии сар ва гардан. Ҷарроҳӣҳо дар он. Анатомияи ҷарроҳии қисми пеш ва паҳлӯи рӯй, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии қафаси сина, девораҳо ва ковокии шикам, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии сутунмӯҳра, кос, чанбари боло ва поён, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Асбобҳои умумии ҷарроҳӣ ва истифодаи онҳо. Кор дар ҷарроҳӣхона. Анатомияи ҷарроҳии гумбази сар, ҷарроҳӣҳо дар қисми гумбазии сар. Анатомияи ҷарроҳии шӯбаи пеши рӯй ва ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии ноҳияи рӯй ва ковокии даҳон, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии шӯбаи канории рӯй ва ҷарроҳӣҳо дар он. Анатомияи ҷарроҳии деворҳо ва узвҳои гардан. Анатомияи ҷарроҳии қафаси сина ва ҷарроҳӣҳо дар он. Анатомияи ҷарроҳии чанбари боло ва ҷарроҳӣҳо дар он. Анатомияи ҷарроҳии сутунмӯҳра, ҳароммағз ва узвҳои паси сифокпарда, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии деворҳои пешу-пахлӯи шикам. Чуррабуррӣ. Анатомияи ҷарроҳии сифокпарда ва узвҳои ковокии шикам, ҷарроҳӣҳо дар узвҳои наӣ ҳозима. Анатомияи ҷарроҳии деворҳо ва узвҳои кос, ҷарроҳӣҳо дар онҳо. Анатомияи ҷарроҳии чанбари поён ва ҷарроҳӣҳо дар он. Ампутатсия.	3	72
БФТ 12.12	Офтальмология Таърихи офтальмология. Анатомияи клиникии узви босира бо назардошти синну сол. Хизмати ёрии офтальмологӣ дар Тоҷикистон. Анатомияи клиникии себаки чашм бо назардошти синну сол. Вазифаҳои биноиш. Усулҳои тафтишот. Анатомияи клиникии дастгоҳи ёрирасони узви босира бо назардошти синну сол. Рефраксия, аккомодатсияи чашм. Пресбиопия бо назардошти синну сол. Астигматизм ва олусӣ. Усулҳои муоинаи чашм ва узвҳои ёрирасони кӯдакон ва калонсолон. Бемориҳои пилқҳо, узвҳои ашк, мултаҳима, косахонаи чашм. Вазифаҳои биноиш бо назардошти синну сол. Рефраксия, намудҳои рефраксия, аметропияҳо, астигматизм. Аккомодатсияи чашм. Пресбиопия бо назардошти синну сол. Олусӣ. Бемориҳои қарния ва булӯрак. Бемориҳои пилқҳо, узвҳои ашк, конъюнктива, косахонаи чашм. Бемориҳои рагпарда. Бемориҳои қарния ва булӯрак. Садама ва сӯхтаҳои узви босира. Бемориҳои рагпарда. Глаукомаи синни кӯдакӣ, ҷавонӣ ва пиронсолӣ. Қазри чашм ҳангоми бемориҳои умумии организм. Садама ва сӯхтаҳои узви босира. Глаукомаи синни кӯдакӣ, ҷавонӣ ва пиронсолӣ. Қазри чашм ҳангоми бемориҳои умумии организм.	3	72
БФТ 12.13	Оториноларингология Шиносоии донишҷӯён бо сохтори хизматрасонии ЛОР.	3	72

	Азхудкунии муоинаҳои аъзоҳои гӯшу гулӯ ва бинӣ. Кор бо рефлектори чабинӣ. Сохти анатомӣ, вазифаи бинӣ ва ҷавфҳои назди димоғӣ. Бемориҳои шадид ва музмини бинии беруна ва ковокии бинӣ. Хунравии бинӣ. Фатилазании қидомӣ ва халфӣ. Хуномос ва думалӣ миёндевори бинӣ. Бемориҳои шадид ва музмини ҷавфҳои наздидимоғӣ. Усулҳои муолиҷаи консервативӣ ва ҷарроҳии синуситҳои шадид ва музмин. Оризаҳои бинизоди дохили чашм ва дохили косахонаи сар. Анатомияи болинӣ, физиология ва усулҳои тадқиқи балъум. Бемориҳои шадиди балъум (заҳрбодҳои шадиди якумин ва дуҷумин). Думмали наздибодмак. Бемориҳои музмини балъум. Тонзиллитҳои музмин. Усулҳои муолиҷаи тонзиллити музмин. Гиперплазияи бодмакҳои ком. Аденоидҳо. Тонзиллотомия, аденотомия. Анатомияи болинӣ, физиология ва усулҳои тадқиқи ҳанҷара. Бемориҳои шадид ва музмини ҳанҷара. Варам ва инқибоси ҳанҷара. Анатомияи болинии гӯши беруна, миёна ва дарунӣ. Физиология ва усулҳои тадқиқи узви таҳлилқунандаи мувозинат. Бемориҳои гӯши беруна (хуномос ва перихондрити суфраи гӯш, пучаи гузаргоҳи берунаи сомеа. Осебҳои гӯш. Илтиҳоби шадиди фасодноки гӯши миёна. Мастоидити шадиди фасоднок. Усулҳои ташҳис ва муолиҷа. Илтиҳоби музмини фасодноки гӯши миёна (мезотимпанит ва эптитимпанит). Лабиринтитҳо. Оризаҳои гӯшзоди дохили косахонаи сар. Менингит ва менингоэнцефалити отогенӣ. Думмали мағзи сари гӯшзод. Тромбофлебити ҷавфи сигмашакл. Бемориҳои ғайрифасодноки гӯш (назлаи гӯши миёна, отосклероз, бемории Меньер ва пастшунавоии сенсоневралӣ). Усулҳои ташҳис ва табобатии онҳо.		
БФТ 12.14	Дерматовенерология Анатомия, физиология, гистологияи пӯст ва пардаҳои луобии даҳон. Муоинаи беморони гирифтори касалиҳои пӯст. Нишонаҳои якумин ва дуҷуминдараҷаи морфологӣ. Илтиҳоби тамосӣ-аллергиявии пӯст. Илтиҳоби заҳрноку аллергиявии пӯст. Варами Квинке, саглес. Бемориҳои вирусии пӯст ва пардаҳои луобии даҳону лабҳо. Бемориҳои музмини пӯст ва пардаҳои луобии даҳону лабҳо. Бодхӯрдаи системавӣ. Склеродермия. Обиласорӣи пӯст (пузырчатка). Фуқкоънамо (пемфигоит). Чузом. Сил. Хейлитҳо. Синдроми Мелькерсон-Розентал. Мараз. Таснифот. Этиопатогенез. Масъуният, супер- ва реинфекция. Давраи 1 ва 2 мараз. Давраи 3 мараз. Осебебии пардаҳои луобии даҳон дар давраи 3 мараз. Маразии модарзод. Таснифот, клиника, ташҳис, табобат. Бемории пайдошудаи норасоии масъуният (БПНМ). Таснифот, аломатҳои сариш, ташҳис, табобат.	4	96
БФТ 12.15	Бемориҳои сироятӣ Масъалаҳои умумии бемориҳои сироятӣ. Тифи шикам, таснифи тифи шикам ва паратифҳо. Паратифҳои А ва В. Ҳепатитҳои вирусии А ва В, муҳимияти ҳепатитҳои вирусии А ва В. Сабабу пайдоиш. Таснифи ҳепатитҳои вирусии А ва В. Ҳепатитҳои вирусии С, Д, Е, ТТ., муҳимияти ҳепатитҳои вирусии С, Д, Е, ТТ. Сабабу пайдоиш. Таснифи ҳепатитҳои вирусии С, Д, Е, ТТ.	3	72

	Кузоз. Ботулизм. Салмонеллезҳо. Қутур. Вабо. Гулӯзиндонак, Пайдоишу инкишоф; ташреҳи патологӣ, таснифи бемории гулӯзиндонак, аломатҳои беморӣ, ориза, табобат ва ҷилавгирӣ. Табҳои хунрез. Вируси норасоии масъунияти одам (ВНМО). Бемории норасоии масъунияти одам (БПНМ) ВИЧ-сироят. Муҳиммияти ВНМО/ БПНМ. Сабабу пайдоиш. Таснифи ВНМО/ БПНМ. Аломати беморӣ. Ташхис ва ташхиси тафриқавӣ. Табобат (АРВ терапия) ва пешгирӣ.		
БФТ 12.16	Физиотерапияи бемориҳои стоматологӣ	3	72
БФТ 13			
IV.			
БФТ 01			
БФТ 02			
БФТ 03			
БФТ 04			
БФТ 05			
БФТ 06			
БФТ 07			
БФТ 08			
БФТ 09			
БФТ 10			
БФТ 11	Имплантология Маводҳои имплантатсия. Намудҳои имплантатсия. Маводҳое, ки барои барқароркунии устухон истифода мешаванд. Банақшанирии табобати имплантологӣ. Саволҳои деонтология. Нишондод ва ғайринишондод барои имплантантгузорӣ. Сохтори устухони ҷоғҳо. Таснифи зичии устухон. Атрофияи устухони ҷоғ, ки баъди кандани дандон ба амал меояд. Марҳилаҳои ҷарроҳии табобати имплантологӣ. Тайёрии пеш аз ҷарроҳӣ. Таҷҳизот, асбобҳо ва маводҳои истифодашаванда. Тайёркунии бемор ба ҷарроҳӣ. Хусусиятҳои умумии гузоштани имплантантҳо. Усулҳои асосӣ. Усулҳои думарҳилагии имплантатсия. Усулҳои якмарҳилагии имплантатсия. Имплантатсияи бевосита дар ҷойи дандони кандашуда. Имплантатсия ҳангоми шароити номусоиди анатомӣ. Имплантатсия ҳангоми атрофияи шохҳои алвеолярии ҷоғи поён ва ҷоғи боло. Оризаҳо дар марҳилаи ҷарроҳии имплантатсия.	3	9
БФТ 12			
БФТ 13			
V.	БАҲШИ ҚОРҲОИ ҒАЙРИАУДИТОРӢ	27	648
БКҒА 01	Таҷрибаомӯзии таълимӣ - ёрдамчии ҳамшираи тиббии палатавӣ ва протседуравӣ (пас аз 4 семестр).	6	144

БКҒА 02	Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ - ёрдамчии духтури стоматолог (гигиенист) (пас аз 6 семестр); - ёрдамчии духтури стоматолог (терапевт, ортопед) (пас аз 8 семестр); - ёрдамчии духтури стоматолог (кўдакона) (пас аз 9 семестр).	15	360
БКҒА03	Аттестатсияи хатм	6	144
ҲАМАҒӢ		350	8400

7. ТАЛАБОТ БА ШАРТҲОИ ТАТБИҚИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

7.1 Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ нақшаҳои кори таълим, барномаи кори фан (силлабус), нақшаҳои фардии таълими донишҷӯён, номгӯи фанҳои элективӣ (интихобӣ), модулҳо ва дигар маводи таъминкунандаи раванди таълим, тақвими академӣ, барномаи таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ, номгӯи ва тарзи кабули корҳои мустақилона, услуб ва технологияи таълимро мустақилона таҳия ва тасдиқ менамояд.

Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ вазифадор аст, ки ҳамасола нақшаи кори таълимиро бо назардошти рушди илми тиб, техника, фарҳанг, иқтисодиёт, технология ва соҳаи иҷтимоӣ таҷдиди назар намояд.

7.2. Ташаккули салоҳиятҳои касбии донишҷӯ дар раванди таълим бояд бо истифодаи усулҳои интерактивии гузаронидани семинар, мастер-классҳо дар речаи муколама, моделкунонии компютерӣ ва таҳлили амалии натиҷаҳо, бахсҳои илмӣ, корҳои таҳқиқотии донишҷӯён, конференсияҳо ва корҳои берун аз аудиторӣ ба роҳ монда шавад. Дар доираи омӯзиши курсҳои таълимӣ бояд гузаронидани вохӯриҳо бо намоёндагони ширкатҳои дохилӣ ва хориҷӣ, созмонҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ, коршиносон ва мутахассисон пешбинӣ карда шавад.

7.3. Мавзӯ ва мундариҷаи ҳар як фанҳои таълимӣ бояд тавре муайян карда шавад, ки дар баробари пурра аз худ намудани барномаи таълимии онҳо сатҳи мустақилиятнокӣ, қобилият, малакаю маҳорат ва донишҳои назариявии донишҷӯ ташаккул ёбад. Натиҷаи азхудкунии барномаи таълимии фанҳо тибқи талаботи Низомномаи низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда шавад.

7.4. 25-30 фоизи барномаи таълимиро фанҳои интихобӣ дар бар мегирад. Тартиби ташкили фанҳои интихобӣ бо қарори Шӯрои олимони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ муқаррар карда мешавад.

7.5. Ҳадди аксари ҳатмии сарбории таълимии донишҷӯ дар як ҳафта бо дарназардошти ҳамаи шаклҳои корҳои таълимии аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ бояд аз 2 кредит (48 соат) зиёд набошад.

7.6. Ҳаҷми кредити машғулиятҳои аудитории донишҷӯ дар шакли таҳсили рӯзона дар як ҳафта 1,5 кредит (36 соат) -ро ташкил медиҳад.

7.7. Ҳаҷми умумии вақти таътил дар соли таҳсил бояд на камтар аз 7 ҳафта, аз он ҷумла дар давраи зимистон 2-ҳафтаро ташкил диҳад.

Маҷмӯи бучаи вақт

Мухлати таҳсил	5 сол
Таълими назариявӣ	175 ҳафта
Сессияи имтиҳонӣ	15 ҳафта

Таҷрибаомӯзӣ, аз он ҷумла:	
- таълимӣ	4 ҳафта
- истеҳсолӣ	10 ҳафта
Лексияҳои ниҳой	2 ҳафта
Аттестатсияи хатм	4 ҳафта
Таътил	50 ҳафта
Ҳамагӣ:	260 ҳафта

7.8. Ҳуқуқ ва вазифаҳои донишҷӯ:

- дар нақшаи таълимии фардӣ дарҷ намудани 100% фанҳои ҳатмие, ки омӯзиши онҳо ба як соли таҳсил рост меояд;

- номнавис шудан ба омӯзиши фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ дар ҳаҷми 70 кредит дар як соли таҳсил.

- донишҷӯ ҳуқуқ дорад, ки дар соли таҳсил ба теъдоди фанҳое, ки ҳаҷми умумии меҳнатталабии азхудкунии барномаҳои таълимии онҳо зиёда аз 70 кредитро ташкил медиҳанд, номнавис шавад. Дар ин ҳолат бо назардошти бомуваффақият иҷро намудани нақшаи таълимии фардии худ (дар давоми даври академӣ азхуд намудани 70 кредит ва дар триместр - миқдори иловагии кредитҳо) ӯ метавонад муассисаи таҳсилоти олии касбиро пеш аз муҳлати тибқи нақшаи таълимии самт (ихтисос)-и интихобкардааш муқарраргардида хатм намояд;

- дар давраи таҳсил донишҷӯ уҳдадор аст, ки тамоми фанҳои таълимиро мувофиқи нақшаи таълимии фардии тасдиқшуда аз худ намояд;

- ҳангоми ташаккули барномаи таълимии фардии худ таълимгирандагон ҳуқуқ доранд, ки мувофиқи хоҳишашон аз рӯи фанни дилхоҳ (модул) дар донишгоҳ машварат бигиранд, ки ба таҳассуси ояндаи онҳо ҳангоми БТ-и тайёрии мутахассис ёрӣ мерасонад;

- донишҷӯ дар ҳолати аз дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ интиқол ёфтаниш ва ҳангоми мавҷудияти ҳуччатҳои дахлдор дар асоси аттестатсия фанҳои азхудкардаашро дар ҳуччат аз нав сабт менамояд;

7.9. Тибқи талаботи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ гузаштани донишҷӯ аз таҷрибаомӯзиҳо, ки ба омодагии касбии ӯ равона карда шудааст, ҳатмӣ мебошад. Навъи мушаххаси таҷрибаомӯзӣ (таълимӣ, истеҳсолӣ)-ро барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ муайян мекунад. Ҳангоми ҷорӣ намудани БТ-и тайёрии мутахассисон доир ба самти мазкур (ихтисос) навъҳои зерини таҷрибаомӯзӣ пешбинӣ мешаванд:

Таҷрибаомӯзии таълимӣ:

- ёрдамчии ҳамшираи ҳучравӣ ва протседуравии тиббӣ - 4 ҳафта пас аз семестри чорум.

Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ:

- ёрдамчии духтури стоматолог (гигиенист) (пас аз 6 семестр);

- ёрдамчии духтури стоматолог (терапевт, ортопед) (пас аз 8 семестр);

- ёрдамчии духтури стоматолог (кўдакона) (пас аз 9 семестр):

Мақсаду вазифаҳо, барномаҳо ва тарзи ҳисоботдиҳӣ вобаста ба навъҳои таҷрибаомӯзӣ аз тарафи донишгоҳ муайян карда мешавад.

Таҷрибаомӯзии берун аз донишгоҳ дар ташкилотҳои илмӣ ва тиббӣ гузаронида мешавад, ки дорои мутахассисони ботаҷриба ва кормандони илмию техникӣ буда, фаъолияти асосии онҳо мавҷудияти объектҳо ва навъҳои фаъолияти касбии

хатмкунандагонро доир ба самти мазкур муайян менамояд ва ё дар кафедраву клиникаи донишгоҳ гузаронида мешавад.

Аттестатсияи натиҷаи таҷрибаомӯзӣ мутобиқи талаботҳои муқарраргардидаи ҳисоботи хаттии роҳбари таҷрибаомӯзии корхона гузаронида мешавад. Пас аз анҷоми аттестатсия ба донишчӯ баҳо гузошта мешавад.

Кори илмӣ-тадқиқотӣ қисмати ҳатмии БТ-и тайёрии мутахассисон ба ҳисоб меравад. Он мутобиқи талаботҳои стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ ба ташаккули ҳаматарафаи салоҳиятнокии умумифарҳангӣ ва касбии таълимгирандагон муқаррар гардидааст.

Ҳангоми таҳияи барномаи кори илмӣ-тадқиқотӣ муассисаи таълимии олии касбӣ ба донишчӯ имкониятҳои зеринро пешниҳод менамояд:

- омӯзиши адабиёти махсус ва иттилооти дигари илмӣ-техникии соҳаи дахлдор доир ба дастовардҳои илму техникаи олимони ватанӣ ва хориҷӣ;
- иштирок дар гузаронидани тадқиқотҳои илмӣ ё иҷрои коркарди техникӣ;
- ҷамъоварӣ, коркард, таҳлил ва мураттабсозии иттилооти илмӣ-техникӣ вобаста ба мавзӯ (супориш);
- таҳияи ҳисобот (қисматҳои ҳисобот) вобаста ба мавзӯ ё қисматҳои алоҳидаи он (давра, супориш);
- маъруза дар конференсияҳо.

7.10. Татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд аз ҷониби мутахассисони фанни тадрисӣ таъмин карда шавад. Саҳми омӯзгорони дорои дараҷа ва унвони илмӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд на камтар аз 50 фоиз бошад. Аз ҷумла, на камтар аз 10%-ро докторони илм ташкил диҳанд.

Аз миқдори умумии муаллимон 10 %-и онҳое, ки дараҷаи илмӣ ва (ва ё) унвони илмӣ доранд, метавонанд аз тарафи омӯзгорони доир ба таҳассуси мазкур собиқаи коридошта ва ё аз тарафи онҳое, ки зиёда аз 10 сол инҷониб мутахассиси варзида ба ҳисоб мераванд, иваз карда шаванд.

Роҳбарии умумии тайёрии назариявӣ ва амалии мутахассисонро корманди асосии илмӣ-педагогии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ба ҷо меорад, ки дараҷаи илмӣ доктор ва ё номзади илм, унвони илмӣ профессор ва ё дотсент, инчунин на камтар аз 3 сол собиқаи кории муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дошта бошад. Барои роҳбарӣ ба тайёрии назариявӣ ва илмӣ таҳассусӣ метавонад мутахассиси баландихтисоси соҳаи мазкур ҷалб карда шавад.

7.11. Ташкили раванди таълим тибқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд бо маводи таълимӣ-методии фанҳои тадрисшаванда пурра таъмин ва дар шабакаи дохилии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҷойгир карда шавад.

7.12. Донишчӯ бояд ба шабакаи китобхонаи электронӣ дастрасӣ дошта бошад. Фонди китобхона бо нашриҳои ҷопӣ ва электронии адабиёти асосии таълимӣ, аз ҷумла нашрияҳои 10 соли охир ба ҳисоби на кам аз 25 нусха барои ҳар 100 нафар донишчӯро дар бар гирад.

7.13. Шӯрои олимони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҳангоми татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ ҳаҷми маблағи таҳсилро муайян мекунад.

7.14. Муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бояд дорои пояи моддӣ-техникӣ, озмоишгоҳи илмӣ-тадқиқотӣ бошад. Миқдори ҷойҳои нишаст дар синфхонаҳои таълимӣ ва озмоишгоҳҳо бояд ба теъдоди донишчӯён мувофиқат намояд.

7.15. Дар он муассисаи таҳсилоти олии касбии, ки хизмати ҳарбӣ ё (ва ё) хизмати ҳифзи ҳуқуқӣ пешбинӣ шудааст, давомнокии давраи таътили донишҷӯён мутобики санадҳои меъёрию ҳуқуқие муқаррар карда мешаванд, ки тартиби гузаштани хизмати ҳарбиро ба танзим меорад.

7.16. Барномаи таълимии тайёрии мутахассисони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд семинар, машғулиятҳои лабораторӣ машғулиятҳои амалӣ ва машғулиятҳои амалии клиникро аз рӯи асосҳои фанӣ фаро гирад, ки ба ташаккули маҳорат ва малакаҳои тиббии донишҷӯён мусоидат менамояд:

- семинарҳо (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) оид ба фалсафа, биоэтика, ҳуқуқшиносӣ, таърихи халқи тоҷик, таърихи тиб, сотсиология, сиёсатшиносӣ, фарҳангшиносӣ, диншиносӣ, географияи Тоҷикистон бо асосҳои демография, назарияи иқтисодӣ;

- машғулиятҳои лабораторӣ (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) аз фанҳои физика, кимиё ва кимиёи биологӣ;

- машғулиятҳои амалӣ - (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) аз фанҳои биология, анатомияи одам, гистология, эмбриология ва ситология, физиологияи нормалӣ, физиологияи патологӣ, микробиология, вирусология, иммунология, фармакология, анатомияи патологӣ ва ҷарроҳии сарроҳӣ, эпидемиология, забонҳои русӣ, тоҷикӣ, ҳиндӣ ва лотинӣ, беҳдошт, нигоҳдории тандурустии ҷамъиятӣ, тарбияи ҷисмонӣ, тибби ҳарбӣ, технологияи информатсионӣ, экология, мудофияи шаҳрвандӣ;

- машғулиятҳои амалии клиникӣ - (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) ҳангоми омӯзиши фанҳои клиникӣ гузаронида мешаванд – акушерӣ ва гинекологӣ, анестезиология ва реаниматология, педиатрия, бемориҳои дарунӣ, бемориҳои ҷарроҳӣ, дерматовенерология, бемориҳои сироятӣ, неврология ва генетикаи тиббӣ, ҷарроҳии умумӣ, оториноларингология, офталмология, таълими асосҳои бемориҳои кӯдакона, таълими асосҳои бемориҳои дарунӣ, ташҳиси шуоӣ ва муолиҷаи шуоӣ, психиатрия ва психологияи тиббӣ, тибби судӣ, стоматологияи муолиҷавӣ, стоматологияи ортопедӣ, ҷарроҳии ҷоғу рӯй, стоматологияи кӯдакона, ортодонтия, пешгирии бемориҳои стоматологӣ, стоматологияи пропедевтикӣ, физиотерапияи бемориҳои стоматологӣ, масоҳатшиносӣ;

- аз рӯи фанҳо (модулҳо), барномаҳои корӣ, ки барои ташаккули маҳорату малакаҳои зарурӣ пешбинӣ шудаанд, навҳои зерини машғулиятҳо ба роҳ монда мешаванд: семинарҳо, машғулиятҳои лабораторӣ, машғулиятҳои амалӣ ва машғулиятҳои амалии клиникӣ.

7.17. Барномаи таълимии тайёрии мутахассис бояд бо ҳуҷҷатҳои таълимӣ-методии ҳамаи кӯрҳои таълимӣ, фанҳо (модулҳо)-и БТ таъмин карда шаванд. Муҳтавои ҳар яке аз ин фанҳо бояд дар сомонии донишгоҳ ва ё дар шабакаҳои дигари муассисаҳои таълимӣ ҷой дода шаванд.

7.18. Муассисаи таҳсилоти олии касбии, ки Барномаи таълимии тайёрии мутахассисонро амалӣ менамояд, бояд пойгоҳи модди-техникии барои гузаронидани тамоми навҳои кори лабораторӣ, тайёр кардани фанӣ, байнифанӣ, амалӣ ва кӯрҳои илмӣ-тадқиқотӣ мусоидро дошта бошад, ки онҳо мутобики нақшаи таълимии ва қоидаву меъёрҳои амалкунандаи санитарӣ ва зиддисухтор пешбинӣ шудаанд.

Номгӯии таъминоти модди-техникии барои амалисозии БТ-и тайёрии мутахассисон зарурӣ:

- озмоишгоҳҳои математикӣ, информатикӣ, информатикаи тиббӣ, физикӣ, биологӣ, химияи биологӣ, микробиология, анатомияи одам, анатомияи сар ва гардан,

фармакология, анатомияи патологӣ, физиология, вирусология, иммунология, микробиологияи ковокии даҳон, патофизиология, анатомияи патологӣ, анатомияи патологӣ сар ва гардан; аз рӯи истеҳсоли масолеҳшиносии стоматологӣ ва ортопедӣ;

- толори анатомӣ, осорхонаи анатомӣ, ҷои нигоҳдории ҷасадҳо;
- хучраҳо ва аудиторияҳои махсус мучаҳҳаз барои омӯзиши фанҳои гуманитарӣ ва иҷтимоӣ-иқтисодӣ, беҳдошт, солимӣ ҷамъиятӣ ва тандурустӣ;
- хучраҳои барои қабул ва намоиши беморон мучаҳҳаз;
- хучраҳои стоматологӣ бо асбоби анҷоми стоматологӣ мучаҳҳаз, барои гузарондани кор бо пациентони соҳаҳои терапевтӣ, ҷарроҳӣ, ортодонтӣ ва ортопедӣ.

7.19. Ҳангоми истифодаи нашрияҳои электронӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд бо назардошти 100 нафар донишҷӯи шӯъбаи рӯзона 7 адад компютери ба шабакаи интернет пайваст дошта бошад. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар ҳолати истифодаи нашрияҳои электронӣ вазифадор аст, ки ҳангоми омодагӣ ба корҳои мустақилона дар синфхонаи компютерӣ вобаста ба ҳаҷми фанҳои омӯхташаванда ҷойҳои нишастӣ бо шабакаи интернетӣ пайваст дошта бошад.

8. МОНИТОРИНГИ СИФАТИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАҲОИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

8.1. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ вазифадор аст, ки кафолати сифати таълимро тибқи амалҳои зерин таъмин намояд:

- роҳандозии таъмини сифати омодагии хатмкунандагон бо ҷалби кордиҳанда;
- мониторинги даври татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ;
- арзёбии сатҳи дониши донишҷӯён ва ташаккули салоҳияти касбии хатмкунандагон;
- худбаҳодиҳӣ бо мақсади арзёбии фаъолияти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ва қиёси натиҷаҳо бо дигар муассисаҳои таълимӣ бо ҷалби кордиҳанда.

8.2. Мониторинги сифати азхудкунии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд назорати давомот, дараҷаи азхудкунии талаботи барномаи таълимии фанҳо, қабули имтиҳонҳои фосилавӣ, ниҳой ва аттестатсияи хатмро дар бар гирад.

8.3. Баҳодиҳии сифати БТ-и тайёрии мутахассисон бояд назорати ҷорӣ давомот, аттестатсияи байнифосилавии донишҷӯён ва аттестатсияи давлатии ҷамъбасти хатмкунандагонро дар бар гирад.

8.4. Шаклҳои мушаххас ва воситаҳои назорати дониши ҷорӣ ва байнифосилавию доир ба ҳар як фан муассисаи таҳсилоти олии касбӣ мустақилона таҳия менамояд ва дар моҳи аввали таҳсил ба маълумоти ҳар як донишҷӯ мерасонад.

8.5. Барои аттестатсияи донишҷӯён мувофиқи дастовардҳои фардӣ онҳо доир ба талаботҳои даврагии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбии тайёрии мутахассисон (назорати давомот ва аттестатсияи байнифосилавӣ) фонди воситаи баҳодиҳӣ ташкил карда мешавад, ки супоришҳои намунавӣ, корҳои санҷишӣ, тестҳо ва усулҳои назоратро дар бар мегирад, ки онҳо барои баҳодиҳии донишу маҳорат ва дараҷаи салоҳиятнокии таълимгирандагон имкон медиҳад. Фонди воситаҳои баҳодиҳӣ аз тарафи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ таҳия ва тасдиқ карда мешавад.

Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд барои мутобиксозии барномаи назорати ҷорӣ ва аттестатсияи байнифосилавии донишҷӯён бо назардошти фаъолияти ояндаи касбии онҳо шароит фароҳам оварад, ки дар ин самт ғайр аз муаллимони фанҳои ҷудогона метавонанд ба сифати коршиносони беруна корфармоён, муаллимон, муаллимони фанҳои омехта ҷалб карда шаванд.

8.6. Ба донишчӯён бояд имкон дода шавад, ки онҳо муҳтаво, тарзи ташкил ва сифати чараёни таълимиро дар маҷмӯъ, инчунин фаъолияти муаллимони ҷудогонро баҳогузорӣ намоянд.

8.7. Аттестатсияи хатм оид ба самти тайёрии (ихтисоси) 1-79 01 07 «Стоматология» гузаронидани имтиҳони давлатиро дар бар мегирад. Аттестатсияи хатм аз се давраи имтиҳонӣ (малакаҳои амалӣ, тестӣ ва шифохӣ) иборат аст.

8.8. Аттестатсияи хатм аз тарафи комиссияи аттестатсионӣ гузаронида мешавад.

Барои баргузор намудани аттестатсияи хатм аз ихтисосҳои алоҳида вобаста ба шумораи хатмкунандагон як ва ё якчанд комиссияи аттестатсионӣ ташкил карда мешавад.

Аттестатсияи хатм аз фанҳое, ки дар нақшаи таълимии намунавии аз тарафи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда муайян шудаанд, гузаронида мешавад.

Саволномаҳои имтиҳони давлатӣ дар доираи барномаи таълимӣ аз тарафи кафедра тартиб дода шуда, Шӯрои илмӣ-методӣ онҳоро тасдиқ мекунад.

Ҷадвали баргузори комиссияи аттестатсионӣ ду ҳафта қабл аз оғози аттестатсияи хатм бо пешниҳоди декани факултет аз тарафи ректори муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо фармоиш тасдиқ карда мешавад.

Барномаи имтиҳони давлатӣ ва воситаҳои баҳодихӣ аз тарафи донишгоҳ мустақилона таҳия карда мешавад.

8.9. Ба аттестатсияи хатм донишчӯёне роҳ дода мешаванд, ки талаботи нақша ва барномаҳои таълимиро пурра иҷро намудаанд. Рӯйхати чунин хатмкунандагон аз тарафи декани факултет омода шуда, ду ҳафта пеш аз оғози аттестатсияи хатм бо фармоиши ректор (директор)-и муассисаи таҳсилоти олии касбӣ тасдиқ карда мешавад.

8.10. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд ба донишчӯён имкони арзёбии ташкили раванди таълим ва сифати таҳсилот, ҳамчунин баҳодихӣ ба фаъолияти омӯзгоронро фароҳам орад.

Гурӯҳи корӣ

Одиназода Бозоралӣ – муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (роҳбари гурӯҳ);

Ёрмуҳаммадзода Шермуҳаммад – директори Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (муовини роҳбари гурӯҳ);

Ҳайдаров Фаҳриддин – сардори раёсати таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Зиёев Хуршед - сардори раёсати илм ва инноватсияи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Раҳматуллоев Фарҳод – мудири шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Ҳабибов Насрулло – сармутахассиси шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Қаҷқулоева Тоҷиниссо – мутахассиси пешбари шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Солиҳов Дилшод – муовини ректор оид ба таълими Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, аъзо.